



Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

REDOGÖRELSE

FÖR

ALLMÄNNA LÄROVERKEN

I

VENERSBORG, BORÅS och ALINGSÅS

SAMT

PEDAGOGIEN i ULRICEHAMN

UNDER LÄSÅRET 1892—1893.

Innehåll:

1. *Syntaxis plautina*, af S. Tessing.
2. *Ofvanstående redogörelser.*

SYNTAXIS PLAUTINA.

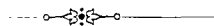
ENUNTIATIONES RELATIVÆ.

ENUNTIATIONES CONJUNCTIONALES.

PARATAXIS.

SCRIPSIT

SVEN TESSING.



VENERSBORG 1892.
BAGGE OCH PETTERSON.

In hoc libro conscribendo elaboravi, ut, quas mihi proposui res ad tractandum, de iis dilucide et distincte disputarem, spectans, ut, si quis perlegeret librum meum, et brevi tempore et sine nimio labore Plautinum enuntiationum relativarum et conjunctivorum usum accurate cognosceret et, quid maxime interesset de ea re inter Plautum et ceteros scriptores, videret. Quam ob rem de ipsis legibus sermonis quam brevissime disputavi, exemplorum magnam attuli multitudinem. Non raro alios scriptores cum Plauto comparavi aut diserte verbis aut exemplis allatis.

Quum alias adii editiones tum

T. Macci Plauti *Fabularum reliquiae ambrosianae* codicis rescripti ambrosiani apographum confecit et edidit G. Studemund. Berolini 1889.

In exemplis afferendis has adhibui editiones:

Fleckeisen: Amphitruo (Amph.), Captivi (Capt.), Miles gloriosus (Mil.), Rudens (Rud.), Trinummus (Trin.), Asinaria (As.), Bacchides (B.), Curculio (Curc.), Pseudulus (Ps.), Stichus (St.).
Ritschl: Mostellaria (Most.). *Ritschl (Loewe, Goetz, Schoell):* Aulularia (Aul.), Casina (Cas.), Epidicus (Ep.), Mercator (Merc.), Poenulus (Poen.). *Spengel:* Truculentus (Truc.). *Brix:* Menaechmi (Men.). *Weise:* Cistellaria (Cist.), Persa (Pers.).

Allegavi lectores ad hos grammaticos:

Madvig, Latein. Sprachl. Braunschweig 1857.

Kühner, Ausführl. Gramm. der lat. Spr. Hannover 1878.

Lattmann-Müller, Kurzgef. Lat. Gramm. Göttingen 1890.

Dræger, Hist. Synt. der Lat. Spr. Leipzig 1881.

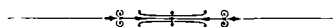
Zander, Latinsk Språkl. Lund 1891.

Schultz, Lat. Sprachl. Paderborn 1874.



Summarium.

Enuntiationes relativæ	p.	1—16.
De correlato ponendo	p.	1—3.
De omittendo correlato	„	3—5.
De correlati attractione	„	5—8.
De adjunctione relativa	„	8.
De sententiæ relativæ cum alia sententia confusione	„	9.
De copulandis inter se sententiis relativis	„	10.
De significatione enuntiationum relativarum	„	11—16.
Quippe, præsertim, utpote, ut	„	15—16.
Enuntiationes explicativæ	„	16—20.
Quod expl.	p.	16—18.
Quom expl.	„	19—20.
Enuntiationes causales	„	20—26.
Adverbiales enunt. caus.	p.	20—24.
Objectivæ enunt. caus.	„	24—26.
Enuntiationes consecutivæ	„	27—32.
Adverbiales enunt. consec.	p.	27.
Objectivæ enunt. consec.	„	28—30.
Finales enunt. consec.	„	30—32.
Ellipticæ enunt. consec.	„	32.
Enuntiationes finales	„	33—43.
Adverbiales enunt. fin.	p.	33—34.
Parentheticæ enunt. fin.	„	35.
Ellipticæ enunt. fin. generis adverbialis	„	35.
Objectivæ enunt. fin.	„	36—40.
Ellipt. enunt. fin. generis objectivi	„	40.
Quin, quo, qui	„	40—43.
Enuntiationes condicionales	„	43—54.
De modis atque temporibus	p.	43—50.
Si, nisi, nisi si, nisi tamen, nisi forte, ni, dum, dum ne, dum modo, absque	„	50—54.
Enuntiationes concessivæ	„	54—57.
Enuntiationes comparativæ	„	57—65.
Ut	p.	57—61.
Sicut, velut, præut	„	61—62.
Quam, præquam, quasi, atque	„	62—65.
Quo modo, quem ad modum, quo pacto, quanto, quo, qualis, quantus, quot, non alius nisi	„	65.
Conditionales enunt. compar.	„	66—67.
Enuntiationes temporales	„	67—81.
Postquam, ubi, ut	p.	67—71.
Quom	„	71—76.
Quando, simul ac, dum, donec, priusquam	„	76—81.
Parataxis	„	82—90.



Enuntiationes relativæ.

I. De correlato.

A. De correlato ponendo.

1. Sententia relativa sequitur primariam sententiam. Correlatum est

a. **Pronomen** demonstrativum, personale, raro possessivum (exempla sunt apud Plautum circa 550¹).

Mil. 713 *ille* miserrimum se retur, minimum *qui* misit mihi; Amph. 618 Sosia *ille* (me prohibuit), *quem* jam dudum dico, *is*, *qui* me contudit; Ps. 188 *tecum* ago, *quæ* amica's frumentariis; As. 227 *tua* ista culpast, *quæ* discipulum semidoctum abs te amoves.

b. **Substantivum** (circa 550).

Mil. 368 *oculis* carebis credo, *qui* plus vident quam quod vident.

c. **Substantivum, cui est attributum pronomen demonstrativum** (circa 150).

Amph. 292 quis *hic* est *homo*, *quem* ante ædis video hoc noctis?

2. Sententia relativa antecedit. Correlatum est

a. **Pronomen** demonstrativum (*is*, raro *hic*, *ille*), nonnumquam personale (exempla sunt plura quam 100).

Capt. 493 consilium *qui* iniere, quo nos victu et vita prohibeant, *is* (= *iis*) diem dicam; Rud. 403 ego *quod* mihi imperavit sacerdos *id* faciam; Amph. 817 quid ego tibi deliqui, si *quoi* nupta sum, *tecum* fui?

b. **Substantivum** (plus 20 exempla).

Pers. 4, 6, 12 mandatæ *quæ* sunt, volo deferre *epistolas*; Ep. 17 *qui* varie valent, *caprigenum hominum* non placet mihi — genus; Rud. 963 vidulum istum *quojus* est novi ego *hominem*; Truc. 1, 2, 48 *qui* arari solent, ad *pueros* ire meliust; Amph. 419 Pterela rex *qui* (= *qua*) potitare solitus est *patera aurea* (data est); As. 70 *quam* amabam abduxit ab lenone *mulierem*; Ps. 108 utinam *quæ* dicis *dictis* facta suppetant; B. 42 me orat sibi qui caveat *aliquem* ut *hominem* reperiam; Cic. Att. II. 57, 2, *quod* verissimum nobis videbitur, tibi *consilium* dabimus.

c. **Substantivum, cui est attributum pronomen demonstrativum** (2 exempla).

Amph. 190 *quod* multa Thebano populo acerba objecit funera, *id* vi et virtute militum victum *oppidumst*; Merc. 499.

Similia quodam modo hæc sunt exempla: Curc. 250 *quod* eis respondi (= *quam* dixi), *ea* omnes stant *sententia*; Poen. 833 *qui* habet quod det, utut homost, *omnia genera* recipiuntur (= *is* homo recipitur).

¹ Hi numeri nituntur in subductionibus Bertelsmannii ("Über die verschiedenen formen der correlation in der structur der relativsätze des ältern Latein." Jena 1885.)

3. Sententia relativa interponitur. Correlatum est

a. **Pronomen demonstrativum, personale** (plus 120 exempla).

Mil. 572 etiam *illud, quod* scies, nesciveris; Ps. 157 *tu qui* urnam habes, aquamingere.

b. **Substantivum** (supra 50 exempla).

St. 274 *Mercurius, Jovis qui* nuntius perhibetur, numquam æque patri suo nuntium lepidum attulit, quam ego nunc meæ nuntiabo eræ.

c. **Substantivum, cui est attributum pronomen demonstrativum.**

a. *Præmittitur et correlatum et attributum ejus* (circa 25 exempla).

St. 49 neque ille *eos honores* mihi, quos habuit, perdidit; Amph. 1103 *puer ille, quem* ego lavi, ut magnust;

β. *Raro ita præmittitur attributum, ut correlatum non præmittatur;*

Rud. 938 dum *hanc* tibi, quam trahis, *rudentem* conplico; Ep. 171 qua ex tibi commemoros *hanc*, quæ domist, *filiam* prognatam.

Adnotatio 1. Post relativam sententiam correlatum potest *revocari in memoriam pronomine* demonstrativo (*is*; cfr Madv. § 489 a).

a. Correlatum et pronomen demonstrativum ponuntur *in uno et eodem casu* et quidem sæpius *in eo, quo pronomen relativum.*

Trin. 17 *senes qui* huc venient *i* rem vobis aperient; Cas. 223 *fel quod* amiarumst *id* mel faciet; Most. 858, St. 120. — Men. 678 *pallam illam, quam* tibi dudum dedi, mihi *eam* redde; Ps. 269 *deos* quidem, quos maxime æquomst metuere, *eos* minumi facit; Trin. 116; — Men. 166 *id* enim, quod tu vis, *id* ajo atque *id* nego; Ps. 430; — Cas. 655 tua *ancilla, quam* tu tuo vilico vis dare uxorem, *ea* intus; St. 10 crucior *patrem* tuum meumque adeo, *qui* unus — probus perhibetur, *eum* nunc inprobi viri officio uti; B. 385 ita esse arbitror: *homini* amico *quist* amicus ita uti nomen possidet, nisi deos *ei* nil præstare; — As. 527 *illos qui* dant *eos* derides; Ter. Ad. 23 *senes qui* primi venient *ei* partem aperient; Haut. 131; Cic. Att. I; 82, c interea *cursus quos* prima a parte juventæ — petisti *hos* retine.

b. Correlatum *non ponitur in eo casu, quem postulat ratio grammatica.*

a. Correlatum sæpius ponitur *in eodem casu, quo pronomen relativum.*

Most. 1046 *ostium quod* in angiportust, *eius* patefeci foris; 250 *mulier quæ* se suamque ætatem spernit, speculo *ei* usus est; Curc. 288 *isti Græci* palliati capite operto *qui* ambulant — *eos* si offendero; Ps. 528 *tibicinam* illam tuus *quam* gnatus deperit, *ea* circumducam lepide lenonem; As. 436 *vina quæ* heri vendidi vinario, jam *pro is* satis fecit Sticho? Poen. 644 *hunc chlamydatum quem* vides, *ei* Mars iratust; Aul. 733, Men. 57, Capt. 111; — Poen. 769 *hi qui* illum conciliaverunt mihi, *id* nunc *eis* cerebrum uritur; Mil. 765 *id quod* agitur, *huice* primum prævorti decet; Rud. 252; 1291 *ego qui* in mari prehendi rete, *ei* dare negatis quicquam; Ps. 855 nunc adeo *tu, qui* meus es, jam edico *tibi*; — Trin. 985 quia *illum quem* ementitu's, *is* ego sum ipsus Charmides; Truc. 4, 2, 32 *illis quibus* invidetur, *i* rem habent. Ter. Eun. 524 (*illa quæ* — *eam*); Cic. Att. II. p. 32, 17, *arma quæ* missuri eratis, *eis* censeo armetis milites.

β. *Raro in diversis casibus* correlatum et pronomen relativum ponuntur. Ep. 166 *plerique homines, quos* quom nil refert pudet, quom usust ut pudeant, ibi *eos* deserit pudor.

Adnot. 2. Raro fit, ut *substantivum* quoque ipsum *iteretur*. Mil. 140 unum *conclave* concubinæ quod dedit miles — *in eo conclavi* ego perfordivi parietem.

Adnot. 3. Nonnumquam *correlatum in alio* ponitur *casu, ac postulat ratio grammatica, ita ut* tamen *neque ipsum* iteretur *neque pronomine* revocetur in memoriam. Correlatum et pronomen relativum in uno eodemque casu ponuntur.

15 : Aul. 701 *pisci divitiis qui aureos montes colunt, ego solus supero*; As. 621; Amph. 1009 *Naucratem quem convenire volui, in navi non erat*; B. 935; Men. 312 *nummum illum* (= nummo illo) *quem mihi dudum pollicitus dare, jubeas, si sapias, porculum adferri tibi*; — Trin. 137 *ille qui mandavit, exturbasti ex ædibus*; Rud. 1241 *ille qui consulte, docte atque astute cavet, diutine uti² bene licet partum bene*; Curc. 419 *set istum quem quæris, ego sum*; Ep. 329 *quid illum facere nis, qui, tibi* (= te) *quoi divitiæ sunt maxumæ, ais nummum nullum habere?* Ter. Eun. 653 *eunuchum quem dedisti nobis, quas turbas dedit!* Virg. Aen. 1,573 *urbem quam statuo, vestra est.*

Adn. 4. Quod apud ceteros scriptores sæpissime fit, ut, quum pronomen relativum ad *enun- tiationem vel sententiam* refertur, forma neutralis **quod** (= ngt som) adhibeatur, ejus usus pauca sunt apud Plautum exempla.

a. **Quod refertur ad ea, quæ antecedunt:**

Pers. 5, 2, 10 *quem pol ego in cruciatum cogam, si vivam, siquidem herus redierit, quod spero*; Most. 428 *ludos ego hodie vivo præsentis huic seni faciam: quod credo mortuo nunquam fore*; Amph. 461 *nisi etiam is quoque me ignorabit, quod ille faxit Juppiter* (sc. ut me ignoret), *uti ego hodie raso capite calvos capiam pileum*; 996; Poen. 1183.

b. **Ad ea, quæ sequuntur:**

Trin. 813 *tum, quod maxumumst, adferre, non se petere hinc dicet*; 416 *sero atque stulte, prius quod cautum oportuit, postquam comedit rem, post rationem putat* (*quod = rationem putare*): Poen. 1370. *Etiam rarius id quod adhibetur* (cfr Zander, § 67 ann. 1.): Capt. 591 *pergin servom me exprobrare esse, id quod* (sc. *ut servus fierem*) *vi hostili optigit?* Trin. 1058 *sum insipientior qui rebus curem puplicis potius quam, id quod proxumumst, meo tergo tutelam geram.*

Quæ res eodem fere modo usurpatur in formula optativa quæ res bene vortat:

a. *Refertur ad ea, quæ sequuntur:* Capt. 361 *q. r. b. v. mihi meoque filio vobisque: volt te novos erus operam dare tuo veteri domino*; Aul. 787 *nunc, q. r. tibi et gnatae tuæ bene feliciterque vortat: ita di faxint, inquito*; Curc. 729; Pers. 3, 1, 1;

b. *Ad ea, quæ antecedunt* As. 2 *hoc agite sultis, spectatores, nunc jam: quæ quidem mihi atque vobis res vortat bene*; Curc. 273.

B. De omittendo Correlato.

1. **Correlatum est infinitum** (pron. determinativum infinitum vel pron. indefinitum).

a. **Correlatum sæpissime omittitur, quum sententia relativa aut incipit ab indefinito pronomine relativo aut in conjunctivo posita finalem vel consecutivam vim habet.**³

Men. 717 *omnia mala ingerebat, quemquem aspexerat*; As. 429 *dedi operam, dum reperiam, qui quæritet argentum in faenus*; Trin. 339 *de mendico male meretur qui ei dat, quod edit* (= edat) *aut bibat*; Rud. 1380 *cedo quicum habeam judicem*;

Adnot. Fit nonnumquam, ut *ponatur pronomen determinativum vel indefinitum*; Mil. 460 *quemque* (= quemcunque) *hic videro, eum opruncabo*; Amph. 860; Rud. 211 *saltem aliquem velim, qui mihi ex his locis viam monstret*; B. 1065 *da aliquem, qui me servet*; Capt. 473 *eos requirunt, qui, lubenter quom ederint, reddant* (kunna bjuda igen) *domi.*

¹ Fleckeisen. interponit *cum*.

² Fleck. interp. *ei*.

³ Chr. Cavallin. Nord. Tidskr. for filol. og pædag. N. R. 1. (1874) p. 266 sqq.

b. Correlatum sæpe omittitur, quum in nominativo aut in accusativo aut in eodem, quo pronomen relativum, casu positum esse cogitatur.

Rud. 923 qui dormiunt lubenter, sine lucro et cum malo quiescunt; Amph. 977 audis quæ dico, tametsi præsens non ades; Mil. 897 en tibi adsunt quas me jussisti adducere; Amph. 652 omnia adsunt bona quem penes est virtus.

De qua supra (a, b) diximus ratione omittendi correlatum, ea apud omnes latinos scriptores usurpari solet (cfr Madv. § 321). Plantus autem multo majore utitur libertate; nam

c. Correlatum omitti potest, quum ipsum auditur in genetivo, dativo, ablativo ac pronomen relativum in accusativo vel nominativo ponitur.

Amph. 318 exossatum os esse oportet (sc. *ejus*), quem probe percusseris; Rud. 1322 quid dare velis (sc. *ei*), qui istæc tibi investiget indicetque? B. 995 euge. literas minutas. — qui quidem (= *ei* quidem *qui*, ja för den, som) videat parum: verum *qui* satis videat, (sc. *ei*) grandes satis sunt; Curc. 590, 681; Mil. 355 cedo vel decem, edocebo minime malas, ut sint malæ, mihi solæ quod superfit¹ (*med det, som är till öfvers för mig ensam*); Mil. 1077 meri bellatores gignuntur (sc. *ex iis*), quas hic prægnates fecit.

d. Sententia relativa ita adnecti potest, ut, nullo addito cogitatione correlato, vim conditionalis recipiat sententiæ, cujus subjectum sit infinitum.

As. 323 ista virtus est, quando ussust, *qui* (= *si quis*) malum fert fortiter; Men. 966 spectamen bono servo id est, *qui* rem erilem procurat; Aul. 489 namque hoc *qui* dicat: quo illæ nubent divites dotatae, si istud jus pauperibus ponitur? quo lubeat nubant, dum dos ne fiat comes (*om ngn säger —, så [vill jag svära:] må de gifta sig med hvem de behaga*); Ter. 608.

2. Correlatum certam significat vel personam vel rem.

a. Correlatum auditur in primaria sententia.

Pers 4, 3, 9 nec metuo, *quibus* credidi hodie, ne quis (sc. *eorum*) mi in jure abjurasset; Capt. 574 ad patrem hujus. — quem patrem (sc. *ejus* hvad menar du med fadern till den), *qui* servos est? Ep. 574 egone osculum huic dem? — quor non (sc. *ei*), *quæ* ex te nata sit? Mil. 1009 utinam, *quojus* causa huc sum egressa, conveniundi mihi potestas evenat; St. 142 persequimur: nam *quo* dedisti nuptum, (sc. *inde*) abire nolumus; Ter. Hec. 276, 547.

b. Correlatum inest in sententia audienda ex antecedente periodo et quidem sæpius ex verbis alienis.

Rud. 1310 *Gripus*: ecquid meministi in vidulo, qui periit, quid ibi infuerit? *Labrax*: quid refert (sc. *quid in eo vidulo* infuerit), *qui* periit tamen? Trin. 905 novistine hominem? — *Sucophanta*: ridicule rogitas (sc. *norimne eum*), *quicum* una cibum capere soleo; Mil. 983 *Pyrg.* placet ut dicis. set enim ne istam amittam et hæc mutet fidem, vide modo. *Pa.* Vah delicatus: *quæ* te tamquam oculos amet (sc. *ea mutet fidem?*); Rud. 654 *Dæ.* edepol infortunio hominem prædicas donabilem. *Tr.* (sc. *est sane infortunio donabilis*) *qui* sacerdoti scelestus faucis interpresserit (*ja visst är han det, den uslingen, som —*); Amph. 772 *Am.* illut miror maxume, si hæc habet pateram illam. *So.* an etiam id credis (sc. *hanc habere illum pateram*), *quæ* in hac cistula tuo signo opsignata fertur? Men. 379; Ter. Ad. 402, Haut. 684, Eun. 212.

Ad hoc genus (2 b) sunt referendæ ejus modi sententiæ, quæ et relativæ adhærescente semper fere pronomini relativo particula *ne* [*quine (quin), quene (quen), quodne. quemne. quumne*] et interrogativæ sunt ac spectant ad respondendum verbis antecedentibus (cfr Aubert Nord. tidsk. for filol. og. pædag. 1859, 116 sqq). Sententia relativa, quæ significat, cur is, qui interrogat, aut affirmat (*ne* = *nonne*) aut neget (*ne* = *num*) aliquid verum esse, et in indicativo et

¹) Codd. cfr Cav. in libro, quem supra commemoravi, p. 265.

in **conjunctivo** poni potest. Verba antecedentia, e quibus eruenda est sententia interrogativa, aut affirmantis aut interrogantis sunt.

Mil. 11 tam bellatorem Mars se haut ausit dicere neque æquiperare suas virtutis ad tuas. *Pyrg. quemne* (= *dicisne eum, quem*) ego servavi in campis Gorgonidoniiis?¹ Rud. 1230 æquom videtur tibi ut ego alienum quod est meum esse dicam? *Gr. quodne* (= *num id tuum est, quod*) ego inveni? Rud. 1017 non probare pernegando mihi potes, nisi pars datur aut ad arbitrum reditur aut sequestro ponitur. *Gr. quemne* ego excepi in mari (*eum tuum esse dicis*)? Most. 738, Ep. 719, Amph. 697; Curc. 705; Trin. 360 *quin* (= *eine qui*); Mil. 972 cupio hercle equidem, si illa volt. *Pa. quæn* (= *nonne ea volt vel dubitasne, num illa velit, quæ*) cupiat? Rud. 269 æquius vos erat candidatas venire hostiatasque: ad hoc fanum ad istunc modum non veniri solet. *Pa. quæne* [= *nosne* (hostiatas venire postulas) *quæ*, vel *num nos æquum est venire, quæ*] ejectæ e mari simus ambæ, opsecro? B. 331 set istic Theotimus divesnest? *Ch.* etiam rogas? *quine* (= *illene quem*) habeat auro soccis suppactum solum? Rud. 538, Merc. 573.

Adnot. 1. Nonnumquam *et relativa sententia et illa, quæ antecedit, ejusdem est.* Cist. 4, 1, 1 nullam ego me vidisse credo magis anum excruciablem, quam illæc est: quæ dudum fassa est mihi, *quæne* inficias eat (= *nonne excruciables est, quæ inficias eat, quæ dudum fassa est mihi*)? 4, 2, 4 formido, si hera mea sciat tam socordem esse quam sum: *quamne* (= *eamne perdididi, quam*) in manibus tenui atque accepi hic ante ædis cistellam?

Adnot. 2. *Sententia relativa ad finalem transire potest.* Rud. 767 ignem magnum hic faciam. *Dæ. quine* ut humanum exuras tibi?

Adnot. 3. *Ne encliticum nonnumquam omittitur.* Ep. 699 da pignus, ni ea sit filia. *Pe. quam* negat novisse mater? Mil. 439.

Adnot. 4. *Relativæ sententiæ interrogativi generis quem ad modum apud Plautum et Terentium* (And. 769, Ph. 67, 923) frequenti in usu versantur, ita *apud ceteros poetas rarissimæ* sunt, *in soluta vero oratione plane inusitatæ.* Hor. Sat. 1, 10, 21 O seri studiorum, *quine* putetis difficile et mirum, Rhodio quod contigit? Catull. 64, 180.

c. Neque in primaria sententia neque ex ea, quæ antecedit, periodo correlatum audiri potest ac **relativa sententia adnectitur similiter, ut si conjunctivæ sit sententia vel exclamantis.**

Amph. 730 quor igitur prædicas, te heri me vidisse, *qui* hac noctu in portum advecti sumus (= *quam ego et Sosia* — advecti sumus)? Mil. 405 nunc demum experior mi ob oculos caliginem opstitisse. *Pa.* dudum edepol planumst hoc quidem, *quæ* (= *quam ea*, Philocomasium) hic usque fuerit intus; Mil. 951 quin tu tuam rem cura potius quam Seleuci. *quæ* (= *ecce quæ*) tibi conditio nova luculenta fertur per me interpretem (*tänk, hvilket ovantigt och lysande anbud som göres dig!*); B. 622, Most. 561, Curc. 495; *Ter.* Ph. 1009 an quicquam hodiest factum indignius? *qui* mi, ubi ad uxores ventumst, tum fiunt senes (*sådana slynglar, som* —).

C. De correlati in relativam sententiam attractione.

1. Sententia relativa antecedit.

a. **Pronomen demonstrativum** (*is, ille, idem, omnes*) ponitur in primaria sententia.

α. Pronomen demonstrativum et relativum *in uno eodemque casu* posita sunt; Curc. 531 *quoi* di sunt *homini* propitii, lucrum *ei* profecto objiciunt; Amph. 947 jube vasa adornari, ut *quæ* aput legionem *vota* voti — *ea* ego ut exolvam *omnia*; Merc. 93 *quas* merces uexeram, *omnis*

¹) cfr talia exempla, qualia sunt Amph. 434 *So.* tun negas med esse (Sosiam)? *Me.* quid ego ni negem, qui egomet siem? — *Ter.* Ph. 992 non mihi respondes? *Ph.* hicine ut tibi respondeat, qui hercle ubi sit ipse nescit?

ut volui vendidi; Amph. 532 *qua nocte ad me venisti, eadem abis*; St. 58, Curc. 557, Men. 1138. Ter. Ph. 461, Hec. 73.

β. Pronomen demonstrativum in *alio casu ac relativum* ponitur: Pers. 1, 1, 7 *qui hero* suo servire vult bene servos servitutum, *illum* multa in pectore suo collocare oportet; Most. 416 *efficiam, quæ facta* hic turbavimus, ut liqueant *omnia*; Truc. 2, 1, 17 addecet *quemquem hominem* attigerit, *ei* aut malum aut dampnum dari; Cist. 2, 3, 67 *medioxumam quam duxit uxorem*, ex *ea* nata. hæc est virgo; Amph. 402 *quod mihi prædicas vitium, id* tibi; Truc. 1, 1, 65, Mil. 73, Pers. 1, 3, 34, Cas. 1, 12. Ter. Eun. 57.

Adnot. 1. Nomen proprium in sententiam relativam nonnumquam *attrahitur*, ita ut appositi munere fungatur: Rud. 9 *quist imperator divom atque hominum Juppiter* (nâml. J.), is nos per gentis alium alia disparat; 1364.

Adnot. 2. Raro *substantivum correlativum et in demonstrativa sententia et in relativa* ponitur.

Ps. 318 *qua opera* credam tibi, *una opera* (på samma gång, med detsamma) adligem canem fugitivam agnibus lactibus; Trin. 305 *qui homo* depugnat — si animus *hominem* pepulit, actum est; cfr Mil. 1155 *quod aput nos fallaciarum* structumst, oppidum quodvis videtur posse expugnari *eis dolis*. Ter. Ad. 854 *cui rei est, ei rei* hunc sumamus diem; Cic. de Or. II, 248 quoscunque locos attingam — ex eisdem locis —; Verr. II, 5; II, 52; III, 80;

b. Pronomen demonstrativum omittitur in sententia primaria.

α. Pronomen demonstrativum auditur in casu pronominis relativi. Amph. 309 *quisquis* homo huc profecto venerit, (sc. *is*) pugnos edet; Pers. 4, 3, 1 *cui homini dii propitii sunt*, aliquid obiciunt lucri; Ps. 825 *quas herbas pecudes non edunt, homines edunt*; Merc. 978 *quibus est dictis dignus, usque oneremus ambo*; Curc. 380, Mil. 160; Ter. Hec. 820, Eun. 449. Cic. Att. 1, 172, 2; 1, 114, 2.

β. Pron. dem. auditur in alio casu ac ponitur pron. rel. Aul. 595 *qui pueri nare discunt*, (sc. *eis*) scirpea induitur ratis; 589 *qui ero* ex sententia servire servos postulat in erum matura, in se sena concedet capessere; Men. 1129 *quod tibi nomen est, fecit mihi*; Ter. Hec. 311, Ad. 593; Cic. pro Sull. 33 *quæ prima innocentis mihi defensio est oblata, suscepi*.

2. Relativa sententia sequitur.

a. Ponitur in primaria sententia pronomen demonstrativum.

α. Pron. demonstr. in eodem casu ponitur ac pron. rel. et nomen: Cist. 1, 2, 1 *idem mihi*, magnæ quod parti est vitium mulierum; Curc. 170 *ipsus* se excruciat *qui homo* quod amat videt nec potitur dum licet; Poen. 193 *hoc* primum agamus *quod consilium* cepimus; 823 *satis spectatumst deos atque homines ejus* nelegere gratiam, *quojus hominis* erus est consimilis;

β. Pronomen demonstr. non in eodem casu ac pronomen relativum et nomen ponitur: Truc. 2, 2, 20 *pignus da, ni lignæ hæc sint quas habes Victorias*; Poen. 449 *di illum* infelicit omnes, *qui* post hunc diem *leno* ullam Veneri immolarit hostiam; Rud. 76 *eas fluctus ferunt ad villam illius, exul qui ibi habitat senex*; —

Adj. pro demonstrativo pronomine: Capt. 179 *emptum, nisi qui meliorem* adferet *quæ* mi atque amicis placeat *conditio* magis; Liv. 1, 12 *toto, quantum foro spatium est (= toto spatio)*.

Adnot. 1. Raro *Substantivum correlativum et in primaria sententia et in relativa* ponitur. Merc. 100 *ad me* advenit *mulier, qua muliere* alia nullast pulchrior; Ep. 41 *est causa, qua causa* simul mecum ire veritust; Ter. Haut. 20; Hec. 10; Cæs. b. g. 1, 6 *itineria duo, quibus itineribus*; Cic. Verr. 1, 9, 26 *illam legem — qua lege*;

Synonymon, ut ajunt nostri, in sententia relativa pro correlativo pronomine: Cas. 257 *servo des — quoi homini* nummus non est; Ter. And. 837 *ea causa, quam ob rem*; Hec. 695.

b. Omittitur pronomen demonstr. in primaria sententia.

a. *Pronomen demonstr. auditur in eodem casu, quo ponitur pronomen rel. et nomen:*

Aul. 460 facinus audax incipit *qui* cum opulento *pauper* coepit rem habere; Ep. 472 foras educate, *quam* introduxistis *fidicinam*; Trin. 838 satis partum habeo, *quibus* *cerumnis* deluctavi; Capt. 440 faciet *quæ* illum facere oportet *omnia*; Ps. 550; Ter. Ph. 399, And. 733.

β. *Pronomen demonstr. non in eodem casu auditur, quo ponitur pronomen rel. et nomen:*

Curc. 433 oro — ut ei detur (sc. *ea*) *quam* istic emi *virginem*; Rud. 248 occupas præloqui *quæ* mist *oratio*; Cas. 975 quid fecisti scipione aut *quod* habuisti *pallium* (= *pallio quod*)? Ter. And. 3; Cic. Att. II, 122, 4.

3. Sententia relativa interponitur (raro).

Rud. 331 hanc, *quæ* proxima est *villa* Veneris fano, pulsare jussisti; Eun. 119 cum illo, *quocum* tum uno rem habebam *hospite*, abii; Cic. Att. 1, 194 hanc ego, de republica *quam* institui *disputationem*, in Africani personam contuli.

Annot. 1. Pronomen præmissum potest post relativam sententiam in memoriam revocari pronomine (plerumque *is*): Aul. 34 *hic* *qui* poscet eam sibi uxorem *senex is* adulescentis illius est avonculus; cfr Poen. 222 *binæ* singulis *quæ* datæ sunt *ancillæ*, *ææ* — dederunt.

Annot. 2. In alio casu, ac postulat ratio grammatica, ponitur illud quod præmittitur pronomen. Ep. 448 *istum* quem quæris *Periphanem* Plothenium, ego sum; Rud. 1065 *illum* quem lenonem extrusisti, *ejus* vidulum hic habet; Curc. 296 *isti* qui ludunt servi — *omnis* subdam sub solum.

Annot. 3. Qui patet latissime usus apud ceteros scriptores, ut correlatum, quod appositum fungatur munere aut sit superlativus, attrahatur in relativam sententiam, ejus sunt quidem apud Plautum nonnulla exempla. B. 214 Etiam Epidicum, *quam* ego *fabulam* (ett skådespel, som) æque ac me ipsum amo, nullam æque invitus (= invitissimus) specto, si agit Pollio; Capt. 474 ipsi opsonant, *quæ* parasitorum ante erat *provincia* (en befattning, som — vel *vilket förut var parasiternas befattning*); Capt. 278 quo de genere gnatus illi Philocrates? Ph. Polyplusio, *quod* *genus* (en familj, som) illist unum pollens atque honoratissimum; Cic. Fam. 13, 43, 1 negotia procurat Rufi, *quo* ego *uno* *equite* Romano familiarissime utor; Amph. 919 testem quem —; Merc. 227 ego nocte hac *quæ* præteriit *proxima* in somnis egi; As. 521 quid ais tu, *quam* ego *unam* vidi *mulierem* *caudacissimam*? Amph. 677; Sed tamen *quæ* est Plauti in verborum ordine libertas, *non solum appositum correlativum sed fere quodvis enuntiationis relativæ vocabulum ante relativum ponere potest:* Trin. 542 Surorum, *genus* *quod* patientissimumst hominum, nemo extat; Most. 623 videturne idoneus, danista qui sit, *genus* *quod* improbissimumst? — Liv. 1, 44, 4 *locus*, *quem*; 9, 29, 9 Potitii, *gens* *cujus*; Rud. 1171 *bullæ*, *pater* *quam* dedit; Trin. 470 *coena* *popularem* *quam* vocant; Capt. 155 nullumne nactus, qui posset tibi *remissum* quem dixi imperare exercitum? Rud. 956 noram dominum *id* quoi fiebat; Trin. 548, 1038, As. 232.

Annot. 4. Correlatum est exclamatio, cui adjuncta est quædam contemptus significatio. As. 421 sine me hunc perdere — *quoi* numquam rem me unam licet semel præcipere *furi*, quin centiens eadem inperem atque ogganiam; — som det aldrig är nog med att jag blott *en* gång ger föreskrifter om en och samma sak, *den tjufstryken!* nej, hundra gånger måste jag ge order och gurgla om detsamma. Aul. 64 metuo — ne persentiscat, aurum ubist absconditum: *quæ* in occipitio quoque habet oculos *pessuma*, hon, som också har ögon i nacken, *den leda käringen!* Rud. 655 infortunio homine prædicas donabilem. Tr. *qui* sacerdoti *scelestus* faucis interpresserit, (*den uslingen*, som); Trin. 163 perge porro proloqui. Ca. *quid* tibi ego dicam? *qui* illius sapientiam et meam fidelitatem et celata omnia paene *ille* *ignavos* funditus pessum dedit (Hvad skall jag säga dig? Han som så när i grund — *den odågan!* — förstört frukterna af sin fars klokhets och min trohet och förderfvat hela hemligheten).

Adnot. 5. Ablativum pronominis relativi Plautus raro conjungit *cum comparativo ita, ut* in nostro sermone *respondeat superlativo conjuncto cum sententia relativa*. Cas. 863 pervelim progredi senem, *quo* senex *nequior* nullus vivit; Merc. 101 ecce ad me advenit mulier, *qua* muliere alia nullast *pulcror* (*den allra skönaste som fins*); St. 368 conspicatus sum cercurum, *quo* ego me *majorem* nou vidisse censeo; Most. 150; 30 *quo* nemo adæque — est habitus parcus (= *magis parcus*) nec *magis continens*, is nunc —; Capt. 828.

Adnot. 6. Talia exempla, qualia sunt: quæ tua est prudentia, qua tu es prudentia. (nihil te fugiet), quod genus apud ceteros scriptores usitatissimum est, *apud Plautum non inveni*.

Adnot. 7. Sententiæ relativæ nomen prædicativum nonnumquam in primariam sententiam attrahitur. Ps. 460 decet *innocentem, qui sit* (= qui innocens sit), atque innoxium servom superbum esse aput erum potissimum; Amph. 711 salutare advenientem me solebas, appellare itidem ut *pudicæ* suos viros, *quæ sunt*, solent (= quæ sunt pudicæ); 458.

Adnot. 8. Pronomen relativum plurale ad correlatum singulare nonnumquam refertur: Curc. 494 egone ab lenone quicquam mancupio accipiam, *quibus* (sc. lenonibus) sui nihil est nisi una lingua, qui abjurant? Most. 561; Liv. XXII, 57 Cantilius, scriba pontificis, *quos* (sc. scribas pontificum) nunc minores pontifices appellant.

*Adnot. 9. Quum correlatum ponitur, sententia relativa decuplo sæpius sequitur quam antecedit, sexuplo sæpius quam interponitur. Quum autem omittitur correlatum, relativa sententia ne duplo quidem sæpius sequitur quam antecedit.*¹

Quo sæpius loco, quo minus sæpe ponatur sententia relativa apud *Plautum, Terentium, Ciceronem*, his fere numeris ante oculos constitui potest:

Sententia relativa	sequitur,	antecedit,	interponitur
Plautus	7	2	1
Terentius	7	2	1
Cicero	7	1	2

II. De adjunctione relativa.

Ad primariam sententiam adjungendam artius iis, quæ antecedunt, quemadmodum apud ceteros scriptores, sic etiam apud Plautum pronomen relativum adhibetur (*qui = et is, nam is, sed is, is igitur*).

Amph. 1030 etiam quis ego sim me rogitas, ulmorum Acheruns? *quem* pol ego hodie — faciam ferventem flagris; B. 608 quid consilii dem meo sodali super amica, nesciam; *qui* iratus renumeravit aurum patri; Capt. 102 (*quod* quidem); Trin. 754, Men. 903; Merc. 262 aspicio mulierem, filius quam advexit matri ancillam suæ. *quam* ego postquam aspexi — amo; Cist. 4, 2, 4 petulantia mea me animi miseram habet, *quæ* in tergum meum ne (och att *den*) veniat, male formido; Trin. 754, Men. 903, 1138, Ep. 174, Truc. 1, 1, 40, B. 697; Ps. 137.

Adnot. 1. Pronomen relativum nonnumquam longo intervallo ab eo, ad quod pertinet, vocabulo, disjungitur (cfr Madv. § 448 anm. 1). Truc. 1, 1, 51 circum argentarias *lenones* scortaque adsident cottidie. ea nimias ratio, quippe qui certo scio, foro plus scortorum esse jam quam pon-

¹ cfr Bertelsm. in libro, quem supra (p. 1.) attuli.

derum. *quos quidem*¹ quam ad rem dicam in argentariis referre habere -- nescio; Aul. 189.²

Adnot. 2. Forma neutralis **quod a pronominali vi ad conjunctionalem (och, men)** nonnumquam transit: Ep. 310 ex armario decutio argenti tantum, quantum mihi lubet. *quod* (men) pol ego metuo, si senex resciverit, ne ulmos parasitos faciat; Trin. 217 *quod si* exquiratur —; Cist. 1, 3, 4 *quod si* tacuisset, tamen ego eram dicturus; Capt. 754 *quod usque* hoc esset (men utan dennes hjelp) — me ductarent; *Hic usus apud ceteros scriptores multo latius patet* (cfr Madv. § 449): Ter. Ph. 155 *quod ni*, 157 *quod utinam*; Cic. Fam. XIV, 4, 1 *quod utinam* minus vitæ cupidi fuissetus!

III. De sententiæ relativæ cum alia sententia confusione.

Sententia relativa conjunctionalem (rarissime relativam aut interrogativam) ita amplecti potest sententiam, ut pronomen relativum in eo casu ponatur, quem postulat ea, quæ includitur, sententia.

A. Quæ notio pronomine relativo significatur ad utramque sententiam pertinet. Ep. 154 est Euboicus miles locuples, multo auro potens, *qui ubi* istam empfam esse scibit, te orabit, ut illam tramittas sibi; Ps. 725 callidum doctum, *qui quando* principium præhenderit, porro sua virtute teneat quid se facere oporteat; Amph. 586 sequere, erum qui sic ludificas dictis delirantibus: *qui* (du som) *quoniam* (sedan du) erus quod imperavit neglexisti persequi, nunc venis etiam ultro inrisum dominum; As. 720 opta id, *quod ut* contingat tibi vis; B. 540 multi more isto atque exemplo vivont, *quos quom* censeas esse amicos, reperiuntur falsi.

Adnot. Notio illa communis potest in relativa enuntiatione pronomine personali (possessivo) *significari*: As. 609 egon te (morti dedere opto)? *quam* si ego intellegam deficere vita, jam ipse vitam meam *tibi* largiar et de me ad *tuam* addam (cfr Schultz § 447 anm. 1).

B. Illa in pronomine relativo notio ad eam tantum, quæ includitur, enuntiationem pertinet. Trin. 492 nos homunculi scintillula animæ, *quam*³ *quom* extemplo emisimus, æquo mendicus atque ille opulentissimus censetur cœnsu ad Acheruntem mortuos; 621 difficiliter reperiri amicum ita ut nomen cluet, *quod* tuam *quom* rem credideris, sine omni cura dormias (så beskaffad, att du kan sofva, då —); Men. 760 res plurimas pessimas adfert (senectus), *quas si* autem omnem, nimis longus sermost; Rud. 1238 in eas (transennas) esca inponitur, *quam siquis* avidus poscit escam avariter, decipitur in transenna avaritia sua; Capt. 97 quæ ædes lamentariæ mihi sunt, *quas quotiensquomque* conspicio, fleo; Men. 1138 jussi prandium adpararier clam meam uxorem: *quod quam* pallam surrupui dudum domo, eam dedi huic; Truc. 1, 1, 51 *quos quidem* (lenones) *quam ad rem* dicam referre habere, nescio.

Adnot. In structura, quæ est: **quem qui sit nescio (novi, neque novi)**⁴ pronomen relativum objectum ponitur verbi *nescio*, non subjectum sententiæ interrogativæ. Trin. 850 epistulas dicam ab eo homine me accepisse, *quem ego qui sit* homo *nescio neque novi*; 1141, Trin. 960.

¹ cfr Cæs. B. G. 1, 53, 6 *quæ quidem* res; Nep. 15, 2, 2 *cui quidem* sic fuit deditus.

² cfr Ep. 261 vos priores esse oportet, nos posterius dicere, qui plus sapitis;

³ *Stud.* (cod. ambros.) *satillum animæ qui quom*. Brix: *scintillulam animæ qui quom*;

⁴ cfr Ps. 1212 neque *istum* Pseudulum mortalis *qui sit novi neque scio*; Trin. 973 *scin* tu *illum*, quo genere gnatus sit? Men. 247 ego *illum scio*, quam carus sit; Capt. 376, Trin. 698.

IV. De copulandis inter se sententiis relativis.

A. Duæ sententiæ relativæ, quæ ad correlatum unam eandemque habent rationem, conjunctione copulativa (et, que, atque) inter se junguntur.

Rud. 29 moneo vos, qui estis boni qui *que* ætatem agitis cum pietate et cum fide; Poen. 1246 prædicabo, quomodo furta faciatis multa *quoque* modo hujus filias apud vos habeatis servas; *Tres sententiæ*: Mil. 786 eam des, quæ sit quæstiosa, quæ alat corpus corpore, *quoique* sapiat pectus; As. 150; cfr Kühn. § 156 20.

Adnot. 1. Pronomen relativum iteratur, si ratio ejus grammatica postulat alium casum in posteriore e sententiis relativis atque in priore. Tamen, *si sententiæ relativæ per particulam neque disjunctæ sunt, fit nonnumquam, ut pronomen rel. in posteriore sententia audiatur ex priore* (cfr Madv. § 323, a.): Amph. 566 id dicere audes, *quod* nemo umquam homo vidit *nec potest fieri?* 587 *quæ* neque fieri possunt *neque* fando umquam *accepit quisquam*, ea profers; 885 *quæ* neque sunt facta *neque ego* in me *admisi*, arguit; 425 quod solus feci *nec* (sc. cui) *quisquam* alius *adfruit*; Rud. 291 omnibus modis qui pauperes sunt homines miseri vivont, præsertim quibus nec quæstus est *nec* (sc. qui) artem *didicere* ullam; Cic. Off. 2, 7, 23, 2, 6, 21.

Adnot. 2. Pro relativo pronomine ponitur in posteriore sententia nonnumquam *pronomem demonstrativum* (is) aut *personale*, maxime post particulam *neque* (cfr Kühn. § 198, a; Lattman-Müller § 192). Trin. 1141 quem ego nec qui esset noram *neque eum* ante usquam conspexi prius; 850 dicam ab eo homine me epistulas accepisse, quem ego qui sit homo nescio *neque* novi *neque* natus necne fuerit *is*¹ solide scio; Poen. 624 quod certo scio nec fore nec Fortunam *id* situram fieri; Capt. 555 multos iste morbus homines macerat, quibus insputari salutis fuit atque (*is* = iis) *profruit*; Rud. 379 nos — quibus nec locust ullus nec spes parata, *neque* hoc quod vides amplius *nobis* quicquamst; Ep. 330 quid illum facere vis, qui, tibi quod divitiæ sunt maxumæ, ais nummum nullum habere nec sodali tuo *in te* copias? Ter. Ad. 306.

B. Omittitur autem conjunctio, quum diversa ratione referuntur ad correlatum sententiæ relativæ, ita ut altera sententia ad circumscribendam notionem adhibeatur aut significet actionem, qua adjuvetur alterius sententiæ actio, aut parenthesis modo ponatur, aut adversativa intersit ratio inter relativas sententias.

Mil. 1390 stat in statu senex, ut adoriatur moechum, *qui* formast ferox, *qui* omnis se amare credit *den öfver sin skönhet stolle* kurtisören, som tror —; Capt. 875 vidi tuum Stalagmum servom, *qui* aufugit (= *fugitivum*) domo, *qui* tibi subrupuit filiolum tuum; 939 postulo ut mi illum reddas servom, *quem* hic reliqueram (= *relictum*), mihi *qui* melior quam sibimet fuit; Most. 355 equis homost, *qui* facere argenti cupiat aliquantum lucri (= *lucripeta*), *qui* hodie sese excruciarum meam vicem possit pati? Pers. 4, 1, 13 educe istas tabellas, *quas* consignavi (= *consignatas*) tibi, *quas* tu attulisti; Men. 397 dic quid est id, *quod* negem *quod* fecerim (= *quid est id factum quod negem*)? Ep. 268 fidicinam illam, *quam* is volt liberare, *quæ* illum conrumpit (= *corruptricem*) tibi, ulciscare; Trin. 268 sunt tamen, *quos* nimis misere maleque habeas, *quos* tibi obnoxios fecisti; Capt. 988, Rud. 78, Trin. 116, 949, Ep. 431, Amph. 364. — Ep. 373 parabo aliquam dolosam fidicinam, nummo conducta *quæ* sit, *quæ* se emptam simulet, quæ senes duo docte ludificetur *som är legd, men som skall låsa sig vara köpt och på det sättet* —; Pers.

¹ sic Stud. (cod. amb. it); Fleck. *is fuerit id*; Brix. *necne fuerit, id*;

1, 3, 56 alium allegavero, *qui vendat, qui esse se peregrinum prædicet som skall sälja henne på det viset, att han utger sig för att vara främling*; — Rud. 80 adulescens huc jam adveniet, *quem videbitis (I skolen få se honom), qui illam mercatust de lenone virginem*; — Amph. 154 qui me alter est audacior homo, *juventutis mores qui sciam, qui hoc noctis solus ambulem (som känner till — men ändå —)? 695 te ut deludam contra, lusorem meum, qui nunc primum te advenisse dicas, modo qui hinc abieris (du som — ehuru —)? 779 aspice huc tu, qui quæ facta infitiare, quem ego jam convincam palam (du som — men som —).*

Adnot. 1. Huc referendum non est id genus, quod est Ps. 179 ubi isti sunt, *quibus vos oculi estis, quibus vitæ estis, quibus deliciæ, savia, mamillæ mellitæ (Anaphora)? cfr Kühn. § 198, b.*

Adnot. 2. Adjectivo ita adjungi solet apud Plautum sententia relativa, ut non ponatur conjunctio copulativa (adversativa); cfr Kühn. § 194, 7. Ps. 386 ussust homine astuto docto scito et callido, qui insperata ecfecta reddat, non qui vigilans dormiat; Trin. 766 conducatur aliquis ignota facie, quæ non visitata sit; Ps. 725 malum callidum doctum, qui quando principium præhenderit, teneat quid facere oporteat; Rud. 315, 320, Trin. 1019; Mil. 530 similiorem mulierem magisque eandem, [tam]¹ quæ non sit eadem, non reor deos facere posse.

Adnot. 3. Disjungitur ab adjectivo sententia relativa per particulam neque (nec): Mil. 658 non invenies alterum lepidiorem ad omnis res *nec qui amico sit amicus magis*; As. 119 non esse servos pejor hoc quisquam potest *nec magis vorsutus nec quo ab caveas ægrius*; Capt. 346 *nec quemquam fideliorem neque quoi plus credat potes mittere ad eum, nec qui magis sit servos ex sententia, neque adeo quoi concredat filium audacius*; Capt. 467.

Adnot. 4. Sæpe fit, ut sententiæ relativæ alia alii multæ continuentur, ita ut ad suum quæque referantur correlatum: Cist. 4, 2, is quid ego heræ dicam, quæ me opere tanto servare jussit, qui suos Silenium parentes facilius posset noscere, quæ heræ meæ supposita parva est, quam quædam meretrix ei dedit? Amph. 534.

V. De significatione enuntiationum relativarum.

A. Sententiæ relativæ et simplices et universales per se in indicativo ponuntur.

Amph. 292 quis hic est homo, quem ante ædis *video hoc noctis?* 454 vi me cogis, *quisquis es;*

B. Finales sententiæ relativæ; in conjunctivo ponuntur.

Most. 1127 ego sum orator datus, *qui a patre ejus conciliarem pacem*; Trin. 15 dedi ei meam gnatum, *quicum egestatem exigit*; As. 336 is argentum huc remissit, *quod daretur Saureæ pro asinis*; Amph. 951 Blepharonem arcessat, *qui nobiscum prandeat*; Mil. 1191 illi dicam, ut me adiutorem, *qui onus feram ad portum, roget*; Trin. 1101 thesaurum ecfodiebam intus dotem, filia tuæ *quæ daretur.*

C. Consecutivæ sententiæ relativæ; in conjunctivo ponuntur.

1. **Adjectivum demonstrativum** (is, tantus, hujus modi) **ponitur correlatum vel auditur.** Mil. 785 *eam (en sådan) des, quæ sit quæstiosa, quæ alat corpus corpore quoique sapiat pectus*; 686, Most. 558; Rud. 646 quis homost *tanta confidentia, qui sacerdotem audeat*

¹ Tam additum a Fleckeisenio.

violare? Mil. 465 *tanta* audacia, *qui* —; Capt. 1034 *huius modi* paucas poetæ reperiunt comœdias, *ubi* boni meliores fiant; Capt. 568—69 *Ty.* tu enim repertu's (befunnits vara *den*), Philocratem *qui* superes verivérbio. *Ar.* pol, ego ut rem video, tu inventu's, vera vanitudine *qui* convincas.

2. Adverbium demonstrativum (plerumque *tam*) correlatum ponitur ita, ut vis sententiæ sæpius negativa sit. Amph. 985 nec quisquam *tam* audax fuit homo, *qui* obviam obsistat mihi; Curc. 284 nec quisquam sit *tam* opulentus, *qui* mi obsistat in via; Trin. 954 an ille *tam* esset stultus, mihi *qui* mille nummum crederet Philippum —? Truc. 2, 4, 4 quid *tam* infictus? Lemno adveniens *qui* tuæ non des amicæ Diniarche savium?

3. Dignus, indignus, idoneus, fas habeo (anser tillbörligt) antecedunt.¹ As. 80 me *dignum*, *quod* concrederet, habuit; 150 ne id quidem me *dignum* esse existumat, *quem* adeat, *quem* conloquatur *quod*que irato supplicet? Rud. 522; 407 neque *digniore* censeo vidisse anum me quemquam, *quod* deos censeam bene facere magis decere; Mil. 1043; As. 314 tantum facinus inveni, ut nos dicamur omnium *dignissimi* esse, *quo*² cruciatus confluant; St. 206 eos haut *indignos* iudico, *qui* laborent; B. 617 nemo est *indignior*, *quod* di bene faciant nec quem homo aut amet aut adeat; Most. 623 videturne *idoneus*, danista *qui* sit? Aul. 253; Trin. 289 quod manu nequeunt tangere, tantum (blott så mycket) *fas habent*, *quo* manus apstineant.

4. Notionem præcedentis adjectivi (substantivi) explicat diligentius sententia relativa, ita ut significet, qua in re notio illa cernatur (cfr supra p. 11 Adn. 2). Ps. 386 assust homine astuto docto scito et *callido*, *qui* insperata ecfecta reddat, non qui vigilans dormiat; Men. 654 vin adferri *noctuanam*, *quæ* tu tu usque dicat tibi *den nattugglan*, som jemt och ständigt kommer med sitt *du* och *du* till dig; B. 845 non me arbitratur militem set *mulierem*, *qui* me meosque non queam defendere (för en *käring*, som ej kan —).

Adnot. 1. Indicativus autem ponitur, si sententia relativa simpliciter enuntiatur. Curc. 478 confidentes garrulique et malevoli supra lacum, *qui* (*de som*) alteri de nihilo audacter *dicunt* contumeliam et — *habent* (cfr 480, 482); Men. 583 viri fraudulentum, *qui* *habent* rem paratam; *Sic nonnumquam etiam apud alios scriptores* (cfr Menge Repetit. der lat. synt. 1890. § 503,9).

Adnot. 2. Major quam qui (= quam ut) apud Plautum non inveni.

D. Restrictivæ sententiæ relativæ (*qui quidem* — *atminstone den, som*); et in indicativo et in conjunctivo poni possunt (cfr Madv. § 364 ann. 2).

Ep. 180. *Ap.* pulcra edepol dos pecuniast. *Per.* *quæ quidem* pol non maritast; B. 982 hominem ad lacrimas coegi castigando maleque dictis, *quæ quidem quicquid* conminisci; Poen. 1213 *Ad.* sed quis homost? *Ag.* ameicus vobeis. *Ad.* *qui quidem* non inimicus est; Truc. 4, 3, 58 non vinum hominibus moderari sed homines vino solent, *qui quidem* probi sunt; — Cic. Br. 17, 65 Catonem vero quis nostrorum oratorum, *qui quidem* nunc sunt, legit? — Men. 205 hoc animo decet animatos esse amatores probos. *Pe.* *qui quidem* ad mendicitatem se *properent* detrudere; B. 995 euge literas minutas. *Ch.* *qui quidem* (*ja, för den, som*) *videat* parum; St. 260 nullan tibi linguast? *Ge.* *quæ quidem* dicat "dabo" veterem reliqui: eccillam quæ dicat "cedo"; Mil. 657 at *quidem* illuc ætatis *qui sit*, non invenies alterum lepidiorem ad omnis res.

E. Indefinitæ sententiæ relativæ; ponuntur in conjunctivo.

Cum præcedente sententia, quæ est aut affirmativa aut negativa aut interrogativa (est, nemo est, quis est similia), enuntiatio relativa artissime cohæret, ita ut eo et ipsa

¹ aptus ne apud ceteros quidem scriptores sæpe invenitur; cfr Dræg. § 490, 3.

² cfr Cic. Verr. IV, 18 homo et domi nobilis et apud eos, *quo* se contulit gratus. Madv. § 317 ann. 2.

aut affirmativa aut negativa aut interrogativa enuntietur; sin autem relativa sententia libera est ac non suspensa ex altera, in indicativo ponitur.

1. Sententia antecedens est affirmativa.

Trin. 268 *sunt* tamen, quos nimis miseros¹ maleque *habeas*; Capt. 53 *est*, paucis vos quod monitos *voluerim*; 327 *est*, ubi damnum *præstet* facere quam lucrum; Aul. 187 *sat habes*, qui (= quo) bene vitam *colas*; Ps. 390 *pauci* ex multis *sunt amici*, homini certi qui *sient*; Amph. 271 si *quicquamst aliut*, quod *credam* aut certo *sciam*, credo —; Aul. 522 *aliqua* mala *crux* semper *est*, quæ aliquid *petat*; Curc. 248 *solus* hic *homost*, qui *sciat* divinitus; Most. 740 *venit* (= est) navis, nostræ navi quæ *frangat* ratem; Truc. 2, 6, 5 *multi* memorari *potis* (sc. *sunt*), qui et convicti et condemnati falsis de pugnibus *sient*.

Adnot. Quemadmodum apud ceteros poetas, sic etiam apud Plantum *sententia relativa in indicativo poni potest tum quoque, quum artissime cohæret cum altera sententia (sunt qui = det fins de, som); non modo tum, quum libera est [multi sunt qui (= många äro de som), nonnulli sunt qui et similia]; cfr Madv. § 365 ann. 1. — Mil. 1012 homo quidamst, qui scit, quod quæris ubi sit; Pers. 4 3, 24 est res quædam, quam occultabam tibi dicere; Trin. 324, Most. 1102; Cic. Fin. 5, 14, 38 sunt bestia quædam, in quibus inest aliquid simile virtutis; Trin. 101 sunt alii, qui te volturium vocant (Cic. Tusc. 3, 26, 63); Mil. 45 sexaginta Macedones sunt homines, quos tu occidisti uno die; Capt. 313 est profecto deus, qui quæ nos gerimus auditque et videt; Capt. 263 sunt, quæ ex te solo scitari volo; Poen. 1119 est, qui illam conventam esse volt; Trin 91, 1164, As. 232, B. 1149, Ps. 462, Cas. 689, Cist. 4, 2, 39; Cic. Off. 1, 24, 84 sunt qui — non audent; — Curc. 480 sub veteribus ibi sunt, qui [äro (befinna sig) de personer som vel finnes sådana som] dant quique accipiunt fænore; 482 in Tusco vico ibi sunt homines, qui ipsi sese venditant; cfr Cæs. B. G. 4, 10, 3 ex quibus sunt, qui (till hvilka de hõra, som) — existimantur.*

2. Sententia antecedens est negativa.

As. 111 *nemost*, quem *metuam*; B. 543 *nullus est*, quoi non *invideant*; Trin. 543 *nemo extat*, qui ibi sex mensis *vixerit*; Capt. 700 *nec est* mihi *quisquam*, melius æquæ quoi *velim*; Amph. 1010 neque domi *neque* in urbe *invenio quemquam* (= est quisquam), qui illum *viderit*; Ps. 973 *vix decimus quisquest*, qui ipsus sese *noverit*; Most. 451 *natus nemo* in ædibus *servat* (= est), neque qui *recludat* neque *respondeat*; Amph. 509 satin habes, si feminarum *nullast*, quam æquæ *diligam*? Capt. 741 post mortem in morte *nihil est*, quod *metuam* mali; Trin. 801 tacere *numquam quicquamst* quod *queant*; Mil. 329 *nihil est*, qua hinc huc transire ea *possit*, nisi recto ostio; Trin. 188, 1126, As. 175, 493, 877, Curc. 171.

Adnot. *Sententia relativa si, quod raro fit, in indicativo ponitur, suspensa non est ex prædicato antecedentis sententiæ atque illam notionem negativam determinat (Madv. § 365 ann. 2).* Pers. 3, 1, 38—40 virgo atque mulier *nulla* erit, quin sit mala, *quæ* præter *sapiet*, quam placet parentibus *ingen* kvinna, *som är* (kommer att vara) mer *förståndlig* än föräldrarne tycka om, kommer att (finnas, utan att hon är ond =) vara god. *Vi.* Virgo atque mulier *nulla* erit, quin sit mala, *quæ reticet*, si quid fieri perverse videt *ingen* kvinna, *som tiger*, ifall hon —; Cas. 218 nec potis *quicquam* commemorari *quod* plus salis plusque leporis *habet intet*, *som medför mer behag, kan nämnas*; cfr supra 1. Truc. 2, 6, 5; Poen. 1339 decipitur *nemo* mea quidem sententia, *qui* suis amicis *narrat* recte res suas *ingen*, *som* —; *contra:* Merc. 520 de lanificio *neminem metuo*, una ætate quæ *sit det fins ingen farlig, som är vid samma ålder*.

3. Sententia antecedens est interrogativa.

Mil. 994 *numqui* hic prope *adest*, qui rem alienam potius *curet* quam suam? B. 807 *quis homost*, qui *dicat* me dixisse istuc? St. 769 *qui* Jonicus aut *ciueelicust*, qui hoc tale facere

¹ sic Stud. (cod. ambr.) et Brix.; cfr hujus adnot.; Fleckeis. *misere*.

possit? Trin. 90 *haben* tu amicum aut familiarem *quempiam*, quoi pectus *sapiat?* Aul. 736 *quid* ego de te *conmerui* (= quid fuit) mali, quam ob rem ita *faceres?* Rud. 833 *quid est*, quod *caveam?* Lo. en, a crasso infortunio; Curc. 86, Most. 355, Men. 475.

Adnot. Indicativus sæpe occurrit. Rud. 258 *qui sunt*, qui (*hvilka äro de, som —*) a patrona preces mea *expetessunt?* 414 *quist*, qui nostris tam proterve foribus *facit* injuriam? 650 *quis istic est*, qui deos tam parvi *pendit?* B. 54 *quid est*, quod *metuis?* ne tibi lectus malitiam aput me suadeat? Capt. 669 *quid negotist*, quam ob rem *suscenses* mihi? Aul. 435 *quid est*, qua nunc *prohibes* gratia nos coquere hic cenam? As. 27, Rud. 677.

F. Causales sententiæ relativæ; et indicativus et conjunctivus invenitur (cfr Dræg. § 491; Madv. § 366 ann. 1.; Zand. § 178).

1. Indicativus. Amph. 326 ego homo infelix fui, qui non alas *intervelli*; Rud. 517 bonamst quod habeas gratiam merito mihi, qui te ex insulso salsum *feci*; As. 227 tua ista culpast, quæ discipulum semidoctum aps te *amoves*; Capt. 538 utinam te di perderent — qui ex parata re inparatam omnem *facis*; As. 273 vae illi, qui tam indiligenter *opservavit* januam; Men. 310 insanit hic quidem, qui ipse male *dicit* sibi; 904 stultus sum, qui illius esse *dico*, quæ meast; B. 466 stultus es, qui illi male ægre *patere* dici, qui *facit*.

2. Conjunctivus. Amph. 695 te ut deludam contra, lusorem meum, qui nunc primum te advenisse *dicas* (enär du säger), modo qui hinc abieris (fastän du —)? 706 certa res hanc est objurgare, quæ me hodie *noluerit* salutare; 1022 tibi di omnes irati sunt, qui sic *frangas* foris; Capt. 546 minime miror, si te odit, qui istum *appelles* Tyndarum pro Philocrate; Mil. 32 ne opere pretium quidemst mihi te narrare, tuas qui virtutis *sciam*; Rud. 109 di dabunt tibi magnum malum, qui oratione hic occupatos *occupes*; As. 292 heu edepol hominem infelicem, qui patronam *conprimat*; Merc. 920 ego stultior, qui isti *credam*; Men. 315 non sanu's, qui nunc ipse male *dicas* tibi.

Adnot. Particula affirmativa quidem sæpe additur. Amph. 506 nimis hic scitust sucophanta, qui *quidem* (enär han ju) sit meus pater; Trin. 953 ne tu me edepol arbitrare beluam, qui *quidem* non novisse *possim* quicum ætatem exegerim du håller mig då för ett riktigt få, *då jag t. ex. skulle kunna annat än känna den —*; As. 862, B. 1132.

G. Concessivæ vel adversativæ sententiæ relativæ; ponitur et indicativus et conjunctivus. cfr Dræg. § 492.

1. Indicativus. Merc. 178 credo, si boni quid ad te nuntiem, instes acriter, qui nunc, quom malum audiendumst, *flagitas* me ut eloquar; Amph. 562 audes mihi prædicare id, domi te esse nunc, qui hic *ades*; Curc. 616 meane ancilla libera ut sit, quam ego nunquam *emissi* manu?

2. Conjunctivus. Men. 819 sanun es, qui istuc *exoptes?* Mil. 498 tune te expurges mihi, qui facinus tantum *feceris?* Mil. 964, 1276, Trin. 455.

Adnot. 1. Eæ condicionales sententiæ relativæ, quæ potentiales aut irreales sunt, in conjunctivo ponuntur. Mil. 736 qui deorum consilia *culpæ*, stultus inscitique sit; Most. 443 nimis edepol ille potuit expectatior venire, qui te *nuntiaret* mortuom; *particula quidem nonnumquam additur:* Trin. 552 contra istuc (= in istunc agrum) detru di maleficos æquom videtur, qui *quidem* istius sit modi *om han* (ager¹) *nämmligen —*.

Adnot. 2. Conjunctivus subjectivus et conj. obliquus (cfr Zand. § 169, 170) *sæpe ponuntur in enuntiationibus relativis.* Amph. 824 mihi quoque adsunt testes, qui illud, quod ego *dicam* adsentiant; 871 mea sit culpa, quod egomet *contraxerim*, si id — expetat; Mil. 556 quor negem,

¹) cfr Brix. adnot.

quod *viderim?* 554; Mil. 300 quid tibi vis dicam, nisi quod *viderim?* — Capt. 937 lingua nullast, qua negem, quidquid *roges*; As. 46 di tibi dent, quæquomque *optes*; Rud. 1140 quid, si ista aut superstitiosa aut ariolast atque omnia, quidquid *insit*, vera dicet?

Adnot. 3. Quippe, præsertim, utpote, ut particulæ adhibentur ad eam ostendendam graviter significationem, quæ sententiæ relativæ admiscetur (cfr Kühn. § 194, 3, anm. 3; Madv. § 366, anm. 2).

a. **Quippe causalem habet vim et cum indicativo sæpius quam cum conjunctivo jungitur.** Occurrit his locis:

1. **Indicativus.** Amph. 22 pater huc me misit, tametsi vobis quod dictum foret scibat facturos, *quippe* qui *intellexerat* vereri vos se; Rud. 384 qui it lavatum in balineas, quomibi sedulo sua vestimenta servat, tam subrupiuntur, *quippe* qui¹, quem illorum observet, *falsust eftersom han* (är förd bakom ljuset =) *icke vet*, hvem af dem (de andre badgästerna) han skall gifva akt på; B. 369 aperite januam hanc orci: nam equidem haut aliter esse duco: *quippe* quo nemo *advenit* nisi quem spes reliquere; Ps. 1274 enim ex disciplina (sc. saltavi), *quippe* ego qui jonica probe *perdidisci jag dansade enligt alla konstens regler, jag som* (= alldenstund jag) *riktigt grundligt lärt mig joniska danser*; Ep. 367 *quippe* ego qui (ty jag har ju —) *dinnumeravi*; Truc. 1, 1, 49 ea nimias ratio, *quippe* qui certo *scio*; Ep. 618 habe bonum animum. *Epid. quippe* ego (*ja jag*) quoi libertas in mundo *situst!* Aul. 348 horunc tibi istie nihil eveniet: *quippe* qui ubi² quod³ subrupias nihil est.

2. **Conjunct.** Pers. 4, 6, 17 videor vidisse hic forma persimilem tui eadem statura. *Sa. quippe* qui frater *siet naturligt nog, efter som han är min bror*; As. 66 omnis parentes liberis suis, qui mi auscultabunt, facient opsequentiam: *quippe* qui (*alldenstund de i så fall*) mage amico *utantur* gnato et benevolo.

b. **Præsertim causalem significationem habet (helst, i synnerhet)** atque his locis occurrit:

1. **Indicativus.** Rud. 291 qui pauperes sunt homines miseri vivont, *præsertim* quibus nec quæstus *est* nec artem *didicere* ullam; Poen. 820 servire amanti miserias, *præsertim* qui quod amat *caret*.

2. **Conjunct.** Ps. 505 hinc quidem a me non potest argentum auferri, qui *præsertim senserim*; Ep. 170 quid est, quod pudendum *siet*, genere natam bono pauperem te ducere uxorem, *præsertim* eam, qua ex tibi *conmemores* hanc prognatam?

Nullum apud Plautum inveni exemplum, in quo concessivam vim habeat præsertim.

c. **Utpote** (semel)⁴ *causam significat*. Rud. 462 satin nequam sum, *utpote* qui hodie amare inceperim?

d. **Ut modalem vel comparativam vim habet (= såsom).**

a. **Sententia relativa sæpissime est consecutiva.** B. 283 adeon me fuisse fungum, *ut* qui illi crederem att jag skolat vara en dumbom till den grad, (*såsom*) *att* jag trott honom? Capt. 553 eum mihi esse morbum, *ut* qui med opus sit insputarier en sådan sjukdom (*såsom hvarför* =), *att* det för den behöfves, att man spottar på mig? As. 505 an ita tu's animata, *ut* qui expers matris inperis sies? Cure. 218 migrare certumst — quando Aesculapi ita sentio sententiam, *ut* qui me nihili faciat nec salvom velit; Capt. 242 nobis di animum ostenderunt suum, *ut* qui erum me tibi fuisse atque esse nunc conservom velit; *Ter. And.* 148.

¹ de hoc et de iis, quæ sequuntur, exemplis confer id, quod supra (p. 3 sqq.) dixi de correlato omittendo.

² *quippe ubi* = *quum ibi* (cfr Liv. 26, 48, 11.); qui haud scio an hoc loco affirmativam vim habeat (cfr *hercle qui, edepol qui*); in ceteris autem exemplis qui positum post *quippe* relativam vim habere videtur; cfr Cav. Nord. Tidsk. för filol. og pædag. N. R. I, II pag. 278.

³ cod. quid;

⁴ B. 511 codd. habent *utpote* quod; editores metri causa ut quod.

β. *Sententia relativa est restrictiva* (bis). B. 511 amo hercle opinor, *ut quod* pro certo sciam *âtminstone* så vidt jag vet; Ps. 566 non demutabo, *ut quod* ego pro certo sciam¹.

γ. *Sententia relativa est causalis* (semel). Trin. 637 an id est sapere, *ut qui* beneficium a benevolente repudies är det klokt, (*af dig*, som =)² *då du* visar ifrån dig din väns välgering?

Adnot. 3. Relativa sententiarum conjunctio sæpe commiscetur

a. *Cum interrogativa*. Trin. 206—208 quod quisque in animo habet aut habiturust, sciunt: sciunt *quid* in aurem rex reginæ dixerit: sciunt *quod* Juno fabulatast cum Jove; Capt. 206 scimus nos nostrum *officium quod est*; Amph. 291 ibo, ut erus *quod* imperavit Aleumenæ nuntiem; 452.

b. *Cum comparativa*. As. 566 fateor profecto *ut prædicus*, Leonida, *esse vera* att det är sant, (*såsom*) som du säger; — cfr Most. 771 hæc sunt sic, *ut prædico* —; Mil. 749 nunc *quod* *occepi* opsonatum pergam; cfr Amph. 873 nunc memet Amphitruonem, *ut occepi* semel, esse adsimulabo; Amph. 499 cura rem communem, *quod* facis, atque inperce quæso; cfr Cic. Cato Maj. 17, 59 quos (libros) legite, quæso, studiose, *ut facitis* —; Poen. 136 tuæ blanditiæ mihi sunt, *quod dici solet* [*såsom* (som) man plägar säga] gerræ germanæ hercle; — cfr Cic. Tusc. 2, 11 *ut est* in proverbio; cfr etiam Ps. 1114 ego *ut* mi inperatumst, *ei rei* operam dabo.

c. *Cum concessiva*. Pers. 3, 1, 36 ego nunc, *quod* non futurum est, formido *tamen*; Trin. 209 *quæ* neque fuerunt neque sunt, *tamen* illi sciunt.

Adnot. 4. Sententia relativa sæpe ita adhibetur, ut quidam in ea sit pleonasmus. Men. 993 vobis dico, *ut imperium* meum sapienter habeatis curæ, *quæ imperavi atque impero*; Capt. 363 volt te novos erus *operam dare tuo veteri domino, quod is velit*, fideliter; Truc. 2, 7, 56 Capt. 886. cfr Aul. 192.

Enuntiationes explicativæ.

Sententiæ explicativæ incipiunt a conjunctionibus *quod, quom*.³

I. Quod.

Quod explicativum a principio est *accusativus objecti pronominis relativi* (innehålls-ackusativ). B. 980 *quod* te missi ecquid egisti? Ep. 456 animum advorte, *ut, quod* ego ad te venio, intellegas; Aul. 199 paucis Eucliost *quod* te volo de communi re appellare jag har något, *som* jag vill tala med dig lite *om*, angående en gemensam angelägenhet.

Ab illa pronominali, quam habet principalem, significatione *transiit ad vim conjunctionis* (= *att*).

A. Quod positum in exordio periodi significat *hvad det beträffar att, med afseende på det att*.

1. Indicativus Truc. 2, 5, 18 ego *quod* mala *sum*, matris opera mala sum; Most. 303 certo ego, *quod* te *amo*, operam nusquam melius potui ponere; Amph. 479 nunc de Alcumena

¹ Lorenz. "da ich es ja sicher weiss".

² de correlato cfr supra p. 3 sqq.

³ in cod. ambros. inveniuntur formæ *quom, quum, cum, qum*; vide ed. Stud. ind. orthograph. sub *quom*.

dudum *quod dixi* minus, hodie illa pariet filios geminos duos; Ps. 101 *quod* tu istis lacrimis te probare *postulas*¹; Pers. 2; 3, 8 *quod* ego non magis *somniabam* neque *opinabar* neque *censebam* eam fore mihi occasionem, *ea* nunc quasi decidit de coelo; Capt. 586 filium tuum *quod* redimere se ait, id ne utiquam mihi placet; Mil. 1114 *istuc quod* das consilium mihi, te cum illa verba facere *de ista re* volo; Ter. 790 *illud quod* — *id*, 204 *quod* — *id*; Cic. de Or. I, 234.

2. **Conjunctivus** (*kunde, skulle, om än*). As. 757 *quod* illa aut amicum suum aut patronum *nominet* (*att hon kunde kalla honom —, för det fall att hon skulle —*), fores ocellussæ omnibus sint; 761, 796; Aul. 91 *quod* quispiam ignem *querat*, extingui volo; Mil. 162 *quod* ille gallinam aut columbam se sectari aut simiam *dicat*: disperistis, ni usque ad mortem male mulcassitis; Cas. 127; Rud. 1150; Ter. Haut. 671, Eun. 785, 1064; Ad. 162. Cic. Verr. V, 175 (*quod* — *cogites* —), II, 13, 33.

B. Quod significat det att, den omständigheten att.

1. **Sententia explicativa subjectum sæpissime est; esse** vocabulum est prædicatum in primaria sententia.

a. *Correlatum* (id, illuc, istuc, illud, hoc) *ponitur*. Merc. 596 *id* illi vitium maximumst, *quod* nimis tardus est; 553 *id* jam lucrumst, *quod* vivis; B. 415 *quid hoc negotist* (= quid hoc rei est, *hvad vill detta säga*), Pistoclerum Ludos *quod* erum tam ciet? Cist. 5, 1, 1, Men. 762, Rud. 559, Merc. 692 parumme *hoc est* malæ rei, *quod* amat Demipho? Capt. 357 *hoc* quidem hau molestumst jam, *quod* collus collari caret; Merc. 364 *quid illuc est* (*hvad är det för något, hvad betyder det, hvad vill det säga*), *quod* solus se cum fabulatur filius? 119, 368, 384, Ep. 609, As. 262, Men. 958.

b. *Correlatum non ponitur*. Aul. 624 non temerest (*det är ej utan betydelse*), *quod* corvos cantat mihi nunc ad læva manu; Ter. Ph. 998; As. 864 hoc ecastor est, *quod* illic ad coenam cotidie ait sese ire ad Archidemum Chæream Chærestratum Cliniam Chremen Cratinum Diniam Demosthenem *detta är min sann mening* med *det att han* —; Cas. 531, Men. 1135, Merc. 711, Rud. 1258.

Adnot. 1. Raro causa est, cur *conjunctivus* ponatur. Amph. 502 *Jup.* mihi necessest ire hinc. *Al.* *quid istuc est*, mi vir, negoti, *quod* tu tam subito domo *abeas* — att du så hastigt *skulle gå din väg?*¹

Adnot. 2. *Rarissime fit, ut sententia explicativa aut subjectum referatur ad aliud verbum atque esse aut objectum sit.* Amph. 303 jam pridem videtur *factum*, heri *quod* homines quattuor in soporem conlocastis nudos; Truc. 2, 7, 27 edepol haut *perit*, *quod* illum tantum amo (cfr Rud. 939 bonis *quod bene fit, hau perit*); B. 1019 quæso, ut sat habeas *id, quod* med objurgavit; Ter. And. 710.

Adnot. 3. **Scio quod** (semel). As. 52 equidem *scio* jam, filius *quod amet* meus istanc meretricem; cfr Bellum Hispan. 36, 1, legati *renuntiarunt, quod* Pompejum in potestatem *haberent*; Mart. 11, 64 *hoc scio, quod* scribit nulla puella tibi; cfr Kühn. p. 838.

Adnot. 4. *Post ea autem verba, quæ sunt addo, mitto, prætereo, facio (bene, male), accedit, accidit (bene, male)* similia *quod explicativum apud Plautum non occurrit.* — Terentius autem: Eun. 926 *mitto quod*, Ph. 168 *addo quod*.

Adnot. 5. *Sententia explicativa nonnumquam appositum est subjecti.* Mil. 1234 ergo *istus metus* me macerat, *quod* illic fastidiosust, oculi ejus ne sententiam mutant, ubi viderit me — just (det der förfärliga) *den der förfärliga tanken, att han är så grantyckt, (plågar mig) inger mig fruktan.*

¹ Lorenz. sine causa *postules*;

Adnot. 6. Nisi quod (med undantag deraf att =) blott att, men, dock paucis locis invenitur. Capt. 394 equidem, nisi quod custodem habeo, liberum me esse arbitror; 621; Pers. 4, 3, 56. •

2. Sententia explicativa ad vocabulum adverbiale refertur (raro).

Amph. 297 *propterea quod* me meus erus fecit, ut vigilarem, hic pugnis faciet hodie, ut dormiam; As. 47 quor hoc ego ex te quæram aut quor miniter tibi, *propterea quod* me non scientem feceris (conj. subj.)? Ep. 630 si quidem *istius gratia* id remoratu's, *quod* ista voluit, nimium advenisti cito; Mil. 1411 jura te nociturum non esse homini *de hac re* nemini, *quod* tu hic hodie verberatu's aut *quod* verberabere. Truc. 2, 5, 6 mater dicta *quod* sum, *eo* magis studeo vitæ; Ep. 607 male morigerus mist danista, *quod* (*dermed att, derutinnan att*) a me argentum non petit.

Formula *quid quod? hvad säger du om det att?* uno loco occurrit: Curc. 459 *quid quod* juratus sum? ¹

Adnot. Contra non inveni apud Plautum in hoc quod, in eo quod, ex hoc quod, ex eo quod, pro eo quod, inde quod, hinc quod, ideo quod, idcirco quod similia. Ter. And. 690 *idcirco* — *quod*, Hec. 781 *ob eam rem* — *quod*.

Præterea hæ conjunctionis *quod* significationes hic animadvertendæ sunt:

C. Quod restrictivum significat så vidt, så mycket (cfr sent. rel. p. 12).

1. **Indicativus.** Trin. 482 *quod* ad ventrem *attinet*; As. 8, Poen. 36, Aul. 770; Poen. 1181 *quod quidem* ad nos *attinuit*, pulcræ fuimus; Capt. 670 meam rem, *quod in te fuit* (berott på dig), dilaceravisti; B. 550 ille, *quod in se fuit*, adcuratum habuit quod posset mali faceret in me; Aul. 260 pactum non pactumst, non pactum pactumst, *quod vobis libet*; Mil. 1160 inpetrabis, imperator, *quod*² ego *potero*, quod voles.

2. **Conjunctivus.** Capt. 173 *quod sciam*; 265, Amph. 749, Ps. 1076, Most. 1010, 1011; Men. 295 *tantum quod sciam*; Merc. 1022 *quod bono fiat modo*; Men. 925 *quod sentias*; B. 658 *quod queat*; Ep. 638 *quod quidem nunc veniat in mentem* mihi.

Adnot. 1. Quantum in eadem significatione cum indicativo conjungitur. Ps. 769 *quantum conspicio*; As. 263 *quantum intellego*; Men. 440 *q. perspexi*;

Quantum potest (potis) = *så fort som möjligt sæpius impersonaliter*, ut ajunt nostri, adhibetur: Men. 850, 1056, Trin. 765, St. 250, Aul. 399; raro *personaliter*: Men 548 *quantum possint*; Aul. 119 domum me rursum, *quantum potero, tantum* me recipiam.

Adnot. 2. Quoad nonnumquam habet restrictivam significationem: As. 296 jubeo te salvere voce summa, *quoad vires valent*; Rud. 1073.

D. Quod indefinitum significat att, hvarför.

1. **Indicativus** ponitur, si sententia secundaria libera est ac non suspensa ex prædicato primariæ sententiæ (cfr sent. rel. p. 12 sqq.) Curc. 166 eloquere, *quid est quod* Palinurum *vocas* hvad är skälet till *att du ropar* på P.³ 135; Most. 69 *quid est, quod* tu me nunc *optuere, furcifer?* Merc. 175 quin tu expedis, *quid siet, quod* me per urbem currens *querebas* modo? Ps. 9, Truc. 2, 1, 27, Cas. 630. Cic. Verr. 4, 43 *quid erat, quod confirmabat* se abs te argentum esse repetiturum?

¹ Quod dicit Ussingius ad h. l. juris jurandi nullum vestigium esse, potest sine duoio cogitari leno juravisse se virginem, quum Phædromus pretium pro ea solvisset, redditurum esse (v. 63).

² sic cdd.; editores *quoad*; cfr tamen Ter. Haut. 416 nam *quod potero*, adjutabo senem. Eun. 214, 215.

³ Licet quodam modo hujus generis exempla ad B. 1. (pag. 17.) referre (*hvad betyder, hvad vill det säga att* —?).

2. Conjunctivus ponitur, si in ipsa inter sententias coherentia positum est, utrum affirmativa an negativa an interrogativa sit secundaria enuntiatio. Prim. sententia est

a. *Affirmativa.* Trin. 1166 si id mea voluntate factumst, *est quod* mihi *suscenseas*; 310, 694; Rud. 516 bonamst *quod habeas* gratiam merito mihi; Merc. 502 tibi quidem *quod rideas*, *magis est quam ut lamentere.*

b. *Negativa.* As. 146 isti *quod suscenseam* ipsi *nihil est*; Ps. 1066 nihil est, *quod metuas*; Trin. 808, Most. 712 *nihil erit, quod* deorum ullum *accusites*; Capt. 842 gaudeo, *etsi nil scio, quod gaudeam.*

c. *Interrogativa.* B. 92 *quid est, quod metuas?* hvad har du för *skäl att frukta?* *Pi.* nihil est; B. 1156 pudet dicere me tibi quiddam. *Ni. quid est, quod pudeat?* Rud. 949.

II. Quom.

Quom explicativum¹ (ortum ex eo, quod est quom temporale) significat *då, deri att, i och med detsamma som, att*; conjungitur cum indicativo.

A. Verbalis in primaria sententia notio explicatur.

Capt. 615 Aiacem, hunc *quom* vides, ipsum vides; Pers. 2, 2, 46 nihil amas, *quom* ingratum amas; Cas. 841 bona multa mihi dedisti, hujus *quom* copiam mihi dedisti; — Men. 296 pro sano loqueris, *quom* me appellas nomine; Pers. 2, 2, 25 *quom*, ut digna es, dico, bene, non male loquor; Trin. 342, St. 685. — Most. 720 amice facis, *quom* me laudas; St. 99 bonas ut æquomst facere facitis, *quom* tamen apsentis viros proinde habetis, quasi præsentis sint; B. 337 *istuc* sapienter saltem fecit filius, *quom* diviti homini id aurum servandum dedit; 166 fecisti furtum in ætatem malum, *quom* istæc flagitia me celavisti; Capt. 297 fecit officium suum, *quom* tibist confessus verum; Trin. 633, 634, Mil. 1071, Men. 701, 668, B. 162, St. 65^c, Men. 448, Capt. 412. — Cic. Fin. III, 2, 9 præclare facis, *quom* et eorum memoriam tenes — et puerum diligis. — Merc. 468 me moror, *quom* heic (= hic) asto; Cist. 4, 2, 24, Ep. 691, Ps. 1134. — Poen. 723 vidistis, leno *quom* aurum accepit, *sågen I, då* (= att) —? Amph. 1071 neque nostrum quisquam sensimus, *quom* peperit, neque providimus; Truc. 1, 2, 16 ipsi vident, eorum *quom* auferimus bona; Mil. 507 inspectavisti hospitem, amicam *quom* ausculabatur suam; — cfr Cic. de Or. III, 87 virum summa virtute videbamus philosopho *cum* operam *daret*; II, 22. — Capt. 303 — memini *quom* dicto haut audebat: facto nunc lædat licet; Cic. Fam. VII, 28, 1 memini, *quom* mihi desipere *videbare* —; Qu. Fr. 2, 10, 2 memini *quom* portare. B. 677 errasti, *quom* parum inmersti ampliter; — Ps. 931 occidis me, *quom* istuc rogas; Capt. 371 tu tibi tuopte ingenio prodes plurimum, *quom* servitatem fers; Capt. 453 rem meam constabilivi, *quom* illos emi; Ep. 421 sic adsimulabam quasi stolidum, *quom* bardum me faciebam.

B. Nominalis in primaria sententia notio explicatur.

1. Substantivum. B. 926 Atride duo fratres cluent fecisse facinus maximum, *quom* Priami patriam — subegerunt; Trin. 638 nullum beneficium esse duco *id, quom* quoi facias non placet; Poen. 472 *de illac pugna* pentetronica, *quom* sexaginta milia hominum — occidi; 1204 *hoc* (vitium) e multis maximumst, *quom* sibi nimis placent minisque addunt operam, uti placeant viris; Cic. p. Sest. 65, 135 non *ea* est medicina, *quom* sanæ parti corporis scalpellum adhibetur atque integræ.

¹ cfr E. Lübbert, Die Syntax von Quom und die Entwicklung der relativen tempora im älteren Latein, Breslau 1870. p. 95—109.

2. Adjectivum. Poen. 914 lepidu's, *quom* mones; Most. 588 beatus vèro es nunc, *quom* clamas; Pers. 3, 1, 22, 4, 4, 99, Cas. 232. Cic. Verr. 5, 23, 59 in una civitate bis improbus fuisti, *quom* et remisisti, quod non oportebat, et accepisti, quod non licebat.

Adnot. 1. Sententia explicativa ad neutrum pronominis (istuc, hoc, id) nonnumquam refertur; vide exempla.

Adnot. 2. Quemadmodum quod explicativum angustius patet apud Plautum quam apud ceteros scriptores, ita quom explicativum latius adhibet ille quam ceteri — apud Terentium ipsum raro occurrit (cfr Lübbert. pag. 108) — et quidem sæpe, ubi aureæ ætatis scriptores quod usurpare solent.

Enuntiationes causales.

Sententiæ causales in indicativo ponuntur, nisi quod invenitur conjunctivus obliquus, subjectivus, potentialis (irrealis).

I. Adverbiales enuntiationes causales.

Adverbiales sententiæ causales incipiunt a conjunctionibus *quia*, *quoniam*, *quando*, *quandoquidem* (*quando quidem*), *quom*¹, raro *quod*.

Significant hæ omnes conjunctiones apud Plautum et *causam realem* (cur actio fiat primariæ sententiæ) et *causam logicam* (cur mentio fiat de actione, aut cur quid quærat, aut ex quo quid concludatur).

A. Quia.

Quia longe frequentissime adhibetur. Conjungitur cum *præsenti*, *perfecto*, *futuro simplici*, *imperfecto*, *plusquamperfecto*.

1. Primaria sententia ponitur.

Amph. 640 sola hic mi nunc videor, *quia* ille hinc abest; Capt. 70 juvenus nomen indidit Scorto mihi, *quia* invocatus soleo esse in convivio; Rud. 366 in scapham insulimus, *quia* videmus (præs. hist.) ad saxa navem ferrier; Mil. 54 satietas belli *quia* erat, sivi viverent; Men. 1020 *quia* postremus cedis, hoc præmi feres; Cas. 397 *quia* tute es fugitivos, omnis te imitari cupis; Capt. 581, Most. 500, Trin. 338; Men. 513 omnis cinædos esse censes, tu *quia's?* Mil. 499, Most. 521, Rud. 1187; Capt. 765 neminis misereri certumst, *quia* mei miseret neminem. —

Amph. 795 me captas, *quia* (*ty* — *causa logica*) tute ab navi clanculum huc alia via præcurristi atque pateram exemisti; Pers. 1, 1, 20 mihi quidem tu jam èras mortuus, *quia* te non visitavi; Ep. 137 quod benefeci, malefeci, *quia* amor mutavit locum; Pers. 5, 1. 23 optatus hic mihi dies datus hodie est ab dis, *quia* te licet liberam me amplecti.

2. Primaria sententia non ponitur.

Per causalem enuntiationem respondetur antecedenti interrogationi semper fere brevissimæ, quæ incipit ab *quid*, *qui*, *quor*, *quam* ob rem, *quapropter*, *quin*, *qua* de re, *qua* ratione, *qua gratia*, *quo pacto*, *quo argumento*, *quemnam ad modum* (*quia* = *jo*). *Quid*: As. 56

¹ cfr p. 16. not. 3.

quid morbist? *Lib.* *quia* non suppetunt dictis data; Aul. 429 *quid* tibi in lœdibus meis erat negoti? volo scire. *Cony.* tace ergo. *quia* veni coctum ad nuptias; Men. 370; Capt. 669 *quid* negotist quam ob rem suscenses mihi? *quia* me — dilaceravisti. Curc. 136; 343 *quid* eum vis (hvad vill. du honom)? *quia* de eo emi virginem; 449 *quid* mirare? *Lu.* *quia* non potuerunt —; 689 *quid* tecumst mihi? *Th.* *quia* faciam —; Mil. 1140 *quid* est? *quia* non sum dignus —; Aul. 416 *quid* clamas? *Eu.* *quia* ad tris viros deferam nomen tuom; 745 *quid* tibi meam tactiost? *Ly.* *quia* vini vitio atque amoris feci; Cas. 406, 408, Curc. 627, Poen. 1308; B. 329 *quid* opust anulo? *Ch.* *quia* id signumst cum Theotino; 751, Capt. 884; — *quid* ita? *quia* —: Aul. 151, B. 87, 102, 254, 680, Curc. 48, Ep. 59, Mil. 1260; — *quid* jam? *quia* —: B. 50, Cas. 269, Ep. 407, 551, Mil. 322, 834, Pers. 1, 1, 31, 2, 2, 51, 2, 5, 16; *quid* istuc? *quia* —: Mil. 1331; **qui** (huru, hvarfôr)? Amph. 666 *qui* tibi nunc istuc in mentemst? *So.* *quia* enim sero advenimus; 711, Trin. 78; Ep. 97 *qui* lubidost male loqui? *quia* tute te ipse deseris; Poen. 339; 251 *qui* scis? qui id dixit tibi? *quia* hodie adlatæ tabellæ sunt ad eam; 133, 208, Mil. 1104, Truc. 1, 2, 35 *qui* arbitrare? *Ast.* *quia* alienis rebus curas; *qui*? *quia* —. Amph. 667, 1034, Aul. 355, B. 53, Curc. 40, Ep. 36; *qui* non? *quia* —. B. 1164, *qui* dum? *quia* —. Amph. 1032, As. 620, B. 461, Ep. 299; *qui* vero? *quia* —. Merc. 395, 405. **quor**? Amph. 687 *quor* negas? *Am.* *quia* vora didici dicere; As. 591; Capt. 705, 715, 985, Merc. 648, Mil. 1255. — **quam ob rem**? Amph. 553, Aul. 417; *quamobrem* istuc? Curc. 667. — **quapropter**? Most. 273, Rud. 536. — **quin**? Merc. 191, Ps. 502. — **qua de re**? Poen. 318, 734; — **qua ratione**? Ps. 804; — **qua gratia**? Amph. 665; — **quo pacto**? Aul. 733; — **quo argumento**? Mil. 1001; — **quemnam ad modum**? B. 191.

Adnot. 1. Interrogatio indirecta antecedere potest. Aul. 564 volo scire ego ex te, *qui* sit agnûs curio. *Eu.* *quia* ossa ac pellis totust; Capt. 1008 scio, *quor* te patrem esse adsimules. *quia* mi itan ut parentes lucis das tuendi copiam; Men. 716, Ps. 499, Trin. 848.

Adnot. 2. Responsum nonnumquam incipit a verbo sentiendi vel dicendi. Curc. 442 quam ob rem istuc? *Cr.* *dicam*: *quia* enim Persas Paphlagonas Sinopas — subegit; Ep. 70, Ps. 804 qua istuc ratione? *Cô.* *eloquar*: *quia* enim — nemo quærit; Truc. 1, 2, 58 qui istuc? *Ast.* rationem *dicam*: *quia* qui alterum incusat — sapere oportet; Ep. 43 quapropter? *Th.* *scies*: *quia* captivam — mercatust; Most. 1098, Pers. 1, 3, 50; Ep. 273 qui scis? *E.* *scio*. *quia* mihi alius dixit; As. 620 quidum? *quia* oculi sunt tibi lacrumantes, eo *rogavi*.

Adnot. 3. Quia sæpe refertur ad correlatum (eo, hoc, istoc, propterea, ob eam rem, ideo, idecirco, ergo). Amph. 756 *eo* fit, *quia* mihi plurimum credo; Capt. 994, Cist. 2, 1, 25, Curc. 61, Rud. 24, 1114, Truc. 2, 2, 17, St. 177 propter pauperiem hoc adeo nomen repperi, *eo* *quia* paupertas fecit ridiculus forem; Pers. 5 2, 8 *quia* ei fidem non habui argenti, *eo* mihi eas machinas molitust; As. 620, Amph. 254 hoc adeo *hoc* commemini magis, *quia* illo die inpransus fui; 379 ergo *istoc* magis, *quia* vanilocu's, vapulabis; Men. 265 *propterea* huic urbei nomen Epidamno inditumst, *quia* nemo sine damno huc devortitur; Poen. 63 *propterea* apud vos dico hoc confidentius, *quia* —; As. 386, Mil. 1255 *quia* me amat, *propterea* Venus fecit eam ut divinaret; 1323; Men. 1055 *ob eam rem*; *quia* te servavi, me amisisti liberum; B. 59, Curc. 416, Ep. 596, Trin. 324, As. 622 nullum perdidit, *ideo* *quia* numquam ullum habui; Men. 78, Merc. 543; 35 *idecirco* prædico, *quia* nullus est; Aul. 755 *ergo* *quia* sum tangere ausus, haud causificor quin eam habeam.

Adnot. 4. Sententia a quia incipiens esse explicativa nonnumquam quodam modo dici potest. Most. 52 quasi invidere *hoc* mihi videre, Grumio, *quia* (fôr det att) mihi benest et tibi malest; Aul. 418 istuc male factum arbitror, *quia* (deri att) non latus fodi; 643 facin injuriam mihi an non? *Eu.* *quia* non pendes, maxumam; Cist. 2, 2, 7 vix exsculpsi ut diceret, *quia* (derigenom att) ei promisi dolium vini dare. — *Conferendus est nostri populi sermo, in quo causales conjunctiones (all-denstund, emedan) sæpe adhibentur, quum potius explicativas (derigenom att, dermed att) postulat sententia.*

Adnot. 5. Nisi quia (cfr *nisi quod* p. 18) = *utom att, blott att, men, dock*. Ps. 568 quo id sim facturus pacto, nil etiam scio, *nisi quia* futurumst *men ske skall det*; 107; Truc. 4, 3, 12, Rud. 1025, Pers. 4, 3, 84, Trin. 938, Cist. 2, 1, 19. *Ter.* Eun. 736, 998.

Adnot. 6. Conjunctivus sæpe invenitur, et quum ponitur primaria sententia et quum non ponitur (cfr p. 20). Ep. 416 te pro filio facturum dixit rem esse divinam domi, *quia* Thebis salvos redierit; Most. 521 mortuom illum credidi expostulare, *quia percussissem* foris; Mil. 860 excruciat me erus, — *quia* sibi non dixerim; — Ps. 336 qui dum? *Ba. quia*, si ego emortuos sim, Athenis te sit nemo nequior; Merc. 405 qui vero? *De. quia* — flagitium sit, si sequatur; B. 461, Cas. 260, Most. 1107, Ps. 318, Trin. 884. — Capt. 705 quor es ausus mentiri mihi? *Ty. quia* vera obsessent (pot. præt.) *kunde ha skadat*; Poen. 691 *Ly.* dixerunt te (hospitium) quæritare a muscis. *Col.* minime gentium. *Ly.* quid ita? *Col. quia* a muscis si mi hospitium quærerem, adveniens irem in carcerem recta via (conj. irr.) — As. 844 non eo quia tibi non cupiam (*icke som om jag ej önskade dig* —) quæ velis: verum istam amo.

B. Quoniam.

Quoniam (= quom jam) ab initio temporalem habet vim (= då nu, sedan nu), quod ex nonnullis apud Plautum exemplis perspicuum est. Amph. 586 qui, *quoniam* erus quod imperavit neglexisti persequi, nunc venis etiam ultro inrisum dominum du som, *sedan du icke brytt dig om* — nu kommer —; Trin. 149 *quoniam* hinc profectust peregre Charmides, thensaurum demonstravit mihi *då nu C. reste härifrån* — visade han mig —; As. 711 nunc *quoniam* ambo nos, ut est conlubitum, delussisistis, datisne argentum? Aul. 9 is *quoniam* moritur (pres. hist. *då han nu dör*), ita avido ingenio fuit, numquam indicare id filio voluit suo.

Sæpius tamen causalis est significatio¹: eftersom nu (ju, en gång).

1. Præsens. Amph. 835 vera dico, set nequiquam, *quoniam* non vis credere; Rud. 1122, Mil. 839 *quoniam* æmulari non licet, invides; Ps. 7 *quoniam* id fieri non potest, necessitas me subigit, ut te rogitem; St. 411; — Amph. 396 quod tibi lubet fac, *quoniam* pugnis plus vales; Most. 837; — Amph. 62 *quoniam* hic servos quoque partis habet, faciam, sit tragicomoedia; As. 161; Trin. 989 sero *quoniam* advenis, vapulabis; Rud. 1050; — Ps. 293 *quoniam* pietatem amori video tuo prævertore: (*så vill jag fråga dig*) omnes [homines] tibi patres sunt?

2. Perfektum. Amph. 266 *quoniam* formam hujus cepi in me et statum, decet et facta moresque hujus habere me similis item; St. 676 *quoniam* nuntiatumst istarum venturos viros, ibi festinamus omnes; Capt. 242. — Amph. 184 illi edepol, si merito meo referre studeant gratias, aliquem hominem adlegent, qui mihi os occillet probe, *quoniam* bene quæ in me fecerunt ingrata ea habui; Capt. 930, As. 152, 350.

Adnot. Quoniam etiam in narrationibus invenitur:

a. *Præsens historicum.* Rud. 67 *quoniam* video virginem asportarier, tetuli et ei auxilium et lenoni exitium semul; Trin. 14, B. 290—292 *quoniam* sentio quæ res gereretur, navem extemplo statuimus. *quoniam* vident nos stare, occeperunt ratem servare in portu; 299, 304 *quoniam* extemplo vident —; Men. 480 *quoniam* sentio —; Cas. 583, Poen. 665 inde huc aufugit, *quoniam* capitur oppidum; Cist. 1, 3, 16.

b. *Perfektum historicum.* Capt. 30 *quoniam* heri indauidvit — captum esse equitem, nil pretio parsit, filio dum parceret; Mil. 129 *quoniam* inspexi mulieris sententiam, cepi tabellas,

¹ Nonnullis locis pro certo statui non potest, utrum sit significatio temporalis an causalis; vide exempla. (cfr Lübb. p. 185—188).

consignavi clanculum; B. 673 *quoniam* occasio ad eam rem fuit, ut quantum velles tantum sumeres, sic hoc digitulis duobus sumebas?

3. **Futurum** (perraro). Trin. 112 *quoniam* hinc iturust ipsus in Seleuciam, mihi commendavit virginem gnatam suam.

C. Quando.

1. **Præsens**. Curc. 146 si lubet, neque voto neque jubeo, *quando* ego te video inmutatis moribus esse; Men. 624 taceo jam, *quando* hic rem non meminit suam; Trin. 382, 573, 918, Curc. 662, Amph. 926; Pers. 2, 2, 41 abi jam, *quando* ita certa res 'st; 5, 2, 25, Men. 642, 203; Rud. 1182 eamus intro omnes, *quando* operam promiscam damus; Mil. 1227 patiar, *quando* ita Venus volt; Merc. 473, 535, Amph. 390, As. 270; Amph. 440 nunc *quando* ego sum, vapulabis, ni hinc abis; Men. 693, 122, Amph. 265 *quando* imagost hujus in me, certumst hominem eludere; Curc. 217; — Men. 802 *quando* te auratam et vestitam bene habet, meliust sanam mentem sumere; Pers. 2, 2, 41 *quando* leno est, nihil mirum facit; Mil. 705 *quando* habeo multos cognatos, quid mihi opus est liberis? Men. 158 age sane igitur, *quando* æquom oras, quam mox incendo rogam?

2. **Perfectum**. St. 518 *quando* ita rem gessistis, pax commerciumquest vobis mecum; Mil. 1269 induxi in animum ne oderim item ut alias, *quando* orasti; Curc. 640 serva me, *quando* ego te servavi sedulo; B. 445 ne attigas puerum istac caussa (för *den* sakens skull), *quando* (alldenstund) fecit strenue; Rud. 1389 *quando* ergo erga te benignus fui — *tum* te mihi benigne itidem addeceat bene merenti bene referre gratiam; Curc. 527, Amph. 893, Mil. 1085.

D. Quandoquidem (*quando quidem*).¹

1. **Præsens**. Merc. 171 obsecro herele oroque ut, istac quid sit, actutum indices: *quandoquidem* mihi supplicandum servolo video meo; Truc. 2, 7, 8; Merc. 933 quin pedes vos in curriculum conjicitis in Cyprum recta, *quandoquidem* pater mihi exilium parat? 180 eloquar: *quandoquidem* me oras; Pers. 4, 4, 90 *quandoquidem* hic servio, hæc patria est mea; St. 485 *quando quidem* tute ad me non vis promittere, vin ad te ad cenam veniam?

2. **Perfectum** (perraro). Merc. 619 perge, excrucia, carnufex, *quandoquidem* occepisti semul; St. 559.

Adnot. Nullum conjunctivi exemplum post quoniam, quando, quandoquidem apud Plautum inveni.

E. Quom.

1. **Præsens**. Truc. 2, 4, 8 hicin cenas hodie, salvos *quom* advenis? B. 536 salvos *quom* peregre advenis, cena detur; Curc. 561 salvos *quom* advenis — numquam delinges salem; — cfr, Truc. 1, 2, 26 peregre *quoniam* advenis, cena datur; St. 471 cenem illi aput te? *Ge. quoniam* salvos advenis; Trin. 991 salvos *quando (e)quidem* advenis, di me perdant, si te flocci facio an periisses prius; — Rud. 244 tu facis me quidem vivere ut nunc velim, *quom* mihi te licet tangere; Cas. 7, Merc. 522, 577, Ps. 477, Cist. 1, 1, 117, Trin. 900. — Truc. 2, 1, 32 nec satis accipimus, satis *quom* quod det non habet; St. 81 quid mihi opust decurso ætatis spatio cum meis gerere bellum, *quom* nil quam ob rem id faciam meruisse arbitror? Most. 29 nam ego illum corruptum duco, *quom* his factis studet; 1156; Amph. 1134.

¹ duobus locis *quando equidem* sunt qui legant: Trin. 352 quod non habes habeas velim, *quando equidem* (sic Studem. cod. amb.) nec tibi bene esse pote pati neque alteri; 991 (cfr Brix. Trin. Krit. Anh. 611).

2. **Perfectum.** Poen. 1138 tua pietas plane nobis auxilio fuit, *quom* tu huc advenisti hodie in ipso tempore; Cure. 105 *quom* adhuc naso, odos, opsecutu's meo, da vicissim meo gutturi gaudium; As. 82; Ps. 907 di mihi Caludorum volunt servatum esse et lenonem extinctum, *quom* te adiutorem genuerunt mihi tam doctum hominē atque astutum; As. 80 *praesertim quom* is me dignum, quoi concrederet, habuit, me habere honorem ejus ingenio decet; Capt. 423.

Adnot. 1. Quom nonnumquam ad correlatum refertur. Rud. 1234 isto tu's pauper, *quom* nimis sancte pius; Truc. 1, 2, 50, Ps. 822 *hōc* hic quidem homines tam brevem vitam colunt, *quom* hasce herbas hujus modi in suum alvom congerunt.

*Adnot. 2. Conjunctivus nonnullis locis invenitur apud Plautum (et Terentium), ita tamen, ut non propter illam causae significationem ponatur*¹ (cfr supra p. 20). B. 908 quid intro ibis? *Ch.* ut eum dictis plurimis castigem, *quom* haec hic facta ad hunc *faciat* modum; Pers. 2, 4, 120 male loquere? *Pa.* tandem ut liceat, *quom* servos sis, servom tibi maledicere; Trin. 733 fieri non potest, ut eam perpetiar ire in matrimonium sine dote, *quom* ejus rem penes me *habeam* domi; Mil. 1343 nequeo quin *heam*, *quom* aps ted *abeam*; Men. 363 mihi mira videntur te hic stare foris, fores quoi pateant magis, quam domus tua, domus *quom* haec tua *sit*; Capt. 146 alienus *quom* ejus incommodum tam ægre *feras*, quid me patrem par facerest, quoi illest unicus? St. 556 videlicet parcum fuisse illum senem, qui dixerit, *quom* ille illi qui pollicetur eum cibum *poscerit*.

F. Quod.

Quod apud Plautum rarissime ita adhibetur, ut ab eo incipiant adverbiales sententiæ causales². B. 668 nunqui tibi nummi excidere, *quod* (*eftersom* — causa logica) sic terram optuere? Most. 17 rus mihi tu objectas? sane credo, *Tranio, quod* te in pistrinum hau scis actutum tradier.

Adnot. 1. Haut quod (semel) = *icke derför att, icke som om*. Amph. 503 quid istuc est, mi vir, negoti, quod tu tam subito domo abeas? *Jup.* edepol *haut quod* tui me neque domi *distadeat*: set tibi summus imperator non adest ad exercitum, citius quod non factost usus *fit* quam quod factost opus.

Non quo (semel) = *icke som om, non quin* (semel) = *icke som om icke eodem modo adhibentur*. Amph. 913 non edepol *quo* te esse inpudicam *crederem*: *verum periclitatus sum* animum tuum; Ter. Eun. 96, *Haut*, 554; cfr Ps. 565 me *idcirco* facinora promittere, *quo* vos oblectem — neque (*och som om jag icke*) sim facturus quod facturum dixeram; Trin. 341 non *eo* haec dico *quin* quæ tu vis ego *velim* et *faciam* lubens.

Adnot. 2. Quemadmodum quod causale apud aurræ ætatis scriptores multo sæpius adhibetur quam apud Plautum, ita quando (quandoquidem) causale minus sæpe apud eos quam prisco in sermone usurpatur. Atque apud Ciceronem quando (qn) in hac significatione mendose scriptum esse pro quoniam, homines docti suspicati sunt (cfr *Madv. Fin. V. § 21*).

II. Objectivæ enuntiationes causales.

Objectivæ sententiæ causales incipiunt a *quia, quom*³, *quod* conjunctionibus.

Secundaria sententia objectum est *activæ notionis*⁴, quæ significat: *berömma, tadla, ankлага, tacka, lyckönska, trösta* aut est verbum affectus: *vara glad, lycklig, ledsen, vred, undra, blygas* similia.

¹ cfr Lubbert. p. 124—131.

² cfr Lübb. p. 104 "Ob Plautus überhaupt *quod* schon in causalser Bedeutung kenne, ist sehr zweifelhaft". Tamen observandum est Lübbertum quod post verba affectuum *explicativum* putare.

³ cfr p. 16 not. 3.

⁴ ea notio personaliter, impersonaliter, active, passive significari potest.

A. Quia.

Prædicatum primariæ sententiæ est

1. **Verto vitio, loquitor male, loquor nec recte, inclamo, maledico, — consolor.** Capt. 259 neque pol tibi nos, *quia* nos servas, æquomst *vitio vortere*; B. 804 *loquitatusne* es gnato meo *male* per sermonem, *quia* rei id aurum reddidit? 736 mihi usque *loquitur nec recte*, pater *quia* tibi aurum *reddidi* et *quia* non te *defraudaverim*; Mil. 1035 me *inclamato*, *quia* sic te volgo *volgem*; Truc. 2, 2, 11 quid tibi ego *maledico*? *Str. quia* me truncum lentum nominas; Trin. 395 hoc unum *consolatur* me atque animum meum, *quia* qui nil aliud nisi, quod sibi soli placet, consulit advorsum filium, nugas agit.

2. **Gaudeo, volup est, lætus sum.** Amph. 958 *quia* vos tranquillos video, *gaudeo et volup est* mihi; St. 506; Mil. 1222 quam *latast*, *quia* ted adiit; 387 ego *lata* visa, *quia* soror *venisset*.

3. **Doleo, discrucior, excrucior, maceror, lamentor, crucior, adfficto, lacrumo, lacrumas elicio, acerbum est, pudet, piget, suscenseo, iratus sum, ægre patior, miror.** St. 34 an *id doles*, *quia* suum officium non colunt? Capt. 153 huic *illud dolet*, *quia* nunc remissus est edundi exercitus; Aul. 105 *discrucior* animi, *quia*¹ ab domo abeundumst mihi; Rud. 389 *hoc sese excruciat* animi, *quia* leno ademit cistulam ei; Cist. 1, 1, 78, stultitia pejus misera *maceror*, *quia* illum mi exoptavi; Mil. 1031 *lamentari* ait illam miseram, *cruciari* et lacrumantem *se adffictare*, *quia* tis (= tui) egeat, *quia* te careat; 7, 1327, Trin. 290; Mil. 1210 *istuc* mihi *acerbumst*, *quia* ero te carendumst optumo; Pers. 3, 3, 28 *id* tibi *succensui*, *quia* te negabas credere argentum mihi; Mil. 694 *quia* nil *apstulerit*, *suscenset* toraria; Merc. 923 mater *iratast* patri vehementer, *quia* scortum sibi ob oculos *abduxerit* in ædis; Cist. 1, 1, 103; As. 832 possum inducere animum, ne *ægre patiar*, *quia* tecum adcubat; Ps. 280 hunc *pudet*, *quia* minas viginti tibi pro amica non dedit; 282 me, *quia* non accepi, *piget*; Curc. 449 quid *mirare*? *Lu. quia* enim in cavea si forent conclussi —, ita non potuere uno anno circumirier.

Adnot. In primaria sententia, maxime si prædicatum significationem doloris habet, *neutrum pronominis (id, hoc, istuc, illud) poni potest.*

B. Quom.

Prædicatum primariæ sententiæ est

1. **Laudo, queror.** Capt. 151 *laudo*, malum *quom* amici tuum ducis malum; As. 517 meas *queror* fortunas, *quom* illo, quem amo, prohibeor.

2. **Gratiam (gratias, grates, laudes) habeo, gratias (grates, laudes) ago, gratiam refero, ecquid gratiæst? rem divinam facio, obnoxius sum, gratulor.** Capt. 374 *habeo gratiam* tibi, *quom* copiam istam mi facis, ut — remittam nuntium; Curc. 699, Trin. 505; Poen. 1275 dei deæque omnes, vobis *habeo* merito magnas *gratias*, *quom* hac me lætitia adfecistis tanta et tanteis gaudiis; As. 546 *laudes gratiasque habemus* magnas — *quom* —; St. 402 *quom* salvos convortor domum, Neptuno *gratis habeo*; Trin. 823 *laudes ago* gratas *gratisque habeo* — *quom* me reducem faciunt; Pers. 5, 1, 3; Merc. 843 *grates ago*; Capt. 923 Jovi disque *ago gratias* merito magnas, *quom* te reducem reddiderunt; Poen. 1255 *gratias agere* sempiternas; Rud. 908; Capt. 941 *quom* bene fecisti, *referetur gratia*. Poen. 257 *ecquid graticest*, *quom* huc foras te evocavi? Rud. 1207 *adorna* ut *rem divinam faciam* Laribus, *quom* auxerunt nostram familiam;

¹ alii *quom*.

Capt. 216 *obnoxii* vobis *sumus* propter hanc rem, *quom* quæ volumus nos copię facitis nos conpotes; Rud. 1178 *quom* ista res male evenit tibi, Gripe, *gratulor*; 1270, Truc. 2, 4, 33; 2, 6, 36.

Huc etiam ea referri possunt vocabula, quæ significant **deos propitios alicui optare**: Poen. 687 multa tibi dei *dent bona*, *quom* me salvom esse vis; 667, 209; Capt. 355 di tibi omnes *omnia optata offerant*, *quom* me tanto honore honestas; Mil. 1419 di tibi *bene faciant* semper, *quom* advocatus bene mi ades.

3. Gaudeo, voluptati est, volup est. Men. 1033 *quom* tu liberas me serio, *gaudeo*; Cas. 417 *quom* nos di jüvere, *gaudeo*; Amph. 681, Ep. 711, Men. 1148, Most. 1128, Rud. 1365; 1183 *quom* te di amant, *voluptatist* mihi; Poen. 1412 *quom* istas invenisti filias, ita me di ament, ut mihi *volup est*; 1328 *gaudeo* et *volup est* mihi, *si* quid lenoni huic optigit magni mali, *quomque* e virtute vobis fortuna optigit; Rud. 1176, Mil. 1211.

4. Doleo, crucior. Most. 149 cor *dolet*, *quom* scio ut nunc sum atque ut fui; Trin. 1170 *quom* ille itast ut eum esse nollo, *id crucior*;

Annot. 1. Exclamatio pro enuntiatione primaria nonnumquam ponitur. Mil. 1358 *hei mihi*, *quom* venit mi in mentem, ut mores mutandi sient; Men. 305; Poen. 791 *ehen*, *quom* ego habui hos ariolos haruspices; Capt. 995.

Annot. 2. Neutrum pronominis raro ponitur. Mil. 1211 *id* volup est, Trin. 1170 *id* crucior.

C. Quod.

Prædicatum in prim. enunt. est

Inclamo, beo, crucior, suscenseo, miror. As. 584 hospitem *inclamavit*, *quod* sese apente mihi fidem habere *nolisset*; Mil. 468 nimis *beat*, *quod* conmeatus transtinet trans parietem; Capt. 996 *quod* male feci, *crucior*; 943 te nolim *suscensere*, *quod* ego iratus ei feci male; B. 523; Poen. 1374 ne *mirere*, mulieres *quod* eum sequuntur; B. 1073.

Annot. 1. Conjunctivus invenitur nonnumquam post quia, numquam post quom, perraro post quod.

Annot. 2. Ex iis, quæ supra diximus, apparet objectivas enuntiationes causales apud Plautum longe sæpissime a quia, quom, raro a quod incipere (nonnumquam acc. c. inf. cfr Kühn. p. 509). *Terentius neque quia* (Eun. 586 *gaudeo*, Ad. 596 *gratias ago*, And. 376 *suscenseo*) *neque quom* (Lübb. p. 107) *neque quod* (Eun. 82 *graviter fero*) *sæpe adhibet.* *Apud aureæ ætatis scriptores hujus generis sententiæ aut a quod incipiunt aut in acc. c. inf. ponuntur, nisi quod post verba laudandi et gratulandi conjunctio quom invenitur* (cfr Madv. Fin. 1. cap. 4) *et quidem cum indicativo junctum.* *Quia apud eos rarum est.* Cic. pro Sulla 18, 50: *reprehendis me quia* defendam.

Annot. 3. Quoniam num post verba affectuum inveniatur, dubium est (Most. 432, Amph. 642, Pers. 2, 3, 4; lectio *quoniam* in codicibus non nititur). Vide Lübb. pag. 103.

Enuntiationes consecutivæ.

Sententiæ consecutivæ in conjunctivo ponuntur.

I. Adverbiales enuntiationes consecutivæ.

Incipiunt ab *ut* (uti)¹ = *att, så att, ut non* ² = *att icke, så att icke*.

In primaria sententia

A. Ponitur correlatum demonstrativum (*adverbium, adjectivum*), quo unum aliquod vocabulum determinatur.

1. Correlatum est adverbium: *ita, sic, eo modo, adeo, adeo usque, tam*. Mil. 775 *ita* magnus est moechus mulierum, *ut neminem* fuisse adæque credam; As. 25 *ita* me opstinate adgressu's, *ut non* audeam; Rud. 730 *ita* te ornatum amittam, tu ipse te *ut non* noveris; Men. 1067, Capt. 844; Amph. 844 delentus sum profecto *ita* (till den grad förtrollad), *ut* me qui sim nesciam; Mil. 1174, 1290; Men. 19 *ita* forma simili (sunt), *ut mater non* internosse posset; Cist. 1, 1, 10 *ita* nos lepide atque nitide accepisti, *ut semper* meminimus; Ps. 927 *sic* illum dolis in timorem dabo, sese *ut* neget esse eum, qui siet; Amph. 1023 frangis fores *eo modo, ut* profecto vivas ætatem miser; Trin. 140 subigis maledictis me *adeo, ut* quod meæ concreditumst taciturnitati — *ut* mihi necesse sit id tibi concedere (*ut* anacoluthice iteratum); Merc. 35 nullus amator *adeo* callide facundus — *ut* possit loqui; B. 508 *adeo* illam cogam *usque* (ända därhän), *ut* mendicet meus pater; Cic. Flacc. 23 *usque adeo*; Rud. 756 erit *tam* sincerum, *ut* quivis dicat optimum esse.

Adnot. Locutiones *ita non* — *ut, adeo non* — *ut, tantum abest* — *ut* — *ut*, quæ apud ceteros scriptores frequentantur, a *sermone Plautino alienæ sunt*.

2. Correlatum est adjectivum: *talis, tantus, is*. Merc. 999 spero mihi tempus *tale* eventurum, *ut* tibi referam gratiam; As. 313 *tantum* facinus inveni, *ut* dicamur dignissimum esse, quo cruciatus confluant; Poen. 1186 *eo* sumus gnatae genere, *ut* deceat nos esse a culpa castas; Cas. 47.

Adnot. **Major** (*magis*) **quam ut** (= tantus ut non, *allt för stor för att*) apud Plautum *non inveni* (cfr p. 12 Adn. 2).

B. Correlatum non ponitur.

B. 1021 me meliorem fecit præceptis suis, *ut* te ei habere gratiam æquom sit; Men. 712 quid tandem admisi in me, *ut* loqui *non* audeam? Mil. 70 ad sese accessi jubent: *ut* tuo *non* liceat operam dare negotio; Poen. 244, Amph. 313, 630, Ps. 140.

Adnot. 1. **Ita, adeo** *vocabula nonnumquam sic adhibentur, ut ad nullum antecedentis enuntiationis vocabulum pertineant*. As. 282 maximas opimitatis suis eris pariet, *adeo ut* ambo nobis sint obnoxii; Capt. 66; Nep. 2, 1 *adeo ut*; Cæs. B. G. 1, 12 *ita ut*; Cic. Inv. 154 *usque adeo ut*.

Adnot. 2. **Talia exempla, qualia sunt: oratio scripta elegantissime, ut nihil possit ultra** (Cic. Att. 15, 1, B. 2); **id mihi sic erit gratum, ut gratius esse nihil possit** (Fam. 13, 31, 1;

¹ de sententiis incipientibus ab *ut* cfr B. Dahl "Die lateinische partikel *ut*". Kristiania 1882.

² *quin consecutivum* eodem loco atque *quin finale* tractabitur.

cfr Nep. Att. 10, 1, 5) *apud Plautum non inveni; cfr tamen* Pers. V, 2, 2 solus omnibus antideo, *miserrimus* hominum *ut* vivam.

II. Objectivæ¹ enuntiationes consecutivæ.

Incipiunt ab *ut* (uti) = *att, så att, ut non* = *att icke, så att icke*; inveniuntur post

A. Verba faciendi.

Facio frequenter occurrit, vel posita vel omissa particula *ita*. Capt. 856 *ita* faciam, *ut* cupias facere sumptum; Ps. 923, Amph. 380, B. 352; Amph. 555 *facis, ut* tuis *nulla* apud te fides sit; 876, Poen. 165 ego *faciam, ut* facias; Capt. 931 fecisti, *ut* tibi *numquam* referre gratiam possim.

Formæ imperativæ (face, fac, facito, facite) ante ceteras usurpantur et quidem sæpissime ad circumlocutionem efficiendam. Trin. 800 uxorem hanc rem *uti celes face*; As. 90, Men. 948, 1016, Truc. 2, 5, 25; Capt. 337 *fac* is homo *ut* redimatur; Amph. 978, Rud. 1088, 1218, Poen. 580, 981 hæc curata *sint fac* — *atque ut* ministres mihi. Aul. 257 *facito ut memineras*; B. 328, Curc. 210, Ps. 515, Pers. 3, 1, 60; Merc. 565 *facito ut cogites*, St. 519, Men. 437 *facito ut venias*; Mil. 1177, Capt. 689, Cas. 524, Cist. 1, 1, 65 *facito ut scias*; B. 36 *facito ut subvenias*; Merc. 278, 279, St. 148 *facito ut sciam*; B. 1153 *facito ut facias*; Cist. 1, 1, 63; St. 309 fores *facite ut pateant*; Mil. 1395, Ps. 163, 177, Most. 78, St. 65, Curc. 314. **Sæpe apud Ciceronem:** de Or. 2, 195, Verr. 2, 10, 3, 3; Fam. 7, 4, 1; 7, 10, 4; 9, 6, 6.

Adnot. *Subjectum consecutivæ enuntiationis sæpe anticipatur*, ut nostri ajunt, *ita ut* objecti fungatur munere in primaria sententia. Aul. 443 ego *te faciam*, *miserrimus* mortalis *ut* sis; Most. 389, Amph. 297, As. 28, 140, Capt. 609, Cist. 3, 14, Pers. 3, 1, 54, 3, 3, 10, Poen. 479. *Etiã prædicativum subjecti in primariam sententiam attrahi potest.* Aul. 797 cur ejulas, quem ego *avom feci jam ut esses* filiai nuptiis? Pers. 5, 1, s omnes *hilaros faciam ut fiant*; Poen. 453 nec potui *propitiam* Venerem *facere ut* tandem esset mihi; 1289 *illam totam faciam uti* sit merulea; Ep. 606 *excitabilem* ego illi *faciam* hunc *ut* fiat diem.

Efficio, conficio, exsequor, perpetro, exterebro (= utpressa), **committo** (= låta gå derhån, vara skuld till). Most. 416 *efficiam, ut* liqueant omnia; Ps. 464 *conficiet* jam te hic verbis, *ut* tu censeas non Pseudulum, set Socratem tecum loqui; As. 103 *perficite*, argentum *ut* habeat; Merc. 935 certum *exsequist*, operam *ut* sumam ad pervestigandum, ubi sit illæc; Aul. 450 neque in periclis unquam *committam ut* siet; B. 1037.

Adnot. *Ad demonstrandam consecutivam enuntiationem neutrum pronominis poni objectum in primaria sententia potest, ita ut nonnumquam in dubium vocari possit, consecutiva sententia utrum adverbialis an objectiva sit, id quod tum quoque dubium est, quum neutrum pronominis auditur ante relativam sententiam.* Aul. 365 unum *hoc faciam, ut* in puteo cenam coquant; Aul. 740 cur *id* ausu's facere, *ut id*, quod non tuom esset, tangeres? 480; Mil. 936 *efficiam hoc, ut* concubinam hospes habeat hodie; St. 640 neque ego *hoc committam, ut* me esse homines mortuom dicant fame; Pers. 2, 2, 55 numquam *istuc exterebrabis, ut* sis pejor, quam ego siem; Cas. 701 *id* perpetrem, quod coepi, *ut* nubat mihi; Amph. 185 *facit quod solent, ut* quid se sit dignum sciat; Curc. 258 *facit quod pauci, ut* sit magistro suo opsequens; Mil. 346, Poen. 422.

¹ cfr p. 24 not. 4.

B. Verba cogendi.

Cogo, adigo, subigo, perpello, induco, perduco. Prædicatum principalis sententiæ cum objecto personæ sæpe jungitur. Most. 893 potes *cogere me, ut tibi male dicam*; Men. 877 *me cogunt, ut insaniam*; Mil. 1006 *me adigit, se ut amem*; Poen. 290 *lapidem subigere, ut se amet, potest*; Trin. 848 *subigor ut dicam*; Pers. 2, 2, 12; Most. 917 *subegi argentum ut sumerët*; Ep. 87 *perpuli senem, ut censeret suam sese emere filiam*; B. 644; Mil. 253 *hunc inducamus, ut credat*; Merc. 349 nec potis videtur *induci, ut putet* —; Most. 198 nequis *perduci, ut hæc credas*.

C. Verba accidendi.

Fit, fieri potest, fieri non potest, potest, potis (est), potin (potine), est, prope adest, quid propius fuit quam, optingit, evenit. Men. 359 huic ultro *fit*, potissimus *ut sit domi*; Cist. 1, 1, 12; Poen. 1056 qui *potuit fieri, ut Carthagini gnatus sis*? Trin. 731 honeste *fieri non potest, ut eam perpetiar ire in matrimonium sine dote*; Amph. 567; Ps. 633 *potest¹ ut alii ita arbitrentur*; Pers. 2, 1, 8 *potin ut taceas* (kan du inte tiga)? Poen. 916, Ps. 940; Ps. 393 *potin ut abeas*? Amph. 903 *potin ut abstineas manum*? Rud. 425; Ps. 235 *potin aliam rem ut cures*? Merc. 495; Mil. 926 *potin ut quiescas*? Men. 466 *potine ut quiescas*; Merc. 890, Most. 396; Trin. 628, Ps. 264. Poen. 1072 si *itust, ut tu sis Jahonis filius*; Aul. 276 probrum atque partitudo *prope adest ut fiat palam*; Mil. 475 quid *propius fuit quam ut perirem*? Pers. 4, 3, 74 neque mi haud imperito *eveniet, tali ut in luto hæream*; B. 1069, Mil. 889.

Adnot. 1. Post ea autem verba, quæ sunt accedit, sequitur, restat, reliquum est, nullum invenitur apud Plautum exemplum consecutivæ sententiæ.

Adnot. 2. Ad neutrum pronominis demonstrativi sententia consecutiva sæpe refertur. As. 478 *id tibi fiet, ut vapules*; Amph. 432 factumst *illut, ut ego hirneam ebiberim*; Amph. 592 quo *id pacto potest fieri, nunc uti et hic sis et domi*? St. 593 *Ep. unum hoc potest. Ge. quid? Ep. ubi convivæ abierint, tum ut venias*; B. 35 si *hoc potis est, ut tu taceas, ego loquar*; Ps. 1319 *hoc nunquam ratus sum fore mihi, tibi ut fierem supplex*; Mil. 1246 nulli scio optigisse *hoc nisi duobus, tam ut amarentur*; Most. 173 virtute formæ *id evenit, te ut deceat*; Poen. 1170, Ps. 685.

D. Verba ac locutiones, in quibus inest quædam accidendi notio.

Mirum est, verum est, non verisimile est, usus est, opus est, æquum est, convenit, consentaneum est, par est, nihil melius est quam, quid potius quam, optimum factu est, optimum est, satis est, sufficit, ex tua re est, in rem tuamst. Merc. 240 illud videri *mirum, ut capra dotem ambederit*; Cic. Div. 2, 60; Most. 13 nec *verisimile loquere nec verum, comesse ut quisquam absentem possiet*; Cic. Læl. 14, R. Am. 141; Mil. 1132 ad me *ut veniat, usust*; Ep. 166; Ter. Haut. 81; Truc. 2, 6, 19 tibi *opus est, ægram ut te adsimules*; Ps. 740; Truc. 5, 10; Tac. Dial. 31; Rud. 1230 *æquum videtur, ut dicam*? Capt. 649 H. *convenit. Ty. ut quidem (ja det slår in att —) ego pessime processerim*; Cic. Flacc. 17; B. 139 non *par videtur neque sit consentaneum — pædagogus ut siet*; Ps. 1120 nec quicquamst *melius quam ut hoc pulsem*; Men. 832, Rud. 220; B. 491 *satim* (är det möjligt) *ut, quem habeas fidelem, nescias*? Mil. 1117 quid *potius quam ut tute adeas*? Ps. 336 *ex tua re non est, ut ego emoriar*; Rud. 220 quid *magis in remst quam corpore vitam ut secludam*? Ps. 338.

Adnot. Neutrum pronominis nonnumquam ponitur. Aul. 582 *hoc factust optimum, ut ted auferam*; Ps. 185; Trin. 485 hoc cogites, *id optimum esse, uti sis optimum*; Aul. 154 in rem *hoc tuamst, ut ego emoriar*; Merc. 240.

¹ var. lect.

E. Consecutiva sententia explicat aliquam præcedentis sententiæ notionem,

ita ut significet, in qua re notio illa cernatur (cfr enunt. rel. p. 12 C. 4)¹.

Explicatur per sententiam consecutivam

1. **Substantivum**, pronomine posito vel omisso. Amph. 46 *ille* numquam *mos* fuit patri meo, *ut* exprobraret quod faceret boni; Merc. 513 nec *mos* meust, *ut* prædicem; Curc. 377 habent *hunc morem*, *ut* poscant; Ps. 492 nolebam ex me *morem* progigni malum, erum *ut* servos criminaret; — Cic. Brut. 84; Verr. 1, 66, 2, 158; Liv. 32, 34, 5; Cæs. B. C. 1, 48 *consuetudo* eorum est, *ut* non eant; — Men. 966 *spectamen* (prüfvosten) bono servo *id* est, *ut* rem eri tutetur; Curc. 663 *Cu*. ego dotem dabo. *Th*. quid *dotis*? *Cu*. Egone? *ut* semper, dum vivat, me alat; Poen. 625 *istic* est *thesaurus* stultis in lingua situs, *ut* quæstui habeant male loqui melioribus; Amph. 646 *id*, si *mercedis* datur mi, *ut* meus vir clueat, sâtis mi esse ducam; Liv. 6, 40, 9; Cæs. 390 deos quæso, mihi *ut sortitio* eveniat — *Ch*. *ut* quidem pedibus pendeas; Aul. 220 haud decorum *facimus* facis, *ut* inopem inrideas; As. 801 *hæc multa* ei esto, vino viginti dies *ut* careat; Capt. 494 inrogabo *multam*, *ut* mihi cenas decem dent; Mil. 977 herele *occasionem* lepidam, *ut* mulierem excludam; B. 673; 422 nego tibi *hoc fuisse copie*, digitum longe a pædagogo pedem *ut* efferres ædibus; Mil. 769, Merc. 990; B. 606 in *eum* hæc revenit res *locum*, *ut* quid consili dem nesciam; Ter. Ph. 175, Haut. 359; Cic. Fam. 5, 21, 3; B. 1041 *duæ conditiones* sunt: utram accipias vide; vel *ut* aurum perdas vel *ut* amator pejeret; Most. 27 *hocine* esse *officium* servi existimas, *ut* eri corrumpat rem? Ps. 913 fuit meum *officium*, *ut* facerem.

2. **Neutrum pronominis (adjectivi)**, sæpius positum quam omisum. Pers. 1, 1, 43 *hoc* meum est, *ut* faciam sedulo; As. 190 nec meum quidem (est), ad te *ut* mittam gratiis; Capt. 581 est miserorum, *ut* malevolentes sint; Most. 789 *antiquom* optines hoc tuum, tardus *ut* sis; Curc. 129 *Ph*. huic quid primum dicam, nescio. *Pa*. Hem, istuc quod mihi dixti. *Ph*. quid id est? *Pa*. periisse *ut* te dicas; Cic. Sest. 43 quid erat bis vincere? *id* profecto, *ut*, cum tribuno plebis cum decertassem, cum consulis dimicarem. Ter. Eun. 395 est *istuc* datum profecto, *ut* grata mihi sint quæ facio omnia; Cic. Pis. 81 *hoc* habet virtus, *ut* delectet; Off. 2, 22, 16 *id* est proprium civitatis, *ut* sit libera; nisi *id unum ut*, nisi *ut* (cfr nisi quod p. 18 Adn. 6; nisi quia p. 22 Adn. 5); Most. 278 quid olant, nescias, nisi *id unum*, male *ut* olere intelligas *endast det att du förstår*; Cic. Tusc. 1, 56 si nihil esset in animo, nisi *id*, *ut* per eum viveremus; Most. 992 mihi, nisi *ut* erum metuam et curem, nihil est qui tergum tegam *för mig fins intet medel att skydda min rygg, utom det som består deri att* —; St. 269, Merc. 712; Ter. Eun. 74; Haut. 658.

3. **Adverbium**: *illuc, ita, sic*. Merc. 39 *illuc* reverti certumst, *ut* coepta eloquar; Ter. Eun. 690 *eo* rediges me, *ut* quid emerim egomet nesciam; Cæs. B. C. 1, 62, 1, 86; Cic. Fin. 2, 28 confugit *illuc*, *ut* neget; — Trin. 234 hoc *sic* faciam, *ut* utramque rem semul exputem; As. 455 *sic* potius (agam), *ut* Demæneto tibi ero præsentem reddam; B. 477 *itane* oportet rem mandatam gerere amici sedulo, *ut* ipsus in gremio ausculantem mulierem teneat; Cic. Fin. 5, 76 percipiendi vis *ita* definitur a Stoicis, *ut* negent quicquam posse percipi, nisi tale verum, quale falsum esse non possit.

III. Finales enuntiationes consecutivæ.

Ipsa ratio, qua suscipitur actio primariæ enuntiationis, ad id spectat, ut consecutivæ sententiæ actio ad effectum adducatur.

Ineipiunt hujus generis enuntiationes a conjunctionibus *ut* (uti) = *så* — *att* — *skall*, *må*, *ut ne*, *ne* = *så* — *att icke* — *skall*, *må*.

¹ cfr Madv. § 374.

A. Actio primaria simpliciter ita comparatur, ut ad alteram actionem efficiendam accommodetur.

1. Ponitur vocabulum demonstrativum in prim. sententia: *ita, adeo, is, hic*. Capt. 47 *ita* compararunt et confinxerunt dolum, *ut* in servitute hic apud maneat patrem; Ps. 579 *ita* paravi copias, *ut* cum hostibus ubi congregiar — facile *ut* vincam; Trin 642 *itan* (*med tänken fästad derpå*) tandem hanc majores famam tradiderunt tibi, *ut* virtute eorum anteperta per flagitium perderes? Ep. 355 *ita* suasi seni atque hanc habui orationem (*ett tal, som gick ut derpå*), *ut*, quom redisses, *ne* tibi ejus copia esset; Mil. 148 eumque *ita* faciemus *ut*, quod viderit, *ne* viderit skola bearbeta honom så, att han inte skall (tro sig) ha sett hvad han verkligen har sett; Most. 389 *ita* patrem faciam tuum, non modo *ne* intro eat, verum etiam *ut* fugiat; B. 224 adveniât, quando volt, atque *ita*, *ne* sit moræ; Capt. 737 hunc me velle dicite *ita* curarier, *nequi* deterius huic sit quam quoi pessunest; 794; Poen. 909 *ita* dei faxint, *ne* apud lenonem hunc serviam; Capt. 267 *ne id* quidem involucri injicere voluit, vestem *ut ne* inquinet *ej ens bredå ett sådant omhölje öfver, att han ej måtte söla ned kläderna*; Mil. 588 qui *adeo* admittitur, *ne id* quod vidit viderit; Ter. Ph. 974 *ita* illam incensam dabo, *ut ne* restinguas; Haut. 783 *ita* istaec misceto, *ne* me admisceas; Ph. 768; Cic Fin. 2. 69 nos virtutes sic natae sumus, *ut* tibi serviremus; 2, 64 Epicurus utebatur iis exercitationibus, *ut* ad cenam et sitiens et esuriens veniret; Liv. 40, 15, 6 *ita* me gessi, *ne* tibi pudori, *ne* regno tuo, *ne* genti Macedonum essem; Cæs. B. C. 3, 56 *tantum* (*blott så långt*) a vallo Pompei prima acies aberat, *uti ne* in eam telum tormentumve adigi posset *mätte kunna*.

2. Vocabulum demonstrativum omittitur nonnumquam, præcipue post *faciô, potin* (*est*). Most. 422 illi hoc dicito: facturum, *ut ne* etiam aspicere hasce ædis audeat; 1145 fac ego *ne* metuam; Cist. 2, 1, 56 faxint, *ne*¹ dem savium Silenio; Pers. 2, 4, 16 *potin ut* molestus *ne* sies? Men. 606, Truc. 5, 5, Ep. 63, Merc. 779 *potine ut ne* —? Merc. 441 *potine ut ne* licitere advorsum mei animi sententiam? B. 751 *potin ut* cures te *atque ut ne* parcas mihi? *potin ne* moneas? Ps. 633 potest *ut* alii ita arbitrentur et ego *ut ne* credam tibi; Mil. 725 æquom fuit deos paravisse, uno exemplo *ne* omnes vitam viverent; 185 *Pa.* hoc ei dicito: *ne* hercle usquam artem et disciplinam apstineat colere. *Pe.* quem ad modum (*hur då*)? *Pa.* *ut* (*jo, så att*) eum, qui se hic vidit, verbis vincat *ne is* se viderit *han med sina ord må få så makt med honom, som här har sett honom, att han ej skall* (tro sig) *ha sett honom*; Capt. 456 servate istum intus, servi, *ne* quoquam pedem eferat sine custodela; Men. 87 quem tu adservare recte, *ne* aufugiat, voles, esca atque potione vinciri decet; Ter. And. 699, Cic. Fam. 10, 12, 5.

B. Admixta est significatio restrictiva (ut = *dock så att*) vel condicionalis (ut = *på det vilkor att, om blott*).

As. 718 licet Fortunam laudem, *tamen ut ne* Salutem culpam *jag har rätt att prisa F.*, *dock på ett sådant sätt, att jag ej derigenom må lasta S.*; Men. 51 si quis quid vostrum Epidamni curari sibi velit, audacter imperato et dicito, *sed ita ut* det, unde curari id possit sibi; Capt. 114 sinito ambulare, si foris, si intus volent: *sed uti* adserventur magna diligentia; Trin. 342 præmonstro tibi, *ut ita* te aliorum miserescat, *ne* tis (= tui) alios misereat *att endast gå så långt i medlidande med andra, att ej andra må behöva hysa medl. med dig*; Ter. Hec. 447 *tamen ut*; Cic. Sest. 13 *ut tamen*; Off. 2, 64 *sed ita ut*; Fam. 16, 9, 3 *ita* velim omnia facias, *ut ne* quid properes; Liv. 22, 61, 6 *ita* — *ne tamen*. Poen. 887 numquam quisquam fiet e me certior, nisi ero uni meo indicasso: atque ei quoque, *ut ne* (*endast på det vilkor, att han icke* —) enuntiet id

¹ var. lect.

esse facinus ex ted ortum. As. 274 ætatem velim servire, Libanum *ut* conveniam modo (om blott); Curc. 257 meliorem quam ego sum suppono tibi: nam quod scio omne ex hoc scio. *Ca.* operam *ut* det. *Pa.* dabit; As. 234 set *in leges meus* dabo, uti scire possis, perpetuom annum hunc mihi *uti* serviat; 736 has (minas) tibi nos *pactis legibus* dare jussit. *An.* quid id est quæso? *Le.* noctem hujus et cenam *ut* sibi dares; Cic. Off. 1, 88; R. Am. 55 accusatores multos esse in civitate utile est; *verum tamen* hoc *ita* est utile, *ut ne* plana illudamur ab accusatoribus.

Primariâ sententiâ sæpe significat id, quod quis dat vel accipit (meret) ea condicione, ut (= mot, för det att) quid fiat. As. 634 quas (minas) ipsi *daturus* dixit, *ut* hanc *ne* quoquam mitteret nisi ad se hunc annum totum; 752 lenæ *dedit* argenti viginti minas, Philenium *ut* secum esset noctis et dies hunc annum totum; B. 873 vis tibi ducentos nummos jam *promittier*, *ut ne* clamorem hic facias *neu* convitium? Truc. 3, 2, 20 rabonem *habeto*, mecum *ut* hanc noctem sies; St. 24 neque sibi *mereat* Persarum montis qui esse aurei perhibentur, *ut* istuc faciat; Men. 218 neque hodie, *ut* te perdam, *meream* deorum divitias mihi; B. 1184 quem quidem ego *ut non* ex-cruciem, alterum tantum auri non *meream* (*non* particula ad notionem verbalem pertinet); Cic. Verr. 4, 32 quid vis nobis *dare*, *ut* isti abs te *ne* auferantur?

Adnot. Ellipticæ enuntiationes consecutivæ.

Sententiæ consecutivæ ex ut, ut non pendentes persæpe sic usurpantur, præcipue prisco in sermone, ut per rhetoricam, quam dicunt, interrogationem quadam cum indignitate aut preces alicujus repudientur aut id, de quo mentio facta sit, refutetur vel negetur æquum esse, ita ut ea, de qua agitur, actio fieri non posse indicetur; affero exempli causa Cic. Cat. 1, 20 egredere ex urbe, Catilina, libera rem-publicam metu, in exsilium proficiscere. — 22 quamquam quid loquor? *te ut ulla res frangat? tu ut umquam te corrigas? tu ut ullam fugam meditere? tu ut exsilium cogites? att något skulle förkrossa dig? — du skulle tänka på flykt?*

Positæ sunt hujus generis enuntiationes in detractioe — ellipsi, nostri appellant — sententiæ interrogativæ talis, qualis est: fierine potest (potuit) vel putasne fieri posse (potuisse) är det väl möjligt att, låter det väl tänka sig att?¹.

In initio enuntiationis sæpe ponitur pronomen (pers. poss. demonstr.) ita, ut proxime sequatur particula ut. Trin. 749 *Me.* edoce eum, uti res se habet. *Ca.* ut ego nunc adulescenti thensaurum indicem? Men. 681 *Er.* tibi dedi illam (pallam) — et spinter? *Me.* mihi *tu ut* dederis pallam et spinter? Most. 1014 *Th.* tu (somnia), qui speras te infectum hoc reddere. *Si.* quid autem? *Th.* quod me absente tecum hic filius negoti gessit. *Si.* *mecum ut* ille hic gesserit, dum tu hinc abes, negoti quidquam? Pers. 1, 3, 51 *To.* hic leno neque te novit neque gnatam tuam. *Sa.* *me ut* quisquam norit, nisi ille, qui præbet cibum? Merc. 700 miserior mulier me nec fiet nec fuit, tali viro quæ nupserim. — *hæc ut* viderem, *ut* ferrem has contumelias? Amph. 694; Cist. 4, 1, 10; Ter. Haut. 784, 1050; Cic. Planc. 31; Hor. Ep. 1, 18, 16 *ut non.*

Ad illam repudiationis vel refutationis vim augendam ne² particula sæpissime adnectitur, et quidem ita, ut primo enuntiationis vocabulo hæreat. Aul. 690 *egone ut* te advorsum mentiar, mater mea? Ps. 516 *egone ut* cavere nequeam? Truc. 4, 2, 45 *egone ut* hæc mihi patiar fieri? Rud. 1244 *egone ut*, quod ad me adlatum esse alienum sciam, celem? Trin. 378 *egone* indotatam te

¹ cfr Madv. § 353 anm. Sunt etiam qui *ut* particulam interrogativam vel finalem intelligant; cfr Dahl p. 299–302.

² hujus particulæ vis et interrogativa et affirmativa (= *ergo, vero*) intelligi potest; cfr Dahl p. 299.

uxorem *ut* patiar (ducere)? B. 375 *egone ut* hæc conclussa gestem clanculum? 637 *egone ut* opem ferre putem mihi posse inopem te? Truc. 2, 4, 87 *egone* illam *ut non* amem? *egone* illi *ut non* bene velim? B. 196 *egone ut*, quod ab illo attigisset nuntius, *non* inpetratum id adveniēti ei redderem? Mil. 963 *egone ut* ad te ab libertina esse auderem internuntius? Curc. 616 *meane* ancilla libera *ut* sit, quam ego nunquam emissi manu? Truc. 4, 2, 28 *meane ut* inimici mei bona istic comedint? B. 842 *meanne* hic Mnesilochus *ut* retineat mulierem? Ep. 225 *utin* impluvium induta fuerit? Ter. Ph. 955, 992, And. 263, Eun. 771, Ph. 874; Cic. Tusc. 2, 42; Hor. sat. 2, 5, 18, Liv. 5, 24, 10.

Enuntiationes finales.

Sententiæ finales junguntur cum **conjunctivo**; incipiunt a conjunctionibus **ut (uti), ne, ut ne; quin, quo, qui**; negativa enuntiatio finalis solet ad finalem enuntiationem adnecti per particulam **neve (neue, neu)**.

1. Ut, ne, ut ne.

I. Adverbiales enuntiationes finales.

ut = på det att; *ne, ut ne* = på det att icke.

A. Sententia finalis est affirmativa.

a. **Correlatum non ponitur** in sent. principali. Trin. 284 malus bonum malum esse volt, *ut* sit sui similis; Mil. 1148 omnia dat dono, a se *ut* abeat; Aul. 604 nunc lavabo, *ut* rem divinam faciam.

Primariæ sententiæ prædicatum sæpe **motum** significat. *Eo*, maxime in formis futuralibus atque imperativis. Amph. 291, 1075; Capt. 907, 919, 1027, Trin. 577, 1172, B. 105, 529, 907, Curc. 365, Ps. 169, Aul. 65, 278, Ep. 100, 157, Merc. 388, 659, 962, Poen. 920, Men. 97, 387, 556; *abeo* Amph. 125, 970, Mil. 944, Rud. 586, B. 348, Poen. 194; *exeo* Rud. 1200; *redeo* Men. 49; *prodeo* Ep. 568; *transeo* Mil. 182; *venio* Ps. 1119, Ep. 500, Amph. 870; *revenio* Merc. 669; *curro* Ps. 358; *adcurro* Amph. 1069; *præcurro* Men. 1057; *egredior* Poen. 709; *progredior* Poen. 796; *concedo* Ps. 414; *migro* Ep. 342; *remeo* Ep. 662; *adambulo* B. 768; *navigo* B. 775; *escendo* Amph. 1008; *inscendo* Mil. 116; *sequor* Poen. 1366, Capt. 449; *persequor* Cist. 3, 20; *iter capio* B. 325; *mitto* Amph. 546, Capt. 340, Trin. 442; *præmitto* Amph. 195; *adduco* As. 915; *voco* Rud. 236; *evoco* Amph. 967.

Finalis enuntiationis prædicatum sæpe est verbum **scire**, maxime post verba dicendi et sentiendi, Ps. 12 eloquere, *ut* quod nescio *sciam*; Cist. 1, 1, 57; Men. 810 dic mi istuc, *ut sciam*; Curc. 13, Ep. 668; Mil. 842 *ut* tu *scire possis*, edico tibi; Ps. 986 ejus nomen memorato mihi, *ut sciam* te Ballionem esse; Trin. 995 renuntiabo, *ut scias*; Cist. 2, 1, 54 audi, mean *ut scias* sententiam; Capt. 329 animum advorte, *ut* ea quæ sentio pariter *scias*; As. 332; Aul. 802 ibo intro, *ut sciam*; Ps. 1119 venio, *ut sciam*; Ep. 100.

b. **Correlatum ponitur** in princ. sent.: *eo, propterea, id, ea causa, ob eam rem, isti rei*. Aul. 133 *eo* te huc seduxi, *uti* tuam rem tecum loquerer; Cæs. B. G. 4, 2, 1; Cic. Fam. 16, 1, 1; B. 812 *propterea* hoc facio, *ut* suadeas gnato meo; 729; Ter. Hec. 106; Cic. Fam. 13, 67, 2; Amph. 909 *id* huc reverti, *uti* me purgarem tibi; Ter. Eun. 1005; Men. 892 *ea* te *causa* duco, *ut* id dicas mihi; St. 312, Ps. 92; Trin. 180 argentum dedi *thensauri causa, ut* salvom amico traderem; *ea re — ut* Cic. Fam. 14, 3, 4; 11, 3, 3; Trin. 652 agrum tibi relinqui *ob eam rem* expeto, *ut* tibi sit qui te corrigere possis; Ter. Hec. 6; Cic. Fam. 13, 47; — Rud. 717 non *isti rei* auspicavi, *ut* cum furcifero fabuler.

Interroganti, cur actio fiat, sæpe per finalem sententiam respondetur. Mil. 790 *quid* ea usus est? *Pa. ut* ad te eam deducas; St. 588 *quid* eo (argento) tibi opust? *Ge.* hunc herele ad cenam *ut* vocem, te non vocem; Ep. 570 *quid est* pater, quod me excivisti ante ædis? *Pe. ut* matrem tuam videas; B. 907, 989; Mil. 1420 *quam ob rem?* salvis testibus *ut* te hinc amittamus; Truc. 2, 4, 40 *quoi rei* te adsimulare retulit? *Phr. ut* esset aliqui laqueus; Aul. 42 *cur* me miseram verberas? *Eu. ut* misera sis.

B. Sententia finalis est negativa.

1. Ne.

a. **Correlatum non ponitur** in prim. sent. Amph. 787 vide sis signi quid siet, *ne* posterius in me culpam conferas; Capt. 291 ad rem divinam quibus opus est Samiis vasis utitur, *ne* ipse genius subrupiat; 752 ego illis captivis aliis documentum dabo, *ne* tale quisquam facinus incipere audeat; 803; Mil. 33 auribus perhauriendumst, *ne* mihi dentes dentiant; 343, 431, 688, 1331; Rud. 392, 412, 443; Most. 252 ob istuc verbum *ne* nequiquam, Scapha, tam lepide dixeris (*på det att du ej förgäfvess må ha fällt ett så qvickt yttrande*), dabo aliquid hodie peculi tibi; Amph. 867 venio, *ne* hanc inchoatam transigam comoediam; Mil. 478 abeo a te, *nequid* tecum consili commisceam; As. 294; 1254 tace, *ne* audiat; Capt. 219 secede huc, *ne* arbitri dicta nostra arbitrari queant *neu* permanet palam hæc nostra fallacia. Capt. 319 te optestor, Hegio, *ne* (*att icke*) tuum animum avariorem faxint divitiæ meæ, *ne* (*på det att icke*), tametsi unicus sum, magis decere videatur patri, me saturum servire aput te; Truc. 4, 3, 6, edico prius, *ne* (*att icke*) duplicis habeatis linguas, *ne* (*på det att icke*) ego bilinguis vos necem; Amph. 527 nunc *ne* (*på det att icke*) legio persentiscat, clam illuc redeundunst mihi, *ne* (*på det att icke*) me uxorem prævortisse dicant præ republica.

b. **Correlatum ponitur:** *eo, istoc, ea gratia*. Aul. 240 *eo* dico, *ne* me thensauros repperisse censeas; Mil. 1080 *eo* minus dixi, *ne* hæc censeret me advorsum se mentiri; Cist. 1, 1, 119 *istoc* aures obtundo tuas, *ne* quem ames; Merc. 223 quin *ea* ego huc præcurri *gratia, ne* te opprimeret imprudentem atque electaret; Aul. 303 *cur?* *Str. ne* quid animæ forte amittat dormiens.

2. Ut ne (minus sæpe).

Amph. 124 sumpsi Sosia mi imaginem — *ut* præservire amanti meo possem patri atque *ut ne*, qui essem, familiares quærerent; 388 opsecro, *ut* per pacem liceat te adloqui, *ut ne* vapulem; Mil. 164 atque adeo, *ut ne* legi fraudem faciant alearia, adcuratote, ut sine talis domi agitent convivium; Aul. 648 vah, scelestus, quam benigne (facit potestatem exquirendi), *ut ne* abstulisse intellegam; Merc. 960 expurgationem habeo, *ut ne* suscenseat; Mil. 992 pacem faciatis oro, *ut ne* mihi iratus siet; Ter. And. 259, Eun. 942, 945, Ph. 314, Hec. 105 ea causa, ut ne; Cic. Verr. 4, 32.

Adnot. 1. Parentheticæ enuntiationes finales.

Hujus generis enuntiationes significant, quo consilio fiat non actio, sed mentio de actione primariæ sententiæ (cfr enunt. caus. p. 20; Madv. § 440 anm. 6). Prædicatum enuntiationis finalis semper fere significat veta, hōra, sāga, mena, hysa en oriktig mening: scio, nosco, rem teneo, audio, dico, existimo, censeo, erro, frustra sum.

A. *Sententia finalis est affirmativa.* Mil. 1192 ego adeo, ut tu scias, Athenas abibo tecum; Ep. 702 tui gnati amica (est), ut omnem rem scias; 648 St. nunc enim tu mea's. Tel. soror quidem edepol, ut tu æque scias; Poen. 1038 Carthagini ego sum gnatus, ut tu sis sciens; Curc. 715 nunc adeo, ut tu scire possis, leno, meam sententiam, libera hæc est; Trin. 497 nunc ut scias, hic factiones atque opes non esse neque nos tuam neglegere gratiam: sine dote posco tuam sororem filio; As. 235, Rud. 367, St. 701; Capt. 290 quin etiam ut magis noscas — samis vasis utitur; Amph. 110 nunc ut rem teneatis, utrimquest gravida; Pers. 3, 3, 21 leno te argentum poscit, — ut omnes audiant; As. 843 atque ego quidem hercle, ut verum tibi dicam, ea res me male habet; Most. 839 omnino, ut te absolvam (bli dig kvitt), nullam pictam conspicio hic avem; — Ter. Ph. 1043 ut meam scias sententiam, neque ignosco —; Haut. 449 ut tu scias, — adduxit plus decem; Cic. C. Maj. 59 atque, ut intelligatis; Fam. 2, 6, 4 vel — ut verius dicam; Man. 4 atque ut inde oratio mea proficiscatur, — bellum infertur.

B. *Sententia finalis est negativa.* Amph. 130 vix incedo inanis, ne ire posse cum onere existumes; Cist. 2, 3, 16 nam illæc tibi nutrix est, ne matrem censeas; Men. 23 ego illos non vidi, ne quis vestrum censeat; Most. 745 e me, ne quid metuas, nil sciet; Capt. 14 ego me tua causa ne erres, non rupturus sum; Mil. 150 et mox ne erretis, hæc duarum feret imaginem; Capt. 854 nec nihil hodie nec multo plus tu hic edes, ne frustra sis; Rud. 1255 ego tibi daturus nil sum, ne tu frustra sis. Merc. 528 nunc, mulier, ne tu frustra sis, mea non es; Rud. 969, Pers. 1, 3, 66; Aul. 358 sunt igitur ligna, ne quæras fores; Liv. 1, 28, 5 ne vos falsa opinio teneat, injussu meo Albani subiere ad montes; Cic. nat. D. 1, 17 sed, ut hic — ne ignoret.

Nonnumquam discerni non potest, utrum sententia incipiens a ne particula libera sit necne: Most. 1004 promisi foras: ad cenam ne me te vocare censeas; Poen. 520; 250 sat est dicere alios istuc de nobis: ne nosmet nostra etiam vitia eloquamur; Most. 1023 fides servandast: ne ire infitias postules.

Talia exempla, qualia sunt ut ita dicam, ne diutius loquar, ut ne longius abeam (Cic. Cæc. 95), ut ad propositum revertamur (Cic. Fin. 2, 104), ut ad pauca redeam (Ter. Ph. 648), ut ne addam (Ter. Ph. 168) apud Plautum non inveni.

Adnot. 2. Ellipticæ enuntiationes finales generis adverbialis.

Per sententiam interrogativam, quæ ex antecedente periodo auditur,

A. *Interrogatur, num actio, de qua agitur, fiat eo consilio ut actio enuntiationis finalis efficiatur.* Rarissima sunt hujus generis exempla prisco in sermone. Merc. 576 senex hirquosus, tu ausculere mulierem? utine adveniens vomitum excutias mulieri? Rud. 1062 Gripe animum advorte ac tace! utin istic prius dicat? Ter. Ad. 654 is venit, ut secum avehat: nam habitat Miletî. Ae. hem, virginem ut secum avehat? Cic. Tusc. 1, 32 quid tot viros ob rempublicam interfectos cogitasse arbitramur? iisdemne ut finibus nomen suum, quibus vita, terminaretur?

B. *Interrogatur, quo consilio fiat ea actio, de qua agitur. Sententia finalis incipit ab interrogativo vel pronomine vel adverbio* (cfr Madv. Fin. 2, 61). Hoc genus aut perraro aut omnino non adhibuit

Plautus. Merc. 885 *Eu.* quo nunc ibas? *Ch.* exulatun. *Eu.* quid ibi ut faceres¹? Ter. Eun. 573 submonuit me Parmeno, ut vestem cum eo mutem et pro illo jubeam me illoc ducier. *Ar.* quid ex ea re tandem ut caperes commodi? Cic. Sest. 84 homines inquit emisti, coegisti, parasti. *Quid uti* faceret?

II. Objectivæ² enuntiationes finales.

ut = att; ne, ut ne = att icke, att, från att.

Hujus generis sententiæ inveniuntur post verba voluntatis ac studii: *vilja, önska, hoppas, vänta; besluta, lofva, befalla, tillåta; sträffa, sörja för, minnas, förtjena; bedja, fordra, uppmana, lära, råda, öfvertala; akta sig, afhålla sig, hindra, förbjuda; frukta.*

Vocabulum demonstrativum (*id, hoc, istuc, ita*) in primaria sententia sæpe ponitur. Sæpe fit etiam, ut idem vocabulum et *subjectum* secundariæ sententiæ et *objectum* enuntiationis primariæ³.

A. Sententia finalis est affirmativa.

Prædicatum primariæ sententiæ est

a. **Volo, malo, cupio, opto, exopto, præopto, spero, exspecto, maneo.** B. 77 *ut* ille te videat, *volo*; Merc. 560, Most. 632; 1098 *id* maxime *volo, ut* istoc confugiant; Amph. 9 *voltis*, ea *adferam*, ea *uti nuntiem* quæ maxime in rem vostram sient; Ps. 665 *Ho.* numquid vis? Ps. dormitum *ut* abeas; Mil. 259 *Pe.* numquid aliut? *Pa.* intro *ut* abeas; Cist. 1, 120 *Gy.* numquid *me vis?* *Le.* *ut* valeas; Pers. 4, 8, 5; Trin. 762 *mallim* hercle, *ut* verum dicant quam *ut* dent mutuom; Capt. 102 *cupio, ut* impetret; Mil. 669 *Pa.* quid *optassis?* *Pl.* huic *ut* referri possit gratia; 1039; Men. 818 *exopto, ut* fiam miserrumus; Rud. 873; Tr. 648 *præoptavisti*, amorem tuum virtuti *ut* præponeres; Rud. 629 *speras* tibi hoc anno multum *futurum* sirpe — *atque* ab lippitudine usque siccitas *ut* sit tibi; Cist. 2, 3, 52 *Ph.* deos teque spero. *La.* eosdem ego *ut* abeas domum *jag hoppas också till dem, att du går hem*; Trin. 734 *expectare* vis, *ut* eam sine dote frater nuptum conlocet; Ps. 1033; St. 58 qui *manet, ut* moneatur.

b. **Constituo, conplacet, convenit, promitto, jubeo, impero, præcipio, mando, dico, edico, prædico, nuntio, renuntio, inclamito, dono, sino, patior.** Ps. 549 *rus ut* irem, jam heri constitueram; Amph. 635 *ita dis est conplacitum*, voluptatem *ut* maeror comes consequatur, Capt. 378 *ita convenit* inter me atque hunc, *ut* te mittam ad patrem; Amph. 225; Rud. 1217 quod *promisisti ut* memineris; Amph. 205 Telebois *jubet* sententiam *ut* dicant suam; Ps. 1150 hoc tibi erus *me jussit ferre atque ut* mecum mitteres Phoenicium; Men. 1051 *imperavi, ut* huc venires; B. 782; Aul. 251 *impero atque auctor sum, ut* me castrandum loces; Men. 841 *mi imperat, ut* ego illic oculos exuram; Ps. 697 *ita imperavit, ut* hominem strenuom adducerem ad se; Men. 855; Mil. 795 *ita præcipito* mulieri, *ut* simulet se tuam esse uxorem; Ps. 161 tibi *hoc præcipio, ut* niteant aedes; Mil. 956 hoc negoti clandestino *ut* agerem, *mandatumst* mihi; Curc. 411; Merc. 426 aliquam *mandavit* mihi *ut* emerem ancillam; St. 652, Curc. 346; Ep. 47 *mandavit* mihi, *ut* fidicina emeretur sibi; Amph. 83; Mil. 1089 *Philocomasio dic*, domum *ut* transeat; 1191, Trin. 582; Men. 992; 1044 *dicam, ut* a med abeat; Rud. 1096 haut iniquom *dicit, ut* ostendatur vidulus; Truc. 4, 3, 75; Men. 786 *edixi* tibi, *ut* caveres; Ps. 127. Aul. 281, 855; Ps. 517 *prædico, ut* caveas; Poen. 1118 *nuntiate, ut* prodeat; Trin. 995 *renuntiabo, ut* sciat

¹ ex variis lectionibus affero quid ibi facere? quid ibi facere vis?

² cfr p. 24 not. 4-

³ cfr enunt. rel. (p. 9 Adn.) et enunt. consec. (p. 28 Adn.).

se perdidisse; Ps. 1276 *inclamitant* me, *ut* revortar; As. 45 *dono* te ob istuc dictum, *ut* expers sis metu; Rud. 779 *ut* abeat, non *sinam*: Ep. 148 nunc *patierin*, *ut* ego me interimam?

c. **Studeo, nitor, adnitor, ago, admolior, curo, adcurro, video, caveo, adorno, paro, adparo, parito, mereo, promereo.** Poen. 575 lenonem *ut* perjurum perdas, *id studes*; Most. 128 *nituntur*, *ut* alii sibi esse illorum similis expetant; Merc. 111; Amph. 13 me voltis *adnities*, *lucrum ut* perenne vobis semper suppetat; Trin. 699 *id agis*, *ut* ecfugias ex urbe; 718 quid *agam* nisi uti sarcinam constringam? Most. 662; Rud. 598 visast simia, ascensionem *ut* faceret, *admolirier*; Poen. 913 hæc *cura* clanculum *ut* sint dicta; St. 679. Mil. 1, Amph. 487 sqq, Ps. 72, Cas. 131, Mil. 1238 *istuc curavi*, *ut* opinione illius pulcior sis; Most. 208; Trin. 110^c, Ep. 509; Trin. 78 omnis bonos *adcurare* addeceat, suspitionem *ut* ab se segregent; Mil. 165, Pers. 4, 3, 62 *eam te volo adcurare*, *ut* istuc veneat; Aul. 614 *vide*, salvam *ut* aulam abs te auferam; Mil. 1397; Most. 558; Ep. 37 *id modo videndumst*, *ut* materies suppetat; Capt. 224 *viso* opust, *cauto* opust, *ut* sobrie hoc agatur; Ep. 161 *adornat*, *ut* maritus fias; Rud. 129, 1206; Mil. 295 tibi *ut* pereas *paratumst*; Aul. 827 jam *ut* eriperes *adparabas*; Ps. 484 viginti minas *paritas ut* auferas a me? Capt. 744 vale atque salve, *etsi aliter ut* dicam *meres*; Poen. 1407; Ep. 712; Aul. 222 de te neque re neque verbis *merui*, *ut* faceres quod facis; Capt. 422 *meritust*, *ut* laudetur; Ep. 438 *promerui*, *ut* mihi omnis mortalis agere deceat gratias; Men. 1067 non *ita promeruisti* de me, *ut* pigeat quæ velis eloqui.

d. **Oro, exoro, rogo, quæso, quæro, opsecro, obtestor, invoco, precor, veneror, amo** (= amanter rogo), **postulo, flagito, peto, expeto, hortor, moneo, voco, doceo, edoceo, perdoceo, suadeo, persuadeo, censeo.** Merc. 665 orabo, *ut* conquæstores det mi; 997; As. 783 tu pro illa *ores*, *ut* sit propitius; Men. 672, As. 431; Merc. 488 *Achillem orabo*, aurum *ut* mihi det; 906, Amph. 1143, As. 74, 740, Ps. 1272; B. 42 *ita orat*, *ut* hominem reperiam; Pers. 1, 3, 37 *tecum oravi*, *ut* numos sexcentos mihi dares; B. 554, Poen. 601, Trin. 449 *hoc*, quod dixi, *me oravit*, *ut* tuam sororem poscerem uxorem sibi; Aul. 739, Most. 752, B. 494 *hoc tecum oro*, *ut* illius animum regas; Amph. 64 *hoc me orare* a vobis jussit, *ut* conquistores eant; Men. 1049 ibo si possum *exorare*, *ut* pallam reddat; B. 689 *Mn. patrem exoravi*. *Ch. hoc ut* faceret quod loquor? Capt. 210 *Ca. unum exorare* vos sinite nos. *Lo. quidnam id est? Ca. ut* locum detis nobis loqui; B. 1170 sine me *hoc exorare abs te*, *ut* desistas ire; Curc. 330 argenti *rogo uti* faciat copiam; As. 170; Men. 907 *rogo pallam*, *ut* referatur; Rud. 1212 *eum roga*, *ut* relinquat res; St. 248; Poen. 1412 *id uti ignoscas, quæso*; B. 1019; 746 *te quæso*, *ut* memineris; Amph. 720, 933; Capt. 747 *unum hoc quæso*, *ut* mi ejus facias conveniundi copiam; Men. 731 *quære meum patrem*, tecum simul *ut* veniat; Merc. 1001 *obsecro*, satis jam *ut* habeatis; St. 299; Mil. 1385 intro te *ut* eas *opsecro*; 1408, Curc. 696, As. 40, Rud. 1090 *unum te opsecro*, *ut* ted hujus commiserescat mulieris; Mil. 69 *orant, ambiunt, opsecrant* videre *ut* liceat; Capt. 513; Rud. 635 *te per crura obtestor*, *ut* mi istuc dicas; Aul. 791; Amph. 1093 *invocat deos*, *ut* sibi auxilium ferant; Most. 528; Rud. 640 te digna *ut* eveniant, *precor*; Rud. 256 *veneror*, *ut* nos ex hac ærumna eximat; Trin. 40, Rud. 1349 *veneror te*, *ut* omnes miseri lenones sient; 305; Aul. 8; Truc. 4, 4, 10 *amabo*, *ut* hos dies aliquos sinas eum esse apud me; Cist. 1, 1, 105 *ted amabo*, *ut* hanc sinas esse hic; Men. 424; 523 *amare ait te multum*, *ut* hoc ad aurificem deferas; Aul. 318 *infit postulare*, *ut* sibi liceret; Capt. 938 *postulo abs te*, *ut* mi illum reddas servom; Merc. 178 *flagitas me*, *ut* eloquar; Ps. 897 *a me petiit. ut* mihi caverem; Men. 763 *expetit med*, *ut* ad sese irem; Cas. 422 *hortamur*, *ut* properent; Poen. 673; Mil. 1189 *illum hortabitur*, *ut* eat propere; Pers. 5, 2, 65; Capt. 240 *ted ut* memineris *moneo*; Trin. 674; St. 41 *te hoc moneo*, *ut* tuum memineris officium; Most. 876 *advorsum ut* eant ero *vocantur*; Ep. 364 *eum docebo*, *ut* sibi datum esse argentum dicat; Trin. 632; Mil. 355 *edocebo* minime *malas*, *ut* sint malæ; Capt. 717 postulavisti recens captum *hominem te perdocere*, *ut* melius consulere tibi quam illi? Rud. 879 *suadeo*, *ut* ad nos abeant; As. 914; Truc. 2, 3, 9; Rud. 53 *infit lenoni suadere*, *ut* eat in Siciliam; B. 812; Most. 797; 215 *id*

tu *mihī* ne *suadeas*, ut illum minoris pendam; B. 964 *persuasit*, se ut amitteret; Merc. 331 *huic persuadere*, ut illam vendat; Merc. 483 quo leto *censes me ut* peream?

e. **Metuo** (= *metuens opto* vel *metuens spero*); **ut** = *att icke*. Mil. 355 *metuo*, ut satis sis subdola; Most. 464 *metuo*, te atque istos expiare ut possies; Curc. 464 ornamenta, quæ locavi, *metuo ut* possim recipere; B. 762, Pers. 2, 5, 18.

B. Sententia finalis est negativa.

1. Ne.

Prædicatum in primaria sententia est

a. **Volo, præcipio, nuto, dico, edico, prædico**. Mil. 1086 Mi. *numquid vis? Py. ne* magis sim pulcer quam sum; Mil. 247 *Philocomasio id præcipiundumst*, ut sciat: *ne* titubet, si exquiret ex ea miles; Men. 618 *nutat, ne* loquar; As. 938 *dicebam, pater, tibi, ne* matri consuleres male; Ep. 164 ibo atque *adulescenti dicam, ne* hinc exambulet *neve* obviam veniat seni; Mil. 185 *hoc ei* dicito: *ne* hercle *usquam* artem et disciplinam apstineat colere; Truc. 4, 3, 6 *edico* prius, *ne* duplicis habeatis linguas; Pers. 2, 2, 59 *edictum est mihi, ne* cuiquam crederem; Aul. 100 hoc *prædico* tibi, si Bona Fortuna veniat, *ne* intromiseris.

b. **Curo, video, viso, circumspicio, prospecto, speculor, caveo, tempero, opperior, memini**. B. 1030 *ne* pejerem, *cura*; Curc. 138 tu *me ne* sitiam *curato*; Mil. 983 *ne* istam omittam et hæc mutet fidem, *vide* modo; 1279, B. 744; Poen. 358; Capt. 584 (*nequid*); Capt. 127 *visam, ne* nocte hac quipiam turbaverint; Mil. 955 *circumspicedum, nequis* nostro hic auceps sermoni siet; Trin. 146; Mil. 597 sinite me *prospectare, ne* uspiam insidiæ sient; Mil. 607 *speculabor, nequis* aut hinc a læva aut a dextera nostro consilio venator adsit; Capt. 255 *cavet, ne* decipiatur; 253, Rud. 378, As. 373; 372 *caveto ne* suscenseas; B. 544; Ps. 898 petiit, ut *mihī caverem* a Pseudulo, *ne* fidem ei haberem; Amph. 845 *cave ne*; 944, Men. 271 *id utrumque caverō, ne* tu delinquas *neve* ego irascar tibi; St. 117 *ne* id faciat, *temperat*; Ps. 321 *opperiare* sex dies *ne* (vânta med att) illam vendas; Mil. 807 *memineris ne* Philocomasium nomines.

c. **Oro, exoro, quæso, expeto, opsecro, deprecor, venero, insto, moneo, suadeo**. Capt. 244 *te oro* — *ne* me secus honore honestes, quam —; B. 689 *patrem exoravi* — tibi *ne* noceat *neu* quid suscenseat; 521 *exorabo* Chrusalo pater *ne* noceat *neu* quid ei suscenseat; As. 450 *quæso, ne* vitio vortas; Curc. 400; Men. 880 *vos omnis quæso, ne* me indicetis; Amph. 1037 *quæso, ut* advocatus mi adsis *neue* abeas; Trin. 154 *id flens me obsecravit, suo ne* gnato crederem *neu* quoiquam; Capt. 442 *hæc te opsecro*, infidelior mi *ne* fuas; Men. 1009 *obsecro* te, operam mi *ut* dūis (= *des*), *neu* sinas fieri tantam injuriam; Cas. 431 *id expetivisse* senem, *ne* ea mihi daretur atque ut illi nuberet; As. 946 si voltis *deprecari* huic seni, *ne* vapulet; B. 173 *venero te, ne* Nicobulum me sinas convenire; Cas. 340 ita uxor acriter tua *instat, ne* mihi detur; Pers. 4, 5, 8 *ne* cum argento protinam permutas domum, *moneo te*; St. 608 *suades, ne* bitat; As. 461 *ne* me tibi arbitretur *suassisse*, sibi *ne* crederes.

d. **Prohibeo, opsisto, vindico, occurro, interdico, veto, deterreo, lateo pone me** (står i ljus för mig sjelf och hindrar). Trin. 87 *prohibere me* potes, *ne* suspicer? Men. 795 *prohibere*, ad cenam *ne* promittat, postules; Poen. 399; B. 57; Mil. 333 *opsistam, ne* se subrepsit mihi; Rud. 618 *vindicate, ne* inpiorum potior sit pollentia quam innocentum; Most. 539 manifesta res est, nisi quid *occurro* prius, *ne* hoc nunc senex resciscat; Pers. 4, 4, 70 servitus mea *mi interdixit, ne* quid mirer meum malum; Mil. 1056 quotiens *hoc tibi interdixi*, meam *ne* pollicitere operam;

Pers. 2, 2, 57 *vetita sum, ne hoc cuiquam edicerem*; Truc. 5, 37 *hau deterrere potis es, ne amet*; Trin. 663 *pone te latebis facile, ne inveniat te honos*.

e. **Metuo, formido, adformido, timeo, vereor, paveo.** Amph. 307 *metuo, ne numerum augeam*; 334, Capt. 912, Mil. 278, 429, 492, 526, 722, 1237, Trin. 1042, 1170, As. 286; Mil. 996 eos nunc homines *metuo ne opsint mihi neve opstent*, Truc. 1, 2, 98, Ps. 1026; Curc. 222 *nil metuo nisi ne medius disrumpar*; Aul. 609 *non metuo, ne quisquam inveniat*, As. 111 *nemost quem metuam mihi, nequid nocere possit*; Amph. 304 *formido, ne nomen meum commutem*; As. 461, Curc. 45, Poen. 378; Ps. 1019 *illunc hominem metuo et formido male, ne malus erga me sit*; B. 1078 *adformido, ne is pereat neu corumpatur*; Truc. 4, 61 *timeo, ne malefacta antiqua mea sint inventa; metuo et timeo, ne propalam fiat*; Trin. 738 *hoc vereor, ne istæc pollicitatio te in crimen populo ponat*; Rud. 390 *eam veretur ne perierit*; Capt. 308 *non vereor, ne injuste mi imperet*; Merc. 385; Mil. 943 *hau vereor, ne pervincamur*; Pers. 4, 4, 75 *pavebam, ne peccaret. ne non* (raro): Cas. 575 *metuo, ne non sit surda*; Pers. 4, 6, 4.

2. Ut ne.

Prædicatum in primaria sententia est

Volo, convenit, prospicio, tempero, promereo, oro, opsecro, est in manu (= det stâr i min makt att sörja för). Mil. 1050 *Py. quid nunc tibi vis, mulier, memora. Mi. ut, quæ tis cupit, eam ne spernas*; Aul. 257 *illud facito ut memineris convenisse, ut ne quid dotis mea ad te adferret filia*; Trin. 688 *nollo ego te tam prospicere qui meam egestatem leves, sed ut inops infamis ne sim*; Truc. 1, 1, 41 *qui nostræ ætati temperent, ut ne anteparta demus postpartoribus*; Men. 1100 *promeruisti, ut ne quid ores, quod velis quin impetres*; Merc. 992 *oro, ut ne mihi iratus siet*; Rud. 629—634 *te oro et queso — ut te ne pigeat dare operam mihi, quod te orabo*; Poen. 392 *opsecro hercle te — ut tu aut huic irata ne sis, aut — te suspendas*; Trin. 105 *est atque non est mihi in manu, Megarionides: quin dicant, non est (jag kan ej hindra dem att säga det)*; merito *ut ne dicant, id est men väl stâr det i min makt att sörja för, att de ej med rätta säga det*.

*Adnot. 1. Quemadmodum sententia consecutiva potest significare, qua in re cernatur notio substantivi (cfr p. 30), sic enuntiatio finalis sequitur post substantiva, in quibus quædam voluntatis vel studii notio inest: auctor sum, operam do, operam addo, consilium do, consilium capio, animum induco, mentionem facio, literas mitto, curam adhibeo, cura est, sententia est, signum est, spes est, periculum est, metus macerat et quæ sunt ejusdem generis. Mil. 1094 *quid nunc mi's auctor ut faciam?* Cas. 16 *ut cognoscant, dabimus operam*; Poen. 1204 *nimis addunt operam, uti placeant viris*; St. 73 *tu ut facias, consilium dabo*; Most. 1049 *capio consilium, ut senatum convocem*; Cist. 3, 3 *animum inducam, ut illud consulam*; Aul. 205 *ubi mentionem fecero de filia, mi ut despondeat, sese a me derideri rebitur*; B. 389 *ad Pistoclerum literas missi, amicam mi ut inveniret*; Mil. 41 *decet curam adhibere, ut præolat mihi quod tu velis*; Aul. 364 *quos ut servem, cura maxumast*; Ps. 379 *hæc meast sententia, ut tu quid agas consulas*; B. 329 *id signumst cum Theotimo, qui eum illi adferet, ei aurum ut reddat*; B. 370 *nemo advenit nisi quem spes reliquere omnes esse ut frugi possiet*; As. 388 *hau periculumst, cardines ne eefringantur*; Ps. 289; Mil. 1151 *maximum periculum, ne cadas*; Capt. 91, As. 530; Mil. 1233 *metus me macerat, oculi ejus ne sententiam mutant*.*

Etiam adjectivum junctum cum verbo esse ita adhiberi potest: dignus sum (= mereo), memor sum (= memini), diligens sum (= operam do). Mil. 1140 non sum dignus præ te, ut figam palum in parietem; Amph. 630 *et memor sum et diligens, ut quæ imperes compareant*.

Adnot. 2. Sæpe difficile est statuere, utrum consecutiva sit enuntiatio an finalis, utrum sit adverbialis an objectiva an finalis-consecutiva.

Adnot. 3. Ellipticæ enuntiationes finales generis objectivi¹.

a. *Sententiæ incipientes ab ut particula nonnumquam ita adhibentur, ut opto, precor, cura ante ut audiatur.* Pers. 2, 4, 27 *ut* istunc di deæque perdant; Aul. 785 *ut* illum di immortales omnes deæque quantumst perdunt (= perdant); Merc. 710 *ut* te omnes, Demipho, di perdunt; 238 *ut* te bonus Mercurius perdat, quia hæc mihi dedisti; Mil. 1417 *Pe.* quid, si id non faxis? *Py.* (sc. *tum opto*) *ut* vivam semper intestabilis; Poen. 912 numquid aliud me morare, Milphio? *M.* valeas beneque *ut* tibi sit; Hor. Sat. 2, 1, 43 Juppiter, *ut* pereat positum robigine telum; Cat. 66, 48 Juppiter, *ut* Chalybum omne genus pereat.

b. *Sententiæ incipientes a ne particula nonnumquam pendent ex verbo timendi (timeo), quod auditur* (cfr Madv. Fin. 5, 3, 8). Most. 922² mihi denumerato: ego illi porro denumeravero. *Theu.* at enim *ne* (*men jag är rädd att vel bara icke* →) quid captioni mihi sit, si dederim tibi; St. 600 at ille *ne* suscenseat, mea qui caussa sumptum fecit. Pers. 4, 3, 79. Cic. Fin. 5, 3, 8 sed *ne*, dum huic obsequor, vobis molestus sim.

2. Quin, quo, qui.

A. Quin.

Quin, ortum ex **qui** (ablativo modali pronominis relativi) = *på sådant sätt som, på sådant sätt att* et particula **ne** (= non), significat **på sådant sätt att icke, så att icke**.

Adhibetur ad indicandum ex **negativa** sententia primaria **negativam** effici **consecutionem**.

Adnot. Post sententiam interrogativam quin particula apud Plautum multo minus sæpe quam apud ceteros scriptores adhibetur.

1. Quin consecutivum significat

a. **Så att icke** (= *utan att följden blifver den att*), **utan att**; **quin** = **ut non**. Correlatum non ponitur. Hoc genus rarissimum est apud Plautum. Most. 329 si cades, non cades, *quin* cadam tecum; Ter. Eun. 841 domi erant, ut nullo modo intro ire possem, *quin* viderent me; 791, 1092; Haut. 1006.

b. **Att icke**. In primaria sententia ponitur correlatum: *tam, tantus*.

α. **Quin** = **ut non**. Pers. 4, 6, 8 nil mihi *tam* parvi est, *quin* me id pigeat perdere; Merc. 362 nec sacrum nec *tam* profanum quicquamst, *quin* ibi ilico adsit. Ter. Ad. 257 numquam *ita* magnifice quicquam dicam, id virtus *quin* superet tua, 855; Haut. 67 *tam*, Ad. 222 *adeo*, Cic. Verr. IV, 43.

β. **Quin** = **ut non** vel **qui non, quæ non, quod non** (nomin. sing.). Capt. 408 numquam erit *tam* avarus, *quin* te emittat gratis manu; Curc. 286, Mil. 741; Ter. Haut. 805 nullast *tam* facilis res, *quin* difficilis siet, quom invitus facias; 675 nil *tam* difficilest, *quin* quærendo investigari possiet; Cæs. B. G. 6, 39, 3.

¹ hujus generis sententiæ esse primariæ intelligi possunt.

2. Quin relativum significat **som icke, utan att**; quin = qui non, quæ non, quod non (nomin. sing.). B. 336 *nullus* Ephesi *quin* sciat; St. 208 curiosus *nemo* *quin* sit malevolus; Ter. Hec. 67 *nemo* venit, *quin* — paret sese; Pers. 3, 1, 37 mulier *nulla* erit, *quin* sit mala, quæ præter sapiet, quam placet parentibus; 3, 1, 39; Ter. Hec. 240; Cic. Fin. 5, 32 *nulla natura est, quin* — retineat; Cist. 1, 1, 17 *nec fuit quidquam, quin* mihi placeret; Ter. Ph. 696.

Quin pro acc. sing. (raro): Amph. 1054 neque ullast *confidentia* in meo corde, *quin*¹ amiserim; Ter. Eun. 180 quam joco rem voluisti, *quin* perfeceris? Cic. Verr. 4, 1; B. 1012 *nihil est* illorum, *quin* ego illi dixerim; Men. 1100; Ter. Haut. 193. **Quin pro nom. plur. masc.** nonnumquam ponitur, ita tamen, ut ad singulare **quisquam** referatur. Amph. 158 *nec quisquam* sit *quin* me omnes esse dignum deputent; Pers. I, 2, 3 numquam *quisquam* meorum majorum fuit, *quin* paverint ventres suos.

3. Quin temporale significat **då icke, utan att** (perraro); quin = quum non.

B. 210 non unquam intermittit tempus, *quin* eum nominet; Ter. Ad. 293 numquam unum intermittit diem, *quin* semper veniat.

4. Quin finale significat **från att, att** (*att icke*).

Adhibetur post negativas locutiones, quæ significant **icke hindra, icke afhålla, icke underlåta, icke vägra, icke hafva något emot, icke tvifla**.

Prædicatum in primaria sententia est

a. **Prohibeo, veto, in manu est, teneo, abstineo, contineo, retineo, comprimo, reprimo, deterreo, alieno, depello, dubito, metuo.** — *Scilicet prædicatum est negativum.* Amph. 1051 *neque* omnes *id prohibebunt* — *quin* sic faciam; Merc. 1021; Curc. 33 *nemo prohibet nec votat quin* emas; Trin. 104 est atque non est mihi in manu: *quin* dicant, *non est* (*det står ej i min makt att hindra dem att säga det*); merito ut ne dicant, *id est att hindra dem att säga det med rätta, det kan jag*; Cas. 239 *vix teneor, quin* dicam; B. 915 *abstinere quin* attingas *non queas*; Pers. 1, 1, 11; Men. 254 *nequeo contineri, quin* loquar; 1124 *contineri quin* complectar *non queo* Ter. Eun. 859; Trin. 641 *retineri nequeo quin* dicam; Curc. 227; Most. 203 *vix comprimor, quin* involem illi in oculos; Cas. 452 *vix reprimo labra, quin* te deosculer; Mil. 1368; Mil. 332 me homo *nemo deterruerit* (*skall få mig ifrån att påstå*) *quin* ea sit in hisce ædibus; 369; Amph. 559; Amph. 399 me *alienabis numquam quin* noster siem; Trin. 640 *nec tuis depellar dictis quin* rumori serviam. *Dubito* his tantum locis et quidem *interrogative*: Aul. 164 *quid dubitas, quin* sit paratum nomen puero Postumus? Poen. 183 *quid tum dubitas, quin* leno siet? 881 *quid ergo dubitas, quin* faciat? — Ter. And. 405 *non dubitat, quin* neges; 172 *non dubiumst, quin* nolit;

Non metuo quin (semel): *jag fruktar ej att icke.* Amph. 1105 *non metuo* meæ *quin* uxori latæ suppetiæ sient; cfr Cic. Flacc. 27 *quis ignorat quin?* Ter. Ph. 1014 *non nego quin.*

b. **Nulla causa est, nullam causam dico, haud causificor, numquæst causa? numquid causæst? quid causæst? numquid causam dico? moror (moro), desisto, recuso, numquid uis?** Cas. 1003 *nulla causa est, quin* pendentem me virgis verberes *intet finnes som hindrar dig att* (*intet skäl finnes, hvarför du icke*) —; Rud. 1070, 1397; Most. 434 *hau causa est*; Capt. 625 *nullam causam dico* (*har ingenting att invända mot att*) *quin* mihi et parentum et libertatis apud te deliquio siet; Aul. 755 *haud causificor quin* eam habeam; Capt. 353 *numquæ causæst quin* viginti minas mihi des? Aul. 262; Ps. 533 *numquid causæst quin* te in pistrinum condam? Rud. 758 *quid causæst quin* virgis te — sauciem; Amph. 852 *numquid causam dicis quin* te

¹ potest etiam ad **quin adversativum** referri.

multem? As. 355 argentum *non morabor quin* feras; 674 si hoc meum esset, *numquam morarem quin* darem; B. 340, Aul. 612; Rud. 228 *neque eam unquam quin* inveniam *desistam*; Curc. 164 *haut recusem quin* mihi male sit; Amph. 970 *numquid vis* (*har du något emot att*) *quin* abeam? Cist. 1, 1, 119 *numquid me vis, quin* eam? Ter. Ad. 247.

c. Non possum, non potest, nequeo, non facio, nullo modo pote fieri, numquam fit, non audeo, non patior, numquam sino, durare nequeo, non amitto. Pers. 4, 4, 61 *haut possum quin* (*kan ej annat än*) huic operam dem hospiti; St. 302, Trin. 705; Mil. 693 *piatricem clementer non potest quin* (*det går ej an att icke*) munerem; 603, 262; B. 559 video *non potesse quin* ejus nomen eloquar; Mil. 1342 *nequeo quin* fleam; Men. 192; Pers. 5, 2, 48; Truc. 2, 7, 3; Ter. Hec. 385; Mil. 283 *non faciam quin* scias (*skall ej göra så att du ej får veta det =*) *du skall få veta det af mig*; Amph. 398 tu me vivos *numquam facies quin* sim Sosia *aldrig i lifvet skall du kunna ställa så till att jag ej är S.*; Trin. 729 *nullo modo pote fieri quin* dos detur virgini, Ter. Hec. 397; St. 754 *numquam fiet quin* saltet; As. 25 *non audeam quin* promam omnia; Men. 725 *non patiar quin* vidua vivam, quam tuos mores perferam *vill ej veta af något annat än lefva ogift, hellre än att jag skulle* —; Ter. Haut. 761; Curc. 208 hoc triduum *numquam sinam* in domo esse istac, *quin* ego te liberem; Mil. 1194 triduum servire *numquam te quin* liber sis *sinam*; Mil. 1249 *durare nequeo quin* intro eam, Curc. 178; St. 187 *non amittam quin* eas låter dig ej *slippa att — släpper dig ej, utan du måste komma*; cfr Ter. Ph. 714 hoc temere *numquam amittam* ego a me, *quin* mihi testis adhibeam.

Adnot. 1. Locutio abest *quin* neque apud Plautum neque apud Terentium invenitur; cfr tamen Ter. Hec. 728 *nec me multum fallit quin*, quod suspicor, sit quod velit.

Adnot. 2. Adjectivum cum *quin* perraro jungitur: Trin. 587 *nullo modo equom* videtur *quin* quod peccarim — potissimum mihi id opsit. **Mirum quin** *quadam dissimulatione adhibetur: märkvärdigt att icke* (*hvarför icke*). Merc. 203 *Acanthio*: sed scelestus subagitare coepit. *Ch.* illamne obsecro? *Ac.* *mirum quin* me subagitaret *märkvärdigt kantänka, att han ej började klappa mig* (*det fattades bara det, att han börjat klappa mig*). Aul. 85, Most. 493, Pers. 3, 1, 11, Trin. 495, 967.

5. **Quin adversativum** significat *utan*; secundaria sententia cum primaria minus arte coheret.

Amph. 238 in fugam *nemo convertitur nec recedit loco quin* statim rem gerat *utan kämpar i regelbunden strid*; Aul. 474 hunc *non ausim preterire quin* consistam et conloquar *utan jag vill stanna och tala med honom*; As. 305 *nec dependes nec propendes quin* malus nequamque sis *du lutar hvarken åt det ena hållet eller det andra, utan du är en eländig usling*; 420 sine me hunc perdere, quod *numquam* rem me unam licet semel præcipere furi, *quin* centiens eadem inperem atque oggiam som jag aldrig får instruera bara *en* gång om någonting, den tjufstryken, *nej, hundra gånger måste jag kommendera och bjälstru på honom om ett och samma*. Men. 517 *numquam* edepol *quisquam* me *exorabit, quin* tuæ uxori rem omnem eloquar *ingen skall kunna beveka mig med böner utan* —; Aul. 112. veri simile non est hominem pauperem *paucillum parvi facere* (*ratar det lilla*), *quin* nummum petat; Cas. 504 tribus *non conducitur possum* libertatibus (*om man än tre gånger skänker mig friheten, låter jag ej locka mig*) *quin* illis comparem malum; St. 756 *numquam* med istoc *vinces, quin* ego ibidem pruriam; Tac. Ann. 15, 57, 1 illam *non verbera, non ignes pervicere quin* denegaret; 11, 34, 4; Pers. 2, 3, 21 mihi jam *nihil novi obferri potest, quin* sim peritus; Truc. 5, 15 *numquam* uno hoc die *efficiatur* opus, *quin* opus semper siet; Truc. 1, 2, 40 an tu te Veneris publicum aut Amoris *alia lege* habere posse postulas, *quin* (*än att*) otiosus fias? cfr Cic. Fin. 5, 11, 32 quis autem de sapiente *aliter existumat, quin* — discessu a suis moveatur? 4. 13, 32 nemo est qui *aliter dixerit, quin* (*sagt något annat än att*) —.

Adnot. 1. Quin adversativum certis terminis distingui ab eo, quod est finale, non potest.

Adnot. 2. De non quin vide p. 24. Adn. 1.

B. Quo, qui.

Hæ conjunctiones, ortæ ex **ablativo instrumentali** pronominis relativi, significant på **det att derigenom**, på **det att desto**. Apud Plautum raro adhibentur.

a. **Comparativus ponitur** in finali sententia: *minus, magis, facilius, citius*. Amph. 84 hoc in mandatis dedit, ut conquistores fierent histrionibus: qui sibi mandasset delegati ut plauderent quive alter *quo* placeret fecisset *minus*, ejus ornamenta et corium uti conciderent. Men. 9 omnis res gestas esse Athenis autumant, *quo* vobis illud græcum videatur *magis*; Aul. 27 feci, thesaurum ut reperiret Euclio, *quo* illam *facilius* nuptum daret; Poen. 905; Truc. 19 ea se peperisse puerum simulat militi, *quo citius* rem ab eo averrat; — Poen. 1264 vix hoc videmur credere. *Hanno. magis qui* credatis, dicam; Aul. 596 qui pueri nare discunt scirpea induitur ratis; *qui* laborent *minus, facilius ut* nent et moveant manus.

b. **Comparativus omittitur** perraro. Rud. 1329 *La.* eloquere quantum postules. *Gr. quo* nihil invitus addas, talentum magnum: non potest triobulum hinc abesse; — Amph. 340 certumst confidenter hominem adloqui, *qui* possim videri huic fortis, a me ut apstineat manum.

Adnot. 1. Perraro fit, ut correlatum demonstrativum in primaria enunt. ponatur. Aul. 33 id ea faciam *gratia, quo* ille eam *facilius* ducat, qui compresserat; Ps. 564 suspiciost mihi nunc vos suspicariet, me *idcirco* hæc tanta facinora promittere; *quo* nos oblectem; Aul. 464 qui simulavit mei se honoris mittere huc causa coquos: is *ea causa* misit, hoc *qui* subruperent misero mihi.

Adnot. 2. De non quo vide pag. 24 Adn. 1.

Adnot. 3. Quæ latissime patet consuetudo loquendi apud ceteros scriptores, qua minus vocabulum cum quo jungant scribendo ita, ut quominus post verba impediendi adhibeant, ejus nulla sunt apud Plautum (et Terentium) exempla.

Enuntiationes condicionales.

Incipiunt a conjunctionibus si¹, sin, nisi (ni²), nisi si, si — sive (seu), dum, absque.

I. De modis atque temporibus.

A. Genus objectivum.

In sententia condicionali: Indicativus.

In sententia primaria: Indicativus, conjunctivus jussivus (optativus), imperativus.

1. Præsens in condicionali sententia.

a. **Indicativus** [*præs.*, *perf.*, *fut. simpl.*, *fut. exact.*, *impf.* (semel), *plusq.* (semel)] in prim sent. Capt. 891 di immortales, iterum natus *videor, si* vera *autumas*; Aul. 771; Rud. 1285 omnes

¹ de quod si vide p. 9 Adnot. 2.

² ni in cod. nonnumquam est pro ne particula finali (Pers. 3, 1, 63); cfr Studem. ind. orthogr. sub ni.

mortales, *siquid est* mali lenoni, *gaudent*; Cist. 1, 1, 35, Truc. 1, 1, 27; Merc. 589 *si domi sum, foris est animus: sin foris sum, animus domist*; Pers. 4, 1, 6 *si malus aut nequam est, male res vortunt, quas agit; sin autem frugi est, eveniunt frugaliter*; Rud. 120 *nisi molestumst, paucis percontarier volo ego ex te*; Men. 1082, Ps. 60, 70, 381; B. 704; Most. 769 *nec mi umbra ibi usquamst, nisi si in puteo quæpiamst*; Capt. 530, Amph. 825; Ps. 600 *meus hic est homo, ni omnes deseruunt di me atque homines*; Capt. 103; As. 242 *si adfers, tum patent* (januæ): *si non est quod des, ædes non patent*; Men. 806 *male facit, si istuc facit: si non facit, tu male facis*; Capt. 12, 121; Trin. 95 *siquid scis me fecisse inscite aut inprobe, si id non me accusas, tute objurgandu's*. — B. 665 *si frugist, Herculem fecit ex patre*; Ep. 510 *perii hercle, si istæc vera sunt*; Capt. 454. Ep. 82 *nisi quid tibi in tete auxiliist, absumptus es*; Ps. 1213; St. 399 *provenisti futtile, si neque ille adest*. — Rud. 576 *id si vis, dabo*; 958, 1094; Most. 1131 *ibo pro te, si tibi non lubet*; Trin. 1064 *si bonust, obnoxius sum: sin secust, faciam ut mones*. — Ps. 640 *si dare vis mihi, magis solutum erit quam si ipsi dederis*; Poen. 442 *si nequeo facere ut abeas, egomet abiero*; Trin. 607 *si hoc non credis, ego credidero*; Mil. 920. — As. 452 *set si domist, Demænetum volebam var det min önskan att träffa D.* (cfr 392 *quid quæritas? Me. Demænetum volebam*); cfr Ter. Hec. 560 *siquidem ille ipse non volt et tu sensisti esse in eo, Myrrina, peccatum: aderam (så fanns ju jag), quojus consilio par ea fuerat prospici*; Ph. 1023. Capt. 309 Hegio, *hoc te monitum, nisi forte ipse non vis, volueram*¹ (cfr Kühn. p. 106).

Adnot. Præsens futuralem vim sæpe habet (cfr Lattm-M. p. 188 anm.; p. 284 anm. 1), *maxime, si est in prim. sent. perfectum* (sæpe: *perii, interii, occidi, actum est similia*) *vel fut. simpl.* (*prædicatum condicionalis sententiæ tum sæpe significat gifva, gå: do, reddo, abeo*). Most. 654 *sat habeo, si cras fero*; Capt. 446, Ps. 112, 375; Aul. 243 *nimirum occidit, nisi ego intro huc propere propero currere*. Mil. 306 *nunc si indicium facio, interii: si taceo, interii tamen*; Trin. 595; As. 287 *perii, nisi Libanum invenio*; Rud. 1415 *nisi me suspendo, occidi*; Cist. 4, 2, 1; St. 401 *ni illos homines expello, ego occidi planissime*; Truc. 2, 7, 59; As. 918 *ni inpetro, regem perdidi*; As. 243 *interii, si non invenio ego viginti minas*. Amph. 646 *id modo si mercedis datur mi, satis mi esse ducam*; Merc. 459 *illi si emetur, tum volet: si ego emo, tum ille nolet?* Rud. 1125, Mil. 266; — Curc. 575 *nisi mi virgo redditur, ego faciam*; Truc. 2, 2, 12; Pers. 5, 2, 51 *malum ego vobis dabo, ni abitis*; Curc. 723; Mil. 268 *si ita non reperio, ibo*; Rud. 1009.

b. **Conjunctivus jussivus vel imperativus** in prim. sent. Rud. 358 *si tuus est, habeas tibi mã du hafva den*; Rud. 569 *Juppiter te perdat, et si sunt et si non sunt tamen*; B. 504 *mihi divini numquam quisquam ereduat, ni ego illam exemplis plurumis amo*; Amph. 956 *siquid opus est, impera*, 391 *dic, siquid vis*; Mil. 215 *age, siquid agis gör det, om du skull, gör allvar af din föresats*, Trin. 981, St. 715; St. 734 *bibe, si bibis*; Mil. 816 *nisi negotiumst, progredere ante ædis*; Pers. 2, 2, 4 *da hercle pignus, ni omnia memini et scio*; Mil. 1394 *si non sequitur, rapite sublimem foras*; Truc. 5, 34 *abstine hoc mulier manum, nisi si mea manu hunc vis emori*; — Rud. 1398 *mihi dato ergo, si sapis*; Cas. 75 *id ni fit, mecum pignus si quis volt, dato*; Rud. 714 *dato arbitrum, si tuas esse oportet, nive eas esse oportet liberas, nive in carcerem conpingi te æquomst*.

2. Perfectum in condicionali sententia.

a. **Indicativus** [*præs., perf., fut. simpl.* (raro), *impf.* (raro)] in sent. primaria. Trin. 1166 *si id mea voluntate factumst, est quod mihi suscenseas*; Ps. 905; Amph. 942 *rusum si reventum in gratiamst, bis tanto amici sunt inter se quam prius*; Capt. 117; Trin. 309 *sin ipse animum pepulit, vivit*; Most. 953 *nisi hinc hodie emigravit aut heri, certo scio hic habitare*; Mil. 272; Rud. 1070 *ni istum cepi, nulla causast quin me condones cruci*; Pers. 5, 2, 62–64; Ps. 1104 *nih-*

¹ sic codd. Brix. *voluerim*.

list autem suum qui officium facerest immemor, *nisi si admonitust*; Ep. 22; Poen. 1195 *eo* pulcra *videre*, obsecro, *si* tibi illi *non os oblitumst* fulgine? As. 942 *siquid* clam uxorem suo animo *fecit* volup, neque novom neque mirum *fecit*; Rud. 272, 346; Ps. 910 *tum* pol ego *interii*, homo *si* ille *abiit*; Trin. 308 *si* animus hominem *pepulit*, *actumst*, animo servit, non sibi; Merc. 594 *sin* sodalis, *quod* promisit, *fecit*, non *abiit* salus; Truc. 1, 1, 22. Rud. 1103 dixi equidem: set *si* parum *intellecti*, *dicam* demuo; Mil. 815. Ep. 599 quid *si* servo aliter *visum est*, non *poteras* novisse obsecro¹?

b. **Conjunctivus jussivus vel imperativus** in prim. sent. Poen. 488 *si* hercle istuc umquam *factumst*, *tum* me Juppiter *faciat* ut semper sacrificem; Aul. 645; Rud. 323 *si vidistis*, *dicite*; Capt. 1034; Poen. 1320 *si* quid per jocos *dixi*, *nolito* in serium convertere.

3. Futurum simpl. in condicionali sent.

a. **Indicativus** (*praes.*, *fut. simpl.*, *fut. ex.*) in prim. sent. B. 911 *satin est*, *si* plura ex me *audiet* hodie male quam *audivit* umquam? Mil. 1173, Most. 389; Mil. 697 *flagitiumst*, *si* nil *mittetur*; Rud. 1043 quamquam ad ignotum arbitrum me *adpellis*, *si* *adhibebit* fidem, etsi *ignotust*, *notust*: *si non (hvarom icke)*, *notus* *ignotissumst*; — Men. 249 quin nos *redimus*, *nisi si* *historiam scripturi sumus*? Trin. 919 *nisi* nomen patris *dices*, *non possum* istos monstrare homines, quos tu *quæritas*; 793, Curc. 328; St. 68 quid *agimus*, soror, *si affirmabit* pater *advorsum* nos? — Amph. 1050 *si* patrem, *si* avom *videbo*, eum *optruncabo*; Curc. 569, Mil. 195; Trin. 612 *flagitium* quidem hercle *fiet*, *nisi* dos *dabitur* virgini; Ps. 178, Mil. 450; Rud. 753 *ni* offermentas *habebis* pluris quam ulla navis longa clavos, *tum* ego ero *mendacissimus*; As. 248 *si* mutuas *non potero*, *certumst* *sumam* fenore. — Mil. 1243 te *vilem feceris*, *si* te *ultra largiere*; Rud. 1135; Most. 210 te *nisi* *amabit* *ultra*, *perdiderit* tantum *argenti*; Trin. 465 *si* sic *non licebit*, *luscus dixero*. Poen. 983 *si* *respondebunt*, *punice pergam* loqui: *si non (hvarom icke)*, *tum* ad horum mores *linguam vortero*.

b. **Conjunctivus jussivus vel imperativus** in prim. sent. Rud. 727 *habeat*, *si* *argentum dabit*; B. 1003; Cist. 2, 3, 48 vir tuos *si veniet*, *jube* domi *opperirier*; St. 67 *si* quis *queret* me, inde *vocato*te aliqui; Rud. 813 *si* *appellabit* *quempiam*, vos *respondete* *istinc* *istarum* *vicem*. *Sin* ipse *abitere* hinc *volet*, *extemplo amplectitote* *crura* *fustibus*. Capt. 114, Ep. 264 *si* *placebit*, *utilitor* *consilium*, *si non* *placebit*, *reperitote* *rectius*.

4. Futurum exact. in condic. sententia.

a. **Indicativus** (*praes.*, *perf.*, *fut. simpl.*, *fut. ex.*) in sent. primaria. Ps. 100 *nisi* lacrimis *fleveris* *argenteis*, non pluris *refert* quam *si* *imbrem* in *cribrum* *ingeras*; Men. 472 *non is sum*, qui *sum*, *ni* hanc *injuriam ultus* *pulcre fuero*; — Rud. 810 *si* hercle *illic* *illas* *hodie* *digito tetigerit* *invitas*, *ni* *istunc* *istis* *invitassitis*, *peristis* *ambo*; Amph. 428 *victus sum*, *si* *dixeris*; Most. 212 *perii* hercle, *ni* ego *illam* *pessumis* *exemplis enicasso*; Mil. 163. — Amph. 358 *auferere*, *non abibis*, *si* ego *fustem sumpsero*; Curc. 726; Ep. 728 *numquam* hercle *hodie*, *nisi* me *orasseis*, *solves*; Curc. 174; Truc. 2, 7, 63 *emoriere* *ocius*, *ni* *manu viceris*; Ps. 212 *si* *mih*i *non* — *deportatum erit*, te *faciam* ut *deportere*. — Amph. 198 *si* *dixero* *mendacium*, *solens* *meo* *more fecero*; B. 363; Most. 1006 *verum* *cras*, *nisi* *quis* *prius* *vocaverit* me, vel *apud* te *cenavero*; Men. 54; Pers. 3, 2, 3 *quod* *si non* *dederit*, atque *hic* *dies* *praeterierit*, ego *argentum*, *ille* *jus* *jurandum amiserit*.

b. **Conjunctivus jussivus vel imperativus** in prim. sent. Amph. 671 *si* *situlam cepero*, *numquam* *edepol* tu *mih*i *divini creduis* *post* *hunc* *diem*, *ni* ego *illi* *puteo*, *si* *occeps*o, *animam* *omnem* *intertraxero*; Most. 192 *di* me *interficiant*, *nisi* ego *illam* *anum interfecero*; Rud. 789

¹ non insunt hæc verba (v. 597—599) in cod. ambros. atque interpolatori ea tribuenda existimat Ritschelius.

si te offendero, numquam hercle quisquam me lenonem *dixerit*, *si te non ludos pessumos dimisero*; Cist. 2, 1, 57; B. 848 neque Duellona mi umquam neque Mārs *creduat*, *ni illum exanimalem faxo*, *si convenero*, *nive exheredem fecero vitæ suæ*. As. 371 pugno malam *si tibi percussero*, *caveto* ne suscenseas; Ps. 510; Mil. 565; St. 436 me in culpa *habeto*, *nisi probe excruciavero*; Capt. 896; Ps. 520 servitium tibi me *abducito*, *ni fecero*; B. 555.

5. Imperfectum (raro) vel plusquamperfectum (semel) in condic. sententia.

Imperfectum vel **perfectum** in primaria sent. As. 143 atque ea *si erant*, magnam *habebas* omnibus dis gratiam (de rebus iteratis); Ps. 798—800 *Co. si* me *arbitrabare* istoc pacto ut prædicas, quor *conducebas* (*ville du dâ —*)? *Ba.* inopia: alius non erat. set quor *sedebas* in foro, *si* (*om verkligen*) *eras* coquos, tu solus præter alios? Men. 196 *si amabas*, jam *oportebat* nasum abreptum mordicus; Poen. 525 non decet tumultuari. sed *si properabas* magis, pridie nos te advocatos huc duxisse *oportuit*; St. 130 aut olim, *nisi tibi placebant*, non datas *oportuit*, aut nunc non æquomst abduci; Aml. 427 sed in ædibus quid tibi meis nam *erat* negoti me absente, *nisi* ego *jusseram*?

Adnot. 1. *Sententia condicionalis sæpe significat aut quam ob rem vel mentio fiat de actione vel interrogetur aliquid, aut eam rem, de qua quid concluditur* (cfr enunt. caus. p. 20 et enunt. fin. p. 35). Mil. 480 erus *si veniet*, *si* me quæret, (*vill jag säga, att*) *hic ero*: hinc me arcesso; Most. 1075 siquidem pol me *queris*, *adsum*, præsens præsentis tibi; Men. 565 hac *abiit*, *si vis* persequi vestigiis; Most. 790 *si voles* hoc verbum cogitare, simul flare sorbereque haut factu *facilest*: (*så skall du finna, att*) ego hic esse et illi simitu hau *potivi*; — As. 109 *si* quid te *volam*, *ubi eris*? *om jag vill dig något, hvar är du dâ att träffa?* Merc. 184 qui malum ego *nugor*, *si tibi* quod me rogas *respondeo*? Amph. 427 *si* tu Sosia's, legiones quom pugnabant maxume, *quid* in tabernaclo *fecisti*? Trin. 978 *quis* ego *sum* igitur, *si* quidem is *non sum* qui sum?¹ Merc. 606. — Ep. 644 di me ex perdita servatam *cupiunt*, *si vera autumas*; Ps. 905 si umquam quemquam di immortales *voluere* esse auxilio adjutum, jam mihi Caludorum *volunt* servatum esse et lenonem extinctum, quom te adjutorem genuerunt mihi tam doctum hominem atque astutum; Merc. 985.

Adnot. 2. *Actio sententiæ condicionalis esse res certa sæpe significatur, ita ut significatio condicionalis ad causalem quodam modo transeat.* Capt. 195 *si* (*eftersom*) di immortales id voluere, vos hanc ærumnam exequi, decet pati animo id æquo; 198; Curc. 144 magnum inceptas, *si* illut expectas quod nusquamst; Mil. 1149 facile istuc quidemst, *si* et illa volt et ille autem cupit; Rud. 192; 483 repperi negotium, *si quidem* mihi ultro his adgerunda etiamst aqua; — Amph. 817 quid ego tibi deliqui, *si* quoi nupta sum tecum fui? Rud. 195.

B. Genus potentiale.

In sententia condicionali: Conjunctivus potentialis.

In sententia primaria: Conjunctivus potentialis, conjunctivus jussivus, imperativus.

1. Potentialis præsentis (*præsens, perfectum*) in condic. sent.

a. Conjunct. **potentialis** præsentis (*præsens, perfectum*) in prim. sent. Curc. 13 *si rogitem*, quid *respondeas*? Ps. 265, Trin. 148, St. 296; Trin. 474 *edim, nisi si ille votet*; Rud. 1419 vos quoque ad cenam *vocem*, *ni* daturus nil *sim* neque *sit* quicquam pollucti domi, *nive* vocatos *credam* vos esse ad cenam foras. Ep. 258 *si* æquom *siet* me plus sapere quam vos,

¹ cfr Amph. 438 quis ego sum saltem, si non sum Sosia? te interrogo.

dederim vobis. consilium; Poen. 885 *si* erus — *sciat*, continuo *fecerit*; Mil. 669. — Ps. 981 in tenebris *conspicatus si sis* me, *apstineas* me; 337 *si* ego *emortuos sim*, Athenis te *sit* nemo nequior; B. 1102 *si* alibi plus *perdiderim*, minus *ægre habeam*; Most. 555, Pers. 2, 4, 12. Aul. 380, Truc. 2, 3, 23; Aul. 610, B. 311. — Trin. 950 nunc *si* forte eumpse Charmidem *conspexeris, norisne* hominem?

Adnot. *Sæpe fit, ut id, quod enuntiatur sententiis hujus generis, fieri non possit, ita ut tamen cogitetur posse fieri* (cfr Madv. p. 312 ann. 1. Cavallin Græskisk syntax Lund 1879. § 165. ann. 3). As. 188 *si* ecastor nunc *habeas* quod des, alia verba *præhibeas: nunc quia nihil habes, — postulas*; Cure. 164 *adsum: nam si apsim* haut *recussem*; B. 1039 ego *si* in istoc *sim* loco, *dem* potius aurum; Mil. 1256 *Ac. non est intus* quem ego volo. nam odore nasum *sentiat, si intus sit*; B. 635 *si* mihi *sit, non pollicear*. Mn. scio, *dares*; St. 508 satis aps te *accipiam, nisi videam* mihi te amicum esse: *nunc, quia te mihi amicum experior esse, credetur tibi*; Mil. 1284 alium — *ni sciam* fecisse multa nequiter, *verear* magis; Truc. 4, 1, 9 salvos sum, *quia pereo: si non peream, plane interierim*; Rud. 978.

b. Conjunct. **jussivus** vel **imperativus** in prim. sent. Amph. 961 *tristis sit, si eri sint* tristes: hilarus *sit, si gaudeant*; As. 120; Truc. 2, 1, 22; As. 445 *si velis* dare, *commoda* homini amico; Ep. 699 vel *da pignus, ni ea sit* filia; — Men. 51 *si quis velit, audacter imperato et dicit*; Trin. 347 bene *si* amico *feceris, ne pigeat* fecisse; As. 764. Ps. 1070 *roga* me viginti minas, ille hodie *si illa sit potitus* muliere; B. 800; As. 800 *si dixerit, hæc multa ei esto, vino viginti dies careat*.

2. Potentialis præteriti (*imperfectum, plusquamperfectum*) in condic. enunt.

Potentialis **præteriti** (*imperfectum*) in primaria sententiâ.¹

Id quoque, quod factum non est, tamen potest cogitari factum esse (cfr Lattm.-M. § 178. 2. ann. 3).

Aul. 742 factumst illud: fieri infectum non potest. deos credo voluisse: nam *ni vellent, non fieret*, scio *antag, att de ej velat, hade det väl icke skett, vet jag*; Aul. 439 ibi ubi tibi erat negotium, ad focum *si adesses, non fissile auferres*¹ caput; Trin. 115 mihi commendavit virginem et rem suam et filium. hæc, *si* mi inimicus *esset, credo haut crederet*; Amph. 525 ea tibi omnia enarravi. *nisi* te *amarem* plurimum, *non facerem*² *antag, att jag ej älskade dig, så hade jag nog ej gjort det*. B. 433 *si* in una *peccavisses* sullaba, *fieret* corium tam maculosum quamst nutricis pallium *om man möjligen tog fel på en enda bokstaf, kunde man få sin hud lika full af fläckar* —; Mil. 28 pol *si* quidem *conisus esses* [om du möjligen (någon gång) *ansträngde dig*], per corium, per viscera perque os elephantum *transtineret*³ (*kunde gå tvärs igenom*) brachium.

C. Genus irrealis.

In utraque sententiâ: **Conjunctivus irrealis**.

1. Irrealis præsentis (*imperfectum*) in condic. sent.

Irrealis **præsentis** (*impf.*) vel **præteriti** (*plusquamperf.*) in primaria sent. Pers. 1, 1, 47 *si* id domi *esset* mihi, jam *pollicerer*; As. 196; Most. 844 *ductarem, nisi* mi *esset* ad forum negotium; As. 860 pol *ni* vera ista *essent, numquam faceret* ea, quæ nunc facit; B. 554, Merc. 734. Ps. 1014 te *si* *arbitrarem* dignum, *mississem* tibi; Men. 239 *sei* (= *si*) acum, credo, *quereres*,

¹ alii: *haberes*.

² sæpe difficile est statuere, utrum impf. conj. sit potentialis præteriti an irrealis præsentis: *om jag icke (nu) älskade dig, skulle jag ej (aldrig) göra det*.

³ Lorenz *transmineret*.

acum *invenisses*, sei appareret, jam diu; 242, Mil. 1318; St. 744 *exissem*, nisi me vobis *exornarem*.

2. Irrealis præteriti (*plusq.*) in condic. sent.

Irrealis præsentis (*impf.*) vel præteriti (*plusq.*) in *prim.* sent. Trin. 568 *si* ante *voluisses*, *esses* (liber): nunc sero cupis; Mil. 733, 1309, 838, Trin. 632; B. 1207 hi senes *nisi fuissent* nihili jam inde ab adulescentia, *non* hodie hoc tantum flagitium *facerent*; B. 217 *ni nactus* Venerem *essem*, hanc Junonem *ducerem*; 1209; Mil. 1320 *si non* mecum ætatem *egisset*, hodie stulta *viveret*; Trin. 927 *si appellasses*, *respondisset* nomini; Most. 243, Mil. 718; Rud. 899 pol magis *sapisset*, *si dormivisset* domi; Aul. 669 *ni subvenisset* corvos, *perissem* miser; Trin. 172.

Adnot. 1. Irrealis præteriti significatur imperfecto in condic. enuntiatione, quum de perduratiōe agitur (cfr Lattm.-M. p. 288 anm. 3.; Zander. p. 169 anm.). Rud. 590 *si* invitare nos paulisper *pergeret* (sc. non pergebat), ibidem *obdormissemus*; B. 486 *si* opperiri *vellem* (sc. nolebam) paulisper modo, — plus *vidissem*.

Adnot. 2. Quemodmodum irrealis præsentis (imperf.) de tempore præterito adhiberi potest, ita irrealis præteriti (plusq.) nonnumquam adhibetur de tempore præsentis ita, ut actio secundaria antecedere primariam significetur (cfr. Lattm.-M. p. 289 anm. 4). Mil. 720 et tibi sunt gemini et trigemini, si te bene habes, filii. *Pe.* pol si habuissem, satis cepissem miseriarum e liberis. continuo *excruciarer* animi (*skulle ständigt plågas af oro*): *sin* forte ei *fuisset* febris (men om han tillåfventyrs *finge feber*), *censerem* emori: *cecidissetve*¹ (eller om han *fölle*) ebrius de equove *uspiam*, *metuerem* ne ibi defregisset crura aut cervicis sibi. *Conferri potest noster sermo quotidianus, quo irrealis præteriti (plusq.) pro irreali præsentis (impf.) adhiberi potest, non solum in condicionali sententia, sed etiam in primaria: om du hade rest (= reste) i morgon i stället för i dag, skulle jag ha följt med (= följa med).*

Adnot. 3. Primaria sententia generis objectivi et potentialis ex alia sententia pendere potest. Rud. 1378 *si* vidulum hunc *redegissem* in potestatem ejus, *juratust dare* mihi talentum magnum argenti; As. 364 mihi tibi que *interminatust* nos *futuros* ulneos, *ni* hodie Argurippo argenti *essent* viginti minæ; Amph. 675 magis nunc *me* meum officium *facere*, *si* huic *eam* advorsum, *arbitror*; Cist. 1, 1, 3 soror *si* mea *esses*, qui magis potueritis mihi honorem ire habitum, *nescio*; Pers. 2, 4, 25 scis, quid hinc porro *dicturus fuerim*², *ni* linguæ moderari *queam*.

Tamen parataxis sæpe usurpatur, id quod semper fit, si enuntiatio est irrealis generis (cfr *eam* partem, quæ est de *parataxi*).

Adnot. 4. Post verba, quæ significant lofva, accusativus cum inf. audiri potest: Ps. 1242 promam viginti minas, quas *promissi, si ecfecisset*; Aul. 470, Amph. 947.

Adnot. 5. Quid si = hvad säger du, om —? hur vore det, om —? tänk, om —; et cum indicativo et cum conjunctivo conjungi potest. Men. 844 *quid, si* ego huc servos *cito*? Most. 582 *quid, si* hic *manebo* potius ad meridiem? — Curc. 351 "*quid, si* *abeamus, decumbamus*?" inquit, consilium placet; Poen. 1162; Cas. 345 *quid, si* sors aliter quam voles *evenerit*? Capt. 599 *quid, si* hunc comprehendi *jusserim*?

Adnot. 6. Exclamatio pro sententia primaria. Trin. 592 di, vostram fidem, edepol re gesta pessume gestam probe, *si* quidem ager nobis salvos est; Mil. 655 o lepidissimum senem, *si* quas memorat virtutis habet.

¹ ve = sive; cfr absque = si sine;

² formæ in — urus fuerim (fuissem, fuisse) rarissimæ sunt apud Plautum.

D. Sententia condicionalis in eodem non est genere ac primaria sententia.

A. Indicativus in *condicionali* sententia.

Conj. potentialis vel *irrealis* in *primaria* sent. B. 914 lippi illic oculi servos est similumus: *si non est, notis* esse neque *desideres: si est*, apstinere quin attingas *non queas*; Mil. 684 bona uxor, *si ea duci potis est* usquam gentium, ubi eam *possiem* invenire? Merc. 351; Aul. 109 id *si relinquo* ac non *peto*, omnes me *suspicientur*; Amph. 572 merito *maledicas* mi, *si non* id ita *factumst*; Rud. 978 *si* istuc jus *sit* quod memoras, piscatores *perierint*; B. 426 ante solem *nisi* tu exorientem in palæstram *veneras* (*om man någon gång icke kom*; de rebus iteratis) poenas penderes *kunde man få lida straff*. — Cist. 4, 2, 14 *si* nemo hac *præterit*, postquam intro abii, *cistella hic jaceret* (*irreal. præ.*)

Conj. juss. Ps. 286 *si amabas, invenires* (*skulle du hafva funnit*) mutuom; Truc. 4, 2, 35.

B. Indicativus in *primaria* sententia.

Prædicatum plerumque significat **kunna, böra, vilja** vel simile aliquid: *possum, oportet, decet, volo, nolo, malo, melius est, satius est, nihil est, nugæ sunt, copia est, locus est, gerundivum, participium in — urus.*

1. **Conj. potentialis** in *condicionali* sententia

a. *Potent. præsentis.* B. 447 *potest* inhibere inperium magister, *si* ipse primus *vapulet*? 479, Mil. 764; Aul. 254 neque facio *neque, si cupiam, copias*; Truc. 4, 4, 24 *facere si velim, non est locus*; Amph. 891 *faciundumst* mi illut, *si* me illam amantem ad sese *studeam* recipere; Men. 103; Rud. 1311 *quid refert, si* nunc hoc *fabulemur*; Truc. 2, 1 23 *nugæ sunt, nisi dare libeat*; Men. 760 *si autumem* omnis, nimis longus *sermost*; Trin. 349 de magnis divitiis *siquid demas, plus fit an minus*? B. 440; Amph. 336 non edepol nunc ubi terrarum sim *scio, siquis roget*; Merc. 430 *si velim, jam dantur* (*lemnas genast*) septem et viginti minæ; Rud. 1021. — B. 1172 *ni abeas, malum tibi magnum dabo*; Curc. 226. Most. 56, As. 699. Trin. 561 qui vivamus *nihil est, si illum amiserit*; As. 153 non *potest — si venerit*; Curc. 85 *si fuerit — sat est*; 555 *quid refert — si derisserit*? Mil. 604 *si resciverint — occludunt*; Trin. 157 *si fuerit — habeo*; 1050 *si dederis — fit*; As. 95 *nihil est — nisi defraudaveris*; Poen. 1208 *nisi faxint, hauscio*; Trin. 85 *si non feceris — potes*? Poen. 213 *habent — forte si occiperis*;¹ Mil. 1362 *si forte liber fieri occiperim, mittam nuntium ad te.*

b. *Potent. præteriti.* Ps. 792 *si pessimum hominem quærerem* (*antag att jag sökt —*), pejorem *hau potui — ducere*; Most. 458 quomodo pultare *potui, si non tangerem*? Mil. 803; B. 564 tibi non meretricum aliarum *erat* Athenis copia, quibuscum haberes rem, *nisi* cum illa, quam ego mandassem tibi, *occuperes* tute amare et mi ires consultum male?

2. **Conj. irrealis** in *condic.* sententia. Truc. 1, 2, 38 *si* rem *servassem, fuit* ubi negotiosus essem; Curc. 449 *si forent conclussi —, non potuere* uno anno circumfieri; Mil. 476 *quid propius fuit* quam ut perirem, *si locutus essem* ero?

Adnot. Imperfectum in *condic. sent. de tempore præterito* (cfr supra p. 48 Adn. 1): Pers. 4, 4, 46 *pæne* in foveam *decidi, ni* hic *adesses* (sc. *aderas*); Mil. 53 *ni* hebes machæra *foret* (sc. *hebes erat*), uno ictu *occideras* quingentos (cfr Madv. § 348. d.); St. 513, B. 818; Trin. 566.

¹ in hujus generis exemplis prædicatum enuntiationis secundariæ utrum ad perf. conj. an ad fut. ex. pertineat, difficile est statuere.

C. Altera sententia pertinet ad genus potentiale, altera ad irrealē¹. Aul. 523 *compellarem* ego illum, *ni metuam*, ne desinat memorare mores mulierum; Capt. 712 *si* quis hoc gnato tuo tuus servos *faxit*², qualem *haberes* gratiam? — Mil. 1356 *si* ita tibi sententia *esset*, tibi servire *mavelim*; St. 510 *roces* ego te ad me ad cenam, frater tuus *ni dixisset* mihi te aput se cenaturum esse hodie.

II. Nonnulla de conjunctionibus observanda.

A. Si.

Enuntiatio condicionalis adhibetur

1. Pro enuntiatione causali post verba mirandi.

Mil. 1326 *nil miror*, *si* lubenter hic *eras*; Rud. 505 pol *minime miror*, navis *si fractast* tibi, scelus te et sceleste parta quæ vexit bona; Curc. 265 *nil est mirandum*, melius *si* nil *sit* tibi; Cas. 191 *mira sunt*, vera *si* prædicas; Ps. 442; Ter. Haut. 383, 525. Ps. 435 *quid norom*, adulescens homo *si amat*, *si* amicam *liberat*?

2. Pro enuntiatione interrogativa (cfr Madv. § 451. d.); et cum indicativo et cum conjunctivo jungi potest atque adhibetur post verba, quæ significant

a. **Undersöka, se till, fråga:** *perscrutor*, *scio*, *noscito*, *ausculto* (lyssna till), *video*, *viso*, *animum adverto*, *optueor*, *rogito*, *quero*. Men. 146 jam *sciam*, *si* quid *titubatunst*; As. 399 *si is est*, jam *scire* potero; Merc. 155 prius quam sum eloquutus, *scis si* mentiri *volo*; Mil. 613; Cist. 4, 2, 13 nunc vestigia hic *si* qua *sunt*, *noscitabo*; Trin. 148 *ausculto* siquid *dicas*; Aul. 620 *perscrutabor* fanum, *si* (för att se, om) *inveniam* uspiam aurum; Ep. 567 fac *videam*, *si* mea, *si* salva mea *sit*; Trin. 763 *vide* consilium *si placet*; 748; Ter. Ad. 239 *vide si* satis *placet*; B 529 *ibo* ut *vissam* huc ad eum, *si fortest* domi; Ter. Eun. 545 *visam si* domist; Haut. 170 *ibo*, *visam si* domist; Cas. 591 *viso* huc, amator *si a foro rediit* domum; Ter. Ad. 549 *si forte* frater *redierit* *viso*; Curc. 701 *animum advortite*, ego *si possum* hoc inter vos componere; Most. 838 istoc ad vos *optuere*, *si* voltorios *forte possis* contui; Merc. 941 *rogito* quis eam avexerit, quis habeat, *si indaudiverit*; Pers. 1, 1 46 *queram* equidem, *si* quis *credat*.

b. **Vänta, försöka** (för att se, om): *expecto*, *opperior*, *maneo*, *operam do*. Trin. 98 *expecto* siquid *dicas*; Ps. 1034 cor *expectat* meum, *si non educat* mulierem secum semul; Cas. 540 jam dudum *si arcessatur* ornata *expectat* domi; Ter. Eun. 594 sto *expectans*, siquid mi *inperent*; Truc. 3, 2, 25 Strabacem hic *opperiar* modo, *si rure veniat*; Cas. 542 intus illa te, *si se arcessas*, *manet*; Mil. 1207 *si possem* ullo modo impetrare, ut abiret nec te abduceret, *operam dedi*; Cist. 1, 3, 37 *ei rei* nunc suam *operam dat*, *si possiet* meretricem illam invenire; Trin. 120 *ei rei operam dare* te fuerat aliquanto æquius, siqui probiorem facere *posses*, non uti (= quam uti) in eandem accederes infamiam.

c. **Post alia verba sæpe**, ita ut audiendum sit: *för att se, försöka, om*; prædicatum condicionalis sententiæ sæpissime **posse** significat. Trin. 959 huic *sucophantari* (ställa till ett skålmstykke) *volo*, *si* hunc *possum* — circumducere; Men. 418 *adsentabor*, quicquid dicet, mulieri, *si possum* hospitium nancisci; 1049 nunc *ibo* intro — *si possum* exorare, ut pallam reddat; B. 1151; Trin. 921 *Ch.* nisi nomen patris dices, non possum istos monstrare homines, quos tu quæritas. *quod ad exemplumst?* conjectura *si* reperire *possumus* *hvad liknar det* (= säg något, som det

¹ cfr Madv. opusc. acad. alt. p. 69, Neu. formenl. II p. 420.

² sic codd.

liknar)? *så skola vi försöka om* —; Capt. 28 *coepit captivos commercari, si quem reperire possit, qui mutet suum*; 100 *captivos commercatur, si queat aliquem invenire suum qui mutet filium*; Trin. 558 *capit illum abalienarier, siquem reperire possit, os quoi sublinat*; Ps. 1148 *jam dudum, si des, porrexi manum*; Mil. 1158 *id nos ad te, siquid velles, venimus*; Ter. Hec. 429 *ego hunc adibo, siquid me velit*.

3. Pro enuntiatione relativa.

Capt. 390 *omnium primum salutem dicito matri et patri et cognatis et siquem alium benevolentem videris*; Trin. 246 *et istuc et si amplius vis dari dabitur*; 1184 *ego ducam, pater, et eam et siquam aliam jubebis*.

Si modo = om blott. Most. 927 *sat sapio, si abs te modo uno caveo*; Ps. 724 *liberam hodie tuam amicam amplexabere, — si modo hominem mi invenietis propere*. Trin. 1187 *dicis, si facies modo du säger det, (sc. och det är väl) om du bara gör det också*; Ps. 976 *Si hominem quæro impium perjurum atque improbum. Ba. me quæritat: nam illa mea sunt cognomenta: nomen si memoret modo*; Capt. 996 *quod male feci, crucior: modo si infectum fieri possiet*.

Si — sive (seu) pro sive — sive Plautus et Terentius adhibere solent¹. Men. 794 *potabit minus, si illic, sive alibi lubebit?* Trin. 183 *si recte seu pervorse facta sunt, ego me fecisse confiteor*; Rud. 629—633 *si speras — seu confidis*; 776 *si attigerit sive occeptassit*; Merc. 993 *si hercle scivissem sive dixisset mihi, — numquam facerem*; Cist. 3, 14, Truc. 4, 3, 58; Curc. 4; St. 419.

B. Nisi, nisi si, nisi tamen, nisi forte, ni.

1. Nisi (med undantag deraf att, blott att =) men, dock.

a. **Post verba nesciendi: nescio, non scio** similia. Cist. 1, 1, 5 *soror si mea esses, qui magis potueritis mihi honorem ire habitum, nescio; nisi fieri non posse arbitror*; 4, 2, 7 *ubi ea (cistella) sit nescio; nisi, ut opinor, loca hæc circiter excidit mihi*; Poen. 650 *nescimus nos quidem istum qui siet: nisi dudum mane ut ad pontum processimus, atque istum e navi ibi exentem oneraria videmus (præs. hist.)*; Merc. 253 *hoc quam ad rem credam pertinere somnium, nequeo invenire. nisi suspicor* —; Trin. 233 *de hac re mihi satis hæc liquet: nisi hoc sic faciam*; Capt. 532 *quid comminiscar, hæreo: nisi² nugas ineptiasque jam incipisso maxumas*; Ps. 1102 *quis hic homost? Ba. non edepol scio: nisi opservemus³ quo eat aut quam rem gerat*; B. 324 *verum verum nescio: profecto de auro nil scio nisi nescio*; Rud. 751 *profecto nescio: nisi scio probiorem hanc esse quam te*; Ter. Ad. 545 *quid hoc malum infelicitatis? nequeo satis decernere: nisi me credo huic esse natum rei, ferundis miseriis*; Haut. 542 *jocon an serio ille hæc dicat nescio, nisi mihi quidem addit animum, quo lubeat magis*; Ph. 953 *quo pacto aut unde hæc hic rescivit? De. nescio, nisi me dixisse nemini certo scio*; Hec. 193, 280. Cic. Rosc. Am. 35, 99 *nescio, nisi hoc video*.

b. **Post alia verba.** Aul. 365 *quos ut servem, cura macumast. nisi unum hoc faciam*; Ep. 281 *quid ego ajam? nisi te commentum nimis astute intellego*; Mil. 377 *te video: nisi mirumst facinus quo modo hæc hinc huc transire potuit (cfr 418 set facinus mirumst, quo modo hæc hinc huc transire potuit)*; St. 269 *miror quid siet: nisi ut periculum fiat, vissam quid velit*; Ter. Eun. 548 *quid illud malist? nequeo satis mirari neque conjicere: nisi, quidquid est, procul hinc lubet prius quid sit sciscitari*; Ad. 153.

¹ cfr Ritschl. Prol. Trin. p. 84. 324. Tamen codices nonnullis locis sive (seu) in priore membro habent; Merc. 1018 Ritschl. seu — sive; 306 Studem. (cod. ambr.) non plane certum seu; Ritschl. sei (= si); Amph. 1049 sive — sive.

² nisi addidit Ritschl.

³ var. lect.

Nisi si: Curc. 51 tam a me pudicast quasi soror mea sit, *nisi sist* ausculando quipiam inpudicior.

Nisi tamen: Aul. 805 nunc servom esse ubi dicam meum Strobilum *non reperio*: *nisi* etiam hic *opperiar tamen* paulisper.

2. Nisi (om icke möjligtvis ⇒) men kanske? eller kanske?

Amph. 461 ibo ad portum atque hæc uti sunt facta, ero dicam meo: *nisi* etiam is quoque me *ignorabit*; 902 sic est, vera prædico: *nisi* etiam hoc falso dici *insimulaturus es*; 1024 sum Sosa, *nisi* me esse oblitum *existumas*; Trin. 415 non tibi illud adparere, si sumas, potest, *nisi* tu inmortale *revere* esse argentum.

Nisi si: Capt. 530 nec copias me expediundi, *nisi si* astutiam aliquam corde *machinor*; Truc. 4, 3, 8 ne duplicis habeatis linguas, ne ego bilinguis vos necem: *nisi si* ad tintinnaculos (kedjeslamrare) *voltis* vos educi viros; Amph. 825 nescio quid istuc negoti dicam, *nisi si quispiamst* Amphitruo alius; Truc. 3, 2, 2.

Nisi forte: St. 357 quid sit nil etiam scio: *nisi forte* hospites *venturi sunt*; Trin. 424 pater quom peregre veniet, in portast locus: *nisi forte* in ventrem filio *conreperit*.

3. Nisi (med undantag deraf att ⇒) utan.

Trin. 1032 nunc mores nihili faciunt quod licet nisi quod lubet *bry sig ej ett grand om det som är tillåtet, utan endast om det, som lyster dem*; Poen. 888 numquam edepol mortalis quisquam fiet e me certior, *nisi* ero uni meo *indicasso utan jag skall ej nämna det för någon annan än min husbonde*; Ep. 265.

Ni: Merc. 693 parumne hoc est malæ rei quod amat Demipho, *ni* sumptuosus insuper etiam *siet är det inte illa nog, att D. älskar, utan* (att han till på köpet också är slösaktig) *skall han till på köpet* —? Cist. 1, 1, 42 neque hanc superbiæ causa ego repuli ad meretricium quæstum, *ni* (*utan endast*), ut ne esurirem.

Adnot. 1. Ni pro particula interrogativa perraro adhibetur. Truc. 4, 2, 23 litteras didicisti: quando scis, sine alios discere. Di. discant, dum mihi commentari (= commentando *experiri*) liceat, *ni* oblitus siem quod didici *öfva mig och se, om jag inte har glömt hvad jag lärt mig*.

Adnot. 2. Mirum est (mira sunt) nisi (ni) det skulle vara underligt (förundra mig) *om icke = jag slår vad att, jag är säker på att*. Amph. 283 *mira sunt, nisi* invitavit sese; 431; Poen. 839 omnia edepol *mira sunt, nisi* erus hunc heredem facit; Capt. 805 *mira* edepol *sunt, ni* hic in ventrem sumpsit confidentiam; Trin. 862, Ps. 1216; Capt. 824 *mirum est, ni* hunc Aetoli sibi fecere agoranomum.

C. Dum, dum ne, dum modo.

1. **Præsens conjunctivi** in condicionali sent. Trin. 211 non flocci faciunt, *dum* illud, quod lubeat, *sciant*; Curc. 459 quid id refert tua, *dum* argentum *accipias*? Capt. 608, Men. 90; — Aul. 491 quo lubeat nubant, *dum* dos *ne fiat* comes; Mil. 893; B. 867 pacisce —, *dum ne* hominem *opprimat neve* enicet; — Mil. 784 æqui istuc faciam, *dum modo* eam des, quæ sit quæstiosa; Amph. 644; Ep. 270 *dum* id *fiat modo*; Aul. 239 *dum modo* morata recte *veniat*, dotatast satis; Trin. 58 *dum quidem hercle* tecum nupta *sit*, sane velim; Curc. 704, St. 554; — Pers. 4, 4, 106 *dum quidem ne* nimis diu tua *sim*, volo; Merc. 425. — As 166 semper tibi promissum habeto hac lege, *dum superes* datis.

2. **Imperfectum conjunctivi** in condic. sent. (perraro). Capt. 32 nil pretio parsit, filio *dum parceret*; B. 1048 Ephesi multo mavellem foret, *dum salvos esset*, quam revenisset domum.

D. Absque¹.

Absque a significatione præpositionali (= **sine**) transit apud Plautum (et Terentium) ad condicionalem (= **si sine**).

Sententiæ incipientes ab hoc vocabulo ad *genus irrealis* pertinent.

Esset vel **foret** *impersonaliter* in condic. sent.

Imperf. vel **plusq. conj.** in prim. sent. Men. 1024 *absque* te *esset* (*om du icke vore*), hodie numquam ad solem occasum viverem; B. 412 *apsque* te *esset*, ego illum haberem rectum ad ingenium bonum; Capt. 754 *quod apsque* (cfr p. 9 Adn. 2) hoc *esset*, qui mihi hoc fecit palam, usque offrenatum suis me *ductarent* dolis; Pers. 5, 2, 60 hercle *absque* me *foret* et meo præsidio, hic *faceret* te prostibulam propediem; Trin. 832 *apsque foret* te (*om du icke hade varit*), sat scio in alto *distraxissent* disque *tulissent* satellites tui miserum foede; 1127 *exædificavisset* me ex hisce ædibus, *apsque* te *foret*. Ter. Hec. 601 quam fortunatus ceteris sum rebus, *absque* una hac *foret*; Ph. 188.

Adnot. 1. In primaria sententia tum particula sæpe ita ponitur, ut ad eam referatur sententia condicionalis. Mil. 1365 *si* facies, *tum* scibis; Merc. 458 *si* emetur, *tum* volet; *si* ego emo, *tum* nolet. Men. 346 *tum* demum sciam, *si* caveris; Ps. 949 *si* ecfexis, *tum* faxo magis dicas; Rud. 1137 *si* vera (sc. dicam), *tum* obsecro; 1339 *si* vidulum *investigavero*, *tum* dico; Most. 671 *siquidem* argentum redditurus es *tum* bona, *si* redditurus non es, non emit bona; As. 242 *si* adfers, *tum* patent; Amph. 933 *si* fallo, *tum* te quæso; Aul. 769 *si* fallis? *tum* faciat; Truc. 4, 4, 23 *si* aufers puerum, omnis *tum* spes animam efflaverit; B. 79 *si* eveniat prandium — ubi ego *tum* ad cubem? Ps. 910 *tum* pol interii, *si* abiis; Rud. 192 id *si* parato curavi, *tum* mi hoc indecore datis; Capt. 871 igitur *si* advenissem, magis tu *tum* istuc diceres.

Eo: Trin. 371 an *eo* (*dermed*) egestatem ei tolerabis, *siquid* ab illo acceperis? Poen. 1194 an tu *eo* (*för det*) pulcra videre, obsecro, *si* tibi illi non os oblitumst fuligine?

Adnot. 2. Duæ vel plures sententiæ condicionales non raro subjunguntur inter se ita, ut ea sententia, quæ alteri subjungatur, sæpius antecedit. Primaria sententia sæpius sequitur sententias condicionales, minus sæpe interponitur vel antecedit (cfr Madv. § 442, 476 b.). Rud. 810 *si* herele illic illas hodie digito tetigerit invitas, *ni* istunc istis (clavis) invitassitis usque adeo, donec qua domum abeat nesciat, peristis ambo; Trin. 95 *si* quid scis me fecisse inscite aut inprobe, *si* id *non* me accusas, tute objurgandu's; 83—87 *si* te subrupuisse suspicer coronam —: *si* id *non* feceris atque id tamen mihi lubeat suspicari: qui tu id prohibere me potes ne suspicer? Ps. 265 *si* sacrificem summo Jovi atque in manibus exta teneam ut poriciam, interea loci *si* lucri quid detur, potius rem divinam deseram; Aul. 442 *si* ad januam huc accesseris, *nisi* jusso, propius, ego te faciam miserrimus mortalis ut sis; Rud. 789 *si* te umquam in urbe offendero, numquam hercle quisquam me lenonem dixerit, *si* te non ludos pessumos dimisero; Amph. 671 *si* situlam cepero, numquam edepol tu mihi divini creduis post hunc diem, *ni* ego illi puteo, *si* occepso, animam omnem intertraxero; B. 847 neque Duellona mi umquam neque Mars creduat, *ni* illum exanimalem faxo, *si* convenero, nive exheredem fecero vitæ suæ; St. 523 nimiast voluptas, *si* diu afueris domo, domum ubi² redieris, *si* tibi nulla ægritudo animo ob viamst.

Haud raro fit, ut actio prioris sententiæ condicionalis per posteriorem quodam modo repetatur. As. 878 possis, *si* forte ad cubantem tuum virum *conspexeris* cum corona amplexum amicam, *si*

¹ in codicibus etiam *apsque*.

² alii: *si*.

videas, cognoscere? Ps. 373 *nisi mihi attulerit miles quinque quas dehibet minas, sicut hæc est præstituta summa ei argento dies: si id non adfert, posse opinor facere me officium meum;* Aul. 380 festo die *si quid prodegeris, profesto egere liceat, nisi peperceris;* Amph. 904—907 *si sis sanus aut sapiens satis, quam tu inpudicam esse arbitrare et prædices, cum ea tu sermonem nec joco nec serio tibi habeas, nisi sis stultior stultissimo;* Trin. 83.

Enuntiationes concessivæ.

Incipiunt a conjunctionibus *si, etsi, tametsi (tam etsi), tamenetsi (tamen etsi); quamquam, quom, quamvis.*

A. Si.

1. **Indicativus** (*præsens, perf., futur.*) in utraque sententia. Capt. 223 *si erus tu mihi's atque ego esse me tuum servom adsimulo, tamen viso opust, ut sobrie hoc agatur;* Mil. 747, St. 695; Cist. 1, 1, 68 *si quid est, quod doleat, dolet; si autem non est, tamen hoc hic dolet;* Cas. 795 *qui amat tamen hercle, si esurit, nullum esurit;* Men. 746 *si me derides, at pol illum non potes;* Mil. 631 *si albicapillus hic videtur, ne utiquam ab ingenioset senex;* Capt. 529 *neque Salus servare, si volt, me potest;* As. 405 *vapulabit, si quidem hercle Aeacidinis minis animisque expletus cedit;* Men. 1060 *si vel per oculos juratis, nihilo hercle ea causa magis facietis ut ego hodie abstulerim pallam;* Poen. 51 *sin odioset, dicam tamen;* Amph. 908 *si dixi, nihilo magis es;* Rud. 1361 *si quidem hercle Jovis fuit, meus est tamen;* Poen. 374 *si ante quid mentitust, nunciam dehinc erit verax tibi;* Amph. 1051 *neque di omnes id prohibebunt, si volent;* Rud. 1353 *si maxime illum mihi reddiderit vidulum, non debeo tribulum.*

Conj. jussivus in prim. sent. Merc. 636 *ubi habitaret, invenires saltem (skulle åtminstone hafva tagit reda på), si nomen nequis; cfr Ps. 286; Truc. 4, 2, 35.*

2. **Conjunctivus potentialis** (*præsens, perfectum*) in sent. concessiva.

a. **Conjunctivus potentialis** (*præsens, perfectum*) in prim. sent. Aul. 555 *quos si Argus servet —, is numquam servet;* Curc. 211 *si quidem mi hercle regnum detur, numquam id potius persequar;* B. 179 *nullo pacto possim, si velim;* Most. 912 *si hercle nunc ferat sex talenta magna argenti, numquam accipiam;* 914; Trin. 962; Truc. 2, 2, 60 *si ecastor hic homo sinapi victitet, non censeam tam esse tristem posse;* B. 697; — Aul. 100 *si Bona Fortuna veniat, ne intromiseris (conj. jussivus); — Pers. 2, 4, 12 non hercle, si os perciderim tibi, metuam;* Mil. 189 *si quidem centiens hic visa sit, tamen infitias eat. — Capt. 486 ne canem quidem inritatam voluit quisquam imitariet, saltem si non arriderent, dentis ut restringerent (or. obl.).*

b. **Indicativus** in prim. sent. Cas. 314 *si tu nolis filiusque etiam tuos, liber possum fieri;* B. 128 *si decem habeas linguas, mutum esse addeceat;* B. 1045 *si plus perdendum sit, perisse satius est;* Most. 351 *nec Salus nobis saluti jam esse, si cupiat, potest;* Ps. 291 *si facere possim, pietas prohibet;* Trin. 1186 *si pro peccatis centum ducat uxores, parumst;* St. 27 *tam si faciat, minime irasci decet;* Rud. 159 *si non moneas, nosmet meminimus.* As. 414 *si quidem hercle nunc summum Jovem te dicas detinuisse atque is precator adsiet, malam rem ecfugies numquam;* B. 1004 *ego non laturus sum, si jubeas maxime;* Amph. 450 *quadrigas si nunc inscendas Jovis atque hinc fugias, ita vix poteris ecfugere infortunium;* Ps. 433 *si sint ea vera maxime, quid mirum fecit?*

3. **Conjunctivus irrealis** in sent. concess. (raro).

Conjunct. irrealis vel **indicativus** in prim. sent. Most. 243 edepol *si vel* summo Jovi eo argento *sacrificassem*, pro illius capite quod dedi, numquam æque id bene *locassem*; Merc. 694 decem *si* ad se *vocasset* summatis viros, nimium *obsonavit*; Cist. 1, 3, 4 *quod si* tacuisset, *tamen* ego *eram dicturus*.

Etiam si (perraro). Ep. 518¹ *etiam si* alterum tantum *perdundumst*, *perdam* potius; Cas. 93 *etiam si* in crucem vis pergere, sequi *decretumst*.

Nisi (semel). Truc. 2, 7, 13 adsimilest quasi de fluvio qui aquam derivat sibi, *nisi derivetur*, *tamen* omnis æque aqua *abeat* in mare.

B. **Etsi.**

1. **Indicativus** (*præsens, perf., futur.*) in utraque sententia. Mil. 532 *etsi* east, non *est* ea; Most. 666 *etsi* procul *abest*, *urit* male; Capt. 842 *gaudeo*, *etsi* nil *scio* quod *gaudeam*; Ps. 1113, Rud. 1044; Capt. 742 *etsi* *pervivo* usque ad summam ætatem, *tamen* breve spatiumst *perferendi* quæ *minitas* mihi; Trin. 527 *etsi* *scelestus est*, *at* mi *infidelis non est*; B. 1201 *utut est*, *etsist* *dedecori*, *patiar*; Trin. 383 *etsi* *advorsatus tibi fui*, *istac judico*; Capt. 543 *tam sum* servos quam tu, *etsi* ego *domi liber fui*, tu usque a puero *servitatem servivisti*; Mil. 407 non *vidi* eam, *etsi vidi*; Trin. 600 *ibo* huc quo mi *imperatumst*, *etsi* *odi* hanc domum; Rud. 1350 *tam fiet*, *etsi* tu *fidem servaveris*.

Imperativus in prim. sent. Most. 855 canem aliquis *abducat face*, *etsi* non *metuendast*; Poen. 1084 *facito* sis *reddas*, *etsi* hic *habitabit*, *tamen*.

2. **Conjunctivus potent.** in concessiva sent.

Conjunctivus potent. vel **indic.** in prim. sent. Trin. 474 *at* pol ego, *etsi* *votet*, *edim*; Aul. 421 pol *etsi* *taceas*, *palam id quidemst*: res ipsa *testist*; Truc. 4, 3, 41 de istoc ipsa *etsi* tu *taceas*, *reapse experta intellego*; Ps. 87 *vix* hercle *opino*, *etsi* me *opponam* pignori.

C. **Tametsi** (*tam etsi*).

1. **Indicativus** (*præs., perf., fut., impf.*) in utraque sent. Amph. 977 *audis* quæ dico, *tametsi* *præsens non ades*; Mil. 744 *tametsi* dominus non *invitus patitur*, *servi murmurant*; St. 41 *te hoc*, *soror*, *tam etsi's* major, *moneo*, ut tuum *memineris officium*; 205 eos omnis *tam etsi* hercle *haut indignos judico*, nil *moror*; Poen. 342 *proba* mers *facile emptorem reperit*, *tam etsi* in *abstruso sitast*; 1201 non eo genere *sumus* *prognatæ*, *tametsi sumus* *servæ*; Aul. 768 *tametsi* *fur mihi's*, *molestus non ero*; Amph. 20 *pater* huc me *misit* ad vos *oratum meus*, *tametsi* pro *imperio* vobis quod *dictum foret scibat* *facturos*; Ps. 244 *tam etsi's* *occupatus*, *moramur*; Curc. 504 eum rem *fidemque* *perdere*, *tam etsi* nil *fecit*, *ajunt*; Curc. 259 *tam etsi* non *novi*, *dabo*; Pers. 3, 1, 34 *tametst* id *futurum non est*, — *quanta afficitur* *miseria*; Men. 92 numquam *edepol fugiet*, *tam etsi* *capital fecerit*;

Imperat. in prim. sent. Ps. 471 *loquere* *quidvis*, *tam etsi* tibi *suscenseo*.

2. **Conjunct. potent.** in concess. sententia (raro).

Indic. in prim. sent. Trin. 679 *dabitur* ignis, *tam etsi* ab *inimico petas*; Merc. 595 *tam etsi* *podagrosis pedibus esset* (*potent. præteriti*) *Eutyclus*, *jam a portu redisse* *potuit*.

D. **Tamenetsi** (*tamen etsi*) raro *adhibetur*.

Indic. in utraque sent. Mil. 1209 *postremo tamen etsi* *istuc mihi acerbumst*, quia *ero te* *carendumst* *optuno*, *saltem id volup est*, quom —; Cas. 957 *vapulo* hercle *invitus tamen*, *etsi* *malum merui*; Most. 1167 *verberibus*, *lutum*, *cadere* *pendens*. *Tran. tamenetsi* *puudet?*

¹ v. 518—520, qui absunt ab cod. ambros., interpolatos esse existimant Ritschl. et Geppert.

E. Quamquam.

Indicativus [*præsens* (sæpissime), *perf.*, *futur. simpl.*, *plusq.*] in concessiva sententia.

a. **Indicativus** [*præsens* (sæpissime), *perf.*, *fut. simpl.*, *fut. ex.*] in primaria sent. As. 831 *quamquam* istam amo, *possum* equidem inducere animum, ne ægre patiar, quia tecum adcubat; Aul. 359 quid? inpurate, *quamquam* Volcano *studes*, cenæne causa aut tuæ mercedis gratia nos nostras ædis *postulas* conburnere? (cfr p. 46 Adn. 1). Mil. 1231 *quamquam* illum multæ sibi *expetessunt*, ille illas *spernit*; 1319 *quamquam* invita *facio*, pietas *consuadet*; Truc. 5, 30, 31, 42; As. 78; Ps. 1050 edepol *quamquam* nequam homo's, recte *mones*; Truc. 2, 2, 62 verum ego illum, *quamquam* *violentust*, *spero* inmutari pote blandimentis; Rud. 1045; Trin. 259 *quamquam* illud *dulcest*, esse et lubere, amor amari *dat tamen* quod ægrest satis; Cas. 263 *quamquam* *unicust*, *nihilo magis unicust* mihi filius; Rud. 1043 *quamquam* ad ignotum arbitrum me *adpellis*, si adhibebit fidem, *etsi ignotust*, *notust*; — Trin. 1112 neque *demutavit* animum, *quamquam* labores multos eum cepisse *censeo*; Merc. 287; — Men. 1048 nunc *ibo* intro, *quamquam* *suscenset* mihi; B. 1152; 1172 ni abeas, *quamquam* tu bella's, malum tibi magnum *dabo*; Poen. 858 *fecero*, *quamquam* haud *otiumst*; Poen. 639 ad te *venimus*, *quamquam* bene *volumus* lenonibus; As. 497 *quamquam* ego *sum sordidatus*, frugi *tamen sum*; St. 720 *quamquam* gravatus *fuisti*, non *nocuit tamen*; Mil. 1354 *quamquam* alios fideliores semper *habuisti* tibi quam me, *tam* tibi *habeo* magnam gratiam; Aul. 680 *quamquam* hic manere me *jusserat*: *certumst* malam rem potius quæram cum lucro; Cist. 1, 1, 107 *quamquam* mi istud erit molestum triduum et damnum *dabis*: *faciam*; 3, 3 *quamquam* invita te *carebo*, animum ego *inducam tamen* meum, ut illud consulam.

b. **Conjunctivus** vel **imperativus** in prim. sent. Merc. 800 *quamquam* tu *irata's* mihi, *jubeas*, si sapias, hæc hinc intro auferrier; Pers. 3, 1, 9 *quamquam* libenter escis alienis *studes*, tuin' ventris causa filiam *vendas*¹ tuam? Rud. 1041 *quamquam* istuc esse jus meum certo *scio*, *fiat* istuc potius quam nunc pugnem tecum; Cas. 2, 2, 69 *quamquam* hoc tibi *ægrest*, *tamen fac* accures; 3, 6, 7 *mane* vero *quamquam* *fastidis*; Truc. 5, 18, As. 710.

Adnot. Per *etsi et quamquam* conjunctiones enuntiationes solutæ ad periodum antecedentem nonnumquam ita adnectuntur, ut quandam interruptionem vel deminutionem habeant: **dock, emellertid.** (cfr Madv. § 443). Capt. 272 primum quod sit bono quodque a malo longissime, id volo: *quamquam* non multum fuit molesta servitus; 298; Trin. 787; Aul. 123; Amph. 491 *quamquam*, ut jam dudum dixi, resciscet *tamen* Amphitruo rem omnem; Merc. 3 duas res simul nunc agere decretumst mihi: et argumentum et meos amores eloquar: *etsi* hoc parum herele more majorum institi. Trin. 593.

F. Quom².

Indicativus [*præsens* (sæpissime), *perf.*, *impf.*] in concessiva sent.

a. **Quom concessivum** (= *eluru*). Poen. 235 *quom* munditer nos *habemus*, vix ægreque amatorculos *invenimus*; Most. 858 servi qui, *quom* culpa *carent*, *tamen* malum *metuont*, hi solent esse utibiles eris; St. 124 quæ tibi mulier videtur multo sæpientissima? *Ph.* quæ *tamen*, *quom* res secundæ *sunt*, se *poterit* noscere; 745 itast ingenium muliebre: bene *quom* lauta tersa ornata *fictast*, *infectast tamen*; Rud. 383 etiam qui it lavatum in balineas, *quom* ibi sedulo sua vestimenta servat, *tam subrupiuntur*; — Truc. 4, 4, 35 quia *quom* multum³ *abstulimus*, haut *adparet* multum quod datumst; Rud. 378 *cavistin* ergo tu atque erus ne abiret, *quom* *scibatis*?

¹ sic Studem. (cod. ambros.); alii *vendis*.

² cfr Lübb. p. 117--142.

³ sic Lübb.; var. lect.

b. *Quom adversativum* (= *då deremot*). Men. 831 *hei mihi, insanire me ajunt, ultro quom ipsi insaniunt*; St. 35 *an id doles, soror, quia illi suum officium non colunt, quom tu tuum facis?* Capt. 244 *quom antehac pro jure imperitabam meo, nunc te oro per precem*; Pers. 2, 1, 7

Adnot. Conjunctivus quamquam invenitur nonnumquam, tamen in concessiva vel adversativa illa significatione positus non est (cfr p. 24. 2. Adn. 2; p. 20). Capt. 892 *ain tu? dubium habebis etiam, sancte quom ego jurem tibi* (*fastän jag skulle kunna svära derpå* —); Ps. 184 *eo vos nostrosque adeo pantices madefacitis, quom ego sim hic siccus medan jag deremot skall torka här.*

Apud Terentium non plane desunt exempla, in quibus conjunctivus a quom concessivo (adversativo) pendeat (cfr Lübb. p. 140—143).

G. Quamvis (bis).

B. 82 *locus hic apud nos, quamvis subito venias, semper liber est*; Trin. 554 *quamvis malam rem quaeras, illic reperias.*

Adnot. 1. Ut, licet concessivam significationem non habent apud Plautum.

Adnot. 2. Tamen (tam) vocabulum in primaria sententia sæpe adhibetur et quidem liberrime, ita ut et in extrema parte enuntiationis et ante si, etsi, quom conjunctiones poni possit. Ratio adversativa per at, nihilo magis, saltem nonnumquam significatur.

Adnot. 3. Si conjunctio duplo fere sæpius apud Plautum quam apud Terentium concessivam vim habet, etsi autem apud Terentium quam apud Plautum triplo sæpius invenitur. Etiam si, tametsi, tamenetsi, quamvis rarissima sunt apud Terentium¹.

Enuntiationes comparativæ.

Incipiunt ab *ut, sicut, velut, præut; quam, præquam, quasi, atque; quo modo, quem ad modum, quo pacto, quanto, quo.*

A. Ut (*uti*).

1. *Duæ res significantur uno eodemque modo fieri aut esse similes vel dissimiles inter se. Ut = på det sätt som; som.*

a. *Positur in primaria sententia correlatum: ita, sic, item, itidem, eodem pacto, eo modo, hoc modo, eo exemplo, ad hoc exemplum, adeo, proinde, proinde adeo, perinde, adeoque, pariter, pariter atque, condigne, similiter itidem, probe; par, iste; contra, atque (comparativo antecedente), adsimulo, demuto atque.* Capt. 388 *facis ita ut te facere oportet*; Trin. 857 *ille uti me exornavit, ita sum ornatus*; Aul. 306 *sic mihi te ut tibi med æquomst credo credere*; Merc. 875 *si huc item properes ut istuc properas, facias rectius*; Truc. 2, 4, 25; Ps. 869 *faciam te item ut Medea Peliam concoxit senem* [*skall* (bearbeta) *göra med dig på samma sätt som* —]:

¹ cfr Krieger, De enuntiativis concess. apud Pl. et Ter. Halle 1884. p. 4, 32.

item ego te faciam; Curc. 690 faciam ex te pilum catapultarium atque *ita* te nervo torquebo, *itidem* ut catapultæ solent; Capt. 778 *eodem pacto* ut comici servi solent, conjiciam in collum pallium; Merc. 262 quam ego postquam aspexi, non *ita* ut sanei solent amo, sed *eodem pacto* ut insanei solent; Trin. 827 te clementem *eo* usque *modo* ut volui usus sum in alto; Rud. 1072 *hoc modo* res gestast, ut ego dico; Men. 983 *eo exemplo* servio, tergo in rem ut arbitro esse; Merc. 265 amavi hercle in adulescentia: verum *ad hoc exemplum* numquam, ut nunc insanio; Amph. 516 numquam quemquam credo ego uxorem suam *sic* efflictim amare, *proinde* ut hic te efflictim deperit; Amph. 973; 982 hæc curata sint fac sis *proinde adeo* ut velle med intelligis; Capt. 933; Ps. 578 omnes res *perinde* sunt, ut agas, eas ut magni facias; cfr Cic. de Or. 3, 56, 213 hæc omnia *perinde sunt*, ut aguntur; Off. 3, 121; Ep. 566 ille eam rem *adeo* sobrie et frugaliter adcuravit, ut is ad alias res est inpense improbus; Ter. And. 245; Cist. 1, 1, 56 neque munda *adæque* es, ut soles; Aul. 22 reliquit filium *pariter* moratum, ut pater fuit; B. 1108 *pari* fortuna, ætate ut sumus, utimur *vi ha lika lycka liksom* (vi hafva lika) *ålder*; Amph. 1019 *pariter* hoc fit atque ut alia facta suut *på lika sätt som* (atque) *det, på hvilket* —; Men. 906 *condigne* meretrix fecit, ut mos est meretricius *på ett sätt fullt värdigt såsom* (det sätt på hvilket —); Ps. 382 exossabo ego illum *similiter* ¹⁾ *itidem* ut murænam coquos; Most. 736 nos profecto *probe* ut (*riktigt som*) volumus viximus; As. 377 promitto hostire *contra* ut merueris; — Rud. 316 nullum *istac facie*, ut prædicas, venisse huc scimus; Cas. 861 nec fallaciam *astutiozem* ullus fecit poeta atque ut hæc est fabre facta ab nobis; B. 962 quom censuit Mnesilochum cum uxore esse dudum militis, ibi vix me exolvi: atque id periculum *adsimulo*, Ulixem ut prædicant ab Helena cognitum esse proditum Hecubæ *denna fara* (likställer jag med såsom =) *anser jag snarlik den, med hvilken U. berättas* —; Mil. 1130 numquid videtur *demutare* (= dissimilis esse) atque ut quidem dixi esse vobis dudum hunc moechum militem?

b. **Correlatum omittitur sæpe.** Amph. 277 perge, nox, ut occipisti; Mil. 1200 quod volui, ut volui, impetravi; Curc. 707 faciam ut jusseris; St. 530 facis ut alias res soles.

Adnot. 1. Sententia comparativa pro interrogativa sæpe adhibetur post verba dicendi et sentiendi: dico, narro, loquor, eloquor, memoro, edissero, facio palam, scio, rescisco. Prædicatum comparativæ sententiæ sæpe est *facio, ago*.

a. **In primaria sententia ponitur objectum (res, omnia vel tale aliquid), quod solet audiri subjectum in sententia comparativa.** Amph. 1129 *hanc rem* ut factast *eloquar*; As. 731 nunc *rem* ut est *eloquamur*; Pers. 4, 4, 65 scio ego officium meum, ut, quæ rogitet, *vera, ut* accepi, *eloquar*; Truc. 4, 3, 77 ut factumst, *fecit* omnem *rem palam*; Men. 679 *rescivit rem* omnem, ut factumst, ordine; B. 1097 *omnia* ut quicque actumst *memoravit*; Amph. 599; Ps. 1312 *omnia* ut quicque egisti ordine *scio*.

b. **Objectum non ponitur in primaria sent.** Merc. 351 *dico* ut *res est säger som det är*. B. 1063; As. 376 *dico* ut facturum sum; Amph. 1042 *res* ut factast *eloquar*; Men. 809 ex hoc, ut factumst, *scibo*.

Adnot. 2. Ut particula juncta cum verbo esse (nonnumquam cum alio verbo) sæpe adhibetur in significatione sådan som (= qualis), et quidem ita, ut ad subjectum (nonnumquam ad objectum) prædicative referatur. Sæpe ponitur in primaria sententia vocabulum correlativum: *ita, sic, item = talis*. Amph. 992 ut filium bonum patri esse oportet, *item* ego sum patri; Men. 985 *ita* ero, ut me esse oportet; Amph. 604 *sic* sum ut vides (sc. *me esse*); Aul. 323; Capt. 228 ero ut me voles esse; Ps. 240; Rud. 1099 ut tute's, *item* omnis censes esse? Trin. 46 *ita's* ut ego te volo; Cist. 1, 1, 48 ut dicis, *ita* futura es; Truc. 2, 7, 17 meretricem ego *item* esse reor mare ut est;

¹ sic Studem. (cod. ambros.); Fleck. et Lorenz. *simulter*.

Most. 901 esse *ut* addecet nequam homines, *ita* sunt. B. 725 bellus atque *ut* esse maxime optabam locust; Capt. 307 *proinde ut* ipse fui imperator familiæ habeam dominum; Amph. 959 *proinde* eri *ut* sint, ipse *item* sit; Trin. 63 habeas (sc. eam) *ut* (= *qualem*) nactus; Merc. 428 mihi mandavit, ut ad illam faciem, *ita* (= *talem*) *ut* illæc est, emerem sibi; Trin. 620 difficilest reperiri amicum *ita ut* nomen cluet; Ps. 798 me arbitrabare *istoc pacto ut* prædicas; cfr Cic. de Or. 1, 179 cum ædes Tofio venderet, in mancipio lumina, *uti* tum essent, *ita* recepit; Fam. 16, 12, 4 quidvis est melius quam *sic* esse *ut* sumus.

Adnot. 3. Ut junctum cum verbo posse ac superlativo perraro invenitur apud Plautum. St. 145 curate igitur familiarem rem ut potestis optume.

2. Duæ enuntiationes in summa comparantur inter se *ita*, ut significantur esse similes vel *ita*, ut una sententia non minus vera esse indicetur quam altera. **Ut** — *item, tidem* = **liksom** — **så; lika visst som** — **så**. Hujus generis comparationes apud Plautum non sæpe inveniuntur. B. 963 *ut* ille (Ulixes) se blanditiis exemit et persuassit se ut amitteret, *item* ego dolis me illo extuli e periclo et decepi senem; Capt. 261 *ut* vos hic, *itidem* illi aput vos meus servatur filius; Poen. 287 non enim pote quæstus fieri, nisi sumptus sequitur, scio: *itidem ut* quæstus non consistet, si eum sumptus superat; Mil. 675 in bono hospite atque amico quæstus est quod sumitur, *ut* quod in divinis rebus sumptumst sapienti lucrost; Ter. And. 303 *ut* animus in spe atque in timore usque antehac attentus fuit, *ita* postquam adempta spes est, lassus cura confectus stupet; Haut. 417 *item ut* filium amico video inservire, nos *quoque* senes est æquom senibus obsequi; Hor. Ep. 1, 18, 3 *ut* matrona meretrici dispar erit, — scurræ distabit amicus.

Adnot. Quod apud florentis ætatis scriptores sæpissime fit, ut adversativa ratio intercedat inter sententias (ut — ita = visserligen — men), ejus rei nulla apud Plautum inveni exempla.

3. Ut adhibetur in contestationibus. *Ita* — *ut* = **lika visst** — **som; så sannt** — **som**. Primaria sententia antecedit; prædicatum ejus sæpissime est **amo, servo**.

a. **Præsens conj.** in primaria sent. B. 111 *ita* me di *ament*, *ut* Lucurgus mihi quidem videtur posse hic ad nequitiam adducier (så sannt hjelpe mig gudarne, som L. synes — =) *så sannt mig gudarne hjelpe, synes L.* —; Pers. 4, 3, 23 *ita* me di *ament*, *ut*¹ ob istanc rem tibi multa bona instant a me; St. 506 *ita* me di bene *ament* measque mihi *servassint* filias, *ut* mihi volup est, quia vos video; Poen. 1259 *ita* me dei *servent*, *ut* hic pater est voster; Curc. 208 *ita* me Venus *amet*, *ut* ego te hoc triduum numquam sinam in domo esse istac, quin te liberem; St. 742 *ita* me Venus amoena *amet*, *ut* exissem foras, nisi me vobis exornarem; Poen. 289 *ita* me dei *ament*, *ut* illa me *amet* malim quam di; B. 892 *ita* me Juppiter Juno Ceres Minerva Spes Latona Opis Virtus Venus Castor Polluces Mars Mercurius Hercules Submanus Sol Saturnus dique omnes *ament*, *ut* ille cum illa neque cubat neque ambulat; Ter. Haut. 686, Hec. 579; Ph. 807; Ov. 8, 866. Cic. Cat. 4, 11 *ita* liceat.

b. **Futurum indic.** in prim. sent. Aul. 496 *ita* me di *amabunt*, *ut* ego hunc ausculto lubens; Poen. 1219 *ita* me di *amabunt*, *ut* ego, si sim Juppiter, illam uxorem ducam et Junonem extrudam; Merc. 763 *ita* me *amabit* Juppiter, uxor, ut ego illud numquam deixi (= dixi); Merc. 762 *ita* te *amabit* Juppiter *ut* tu nescis *du vet det, så sant jag önskar* (lika visst som det är) *att J. ej må hjälpa dig*; Capt. 877 *ita* me *amabit* sancta Saturitas, Hegio, *itaque* suo me semper *condecoret* cognomine, *ut* ego vidi; Truc. 2, 2, 22 *ita* me *amabit* sarculum, *ut* me ruri amplexari mavelim bovem; Curc. 326 *ita* me *amabit* quam ego amo, *ut* ego haud mentior; Ter. Haut. 749, 463.

¹ sic Studem. (cod. ambros.); Veisius omittit *ut*.

c. **Futurum conj.** in prim. sent. Curc. 579 *ita* meæ volsellæ pecten speculum calamistrum meum bene me *amassint* meaque axicia linteumque extersui, *ut* ego tua magnifica verba non pluris facio quam ancillam meam; Capt. 623 *ita* me rex deorum atque hominum *faxit* patriæ compotem, *ut* istic Philocrates non magis est quam aut ego aut tu.

Juro in *sententia primaria, omissa particula ita*. Amph. 831 per supremi regis regnum *juro* et matrem familias Junonem, *ut* mi mortalis nemo corpus corpore contigit.

Primaria sententia adhortationem raro significat. Amph. 1—16 *ut* vos *voltis* (*så sannt I viljen*) — hæc *ut* me *voltis* adprobare —: *ita* huic *facietis* fabulæ silentium *itaque* æqui et justi hic *eritis* omnes arbitri (futur. pro imper. cfr Madv. § 384 ann.).

4. **Ut** significat **proportionem**. *Ita, sic, proinde, perinde, exin, exim, exinde* — **ut** = allt efter som, i den ordning som, i den mon som. Capt. 933 numquam referre gratiam possim satis, *proinde ut* tu promeritu's de me et filio; Trin. 659 tibi nunc *proinde ut* mereris habeo summam gratiam; Capt. 314 is, *uti* tu me hic habueris, *proinde* illum illi curaverit; Capt. 745 tu, Aristophontes, de me *ut* meruisti *ita* vale; Most. 227 *ut* famast homini, *exin* solet pecuniam invenire; Most. 214 numquam ego illi possum gratiam referre, *ut* meritust de me; Trin. 1173 miserumst male promerita *ut* merita sint si ulcisci non licet.

Quisque pronomen invenitur in sententia comparativa, raro in primaria sent. Ps. 679 *proinde ut quisque* fortuna. utitur, *ita* præcellet atque *exinde* sapere eum omnes dicimus; St. 520 *ut quoique* homini res paratast, *perinde* amicis utitur; Pers. 4, 1, 3 atque edepol ferme, *ut quisque* rem accurat suam, *sic* ei procedunt postprincipia denique; Rud. 1359 omnia *ut quicque* infuit *ita* salva sistentur tibi; — Cic. Or. 123 *ut quidque* erit dicendum, *ita* dicet; — Amph. 558 *proinde ut* commodumst et lubet, *quicque* facias; 251 *quisque, ut* steterat, jacet optinetque ordinem.

Utquomque (*utcumque*): Poen. 754 *utquomquest* ventus, *exim* velum vortitur, Ep. 49 *utcumque* in alto ventust, Epidice, *exim* velum vortitur.

Adnot. **Quisque** perraro jungitur cum superlativo vel cum comparativo. Men. 571 *ut quique* sunt *optimi, maxime*¹ morem habent hunc; Most. 831 *ut quidque* magis contemplor, *tanto magis* placet.

5. **Ut** significat **normam, ad quam quid enuntiatur**. **Ut** = att döma efter (*det sätt på hvilket*), när hänsyn tages till, efter hvad, såsom. Capt. 569 pol, ego *ut* rem *video*, tu inventu's, vera vanitudine qui convincas; Truc. 5, 70 *ut* rem gnatan *video*; Most. 993 *ut* verba *audio*, non in Aegyptum modo vectus fui; Ps. 99, Trin. 547 istest ager profecto, *ut* te *audivi* loqui, malos in quem mitti decet; Ps. 749; B. 218 *ut* rem hanc natam esse *intellego*, quod ames paratumst; Rud. 138 *ut* verba *præhibes*, me perisse predicas; Men. 1118 filii quot eratis? *Me. ut* nunc maxime *memini*, duo; Cist. 4, 2, 52 hanc scire oportet, filia tua ubi sit, *signa ut* *dicit*; 4, 2, 91 quot annos nata dicitur? *Ha.* septem et decem. *Ph.* mea est. *La.* ea est, *ut* numerus annorum *attulit*; Truc. 2, 4, 58 nunc *ut præmisit nuntium* miles mihi, non multo post hic aderit; As. 381 *ut demonstratæ* sunt mihi, hasce ædis esse oportet, Demænetus ubi dicitur habitare; Men. 207 quattuor minis istanc emi. *Pe.* quattuor minæ perierunt plane, *ut ratio redditur*; Capt. 921 ibo ut conveniam senem: dicam illi ut sibi penum aliut ornet, si quidem sese uti volet: nam, *ut hic quidem adornat*, aut jam nihil est aut jam nihil erit; Ps. 979 *ut vestitu's* (*att döma af din klädsel*) perforator parietum (es); Rud. 303 *ut* nunc valide *fluctuat* mare (*så våldsamt som hafvet nu är i uppror*), nulla nobis spes est; As. 576 num male relatast gratia, *ut conlegam conlaudavi? är det väl illa tackadt, så som jag nu öfverhopat min kamrat med loford?* Rud. 901 et operam ludos facit et retia,

¹ codd. maxumi.

ut est tempestas nunc atque *ut noctu fuit en sådan storm som det nu är och som det varit i natt*; Ps. 433 *set si sint ea vera, ut nunc mos est*, maxime, quid mirum fecit? men om det också är fullkomligt sannt, hvad märkvärdigt har han väl gjort, *om man tänker på bruket nu för tiden?* Rud. 674 *nunc se ut ferunt* res fortunæque nostræ, moriŕist par; Poen. 970 *cretast profecto hæc horunc hominum oratio, ut mi opstessero* omnem sorditudinem; cfr Ter. Ph. 55 præsertim *ut nunc sunt mores*; Haut. 168 *ut diei tempus est*; Ph. 820 *ut meæ res sese habent*; Haut. 870 Cic. Acad. 4, 11 *ut quidem nunc causa se habet*; Att. 15, 5, 3 *ut nunc quidem est*; Fam. 13, 69, 2 *ut ejus modestiam cognovi (med den k nnedom jag har --)*, gravis tibi in nulla re erit.

6. Ut adhibetur in sententiis parentheticis. **Ut = s som.** Prædicatum significat *se, h ra, tr , s ga, vilja, f rtjena, anst , b rja, pl ga: video, audio, opinor, dico, volo, mereo, æquom est, occipio, soleo* multa ejusdem generis. Ponitur nonnumquam particula modalis (*ita, proinde, item, itidem*), *ita* tamen, ut ad vocabulum antecedentis enuntiationis non pertineat (cfr p. 27 Adn. 1). Merc. 851 apparatus sum, *ut videtis*; Cist. 1, 3, 22 *ut audistis*, dat puellam meretrici; Capt. 585 *ut perspicio*; Trin. 764 scitum, *ut ego opinor*, consilium inveni; Amph. 574 homo hic ebrius, *ut opino*; Ps. 23 *ut opinor*, quærunt literæ hæ sibi liberos; Aul. 77, Rud. 149 *ut mea opiniost*, illi sunt vocati; Trin. 1114 *ut ego suspicor*; Amph. 333 *ut videtur*; Amph. 491 quamquam, *ut jam dudum dixi*, resciscet tamen rem; 63 *faciam sit, proinde ut dixi*, tragicomœdia; Pers. 4, 4, 27 *uti dudum dixeram*; As. 413 quor non venisti, *ut jusseram*, in tonstrinam? B. 815 in eopse astas lapide, *ut præco prædicat*; Ps. 1072 eam gnato, *ut promissit*, dabit; Amph. 235 denique *ut volumus*, nostra superat manus; Rud. 1296 non feretis istum, *ut postulatis*; Cas. 96 *proinde ut postulas*; Most. 1133 ego ferare faxo, *ut meruisti*, in crucem; As. 660 tu *ut decet* dominum ante me ito; Ps. 455 erum saluto primum, *ut æquomst*; Amph. 23 intellexerat vos se metuere, *ita ut æquomst* Jovem; St. 4 *ita ut æquomst*; Trin. 897 *ita ut occepi (som sagdt)*, si animum advortas, dicam; Rud. 1065 *ita ut occepi dicere*; St. 579 sed *ita ut occepi narrare* vobis: quom hic non adfui, cum amicis deliberavi; Cure. 43; Most. 527 tu *ut occepisti*, tantum quantum quis fuge; Trin. 651 in foro operam amicis da, ne in lecto amicæ, *ut solitus es*; B. 80 *ut solet* fieri; Capt. 25 *ut fit* in bello; Truc. prol. 16 *ut mos est* mulierum; Poen. 143 sine te verberem, *item ut t  mihi fecisti*; As. 50 quor filio suscenseam, patres *ut faciunt* ceteri? Rud. 659 jube oculos elidere *itidem ut sepiis faciunt* coque.

Adnot. 1. Ut causalem significationem raro habet. Ps. 278 in pauca, *ut occupatus nunc sum (s  upptagen som jag nu  r)*, confer quid velis; 661 *ut lassus veni* de via, me volo curare; Merc. 410 *ut nunc sunt malelicentes* homines, uxori meæ mihique objectent lenoncinium facere; Cic. Tusc. 1,108 permulta alia colligit Chrysippus, *ut est* in omni historia curiosus.

Adnot. 2. Sententia comparativa nonnumquam significat eum statum, in quo quis est, quom fit actio primariæ sententiæ. Amph. 1067 *ut jacui*, exurgo som jag l g der slagen af skr ck, reser jag mig upp; cfr Ov. Metam. 12,324 collo fraxinus, *ut casu jacuit* resupinus, adacta est; 2,272 tellus, *ut erat circumdata* ponto, sustulit oppressos collo tenus arida vultus.

Adnot. 3. Nullum apud Plautum inveni exemplum, in quo ut particula ad rem affirmandam (ut = s som verkligen; Cic. Brut. 76 sit Ennius sane, ut est certe, perfector; L l. 24 ita ut erat) vel ad afferendum exemplum [ut = s  (s som) till exempel] adhiberetur.

Neque inveni talia exempla qualia sunt provincia, *ut quæ maxime omnium, belli avida* (Liv. 23, 49, 12); *te semper sic colam ut quem diligentissime* (Cic. Fam. 13, 62); *domus celebratur ita, ut cum maxime* (Cic. Qu. fr. 2, 4, 6); Ter. Hec. 115.

Sicut (*sicuti*) significat

1. P  det sätt som. Most. 771 hæc sunt *sicut* prædico; Trin. 685 *sicut* dixi faciam; B. 19; B. 718 *sicut* dicis; Aul. 294 nempe *sicut* dicis.

2. **Såsom** in sententiis parentheticis. Rud. 1111 signa qui parentis noscere hæc possit suos quibuscum parva Athenis perii, *sicuti* dixi prius; Trin. 805 set clanculum, *sicut* præcepi; Ps. 374.

3. **Såsom också, såsom till exempel, så till exempel.** Most. 416 id videndumst, — quæ designata sint et facta nequiter, tranquille cuncta ut provenant et sine malo, ni (= ne) patiatur, quam ob rem pigeat vivere. *sicut* ego efficiam (*såsom också jag skall ställa så till*), quæ facta hic turbavimus, profecto ut liqueant omnia et tranquilla sint, neque quicquam nobis pariant ex se incommodi; Cas. 566 stultitia magnast amatorem ad forum procedere in eum diem, quo quod amet in mundo siet; *sicut* ego feci (*så t. ex. har jag gjort*): stultus contrivi diem, dum adsto advocatus cognato; Poen. 506 tardo amico nihil est inæquius —. *sicut* ego hos duco — tardiores quam corbitæ sunt in tranquillo mari; 1193; Most. 381, 545; B. 549, Men. 588, Mil. 974, Capt. 499.

4. **Såsom verkligen.** Ep. 272 nunc occasiost faciundi, priusquam in urbem advenerit, *sicut* cras hic aderit *såsom han verkligen skall göra i morgon*; Capt. 696 hau sine poena feceris, si ille huc rebitet, *sicut* confido adfore; B. 1086; As. 559; cfr. Cic. Lig. 26 quamvis ipse probarem, *ut probo*; Brut. 38 suavis, *sicut fuit*, videri maluit.

5. **Sicut — itidem, ita = liksom — så, lika visst som — så.** Mil. 727—730 *sicut* merci pretium statuit quist probus agoranomus: — *itidem* divos dispertisse vitam humanam æquom fuit; Trin. 549—552 *sicut* fortunatorum memorant insulas, quo cuncti qui ætatem egerint caste suam convenient: *contra* istuc detrudi maleficos æquom videtur; Ep. 544; As. 16 *sicut* tuum vis unicum gnatum tuæ superesse vitæ sospitem et superstitem, *ita* ted optestor per senectutem tuam; Mil. 518.

Velut (*veluti*) significat **såsom till exempel, så till exempel.** Rud. 596 miris modis di ludos faciunt hominibus: ne dormientis quidem sinunt quiescere. *velut* ego hac nocte mirum atque inscitum somniavi somnium; Merc. 227, Truc. 2, 7, 19 des quantumvis, nusquam adparet neque datori neque acceptrici. *velut* hæc meretrix meum erum intulit in pauperiem; Most. 705 ibi omnibus ire dormitum adiost. *veluti* nunc mihi exsequi certa res est ut abeam ad forum; Ps. 771; Truc. 2, 1, 35, Aul. 462, Curc. 682.

Præut (*præ ut*) significat **mot som, i jämförelse med.** Men. 935 nunc homo insanire oceptat. *Se*, immo melior nunc quidemst de verbis, *præ ut* dudum fuit; Mil. 20 nihil hercle hoc quidemst, *præut* alia dicam *mot som* (jag skall nämna annat =) *annat som jag skall nämna*; Amph. 374 perii. *Me*, at parum etiam *præut*, futurumst, prædicas (du säger det ännu icke mycket mot som =) *det du säger* (att du är förlorad) *är ännu inte mycket mot hvad som komma skall*; Merc. 470 Pentheum diripuisse ajunt Bacchas; nugas maxumas fuisse credo, *præ ut quo pacto* ego divorsus distrahor *att det varit bara lappris saker mot som* (det sätt, på hvilket) *jag* —. B. 928; Ter. Eun. 301.

B. Quam.

1. Quam significat som.

Tam — *quam*.

a. **Quam** jungitur **cum positivo** vel **cum verbo temporali.** Capt. 475 ipsi de foro *tam aperto* capite ad lenones eunt, *quam* in tribu sontis *aperto* capite condemnant reos; Cas. 761 neque usquam (credo) ludos *tam festivos* fieri *quam* hic intus fiunt ludi *ludificabiles* seni nostro; B. 767 *tam frictum* ego illum reddam *quam frictumst* cicer; Most 751 *tam liquidust*, *quam liquida* esse tempestas solet; Most. 852; Cas. 757 *tam* mihi mea vita, pessume, tua *quam* tibi *carast*; Cist. 2, 1, 27 neque opes nostræ *tam* sunt *validæ quam* tuæ; 4, 2, 5 sciat *tam socordem*

esse, *quam* sum; Trin. 541; Mil. 241; Most. 45 *tam* *facetis, quam* tu vivis, victibus; Men. 1063 *tam* *consimilist quam* potest; Capt. 310—312 *tam* ego fui ante *liber quam* gnatus tuus. *tam* mihi *quam* illi libertatem hostilis *eripuit* manus. *tam* ille apud nos *servit*, quam ego nunc hic apud te *servio*; Curc. 657 *tam* *facile* novi *quam* me; Ep. 504; Most 559 *tam* *facile* vinces, *quam* pirum volpes comest; As. 124, Aul. 548; Capt 639 satin istuc mihi exquisitumst fuisse hunc servom in Alide neque esse hunc Philocratem? *Ar. tam* *satis quam* numquam hoc invenies secus; As. 490 *tam* ego homo *sum quam* tu; Capt. 543; Capt. 316 *quam* tu filium tuum, *tam* pater me meus *desiderat*; Mil. 1202, Cas. 430; St. 454 *tam* *confido quam* potis; Mil. 457 *tam* east *quam* potis nostra erilis concubina.

Quam cum **sententia temporali** junctum: Merc. 956 *tam* *propitiam* reddam, *quam* *quom propitiast* Juno Jovi.

Correlatum omittitur (perraro). Rud. 943 non edepol piscis expeto *quam* tui sermonis sum indigens.

Adnot. **Non tam** — **set** pro *non tam* — *quam*. Trin. 688 nollo ego mihi te *tam* prospicere qui meam egestatem leves, *set* ut inops infamis ne sim; cfr Mil. 852.

b. **Cum comparativo**: *quam magis* — *tam magis*; *quam magis* — *tam*; *quam magis* — *magis*. B. 1091 *quam magis* id reputo, *tam magis* uror; Poen. 348 *quam magis* adspecto, *tam magis* nimbatast et nugæ meræ; As. 158 *quam magis* te in altum capessis, *tam* æstus te in portam refert; B. 1076 *quam magis* in pectore meo foveo, quas meus filius turbas turbet: *magis* curæst *magisque* adformido.

c. **Cum superlativo** vel in *utraque* sententia vel in *alterutra*. Aul. 236 *quam* ad probos propinquitate *proxime* te adjunxeris, *tam* *optimumst*; Truc. 1, 2, 69 amator similst oppidi hostilis. *quam* *primum* expugnari potest, *tam* id *optimumst* amicæ; Di. ego fateor, sed longe aliter est amicus atque amator. certe hercle *quam* *veterrimumst*, *tam* homini *optimumst* amicus; Capt. 398 *quam* *primum* poterit: in rem utriquest *maxime*. — Capt. 352 *quam* *citissime* potest, *tam* hoc cedere ad factum volo; Mil. 781 *quam* *potis tam* verba confer *maxime* ad compendium; Merc. 121 *quam* restito, *tam* *maxime* res in periculo vortitur.

Correlatum omittitur nonnumquam. Men. 6 *quam* *potero* in verba conferam *paucissima*; Capt. 448 *quam* *primum* possis redeas; Mil. 788 lautam vis an nondum lauta quæ sit? *Pa. siccam* at *sucidam: quam* *lepidissimam* *potis* *quamque* adolescentem *maxime*.

Aeque — *quam* (haud sæpe). Ep. 307 nullum esse opinor ego agnum in omni agro Attico *aeque feracem quam* hic est noster Periphanes; Mil. 465 neque quisquam est tanta audacia, qui *aeque* faciat *confidenter* quicquam *quam* mulieres; St. 275 Mercurius numquam *aeque* patri suo nuntium *lepidum* attulit, *quam* ego nunc meæ nuntiabo eræ; Aul. 297 pumex non *aequest aridus, quam* hic est senex.

Proinde — *quam*; **bis tanto** — *quam*; **tanto** — *quam*; **haut centensumam partem** — *quam*. Truc. 2, 3, 3 si *proinde* amentur mulieres *diu quam* lavant, omnes amantes balneatores sient; Amph. 943 *bis tanto* amici sunt inter se *quam* prius *två gånger så goda vänner som förr*; Merc. 297 *bis tanto* valeo *quam* valui prius; Men. 95 *quam* *magis* extendas, *tanto* adstringunt *artius*; Capt. 422 istic me *haut centensumam* partem laudat (*ej hundrade delen så mycket*), *quam*¹ ipse meritust ut laudetur laudibus.

Præquam (*præ quam*) significat **mot som, i jämförelse med**. Amph. 634 parva res est voluptatum in vita, *præquam* *quod* molestumst; Aul. 507 pulcrumst *præquam* sumptus *ubi* petunt; Most. 982 nihil hoc quidemst, triginta minæ, *præ quam* alios dapsilis sumptus facit; 1146 jam

¹ Brix. "quam, weil das Vorige den Sinn von minus hat".

minoris omnia alia facio, *præ quam quibus modis ludificatust me mot som hur* — (cfr *præ ut quo pacto* Merc. 470); Merc. 23.

2. Quam significat **än**; antecedit *comparativus* vel *vocabulum quod comparativam significationem habet*. As 63 *posterius* istuc dicis *quam* credo tibi; 268 ut ego illos *lubentiores* faciam *quam* lubentias; Aul. 115 me *benignius* omnes salutant *quam* salutabant prius; 482 *minore* invidia utamur *quam* utimur; 484 *minore* sumptu simus *quam* sumus; Aul. 422 fustibus sum *mollior magis quam* ullus cinædus (cfr Capt. 644, St. 699); 499 dotem ad te adtuli *majorem* multo *quam* tibi erat pecunia; Amph. 601 neque lac lacti *magis* est *simile quam* ille ego similis est mei; As. 943 nec *secus* fecit *quam* alii solent; Trin. 176 utrum indicare me ei thensaurum æquom fuit, *advorsum quam* (tvært emot. hvad) ejus me opsecravisset pater; 236 nec quemquam *alium* admittat *quam* me ad se virum; Capt. 516 nunc illud est, quom me fuisse *quam* esse nimio *mavelim*; Truc. 4, 2, 30 *malim* inimicos mihi invidere *quam* inimicis me meis; Rud. 751 scio *probiozem* hanc esse *quam* te, inpuratissime; Ps. 209 taceas *malo* multo *quam* tacere dicas; Poen. 1150; As. 811 emori me *malim, quam* hæc non ejus uxori indicem; Aul. 662; Truc. 4, 2, 29. As. 798; Ps. 237 in rem quod sit *prævertaris quam* re advorsa animo auscultes; Cist. 2, 1, 66 perdam operam *potius, quam* carebo filia; Mil. 1082 *postriduo* natus sum ego *quam* Juppiter natust. si hic *pridie* natus foret *quam* illest, hic haberet regnum in cælo.

Comparativus **omittitur** nonnumquam. Rud. 684 certumst *moriri quam* hunc pati grassari lenonem in me; Poen. 747 suspendant omnes nunciam se haruspices, *quam* ego illis posthac quod loquantur creduam; Men. 726.

C. Quasi.

Quasi significat **liksom, såsom**. Sæpissime ponitur in primaria sententia correlatum: *itidem, item, ita, eodem modo*. Merc. 695 coquos, *quasi* in mari solet hortator remiges hortarier, *ita* hortabatur; Ps. 199 cras te, *quasi* Dircam olim ut memorant duo gnati Jovis devinxere ad taurum, *item* hodiè constringam ad carnarium; Rud. 732 *quasi* juncis murteta *item* ego vos virgis circumvinciam; 1008 te, *itidem quasi* peniculus novos exurgeri solet, exurgebo quidquid humoris tibist; St. 350 illos *itidemne* esse censes *quasi* te cum veste unica? Truc. 1, 1, 14—19 *quasi* in suscinam rete qui jaculum parat — *itidemst* amator; As. 178 *quasi* piscis *itidemst* amator lenæ; Capt. 1002 *quasi* pueris monedulæ dantur quicum lusitent: *itidem* mi advenienti hæc upupa qui me delectem datast; Aul. 595 *quasi* qui pueri nare discunt scirpea induitur ratis qui laborent minus: *eodem modo* servom ratem esse amanti ero æquom censeo; Cic. (raro). C. M. de sen. 19, 71 *quasi* poma ex arborihus, cruda si sunt, vix evellentur, si matura et cocta, decidunt, *sic* vitam adolescentibus vis aufert. — St. 539—544 fuit olim, *quasi* ego sum, senex. ei filix duæ erant, *quasi* nunc meæ sunt. eæ erant duobus nuptæ fratribus, *quasi* nunc meæ sunt vobis. — peregre advexerat, *quasi* nunc tu. set ille erat cæleps senex, *quasi* ego nunc sum; Ps. 955 transvorsus cedit, *quasi* cancer solet.

Quasi junctum cum **sententia temporali**. Capt. 80 *quasi quom* caletur cochleæ in occulto latent, suo sibi suco vivont: *item* parasiti rebus prolatis latent in occulto; miseri victitant suco suo; Most. 277 istæc veteres — *itidem* olent, *quasi quom* una multa jura confudit cocus; Ps. 544 *quasi quom* in libro scribuntur calamo literæ, stilis me totum usque ulmeis conscribito; 401 *quasi* poeta, tabulas *quom* cepit sibi, quærit quod nusquamst gentium, reperit tamen: facit illud veri simile quod mendaciumst: *nunc ego poeta fiam* (= *item* ego faciam): viginti minas, quæ nusquam nunc sunt gentium, inveniam tamen.

Consimilis quasi quom. Ep. 624 est *consimilis quasi quom* signum pictum pulcre adspexeris.

D. Atque (ac).

Antecedit correlatum: *æquus, consimilis, par, idem, æque, adæque, pariter, item, tam, alius, aliter, demuto* (atque ut), *muto* (atque ut). Trin. 493 *æquo* mendicus *atque* ille opulen-

tissumus censetur censu ad Acheruntem mortuos; B. 454 *haut consimili ingenio atque* illest qui in lupanari adcubat; Mil. 1251 *parem sapientiam habet ac* formam; Most. 221 *eundem animum oportet nunc mihi esse atque* olim; B. 214 Epidicum, quam fabulam *æque ac* me ipsum amo; Cas. 129 numquam jejunium jejunumst *æque atque* ego te ruri reddibo; Mil. 668 ad saltandum non cinædus malacus *æquest atque* ego; Capt. 999 nulla *adæquest* Acheruns *atque* ubi ego fui in lapicidinis; Men. 752 *pariter* hoc *atque* alias res soles; St. 462 *item* me spero facturum, augurium *ac* facit; Amph. 443 *tam* consimilist *atque* ego; — Ps. 1132 *alio* sunt illi ingenio *atque* tu; Ps. 475 *haut alio* modo me verberare *atque* ego te soleo cogitas; Truc. 1, 2, 70 longe *aliter* est amicus *atque* amator; Mil. 1130 numquid videtur *demutare* (= alio modo facere) *atque ut* quidem dixi esse vobis hunc militem? Amph. 274 neque se luna quoquam *mutat atque uti* exortast semel.

Haut centensumam partem atque. Mil. 764 *haut centensumam partem* dixi *atque* otium rei si sit, possum expromere (cfr Capt. 422).

Comparativus nonnumquam antecedit. Merc. 897 *amicior* mihi nullus vivit *atque* is est; Cas. 861.

Correlatum omittitur perraro. B. 549 hic quem esse *amicum* ratus sum *atque* ipsus sum mihi *lika vänligt sinnad mot mig sôm jag sjelf är*.

E. Quo modo, quem ad modum, quo pacto, quanto — tanto, quo — eo.

Ab his vocabulis incipientes sententiæ comparativæ non sæpe inveniuntur apud Plautum. Cist. 1, 1, 47 necesse est, *quo* tu me *modo* voles esse, *ita* esse, mater; Amph. 442 quom illum contemplo et formam cognosco meam, *quem ad modum* ego sum: nimis *similist* mei; Mil. 257 monstra, præcipe, ut teneat consilia nostra, *quem ad modum* exorsi sumus, de gemina sorore; B. 474 omnem *rem scio quem ad modumst* (cfr *ut* p. 58 Adn. 1. a.); As. 507 ubi piem Pietatem, si *istoc more* moratam tibi postulem placere, mater, mihi *quo pacto* præcipis? Amph. 548 *quanto*, nox, fuisti *longior*, hac proxuma, *tanto brevior* dies ut fiat faciam; Capt. 781 *quanto* in pectore hanc rem *magis* voluto, *tanto* mi ægritudo *uictior* est in animo; Trin. 861 *quo magis* specto, *minus* placet mi ea hominis facies; Cas. 805 *quanto* ego *plus* propero, procedit *minus*; Rud. 1301 *quanto magis* exergeo, *rutilum atque tenuius* fit.

Adnot. 1. Adjectiva correlativa apud Plautum non sæpe usurpantur: talis — qualis; tantus quantus; tot — quot. Men. 1029 nec servos unquam *tale* fecit *quale* tu mihi; Mil. 50; Amph. 537 ecastor *condignum* donum, *qualist* quoi dono datumst (cfr *ut*, Men. 906); Rud. 875 *pariter* suades, *qualis* es *râder så som du är till*; Capt. 777 *tantum* adfero, *quantum* ipsus a dis optat; B. 674; Ps. 936; Most. 211; 821 *tantist quantist* fungus putidus; Merc. 490 *tanti quanti* poscit, vin *tanti* illam emi? Ps. 1206 *tantumdem* argenti, *quantum* miles dehibuit, dedit; Pers. 4, 3, 56; Poen. 634; As. 807 *tot* noctis reddat spurcas, *quot* pure habuerit; St. 706; Most. 647 *talentis magnis totidem, quot* ego et tu sumus.

Adnot. 2. Non alius nisi. Trin. 395 qui *nil aliut nisi* quod sibi soli placet consulit advorsum filium, nugas agit; Most. 1141 *numquid aliut* fecit *nisi* quod summis gnati generibus?

Condicionales enuntiationes comparativæ.

Incipiunt hujus generis sententiæ a conjunctionibus *quasi*, *quasi si*, *quam si*, *tamquam si*, *præ ut si*; in conjunctivo poni solent.

A. Quasi.

1. **Primaria sententia ponitur.** Antecedit sæpissime correlatum: *tam*, *ita*, *sic*, *tantidem*, *proinde*, *sirempse* (på samma sätt), *proinde*, *consimilis*; *simulo*, *adsimulo* (= similiter facio), *dissimulo*.

a. **Præsens.** Aul. 719 sedent *quasi sint* frugi; Curc. 51 *tam* a me pudicæst *quasi* soror mea *sit*; Merc. 315 plane decrepitus senex *tantidemst*, *quasi sit* signum pictum in pariete; Poen. 1103 eas adseras, *quasi* filiæ tuæ *sint*; Truc. 2, 5, 22 eum ornatum ornavi, grævida *quasi* puerperio *cubem*; Trin. 768 exornetur in peregrinum modum, *quasi sit* peregrinus; St. 77 ratiocinor, utrum lacessam oratione ad hunc modum, *quasi* nunquam quicquam adeo *adsimulem*, an *quasi* quid *indaudiverim* eas in se meruisse culpam; Poen. 845 *proinde* habet orationem, *quasi* ipse *sit* frugi bonæ; Mil. 820 *consimilest* quom stertas *quasi* sorbeas; As. 796 *simulet quasi* grævedo *profluat*; Pers. 1, 3, 4 *simulabo*, *quasi* non *videam*; 4, 5, 5; Amph. 115 *ita adsimulavit* se *quasi* Amphitruo *siet*; Poen. 600; Mil. 1170; 992 *dissimulabo* hos *quasi* non *videam*; 1035 face te fastidi plenum, *quasi* non *lubeat*; Ep. 275 *sic faciundum* censeo, *quasi* tu *cupias* liberare fidicinam, *quasiq̄ue ames* illam.

b. **Perfectum.** Amph. 683 *sic* salutas atq̄ue appellas, *quasi* dudum non *videris*; Men. 1101 *tam quasi* me *emeris* argento, liber servibo tibi; 1074 sepultust *quasi sit* mortuos; Capt. 542 quid istuc est, quod dicam te pro ignoto me aspernari, *quasi* me nunquam *noveris*? Men. 498; Mil. 934 hanc ad nos mittitote, *quasi* clanculum *missa sit*; Merc. 205 cor miserum meum, quod guttatim contabescit, *quasi* in aquam *indideris* salem; Poen. 831 quodvis genus ibi hominum videas, *quasi* Acheruntem *veneris*; Amph. 74 *sirempse* (= eandem) legem jussit esse Juppiter, *quasi* magistratum *ambiverit*; Mil. 1164 *adsimulem me* amore istius *differri quasiq̄ue* istius causa amoris ex hoc matrimonio *abierim*; 1171; Ep. 195 *ita adsimulato*, *quasi* hominem *quæsi-veris*; Amph. 200 *quasi adfuerim simulabo*; Curc. 391.

c. **Imperfectum vel plusquamperf.** (raro). Amph. 1096 ædes totæ confulgebant, *quasi essent* aureæ; Ep. 249 coepi ad illos accedere, *quasi retruderet* med hominum vis invitum; Men. 481 extemplo, *quasi* res cum ea *esset* mihi, coepi adsentari; Ps. 1162 adlegavit hunc, *quasi* a Macedonio milite *esset*; — Ep. 390 coeperam animi med excruciare, *quasi* quid filius meus *deliquisset* med erga, aut non plurima male facta mea *essent* solida in adulescentia.

2. **Sententia secundaria quasi absoluta adhibetur** ita, ut aliquid per eam refellatur vel ut absurdum refutetur. Amph. 89 quid id estis admirati? *quasi vero* novom nunc *proferatur*, Jovem facere histrioniam; Cas. 333 nugæ sunt istæ magnæ: *quasi* tu *nescias*, repente ut emorian-tur humani Joves; Ep. 226 quid istuc tam mirabilest? *quasi non* fundis exornatæ multæ *incedant* per vias; Ps. 632, Poen. 272, Most. 1178; Men. 638; 669 male mi uxor sese fecisse censeo, quom exclusit foras: *quasi non habeam*, quo intro mittar, alium meliorem locum; Ps. 684; 609 Ps. condus promus sum. *Ha. quasi te dicas* atriensem; 634; Merc. 512; Rud. 98, Trin. 891. — Merc. 957 *De. quasi* tu nunquam quicquam adsimile hujus facti *feceris*. *Ly.* edepol nunquam; Truc. 2, 2, 37 itane erubuisti? *quasi vero* corpori *reliqueris* tuo potestatem coloris ulli capiendi mala.

Quasi pro quam si (perraro)¹. Mil. 483 nec erile negotium *plus* curat *quasi* non servitutum *serviat*; Aul. 231 me *magis* haud respicias, gnatus *quasi* nunquam *siem*.

Quasi si. As. 838 *Ar.* an tu me tristem putas? *De.* putem ego quem videam *aeque* esse *mæstum*, *quasi* dies *si dicta sit*? Cas. 46 era educavit magna industria, *quasi si* ² *esset* ex se *nata*, non multo *secus*.

Quasi si pro quam si. Amph. 1078 nec *secus* est *quasi si* ab Acherunte *veniam*.

B. Quam si.

Ps. 102 non *pluris* refert *quam si* imbrem in cribrum *ingeras*; Pers. 3, 1, 26 non ego inimicitias omnes *pluris* *æstumo*, *quam*, mensa inanis nunc *si apponatur* mihi; Rud. 218 nunqui *minus* *servio*, *quam si forem* *serva nata*? Capt. 273 nec mihi *secus* erat *quam si essem* familiaris filius.

Quam si pro quasi. Men. 969³ rem eri diligenter tutetur, *quam si* ipse *adsit*, aut rectius.

Tamquam si (perraro). As. 427 *tamquam si* cludus *sim*, cum fustist ambulandum; Most. 402 intus cave mittire quemquam siveris, *tamquam si* intus natus nemo in *ædibus habitet*.

Præ ut si (semel et quidem cum *indicativo*). Men. 376 folia nunc cadunt, *præ ut si* triduum hoc hic *erinnus* (*mot som om vi blifva här nu i tre dagar*): tum arbores in te cadent.

Enuntiationes temporales.

Incipiunt a conjunctionibus *postquam*, *ubi*, *ut*, *quom*, *quando*, *simul ac*, *dum*, *donec* (*donicum*), *priusquam*.

A. Postquam⁴ (*post — quam*), *ubi*, *ut* (*uti*).

Hæ conjunctiones junguntur cum *indicativo*, nisi quod invenitur *conjunctivus obliquus*, *subjectivus*, *potentialis*.

Per temporalem sententiam significatur

A. Actio singularis.

1. In præterito.

a. **Perfectum historicum**¹ in temporali sententia.

1. **Perfectum historicum** in prim. sententia. Merc. 199 *postquam* *aspexit* mulierem, *rogitare* *occepit*, quonia *esset*; Most. 971 qui, *postquam* *pater* ad mercatum *abit* hinc, *tibicinam*

¹ Trin. 265 *pejus* *perit quasi* (Brix.); Fleckeis: *periit quasi*; Stud. (cod. ambr.) *pejus* *perit quam si*. Truc. 2, 3, 20 *magis* *respiciet quasi* (Brix. adn. ad Trin. 265); Speng. *quam si*.

² var lect. Stud. cod. ambr. *quasi* *esset*; alii: *quam si*.

³ cfr Brix. ad h. l.

⁴ forma *posteaquam* apud Plautum non invenitur.

liberavit; Ep. 563 *postquam audivi ilico* illam esse captam, *continuo argentum dedi*, ut emeretur; B. 277, Curc. 329, Amph. 1102; 802 quid (sc. feci), *postquam lavi?* 806, 911. — Mil. 123 *ubi* contra *aspexit* me, oculis mihi signum *dedi*, ne se appellarem; Most. 201, 1122, Trin. 853; Men. 599 *ubi primum licitumst, ilico properavi* abire; Ps. 490; B. 960 post *ubi* (sedan = *i och med det samma som*) tabellas ad senem *tetuli, ibi* ego *occidi* Troilum; cfr 957. — B. 374 quæ *ut aspexi*, me *continuo contuli* protinam in pedes; B. 388, 802, Ep. 14. Capt. 478 *uti dudum hinc abii, accessi* ad adulescentis in foro; Amph. 203 *principio ut illo advenimus, ubi primum terram tetigimus, continuo delegit* viros.

2. **Præsens hist.** in prim. enuntiatione. Amph. 1107 *postquam* in cunas *conditust, devolant* angues; Mil. 121, Most. 485, 1048, Men. 37, Ps. 1272; Merc. 256 *postquam* id quod volui *transegi, ibi* ego *conspicor* navem ex Rhodo; Capt. 509; Amph. 1111 *postquam* pueros *conspicati* (sc. sunt), *pergunt* ad cunas citi; Curc. 354; Truc. 3, 1, 3 post illoc *quam veni, advenit*. — Mil. 117 *ubi sumus proveci* in altum, *capunt* prædones navem; Amph. 211, 216; Capt. 559 *credidi* esse insanum *extemplo ubi* te *appellavit* Tyndarum; Amph. 242; 1092 *postquam* parturire hodie uxor *occepit, ubi* utero *exorti* (sc. sunt) dolores, — *invocat* deos; — *ut* (raro): primaria sent. incipit ab *atque*: B. 278 *forte ut adsemi (just som jag satt mig)* in stega, dum circumspecto, *atque* ego *lembum conspicor*; Poen. 650; cfr Most. 1050 quom eum convocavi, *atque* — segregant.

3. **Imperfectum** in prim. sententia (raro). St. 364 *postquam* me *missisti* ad portum cum luci semul, *commodum sese* sol *superabat* ex mari *høll just på att gå upp*; Truc. 2, 6, 25 *ubi natust*, machæram et clypeum *poscebat* sibi; Cas. 433 ut *festinabat* miser, ut *subsultabat, postquam vicit* vilicus; Amph. 602 *So. ut dudum* ante lucem a portu me *præmisisti* domum, *Am. quid igitur? So. prius* multo ante ædis *stabam quam* illo *adveneram*; Cæs. B. G. 7, 82, 1; Cic. Rosc. Am. 6, 16; Fam. 3, 10, 1.

b. **Præsens historicum** in temporalis sententia.

1. **Præsens hist.** in enunt. prim. Capt. 487 *abeo* ab illis, *postquam video* me sic ludificari; Curc. 683 *postquam* nil *fit*, clamore hominem *posco*; Mil. 124 *postquam occasiost, conqueritur* mecum mulier fortunas suas; Capt. 24 *postquam belligerant* Aetoli cum Aleis, *capitur* alter filius; Sall. Cat. 21, 5 *postquam videt — intelligit*; 40, 3; 57, 5; Jug. 6, 2 (sæpius). — Most. 1051 *ubi video* rem vorti in meo foro, *facio* idem quod plurimi; Merc. 80 *ubi intellego — affirmo*; Cas. 922 *ubi video — rogo*; Cic. Verr. 4, 29, 66 *ubi videt — jubet*. — *Infin. hist.* in prim. sent. B. 289 *ubi* portu *eximus, homines remigio sequi*. — Mil. 114 *ut* amicam erilem Athenis *avectam scio*, ego mihi navem *paro*; Merc. 100 *discubitum noctu ut imus, ecce ad me advenit* mulier; Hor. Sat. 1, 5, 15.

2. **Perf. hist.** in sent. prim. Trin. 109 *postquam* ejus rem *confregit* filius *videtque* ipse ad pauperiem protractum esse se, — mihi *commendavit* virginem; Men. 24 *postquam* pueri septuennnes *sunt, pater oneravit* navem mercibus; Virg. Ecl. 1, 30. — Cist. 1, 3, 12 is *ubi* malam rem *scit* se meruisse: *illico* pedibus *per fugium peperit*; Amph. 1061.

2. In futuro (simpl., exact.).

Ubi sæpe invenitur. B. 688 *ubi* me *aspiciet*, ad carnificem *rapiet continuo* senex; Rud. 930 jam *ubi* liber *ero, igitur demum instruam* agrum; Men. 258; Poen. 1420 *ubi primum potero, ilico* (sc. ire certumst); B. 36 *ubi* me *fugiet* memoria, *ibi* tu *facito* ut subvenias; Ep. 423. — B. 708 hoc *ubi* *egero, tum* istuc *agam*; 977 senem *vendam extemplo ubi* oppidum *expugnavero*; 757 *ubi* erit *addebitum* semel, *ne* quoquam *exurgatis*; Trin. 597 *ecfugiet* ex urbe, *ubi* erunt *factæ* nuptiæ; Mil. 942, St. 569.

Adnot. **Postquam cum futuro numquam conjungitur apud Plautum.**

B. *Actio iterativa.*

Ubi longe sæpissime adhibetur; **ut** cum **quisque** pronomine conjungitur, ita ut proprie significet: *allt eftersom* (cfr p. 60. 4.); **postquam** duobus locis inveni (Most. 860, Ps. 296).

1. **Præsens** in temporali sententia. Men. 318 quamvis ridiculus *est, ubi* uxor non *adest*; 926 *ubi satur sum*, nulla (intestina) *crepitant*; Most. 273 mulier recte *olet, ubi* nil *olet*; Aul. 184 non *temerariumst, ubi* dives blande *appellat* pauperem; Capt. 234, Most. 105, St. 178, Ps. 681, 819, 840, As. 514; Men. 585 juris *ubi dicitur* dies, *simul* patronis *dicitur*; Aul. 197 *ubi* manum *injicit* benigne, *ibi onerat* aliquam zamiam; Pers. 2, 5, 3; Capt. 500 *ubi quisque vident* me hodie, *gratulantur*; — Ps. 311 *ilico vixit* (*det är strax slut med*) amator, *ubi* lenoni *supplicat*. — Men. 522 *ut quemque conspicor, ita* me *ludificant*; Truc. 2, 1, 15; Curc. 59. — Ps. 296 *postquam* a mensa *surgunt, postilla* omnes *cautiores sunt* ne credant alteri.

2. **Perfectum** (*iterativum antecedens*) in temporali sententia. Curc. 293 *ubi* quid *subrupuere*, calidum *bibunt*; Rud. 984 *ubi dimisi* rete atque hamum, quidquid hæsit *extraho*; As. 304, Pers. 2, 5, 12, Mil. 753; Most. 276 *ubi* sudor cum unguentis sese *consociavit, ilico* itidem *olent*, quasi —; Curc. 80 eaque *extemplo ubi* vino hasce *conspersi* foris, de odore adesse me *scit, aperit ilico*; Most. 131 *ubi emeritumst* stipendium, igitur *tum* specimen *cernitur*; B. 471 acerrume æstiosa *apsorbet* (meretrix), *ubi quemque attigit*; — Capt. 78 *ubi* res *prolatae sunt*, quom rus homines eunt: *semul prolatae sunt* (*ligga framme*) nostris dentibus. — Mil. 1264 omnes profecto mulieres te *amant, ut quæque aspexit*; Hor. Sat. I, 6, 27. — Most. 860 illi, qui nil metuont, *postquam sunt* malum *promeriti, tum* stulta *expetunt* sibi consilia.

3. **Imperfectum** in tempor. sententia (raro). Mil. 856 *ubi* bacchabatur aula [*för hvar gång kannan* (svärmade i backanalisk yra i. e.) *blef full*], *cassabant* eadi *stodo futen på hufvudet* (hålldes); Trin. 504 *ubi* usus nihil *erat* ei dicto, "spondeo" *dicebat*: nunc hic, quom opus est, non quit dicere; Sall. Jug. 55, 4 *ubi* frumento aut pabulo *opus erat*, cohortes præsidium *agitabant*. — Merc. 216 quin, *quicque ut dicebam, mihi credebat*; 45; Cæs. B. G. 3, 4, 2.

4. **Plusquamperfectum** (*iterativum antecedens*) raro. As. 209 *ubi* quid *dederam*, quasi columbæ pulli in ore ambæ meo usque *eratis*; Liv. 2, 27, 2 quod *ubi* cui militi *inciderat*, collegam *appellabat*; — Poen. 486 *ut quisque acciderat, eum necabam* ego *ilico*; Ter. Hec. 802, Liv. 21, 42, 3.

Adnot. **Ut quisque etiam cum futuro conjungitur**: As. 246 *supplicabo, ut quemque* amicum *videro*; Capt. 797; Cic. de Or. 2, 146.

C. *Status* (*nu sedan*) aut *id tempus unde exitur* (*allt sedan, från den tid då*)¹.

Ita adhibentur **postquam, ut**.

1. **Præsens** in temporali sententia.

a. **Præsens** in primaria sententia. B. 531 *nunc* ego illam me *velim* convenire, *postquam* inanis *sum*; Truc. 2, 3, 24; Ep. 504 *postquam liberast* ubi habitat dicere admodum incerte *scio*; Liv. 21, 13, 4 *postquam* nec — vobis ulla *est* spes, nec vos arma *defendunt, pacem adfero*; Cic. Att. 2, 11, 1; — Men. 235 hic annus *sextust, postquam* ei rei operam *damus det är nu på det sjätte året, sedan vi började att* —.

b. **Perfectum** in sent. primaria. Truc. 3, 2, 14 jam *postquam* in urbem crebro *commeo*, dicax *sum factus*; Most. 925 tibi' umquam quicquam, *postquam* tuus *sum, verborum dedi*? Most.

¹ cfr Cas. 902 *postquam decubuisti, inde* volo memorare jag vill att du berättar ända från det ögonblick då —.

156 nunc *postquam* nihili *sum*, id vero meopte ingenio *repperi*; Curc. 325, Mil. 1331; — Pers. 5, 2, 46 jam diu *factum est*, *postquam* *bibimus*.

2. Perfectum in tempor. sent.

a. **Præsens** in prim. sent. St. 108 pol ego uxorem *quæro*, *postquam* *vostra mater mortuast*; Capt. 144 ego, *postquam* gnatus tuus *potitust* hostium, nunc *desidero*; Aul. 80 nunc defæcato demum animo *egredior* domo, *postquam* *perspevi* salva esse intus omnia; Trin. 998 *postquam* ille hinc *abiit*, *post* loquendi libere *videtur* tempus venisse; Pers. 4, 3, 67; 4, 7, 1; Ps. 394, 1053, Rud. 528, Amph. 846, Trin. 417; Men. 684 *postquam* illam dudum tibi *dedi* atque *abii* ad forum, *nunc redeo*, nunc te *postillac video*; 988; Capt. 157 *fugitant* omnes hanc provinciam, *post* Philopolemus *quam captust* tuus; B. 171 erilis patria salve, quam ego *biennio postquam* hinc in Ephesum *abii conspicio* lubens; — Cas. 412 *Lys.* malo, Chaline, tibi cavendum censeo; *Ch.* temperi (nu så dags), *postquam oppugnatumst* os. — Merc. 374 in portum huc *ut sum advectus*, nescio qui animus mihi *dolet*; Most. 220 eundem animum oportet nunc mihi esse gratum *ut inpetravi*, atque olim; Men. 634 *ut dudum devorti* abs te, *redeo nunc* demum domum (cfr *postquam* Men. 684); — St. 29 viri nostri domo *ut abierunt*, hic *tertiumst annus det år nu in på det tredje året, som de ha varit borta*.

b. **Perfectum** in prim. enunt. St. 156 *postquam natus sum*; satur numquam *fui*; Men. 400 neque huc umquam, *postquam natus sum*, intra portam *penetravi* pedem; 959, Amph. 611; Most. 957 *postquam* peregre hinc ejus pater *abiit*, numquam hic triduum unum *desitumst* potarier; St. 268; Amph. 605 huic homini nescio quid *est mali objectum*, *postquam abiit*; Capt. 92 *postquam* meus *est* rex *potitus* hostium, nunc hic *occepit* quæstum hunc inhonestum; Trin. 600. Cic. Att. 2, 11, 1. — Amph. 733 neque pedem meum huc *intuli* etiam in ædis, *ut* cum exercitu hinc *perfectus sum*; Most. 471 septem menses sunt, quom in hasce ædis pedem *nemo intro tetulit, semel ut emigravimus*; Ep. 600 quid ego, qui illam *ut premium vidi*, numquam *vidi* postea! Cic. Brut. § 19.

c. **Futurum** in prim. sententia (perraro). Amph. 481 alter decumo *post* mense nascetur puer *quam seminatus*, alter mense septumo.

3. **Imperfectum** in tempor. sententia (raro). Most. 640 *postquam* hæc ædes ita *erant* ut dixi tibi, *continuost* alias ædis *mercatus* sibi; Ter. Ph. 570; Liv. 1, 23, 6 *postquam* instructi *stabant*, — duces *prodeunt*; As. 343 in tonstrina *ut sedebam* (som jag satt), me *infit* percontarier; Men. 63 rus *ut ibat forte just som han var på väg*; Ter. Ad. 406 *ut numerabatur forte* argentum, *intervenit* homo de improviso; Cic. Verr. 1, 7, is *ut reducebatur, fit* obviam ei curio; Liv. 6, 24, 7; 22, 14, 3; *ubi* (semel): B. 685 quid, *ubi reddebatur* aurum (när det var din afsigt, du hade i sinnet att återlemna), *dixisti* patri?

4. **Plusquamperfectum** in sent. temporali (raro)¹. Curc. 646 *postquam* illo *ventumst*, jam *ut* me *conlocaverat, exoritur* ventus turbo; Most. 484 *ut* foris *cenaverat* tuus gnatus, *postquam rediit* a cena domum, *abimus* omnes; B. 957 *dudum primo ut dixeram* nostro seni mendacium —, *ibi* signum ex arce jam *apstruli* (cfr 960); Men. 63 rus *ut ibat forte, ut* multum *pluerat* —.

Adnot. 1. In conjunctivo (cfr p. 67) sæpe ponuntur sententiæ incipientes ab *ubi*, raro *ææ*, quæ a *postquam*, *ut incipiunt*. Trin. 1086 credidi ægre tibi id, *ubi auulisses*, fore; Rud. 1337 dejera te argentum mihi daturum eodem die *ubi viduli sies potitus*; Ep. 386; Trin. 699 id agis ut, *ubi adfinitatem* inter nos nostram *astrinxeris*, ecfugias; Mil. 3, 1122, B. 43, 45, Rud. 1220; Mil. 742 hospes nullus tam in amici hospitium devorti potest, quin, *ubi triduum continuum fuerit*, jam

¹ in hujus generis exemplis sæpe difficile est dijudicare, utrum ipsa actio an status actionis perfectæ gravius sit ostendendus; cfr Hoffmann "die construction der lat. zeitpartikel". Wien 1873. p. 15—40.

odiosus siet; As. 945; Pers. 2, 2, 48 ne, *ubi* capillus versipellis fiat, foede servias; Ep. 588 non patrem ego te nominem, *ubi* tu tuam me *adpelles* filiam? Rud. 119 istic infortunium, qui praefestinet *ubi* erus *adsit* praeloqui; Amph. 439 *ubi* ego Sosia esse *notim* (potent. praes.), tu esto sane Sosia; Trin. 496, Ps. 1176; B. 431 inde de hippodromo et palæstra *ubi* *revenisses* domum, cincticulo praecinctus in sella aput magistrum adsideres (potent. praet. cfr. p. 47, 2). — Mil. 1167 hasce esse aedis dicas dotalis tuas: hinc senem aps te abisse, *postquam feceris* divortium; Most. 975 et *postquam* ejus hinc pater *sit profectus* peregre, tum perpotasse adsiduo hic simul tuo cum domino? Merc. 61, 73; 67 extemplo inde, *ut spectavisset* peplum, rus rusum confestim exigi solitum a patre.

Adnot. 2. Ad significandum, quum primum facta sit actio temporalis sententiæ, continuo fieri primariæ enuntiationis actionem, adverbia temporis ita usurpantur, ut aut in altera sententia aut in utraque ponantur: jam postquam, nunc postquam, ubi primum, ubi ilico, ubi extemplo (ext. ubi), ut dudum (dud. ut), principio ut, dudum principio ut, ut forte (f. ut), ut primum, semel ut; — jam, nunc, simul (semul), ilico, extemplo, continuo, commodum, ibi, deinde, post, postea, numquam postea, postilla, tum, igitur tum, igitur demum, nunc demum, tum igitur demum; — postquam ilico — continuo; postquam dudum — nunc; postquam — exin; ubi primum — continuo (ilico); post ubi — ibi; jam ubi — igitur demum; ut primum — numquam postea; principio ut — continuo; dudum principio (primo) ut — ibi; atque: forte (principio) ut — atque.

Adnot. 3. Postquam, ubi, ut conjunctiones, quarum postquam et ubi multo sæpius inveniuntur quam ut et apud Plautum et apud Terentium, raro cum imperfecto et plusquamperfecto junguntur. Ubi et cum praesenti et cum perfecto sæpissime jungitur, ita tamen, ut apud Plautum sæpius significet actionem iterativam quam singularem in praeterito, apud Terentium autem duplo fere sæpius singularem in praeterito actionem quam iterationem. Ac postquam, quum jungitur cum praesenti, apud Plautum sæpius praesentis, apud Terentium sæpius praeteriti habet significationem¹.

B. Quom.

I. Indicativus.

A. Præsens aut Perfectum in temporali sententia.

Per sententiam temporalem significatur

1. Actio singularis.

a. **Præsens** in sententia temporali.

α. In tempore praesenti. *Nunc* longe sæpissime ponitur correlatum: Aul. 194 *nunc petit, quom pollicetur*: inhiat aurum ut devoret; Merc. 178 *nunc, quom malum audiendumst, flagitas me ut eloquar*; Rud. 1279 *nunc non censet, quom volo*; St. 146, Truc. 2, 2, 18, As. 144, Aul. 629, Trin. 504; Amph. 416 egomet mihi non *credo, quom illæc autumare illum audio*; Mil. 1325, Rud. 743.²

Notio temporalis (nomen, pronomen, adverbium) simul cum **esse** verbo sæpe est praedicatum in primaria sententia. Aul. 4 hanc domum *jam multos annos est quom* (sedan) *possideo*: Cic.

¹ cfr Lübb. p. 172–185.

² sæpe difficile est dijudicare, quom utrum temporale an explicativum sit (cfr p. 19 A). Truc. 2, 2, 18 nunc places, quom mi inclementer dicis.

Fam. 15, 14, 1 *multi anni sunt, cum ille in meo aere est.* Merc. 534 *jam bienniumst, quom habet rem tecum;* Capt. 518; Rud. 664 *nunc id est, quom omnium copiarum — viduitas nos tenet;* Amph. 302 *jam diust quom ventri victum non datis;* Poen. 924.

β. **In tempore præterito.** Most. 25 *hæcine mandavit tibi, quom peregre hinc it, senex?* Amph. 668; Cic. p. Rosc. A. 120 *cum occiditur Sextus R., ibidem fuerunt;* Pers. 5, 2, 58 *credo, quia non inconciliat, quom te emo;* Capt. 887 *Stalagmus quojus erat tunc nationis, quom hinc abit?* Men. 29, 1136, 1115; Merc. 617 *jam addicta atque abducta erat, quom ad portum venio;* Cic. Att. 10, 16, 5 *sed cum redeo, Hortensius venerat;* Rud. 65 *ad portum [quom] adulescens venit, illorum navis longe in altum apscesserat;* — Ep. 217 *quom ad portum venio, atque ego illam illi video præstolarier.*

Quom inversum rarissimum est. Men. 1054 *tu clamabas deum fidem atque hominum omnium, quom ego accorro teque eripio vi pugnando;* Aul. 521 *absolutos censeas, quom incedunt inductores corcotarii.*

b. **Perfectum** in temporali sententia.

α. **Perfectum** (sæpius *historicum*) in *primaria* sententia. Merc. 393 *mihi quidem edepol visast, quom illam vidi;* cfr. Cic. Att. 2, 21, 3 *non tenui lacrimas, cum illum vidi concionantem;* Amph. 1137 *tu gravidam item fecisti, quom in exercitum profectus;* Cic. Att. 6, 1, 25 *ibi sua deposuit, cum ad me profectus est;* Ps. 623 *olim quom abiit, argento hæc dies præstitutast;* Cic. Fam. 10, 18, 1 *quid iu animo habuerim, quom discesserunt, — cognoscere potuisti;* Men. 1056 *quom argentum dixi me petere — præcucurrasti;* Cic. de Or. 2, 242 *per tuas statuas” vero cum dixit et extento brachio paullulum etiam de gestu addidit, vehementius risimus;* Men. 392 *tecum venit, quom pallam mihi detulisti;* Hor. Epod. 5, 65 *fugit —, cum palla — novam incendio nuptam abstulit;* Trin. 194 *posticulum hoc recepit, quom ædis vendidit;* Rud. 1185; Poen. 1070 *et is me heredem fecit, quom suum obiit diem;* 77, 904, Men. 62; Cas. 17 *hæc quom primum actast, vicit omnis fabulas;* Amph. 91 *etiam histriones anno quom in proscenio hic Jovem invocarunt, venit;* B. 961. — Most. 135 *postea quom immigravi (sedan jag har flyttat in och befinner mig i) ingenium in meum, perdidi operam fabrorum ilico; — præc. hist. Most. 1050 quom eum convocari, atque illi me ex senatu segregant.*

β. **Præsens** verbi *esse* simul *cum notione temporali* in prim. sent. Pers. 1, 3, 58 *leno non sex menses Megaribus huc est quom (sedan) commigravit;* Trin. 402, Merc. 533; Most. 470 *septem menses sunt, quom in hasce ædis pedem nemo intro tetulit, semel ut emigravimus;* Men. 446 *plus triginta natus annis ego sum, quom interea loci numquam quicquam facinus feci pejus;* Merc. 541 *han sane diust quom dentes exciderunt;* Cic. Fam. 15, 16, 3 *biennium aut triennium est, quom nuntium remisisti.* Idem significatur *perfecto* verbi *feri*. Trin. 1010 *jam dudum factumst quom abisti domo;* As. 890, 251, Cas. 40.

γ. **Imperfectum** (ad statum significandum) in enunt. prim. (semel). Rud. 846 *etiamne in ara tunc sedebant mulieres, quom ad me profectus ire?* Cæs. B. G. 6, 12, 1 *quom Cæsar in Galliam venit, alterius factionis principes erant Hædui, alterius Sequani.*

Conjunctivus optativus in prim. sent. Rud. 497 *utinam ego, quom in ædis me ad te adduxisti, in carcere cubuissem.*

2. Actio iterativa.

α. **Præsens** in tempor. enuntiatione. Ep. 147 *mihi dolet quom ego vapulo;* Capt. 73 *amator, talos quom jacit, scortum invocast;* Truc. prol. 17 *omnis id faciunt, quom se amari intellegunt;* Rud. 71, 972, Trin. 103, Capt. 80; Ps. 612 *non soles respicere te, quom dicis injuste alteri;*

Amph. 865 huc autem *quom extemplo* adventum *adporto*, *ilico* Amphitruo *fiō*; Merc. 295; Ps. 804; Truc. 1, 2, ss *quom amamus tum perimus*; Merc. 550 *adulescens quom seis, tum quomst* sanguis integer, rei te *quærundæ convenit* operam dare; Most. 129; Mil. 2 — splendor clarior, quam solis radii esse olim, *quom sudumst, solent*; Poen. 356, Trin. 523, 529, Most. 107; Rud. 1290.

Adnot. Temporalis enuntiatio — subjectum est 1 pers. sing. — *sæpissime significat cogitationem vel observationem, qua nitatur ea sententia, quæ inest in primaria enuntiatione.* Prædicatum in tempor. sent. est: *cogito, recogito, puto, reputo, considero, intelligo, cognosco, noscito, interpretor, in corde agito, conjecturam facio, contemplo, inspicio.* Curc. 583 Curculio hercle *verba mihi dedit, quom cogito har bedragit mig, när jag tänker rätt efter*; Amph. 447, Mil. 1375, Most. 554, St. 448; Merc. 742 coquenda cenast. atqui *quom recogito, nobis coquendast*, non quoi conducti sumus; Capt. 51, 1022, Curc. 375, St. 301; Cas. 555 *quom eam mecum rationem puto*, si quid ejus esset, *esset* mecum postulatio; Trin. 256; Rud. 771 *quom conjecturam egomet mecum facio*, hæc *illast* simia; Truc. 2, 5, 4; B. 449 *quom hujus dicta intellego, mira sunt* ni Pistoclerus Ludum pugnis contudit; Amph. 441 *quom illum contemplo et formam cognosco* meam, — nimis *similist* mei; B. 597, Men. 1064, 255.

b. **Perfectum (iterativum antecedens)** in temporali sententia. Capt. 142 *tum* denique homines nostra *intellegimus* bona, quom quæ in potestate habuimus ea *amisimus*; As. 168 numquam expleri potes. *modo quom ocepisti, hau multo post* aliquid quod *poscas paras*; Ep. 227; Most. 101 *ædes quom extemplo sunt paratæ, — laudant* fabrum; Trin. 492, 242; Most. 277 *itidem olent, quasi quom una multa jura confudit* cocus; Ps. 401; Pers. 3, 3, 32 *citius fugiunt, quam ex porta ludis quom emissust* lepus; — Capt. 256 etiam *quom cavisse ratust est*, sæpe is cautor *captus est* (cfr Kühn. p. 100); cfr Xen. Oec. 1, 23 *ὄταν καταδουλώσωνται, ἠράγλασαν αὐτοὺς βέλκτιους εἶναι* (aoristus gnomicus).

B. Futurum in temporali sententia.

1. **Futurum simplex.** Cist. 2, 1, 63 *illam extrudet, quom hanc uxorem Lemniam ducet* domum; As. 749, B. 59, Men. 998, Merc. 492, Mil. 860, Most. 985, St. 63, Trin. 664; Mil. 933 *hanc ad nos quom extemplo a foro veniemus, mittitote*; Mil. 635 *magis quom periculum facies, magis nosces* meam comitatem; Most. 232, Poen. 462; B. 145 *quom videbis, tum scies*, 518, Cas. 139; As. 372 *mox quom imitabor* Sauream, *caveto* ne *suscenseas*; Cas. 215; Amph. 129 *nunc quom esse credent* servom, *haut quisquam qui sim quæret*; — Trin. 423 *pater quom peregre veniet, in portast* locus.

Oratio obliqua: Mil. 359 *credo tibi esse pereundum* extra portam, *dispessis* manibus *patibulum quom habebis*; Poen. 729.

2. **Futurum exactum.** Amph. 1001 *aspellam* virum de supero, *quom huc accesserit*; 197, Cas. 336; Merc. 1003, Most. 881; B. 358 *quid futurumst quom hoc senex resciverit?* Capt. 786 *quom extemplo ad forum advenero, omnes loquentur*; Trin. 725; Mil. 1176 *quom extemplo hoc erit factum*, ut intro hæc abierit, *ibi tu ilico facito* uti venias; Poen. 405 *mox dabo, quom ab re divina rediero*; Amph. 466; B. 417 *jam aderit tempus quom sese etiam ipse oderit*; Merc. 649 *quid, quom illuc, quo nunc ire paritas, veneris?* Rud. 766.

C. Imperfectum in temporali sententia.

Significatur is **status**, in quo est **subjectum** vel **objectum enuntiationis primariæ**, aut **status**, qui est **eo tempore, quom sententiæ primariæ actio fit.**

1. **Perfectum** in sententia primaria.

a. *Status subjecti.* Merc. 754 *hæcine tuast* amica, quam dudum mihi te amore *dixtei* (= dixti), *quom obsonabas*; Ep. 445 *stultitias* me illi vitio vortere, egomet quod *factitavi* in

adulescentia, *quom militabam*: pugnīs meis eradicabam hominū aureis; Curc. 541 istuc *quom credebam* (tibi), *credidi* te nihil esse redditurum; Truc. 4, 2, 20, Most. 1117, Men. 1145.

b. *Status objecti*. St. 244 *rissi* te hodie multum, *quom auctionem prædicabas* pessumam; Men. 1052; 632 te hic cum corona florea *vidi* astare, *quom negabas* mihi esse sanum sinciput; B. 469 ego *quom*¹ *peribat vidi*, non ex audito arguo; Rud. 1251.

c. *Status temporis*. Amph. 427 legiones *quom pugnabant* maxime, quid in tabernaculo *fecisti?* Trin. 1092 visne aquam tibi petam? Ch. res *quom animam agebat* (*då min förmögenhet låg i själåtåget*), *tum* esse offusam (aquam) *oportuit*; — Truc. 2, 4, 30 verum tempestas quondam dum vixi *fuit*, *quom* inter nos *sordebamus* alter de altero; Cic. Verr. 2, 70, 172 *cum* iste jam *decedebat*, literas *misit*; de Inv. 1, 2, 2 *fuit* quoddam tempus, *cum* in agris homines bestiarum more *vagabantur*; in Pis. 13, 31 an cum *proficiscebamini* paludati in provincias vel emptas, vel ereptas, consules vos quisquam *putavit?* Att. 1, 4, 1; Liv. 41, 14, 1 *cum* is triumphus de Liguribus *agebatur*, Ligures coloniam ipsam *ceperunt*.

2. Imperfectum in primaria sententia.

a. *Status subjecti*. Ep. 138 *desipiebam* mentis *quom* illa scripta *mittebam* tibi; Aul. 178 *præ sagibat* mi animus frustra me ire, *quom exibat* domo; Rud. 307 *quom* modo *exibat* foras, ad portum se *aibat* ire; B. 421, Ps. 501, Rud. 1252. Cic. C. M. 6, 15; Fam. 3, 10, 2.

b. *Status objecti (temporis)*. As. 207 *tum* mi ædes quoque *arridebant*, *quom* ad te *veniebam*, tuæ; Amph. 199 *quom pugnabant* maxime, ego *tum fugiebam* maxime; As. 927 modo, *quom* dicta in me *ingerebas*, odium, non uxor *eram*; Ps. 1180, Mil. 181. Cic. Tusc. 2, 15, 35 *cum* varices *secabantur* C. Mario, *dolebat* (22, 23 Marius, *cum secaretur*, ut supra dixi, principio *vetuit* se alligari); 2, 24, 59.

Adnot. *Prædicatum primariæ sententiæ nonnumquam auditur*. Capt. 247 ne me secus honore honestes, quam *quom servibas* mihi; As. 206, Most. 221.

3. *Plusquamperfectum* in prim. sent. (semel). Cist. 1, 3, 39 — meretricem illam invenire, quam olim tollere, *quom ipse exponebat*, ex insidiis *viderat*; Cic. p. Mil. 88 ne *quom volebat* quidem id facere, aliquid *profecerat*.

D. Plusquamperfectum in sent. temporali (bis).

a. *Actio singularis (status)*. Cas. 461 et idem me pridem, *quom* ei advorsum *veneram* (= *aderam*; cfr Cic. Verr. 4, 13, 30), facere atriensem *voluerat* sub janua; Cic. Att. 3, 18, 1 expectationem non parvam *attuleras*, *quom scripseras* —; Liv. 27, 44, 1.

b. *Actio iterativa*. B. 424 id *quom optigerat* (sc. ut discipulus digitum longe a pædagogo pedem efferret ædibus), hoc etiam ad malum *arcessebatur* malum: et discipulus et magister *perhibebantur* inprobi.

II. Conjunctivus.

A. Præsens in temporali sententia.

1. Conjunctivus potentialis.

a. *Actio iterativa*; prædicatum in 2 pers. sing. ponitur. Ep. 718 ut *acerbumst* pro benefactis *quom* mali messim *metas*; Ps. 142 faciem *quom aspicias* eorum, hanc mali *videntur*; Merc.

¹ in talibus exemplis, qualia sunt *quom peribat vidi* (B 469); *memini quom haut audebat* (Capt. 303) *quom* temporale ad explicativum quodam modo transit (vide p. 19); cfr id quod nostri dicunt: jag såg (hörde, mins) *när* han var här; jag vet aldrig *då* han har varit frikostig (= jag vet ej något tillfälle *då* —, något exempel på att —, jag vet ej af att —).

610, 550, Mil. 820, B. 442, 540, Cas. 562, Trin. 1051, Ps. 137, Pers. 3, 1, 23 etiam *tum vivit, quom esse credas* mortuam; Merc. 553.

b. *Actio singularis* (bis). Capt. 516 nunc illud *est, quom* me fuisse quam esse nimio *mavelim*; Most. 158 jam pridem ecastor frigida non lavi magis lubenter, nec (sc. fuit) *quom*¹ me melius *rear* esse defecatam.

2. *Conjunctivus subjectivus* vel *obliquus*. B. 1191 egon *quom* hæc cum illo *adcurbet inspectem?* Cas. 133. As. 185 etiam catulo meo subblanditur novos amator, se ut *quom videat* gaudeat; Pers. 2, 2, 9 quo ergo is nunc? *Pa.* domum: uti domi sim, *quom illi censeas*; Mil. 578 scio quam rem gerat: ut miles, *quom extemplo* a foro *adveniat* domum, me comprehendat; St. 65 facite sultis nitidæ ut ædes meæ sint, *quom redeam* domum; 113, B. 140, Pers. 2, 2, 8; 1, 3, 72; Amph. 542, 983, Capt. 495, Aul. 278, Curc. 253, Most. 249, 1064; Aul. 273 curata fac sint *quom* a foro *redeam* domum; Ps. 1113 metuo quom hic non adest, ne metuam *quom adsiet*; 168 intro abite atque hæc celerate, ne mora quæ sit, coquos *quom veniat*; As. 777, 780, Poen. prol. 27; Aul. 791 qui homo culpam admisit in se, nullust tam parvi preti *quom pudeat* quin puriget se; Merc. 344 neque is *quom roget*, quid loquar, cogitatumst; B. 76 miles *quom* huc *adveniat*, te volo me amplexari; 58, Capt. 961, Men. 454.

B. Perfectum in sententia temporali.

1. *Conjunctivus potentialis*. Rud. 979 quippe *quom extemplo* in macellum pisces *prolati sient*, nemo emat; Truc. 2, 1, 23.

2. *Conjunctivus subjectivus* vel *obliquus*. Men. 542 in auris da mihi, ut te libenter videam, *quom* ad nos *veneris*; Cas. 131; Capt. 434 ne tu me ignores, *quom extemplo* meo e conspectu *apscesseris*; Capt. 473 eos requirunt, qui, lubenter *quom ederint*, reddant domi; Trin. 621; Mil. 1150 non tu scis, *quom* ex alto puteo susum ad summum *escenderis*, maxumum periculum inde esse?

C. Imperfectum in temporali enuntiatione.

1. *Conjunctivus subjectivus, obliquus, potentialis*. Amph. 127 sumpsi Sosiæ imaginem —, ut ne qui essem quærerent, vorsari crebro hic *quom viderent* me domi; B. 955 tria fuisse audiavi fata — tertium, *quom* portæ Phrugiae linen superum *scinderetur*; Merc. 70; Poen. 681 videre equidem vos vellem, *quom* huic aurum *darem*; B. 433 *quom* librum *legeres* [*när man någon gång* (= hvarje gång man) *läste* — potent. præteriti], si in una peccavisses sullaba, fieret corium tam maculosum quamst nutricis pallium (cfr p. 72, 2) *kunde man, ifall man tog fel på enda bokstaf, få så på huden, att den blef* —.

2. *Conjunctivus* in tempor. sent. *non pendet* ex alia enuntiatione (bis). Merc. 980 quem quidem hercle ego in exilium *quom iret*², redduxi domum; Truc. 1, 2, 61 O Astaphium, haut istoc modo solita's me ante appellare sed blande, *quom* illuc quod aput vos nunc est aput me *haberem*³.

Adnot. Ad statum significandum Plautus *quom conjunctionem cum imperfecto indicativi jungit*; *aureæ quoque ætatis scriptores, quamquam sæpius imperfectum conjunctivi, tamen haud raro imperf. indicativi adhibent* (cfr supra p. 73. C.)⁴

¹ sic Lorenz. (codd.); Ritschl. quod.

² var. lect. (cfr Loewe); Lübbert. ibat; cfr tamen Hoffm. p. 195.

³ Lübb. habebam; cfr tamen Hoffm. p. 196.

⁴ cfr Hoffmann p. 91 sqq. De quom temporale apud Plautum cfr Lübb. p. 42—95.

D. Plusquamperfectum in temp. sent.

Conjunctivus pendet ex alia sententia. Ep. 356 ita suasi seni atque hanc habui orationem, ut *quom redisses* ne tibi ejus copia esset; Rud. 533 utinam fortunam nunc anatinam uterer, *uti quom exivissem* ex aqua, arerem tamen; As. 442 aibat reddere, *quom exemplo* redditum esset; Mil. 390.

Adnot. 1. Conjunctivus plusq. post quom temporale non invenitur in oratione recta apud Plautum. Nam quod codices habent Asin. 394 *quom venisset post non rediit? pravum est* (cfr Lübb. p. 93).

Adnot. 2. Quom temporale apud Plautum cum præsenti ind. (supra 100 exempla — dimidia fere pars actionem iterativam significat) plus duplo sæpius quam cum perfecto ind. jungitur, cum perfecto ind. aliquanto sæpius quam cum imperfecto ind., æque autem sæpe atque cum futuro. Eadem fere ratio est apud Terentium, nisi quod imperfectum ind. apud eum perrarum est (Ter. 4 ex., Plaut. circa 30) et quod perfectum ind. apud Ter. semel (apud Pl. 10) adhibetur ad significandam iterationem. Apud utrumque impf. conj., plusq. conj., plusq. ind. rarissima sunt.¹

Quom + tum = på samma gång som — så; så väl som; nonnumquam invenitur apud Plautum et quidem ita, ut sententia incipiens a quom in indicativo ponatur. Truc. 4, 1, 6 *quom hoc jam volupest, tum* istuc nimio magnæ mellinæ mihi; Cist. 1, 1, 1.

C. Quando.

Quando conjunctio jungitur cum indicativo (cfr Adn. 1); per sententiam temporalem significatur

A. Actio singularis.

1. **Futurum** (*simpl., exact.*) in temp. sent. sæpissime ponitur. Most. 97 *quando dicta audietis* mea, aliter hau *dicetis*; Men. 73. Ps. 258, St. 475; Mil. 810 *dicam tum, quando* usus *poscet*; Capt. 231 *memento scire, quando* id quod voles *habebis*; Ps. 258; Men. 547 *quando habebis, tum dato*; 429; Most 403 neu quisquam *responset, quando* hasce ædis *pultabit* senex; Trin. 788; Ps. 646 at ego, *quando* eum esse *censebo* domi, *rediero*; Men. 271. — Men. 987 *propest, quando* hæc mea meus erus ob facta pretium *exolvit den tid är nära, då* —. Men. 664 opera *reddetur, quando* quid tibi *erit surruptum* domo; Most. 689 *tum accedam* hunc, *quando*, quid agam, *invenero*; Rud. 755 postea tu *aspicito* meum, *quando* ego tuum *inspectavero*; Amph. 1097 *apsolvito* hinc me extemplo, *quando* satis *deluseris*; Mil. 524, Merc. 117 tres simitu res *agendæ sunt, quando* unam *occeperis*; Capt. 691.

2. **Perfectum præsens** in temp. sent. rarum est (cfr *postquam*). Capt. 300 nunc *quando* patriam et libertatem *perdidi* (= non habeo), non ego me istunc potius quam te metuere æquom censeo; Trin. 616 quid illic festinet sentio: ut agro evortat Lesbonicum, *quando evortit* ædibus.

B. Actio iterativa.

1. **Præsens** in sent. temporali. Men. 78 juvenus nomen fecit Peniculo mihi ideo quia mensam, *quando edo, detergeo*; Men. 926 ubi satur sum, nulla (intestina) crepitant: *quando esurio, tum crepant*; Men. 304, St. 201, Capt. 336, As. 301; — As. 289 pro monstro *extemplost*,

¹ Lübb. p. 74—76, 95.

quando (när = om, att; cfr quom *explicativum* (p. 19. B.) qui sudat *tremi*; — Trin. 671 *quom* inopiast, *cupias: quando ejus copiast, tum non velis*.

Prædicatum sententiæ temporalis persæpe est *verbum voluntatis*: Amph. 864 interdum *fio* Juppiter, *quando lubet*; B. 224 *adveniat, quando volt*; Men. 216, 421, Mil. 363, Amph. 862, 972.

2. **Perfectum** (*antecedens iterativum*) in temporali sent. Merc. 167 *nullust, quando ocepit*, blandior; As. 216 auceps *quando concinnavit* aream, *offundit* cibum; Truc. 4, 2, 37 *quando acceptumst*, non *potest* ferri foras; Aul. 249 *quando occasio illæc periiit, post sero cupit*; Most. 92, As. 303; Pers. 4, 4, 87 tamquam hominem *quando animam efflavit*, quid eum quæras, qui fuit? Capt. 86 *quando redierunt*, Molossici odiosicique et multum incommodestici (sc. *sumus*); Pers. 4, 4, 86 omne ego pro nihilo esse *ducto*, quod fuit, *quando fuit sedan det icke längre finnes*.

3 **Imperfectum** (semel) vel **Plusquamperfectum** (semel): Ps. 1180 noctu in vigiliam *quando ibat* miles, quom tu ibas semul, *conveniebatne* in vaginam tuam machæra militis? Ep. 447 pugnis meis *eradicabam* hominum aureis (= aures), *quando oceperam*.

Adnot. 1. Conjunctivus subjectivus vel *obliquus*: B. 730 propterea te volo scribere, ut pater cognoscat literas, *quando legat*; 768; Trin. 1143; Men. 1045 ne tum, *quando sanus factus sit*, a me argentum petat; Ps. 663; 725 callidum doctum, qui *quando principium præhenderit*, teneat quid se facere oporteat; Merc. 406 illa forma matrem familias flagitium sit sei sequatur, *quando incedat* per vias.

Adnot. 2. Quando in temporali significatione raro invenitur apud florentis ætatis scriptores (cfr Dræg. 2. p. 583).

Simul ac (så snart som) uno tantum loco inveni: As. 479 id tibi quidem hercle *fiet*, ut vapules, Demænetum *simul ac*¹ *conspexero* hodie. *Simul* per se ipsum conjunctionis munere non fungitur apud Plautum. Terentius autem: Ph. 823 hic *simul* argentum *repperit*, cura sese *expedivit*.

D. Dum.

I. Indicativus.

A. Dum significat medan, under det att.

1. Temporalis significatio simplex est.

a. **Præsens** in temporali sententia; agitur

α. *De tempore præsentis*. B. 817 quem di diligunt, adulescens *moritur, dum valet sentit sapit*; Pers. 3, 1, 35 *dum tunicas ponit*, quanta *afficitur* miseria; Cas. 367. — Aul. 621 perscrutabor fanum, si *inveniam* uspiam aurum, *dum hic est occupatus*; — St. 764 *da* mihi saviu, *dum illic bibit*; Ps. 921 *dum ille dormit*, volo tu prior *occupes*; — Rud. 314 *dum hic astatis, vidistis* huc venire, qui tris secum homines duceret? Trin. 30 *dum illi cegrotant*, interim mores mali — *succevere*; Ep. 669 *dum te sequor*, lassitudine *invaserunt* misero in genua flemina; Amph. 114, Mil. 1271.

¹ Fleckeis. quemadmodum aliis locis, ita hic **semul**, non **simul** scribit; tamen **semul** adverbium num ullo loco inveniatur apud Plautum, incertum est, si quidem fides est habenda codici ambrosiano; **simul** autem multis est locis (Studemund. pag. 521 sub **simul**).

β. *De tempore præterito.* Trin. 166 ruri *dum sum* ego unos sex dies, — ædis venalis hasce *inscribit* literis; Amph. 1120 quid fit deinde? porro loquere. Br. puer ambo anguis enicat. *dum hæc aguntur*, voce clara *inclamat* uxorem tuam; Merc. 193. — Poen. 1317 quin *adhibuisti, dum istæc loquere*, tympanum? St. 366 *dum percontor* portitores, — *conspicatus sum* interim cercurum; Rud. 368 *excolvi* restem *dum illi timent*; 515; Ps. 1279, Curc. 410, Men. 449; Amph. 1098, Cist. 1, 1, 91; Merc. 924; 97 *dum* in portu *ambulo*, hospes me *adgnovit*, ad cenam *vocat*.

γ. *De tempore futuro.* Mil. 197 paulisper *tace, dum* ego mihi consilia in animum *convoco* et *dum consulo* quid agam; Ps. 40 *tace, dum* tabellas *pellego*; Cas. 879 operam *date, dum* mea facta *itero*; B. 988, 1006, Rud. 1036; — Men. 258 ubi nil habebis, geminum *dum quæris, gemes*; Most. 688 huc *concessero, dum* mihi senatum consili in cor *convoco*; As. 914 interea ut *decumbamus suadebo*, hi *dum litigant*; Ps. 572 concedere intro *lubet, dum concenturio* in corde *suophantias*; Amph. 980, Men. 330.

b. **Futurum et perfectum** in temp. sent. rarissima sunt. Truc. 4, 2, 24 interea, magister *dum tu commentabere, volt* illa itidem commentari; Men. 215 *dum coquetur*, interim *potabimus*. Cas. 367 *dum* "mihi" *volui*, "huic" *dixi*; St. 630 *dum* parasitus mihi atque fratri *fuisti*, rem *confregimus*.

2. Admixta est significatio instrumentalis vel causalis; *dum* = i det att, i och med det samma som, alldenstund.

Præsens vel (raro) **perfectum** in temp. sent. ponitur. Ps. 685 certa *amittimus, dum* incerta *petimus*; Trin 255 fit ipse, *dum* illis comis *est*, amator inops; Truc. 1, 1, 17 *dum* huc *dum* illuc rete *vortit, impedit* piscis; — Trin. 1149 quid ego ineptus, *dum* sermonem *vereor* interrumpere, solus *sto?* Merc. 348 meost error animo, *dum* servi mei *perplacet* mihi consilium, *dum* rursum haud *placet*. — Cas. 567 *contrivi* diem, *dum* *adsto* advocatus quoidam cognato meo; Rud. 37 *dum* alios *servat*, se *inpedivit* interim; Ep. 650. — Mil. 409 *dum* te fidelem facere ero *voluisti, apsumptu's* pæne.

B. Dum significat så länge som.

a. **Præsens** sæpissime in sent. temp. ponitur. Capt. 84 parasiti *vicitant* suco suo, *dum* ruri *rurant* homines quos ligurriant; Pers. 1, 3, 33 *dum* mane *est*, omnes esse mortales *deceat*; Truc. 2, 3, 1 piscis credo qui usque *dum vivont lavant* minus diu lavare quam hæc lavat Phronesium; 1, 2, 63; — Men. 72 hæc urbs Epidamnus *est, dum* hæc *agitur* fabula; Merc. 553 *dum potes ames*; Most. 20; Pers. 5, 2, 33; — Most. 217 si illum *inservibis* solum, *dum* tibi nunc hæc *cetatulast*, in senecta male querere; As. 463.

b. **Futurum et perfectum** minus sæpe inveniuntur in temp. sent. Men. 93 facile *adservabis, dum* eo vinelo *vincies*; Ps. 507 numquam edepol quoiquam *supplicabo, dum* quidem tu *vives*; 339; As. 870. — Most. 134 usque probus *fui*, in fabrorum potestate *dum fui*; Merc. 373 perpetuo recte (valui), *dum* quidem illic *fui*; Truc. 2, 1, 7 *dum fuit dedit*: nunc nihil habet, quod habebat nos habemus; Ep. 178; — Truc. 2, 4, 39 quasi uxorem sibi me *habebat* annum *dum* hic *fuit*; Capt. 925.

Imperfectum (semel). Truc. 1, 2, 63 te *dum vivebas, noveram*.

C. Dum significat till dess.

a. **Præsens** sæpissime in temp. sent. invenitur. Rud. 879 *manete, dum* ego huc *redeo*; Ep. 633 opperire, *dum* *effero* ad te argentum; Rud. 575 *da* mihi vestimenti aliquid aridi, mea

dum arescunt; 938, Curc. 253; Mil. 1334 *ne interveneris, dum resipiscit*; Rud. 880, 774, Truc. 4, 4, 21; 4, 4, 34 quem mage *amo* quam me *dum* id quod cupio inde *aufero*; Capt. 233; Merc. 657; Most. 683 ego hic tantisper, *dum exis*, te *opperiar* foris; Mil. 583; As. 328 *mansero* tuo arbitratu, vel adeo *usque dum peris*.

b. **Futurum** (*simplex, exactum*) raro adhibetur. Amph. 472 erroris illos et dementiæ *complebo* adeo *usque* satietatem *dum capiet* pater illius quam amat; Pers. 1, 1, 54 *usque ero* domi, *dum excoxero* lenoni malum.

II. Conjunctivus.

Sententia temporalis est in **or. obl.** aut ad **consilium** alicujus refertur.

a. **Præsens** in temp. sent. Poen. 884 quid est quod metuas? *Syn. dum* ero insidias *paritem*, ne me perduim; Rud. 499 deos quæso, *dum vivas*, uti omnis tui similis hospites habeas tibi; Poen. 20; — Rud. 1190 quid meliust quam ut — *abeam*, saltem *tantisper dum apscedat* hæc a me ægrimonia; Ps. 1234 ne expectetis, *dum* hac domum *redeam* via; Cist. 5, 2, 1; Mil. 1249 *opperiamur, dum exeat* aliquis; Amph. 697 paulisper mane, *dum edormiscat* unum somnum; B. 932 lubet lamentari, *dum exeat*; As. 369, Ps. 564.

b. **Imperfectum** in sent. temp. Ep. 501 conducta veni ut fidibus cantarem seni, *dum* rem divinam *faceret*; 316; — Ps. 1282 inde huc exii, crapulam *dum amoverem*; Mil. 869, 950. — Truc. 4, 3, 69 haud mansisti, *dum* ego *darem* illam; Trin. 170 lupus opservavit (stod på lur), *dum dormitaret* canes (= canis).

Conjunctivus irrealis: Rud. 1261 *dum* prædam habere se *censeret*, interim præda ipsus *esset*.

c. **Plusquamperfectum** in temp. sent. (semel). Merc. 78 se mercis vectatum — adeo *dum*, quæ tum haberet, *peperisset* bona.

E. Donec (*donicum*.)

Donec significat **till dess, förr än**; jungitur cum **indicativo**. Non sæpe adhibetur apud Plautum.

a. **Præsens** in sent. temp. Most. 116 *neque* id *faciunt, donicum* parietes *ruont*; Cist. 2, 3, 40 *instare usque adeo, donec adjurat* —; Merc. 194 *neque* quisquam hominem *conspicaturst, donec* in navem *subit*.

b. **Perfectum** in sent. temp. Truc. 1, 1, 18 *impedit* piscis *usque adeo donicum* eduxit foras; Amph. 598 *credebam* primo mihimet Sosia, *donec* Sosia egomet ille *fecit* sibi uti crederem.

c. **Futurum exactum** in sent. temp. Mil. 269 *ibo* odorans quasi canis venaticus *usque donec persecutus* volpem *ero* vestigiis; B. 758 *ne exurgatis, — donec erit datum*; Aul. 58 si ex loco — *excesseris*, aut si *respexis, donicum* ego te *jussero*, — te *dedam* cruci; Ps. 1168; Rud. 716, Capt. 339.

Conjunctivus præsentis (semel). Rud. 812 si hercle illic illas hodie digito tetigerit *invitas, ni* istunc istis (clavis) *invitassitis usque adeo, donec* qua domum *abeat nesciat, peristis* ambo.

Adnot. Quoad apud Plautum vim conjunctionalem (så länge som, till dess) *non habet; invenitur paucis tantum locis ac significat aut så vidt* (cfr p. 18. Adn. 2) *aut till (inom) hvilken*

grāns (*tid*). Men. 771 verumst modus tamen, *quoad* pati uxorem oportet; Ps. 624 nam olim quom abiit, argento hęc dies pręstitutast, *quoad* (*såsom den tid, inom hvilken*) referret nobis, neque dum rettulit.

F. Priusquam (*prius — quam*).

A. Indicativus.

Actio enuntiationis temporalis aut **singularis** est aut **iterativa** aut **non fieri** indicatur.

1. Pręsens in sent. temp. Non raro de *rebus futuris* agitur (cfr Dręg. p. 618).

Pręsens (indic., imperat., conj.), raro **futurum** et **perf.** in *primaria* sent. Men. 277 *prius* jam convivę *obambulant* ante ostium, *quam* ego opsonatu *redeo*; Merc. 456 *Dem. prius respondes quam rogo*. Char. *prius* tu *emis quam vendo*, pater; — Poen. 1211 *prius quam abitis*, vos *volo* ambas; As. 232, St. 538; Mil. 1329 licet complecti *prius quam* proficisco? 1339; — As. 940 *da* saviu *etiam prius quam abis*; Truc. 1, 2, 19, Curc. 210; Mil. 1408 opsecro hercle te, mea verba ut audias *prius quam secat*; As. 448; Most. 326 cave, ne *prius* in via *accumbas, quam — coimus*. St. 197 quę loquitur *auscultabo prius quam conloquor*; Cic. Phil. 1, 4, 11 *prius quam* de republica dicere *incipio*, pauca *querar*. Trin. 198 numquid *prius quam abeo* me *rogaturus*? Curc. 637 is *prius quam moritur* (pręs. hist.) mihi *dedit*; Poen. 67 puer *surripitur* Carthagine sexennio *prius quidem quam moritur* (pręs. hist.) pater.

Actio iterativa. Capt. 663 semper *occant, prius quam sariunt* rustici; B. 439 at nunc, *prius quam septuennis est*, si attingas eum manu, extemplo puer pędagogo tabula *disrumpit* caput. Mil. 709 *prius quam lucet adsunt, rogitant* noctu ut somnum ceperim.

Actio significatur non fieri. Men. 921 quid *cessas dare* potionis aliquid, *prius quam percipit* insania? Poen. 790 quid ego *dubito fugere* hinc in malam crucem, *prius quam* hinc oporto collo ad prętorem *trahor*? Trin. 984 *properas* an non *propere abire* actutum ab his regionibus, dormitator, *prius quam* ego hic te *jubeo* mulcari male? Curc. 567 *reddin* an non virginem *prius quam* te huic meę machærę *objicio*, mastigia? Ep. 616.

2. Perfectum in temp. sent.

Pręsens (indic. conj.), **perfect.** ind., **impf.** (ind. conj.), **plusq.** ind. in *prim.* sent. Poen. 919 satine, *prius quam unumst injectum* telum, jam *instat* alterum? Amph. 513 *prius abis quam lecti concaluit* locus; Merc. 155, Mil. 1005; — Rud. 1131 *prius quam* plane *aspexit* ilico eum esse *dixit*; Mil. 119, Amph. 102, Aul. 208; Rud. 1168 di perdant me, qui *non circumspexi* centiens *prius*, me nequis inspectaret, *quam* rete *extraxi* ex aqua; — Trin. 976 *prius non tu is eras quam auri feci* mentionem; As. 141; — Ps. 53 *prius quam* hinc *abiit* quindecim miles minas *dederat*; — Most. 79 *facite* ut redeat, *priusquam* omnia *periere*; Capt. 537 utinam te di *prius perderent* (*hade förderfvat*), *quam periisti* e patria tua.

Actio iterativa. Trin. 526 vinum *prius quam coctumst pendet* putidum; Ps. 818; *prius quam triverunt* oculi ut extillent *facit*.

Actio temporalis sententię prohibetur. Aul. 397 *cesso prius quam* prorsus *perii currere*?

3. Futurum (*simplex* raro, *exact.*) in tempor. sent.

Futurum (simpl., exact.), **pręs.** (ind. conj., imperat.) in *prim.* sent. Ps. 524 *prius quam* istam pugnam *pugnabo*, ego etiam *prius dabo* aliam pugnam claram, 885 *prius quam* quicquam convivis *dabis, gustato tu prius*; — B. 921 quos (Philippos) non *dabo, prius quam prius* filium *convenero*; Mil. 214; Merc. 863, Pers. 2, 2, 37. — Merc. 496 *non possum, prius quam*

tu ad me *redieris*; Ep. 271 nunc *occasiost* faciundi, *priusquam* in urbem *advenit*; — Ep. 304 ne *abitas*, *priusquam* ego ad te *venero*; Ps. 1031 metuo ne — *advenat prius quam* Harpax *abierit*; — Ep. 122 hominem pistori dabo, nisi *prius comparassit* mihi quadraginta minas, *quam* argenti *fuero elocutus* ei postremam syllabam.

Inest notio prohibendi in *prim. sent.* Capt. 831 *aperite prius quam* pultando foribus exitium *dabo*.

4. Imperfectum vel plusquamperfectum in enunt. tempor. (raro). B. 438 olim populi *prius* honorem *capiebat* (sententia primaria est *affirmativa*; cfr Hoffm. p. 175, Kühn. p. 907) suffragio, *quam* magistro *desinebat* esse dicto oboediens (iterat.). Truc. 2, 6, 30 quid illi ex utero exitiost (notio prohibendi), *priusquam poterat* ire in proelium? Amph. 603 ut — me *præmisisti* domum, *Am.* quid igitur? *So.* *prius* multo ante *ædis stabam quam* illo *adveneram*.

B. *Conjunctivus.*

Actio sententiæ temporalis est in oratione obliqua (conj. obliquus, subjectivus) aut est *iterativa* aut significatur *non fieri*.

1. Præsens in sententia *temporali*. Amph. 533 exire ex urbe *prius quam* *lucescat volo*; Merc. 601 *prius quam* *recipias* anhelitum, uno verbo *eloquere*: ubi sum? Truc. 2, 6, 43 tritici opust granariis, ne ille *priusquam* spolia *capiat*, hic nos *extinxit* fames.

Actio enuntiationis temporalis prohibetur. Amph. 240 animam *omittunt* (præs. hist.), *prius quam* loco *demigrent*. — Men. 846 ibo, adducam qui hunc *devinciant*, *prius quam* turbarum quid *faciat* amplius; Rud. 626 *prætorquete* injuriæ (dat.) *prius* collum *quam* ad nos *pervenat*; Rud. 455 quid cesso fugere in fanum, in aram uti *confugiamus prius quam* lepro *veniat* nosque hic *opprimat*? Ps. 242.

Actio iterativa. Poen. 321 *prius quam* Venus *expergiscatur*, *prius deproperant* sedulo sacrificare; Mil. 689.

2. Perfectum in sent. *tempor.* B. 175 ne Nicobulum me *sinas* nostrum senem *prius convenire quam* sodalem *viderim*; Ep. 70; Mil. 1096 *nullo hæc pacto potest prius* in *ædis* recipi, *quam* illam *amiserim*; Trin. 886. Truc. 1, 1, 31 *priusquam* unum *dederis*, centum quæ *poscat parat* (iter. cfr As. 168).

3. Imperfectum vel Plusquamperf. in *temporali* enuntiatione (raro). Mil. 886 multos *vidi* regionem *fugere* consili *prius quam* repertam *haberent*; B. 1030 *jus jurandum dedi*, daturum id me — *prius quam* a me *abiret*; — Rud. 494 utinam tu *prius quam* te oculis *vidissem* meis malo cruciatu in Sicilia *perbiteres*.

Adnot. *Antequam* apud Plautum non inveni. De quoniam vide p. 22.

Parataxis.

Quam constat esse consuetudinem concitatae orationis et quidem maxime quotidiani sermonis, ut enuntiationes pariter connectantur — coordinentur, nostri appellant —, non subjungantur (subordinentur) inter se, ea apud Plautum, quippe qui communi utatur sermone, latissime patet. Ac persaepe nulla omnino posita conjunctione enuntiationes componuntur (asyndeton).

Amph. 228 sqq. consonat terra: clamorem utrimque eferunt. imperator uterque hinc et illinc Jovi vota suscipere, tum exercitum hortarier. pro se quisque id quod quisque et potest et valet edit, ferro ferit: tela frangunt: boat caelum fremitu virum: ex spiritu atque anhelitu nebula conflat: cadunt volnere viri virum. denique ut voluimus, nostra superat manus: hostes crebri cadunt: nostri contra ingruont. Capt. 505—514 tandem abii ad praetorem. ibi vix requievi, rogo mihi sygraphum: datur: ilico dedi Tyndaro: ille abiit domum: inde ilico praevortor domum, postquam id actumst. eo protinus ad fratrem, mei ubi alii sunt captivi: rogo Philocratem ex Alide equis hominum norit: hic exclamat, esse eum sibi sodalem: dico eum esse apud me. hic extemplo orat opsecratque, eum sibi videre ut liceat. jussi ilico hunc exolvier. inde abii. 721—735 petito gratiam istam. ducite ubi ponderosas, crassas capiat conpedis: inde ibis porro in latomias lapidarias. ibi quom alii octonos lapides ecfodiunt, nisi cotidiano sesquiopus confeceris, sescentoplago nomen indetur tibi. — curabitur: nam — custodibitur, — lapides eximet. hunc cruciabo, non uno apsolvam die. — abducite istum —, jubete conpedis. pingier. inde — in lapicidinas facite deductus siet. Rud. 855—58 abi ad litus —, jube illos ire —: post redito. B. 982—85 verbum nullum fecit: — auscultabat: conscripsit tabellas: opsignatas has dedit mi: tibi me jussit dare. cfr Amph. 997—1003, Mil. 202—227, Curc. 354—62, Cist. 1, 3, 14—54, 2, 3, 72—77; Ter. And. 100—102, 127—133, Haut. 140—147, 275—79, Ph. 829—830, 862—864, Ad. 44—52.

Transgredior ad singulas tractandas parataxis formas, respondententes singulis sententiarum generibus.

1. Parataxis causalis et explicativa.

A. Posterior sententia respondet enuntiationi causalis.

1. Ratio causalis aliquo vocabulo indicatur: *ita, sic, adeo, tantus, is.*

*Ita (så, till den grad =) ty, enär*¹.

a. **Indicativus** in *priore* sententia. Mil. 397 timeo quid rerum gesserim: *ita* dorsus totus prurit; 518 sicut etiam nunc nescio quid viderim: *ita* istast hujus similis nostrai tua; 159; 1261 stare nequeo: *ita* animus per oculos meus defit; Rud. 255 hau longe abesse oportet homines hinc: *ita* hic lepidust locus; 530; Ps. 996 hodie Sicuoni necessest me esse aut cras mortem exequi: *ita* erus meus est inperiosus; Cist. 2, 1, 18 maritumis moribus mecum experitur: *ita* meum frangit amantem animum; 68 et illud paveo, et hoc formido: *ita* tota sum misera in metu; 4, 2, 19 et intus paveo et foris formido; *ita* nunc utrobique me metus agitatur; Truc. 4, 3, 9 vis subigit verum fateri, *ita* lora lædunt brachia; 2, 1, 40; Ter. Eun. 1051; B. 24 Prænestinum opino esse: *ita* erat gloriosus; Amph. 1077 timeo totus, *ita* me increpuit Juppiter; Mil. 177 quis is homost? *Pe.* nescio: *ita* abripuit repente sese subito; Rud. 823 hoc Herculist jam, Veneris fanum quod fuit: *ita* duo

¹ cfr Curc. 452 credo hercle te esse ab illo; nam *ita* nugas blatis.

destituit signa hic cum clavis senex; Most. 352 nec Salus nobis saluti jam esse, si cupiat, potest: *ita* mali mæroris montem maximum ad portum modo conspicatus sum; Truc. 5, 24 corrumpor situ. *ita* miser cubando in lecto hic expectando obdurui; Rud. 825 non hercle quo hinc nunc gentium aufugiam scio: *ita* nunc mi utrumque sævit, et terra et mare; Cist. 1, 1, 6; 1, 1, 16; 2, 1, 21; Ep. 532, Truc. 1, 2, 94. Ter. And. 173, 937, Haut. 309, Hec. 277. — Most. 996 in terras ultimas sum circumvectus: *ita*, ubi nunc sim, nescio; Merc. 345 neque is quom roget, quid loquar, cogitatumst: *ita* animi decem in pectore incerti certant; Capt. 468; 913 male formidabam: *ita* frendebat dentibus; Men. 119 portitorem domum duxi: *ita* omnem mihi rem necesse eloquist; Amph. 1067 ardere censui aedis: *ita* tum confulgebant; Capt. 676 illum esse servom credidi, te liberum: *ita* vosmet aiebatis (sã saden *I*) *itaque* nomina inter vos permutastis; Most. 315 inde effugi foras: *ita* me convivi — tæsuumst; Rud. 87; Amph. 1100; Mil. 167; Capt. 656, 674; Trin. 29; Ter. Ph. 284; Hec. 518, 815; As. 451 non hercle te provideram: quæso ne vitio vortas. *ita* iracundia opstitit oculis; Merc. 532 bono animo's: liberabit ille te homo: *ita* edepol deperit; Rud. 457, 903 in digitis hodie percoquam quod ceperit: *ita* fluctuare video vehementer mare; 457; Ter. Haut. 669; B. 793 pendebit hodie pulcre: *ita* intendi tenus; B. 242 quem faciam arietem Phruxi: *ita* detondebo auro usque ad vivam cutem; Mil. 662.

b. **Conjunctivus** (potentialis, optativus, irrealis) in *priore* sententia. Rud. 212 aliquem velim, qui mihi — viam monstret: *ita* nunc hac an illac eam, incerta sum consili; B. 180 abire nullo pacto possim, si velim: *ita* me vadatum amore vinctumque attines; Pers. I, 1, 5: Most. 656 malum quod isti di duint: *ita* mea consilia perturbat; 685 di te perdant, senex: *ita* mea consilia tu oppugnans male; Rud. 1226 Hercules istum infelicet cum sua licentia: *ita* meas replevit auris; Mil. 1087 ne magis sim pulcer quam sum: *ita* me mea forma habet sollicitum; Men. 596; Ter. And. 761; Trin. 832—37 absque foret te: — distraxissent satellites tui miserum —: *ita* quasi canes navem circumstabant venti, — ni pax propitia foret præsto; Ter. Eun. 673.

c. **Imperativus** in sent. *priore*. Mil. 523 transcurrere curriculo ad nos: *ita* negotiumst (ställningen är sådan, fordrar det; cfr Sall. Jug. 56, 1 id quod negotium poscebat); B. 755; Ps. 993 set propra hanc pellegere quæso epistulam: *ita* negotiumst; atque accipere argentum actutum; Curc. 283; Trin. 1175 aperite hoc, aperite propere et Lesbonicum, si domist, evocate: *ita* subitumst propere quod eum conventum volo; Ep. 161 vide quid agas: *ita* res subito hæc objectast tibi.

Inest haud raro in antecedente sententia

a. **Particula affirmativa**. Mil. 486 non hercle hisce homines me marem, set feminam vicini rentur esse servi militis: *ita* me ludificant; Cas. 340 non hercle opinor posse: *ita* uxor acriter tua instat, ne mihi detur; Capt. 913, Rud. 824. Capt. 253 edepol tibi ne in quæstione essemus cautum intellego: *ita* vinclis custodiisque circummoeniti sumus; Ps. 894 *profecto* quid nunc primum caveam nescio: *ita* in ædibus sunt fures; Most. 564 *ne* ego sum miser: *ita* et hinc et illinc mi exhibent negotium; B. 595.

β. **Exclamatio**. Ep. 411 ut ille fidicinam facete fecit nescire esse emptam tibi! *ita* ridibundam atque hilaram huc adduxit simul; Truc. 4, 1, 3 di magni, ut ego lætus sum et lætitia differor! *ita* ad me magna nuntiavit Cyamus hodie gaudia; Pers. 4, 3, 7; Most. 56 O carnificium cribrum, quod credo fore: *ita* te forabunt stimulis; Ter. Ad. 301 vae misero mihi: *tot* res repente circumvallant.

γ. **Interrogatio**. Rud. 221 quid mihi meliust, quid magis in remst, quam corpore vitam ut secludam? *ita* male vivo atque *ita* mi multæ in pectore sunt curæ; Cist. 1, 3, 2.

Sic, adeo (raro). Ps. 1129 malum quod tibi di dabunt: *sic* scelestu's; Merc. 64 sese non amori operam dedisse, neque potestatem sibi fuisse: *adeo* arte cohibitum se esse a patre.

Tantus, is. Capt. 869 te hercle mi æquomst gratias agere ob nuntium. *tantum* ego nunc porto a portu tibi boni; 826; Merc. 347 nec quid corde nunc consili capere possim, scio: *tantus* cum cura meost error animo; 672 nequeo mecastor: *tantum* hoc onerist quod fero; Rud. 668, B. 1008, As. 919. — B. 1057 edepol qui me esse dicat cruciatu malo dignum ne cum illo pignus haut aussim dare: *tantas* turbellas facio; Cic. Att. 6, 2, 1 dixerim me vel plurima^a vincla tecum summæ conjunctionis optare; *tantum* abest, ut — velim; B. 1086 sicut eum, si convenit, scio fecisse: *eo* ingenio gnatust; Trin. 852.

2. Ratio causalis nullo vocabulo indicatur. Amph. 1035 ego abeo, mihi negotiumst; Capt. 104 nulla juventutis spes est: sese omnes amant; 196 decet pati animo id æquo: si id facietis, levior labor erit; Rud. 145 Cererem te meliust quam Venerem sectarier: amoris hæc curat, tritico curat Ceres; 761 Vulcanum adducam: is Venerist advorsarius; Curc. 110 canem esse hanc quidem magis par fuit: sagax nasum habet; Amph. 1131 bono animo es: adsum ego auxilio tibi; 1132 aruspices mitte omnis: quæ futura et quæ facta eloquar; Rud. 531 ut fortunati sunt fabri ferrarii, qui aput carbones adsident: semper calent. — Aul. 376 atque *eo* fuerunt cariora, aes non erat (cfr p. 21 Adn. 3). Prædicatum sententiæ prioris sæpe est *perii, miser sum, salvus sum* vel tale aliquid. Mil. 491 *perii* hercle: ad me habet rectam viam; Rud. 844, 1279, B. 281, Aul. 393; Ps. 80 *miser sum*: argentum nusquam invenio mutuom; Ps. 974 *salvus sum*: jam philosophatur; Rud. 442, 1394, Amph. 331.

B. Prior sententia respondet *causali* enuntiationi.

Ratio causalis aut *nullo vocabulo* significatur aut talibus, qualia sunt **eo, id, proin, propterea, ob eam rem, propter eam rem**: Rud. 904 uxor vocat me ad prandium: redeo domum; 1283 abjudicata a me modost Palæstra: perditus sum; Most. 204 solam ille me soli sibi suo ære liberavit: solam me soli censeo esse oportere opsequentem. — Rud. 93 spem deserere nolui: *eo* vos detinui diutius; Most. 788 seni non erat otium: *id* sum opperitus; Men. 784 vivere hic non possum neque durare ullo modo: *proin* tu me hinc abducas; St. 180 per caram annonam dixit me natum pater: *propterea*, credo, nunc adessurio acrius; B. 684 hunc suspicabar: *ob eam rem* aurum reddidi meo patri; Cas. 278 subolet hoc jam uxori quod ego machinor: *propter eam rem* magis armigero dat operam.

Parataxis explicativa. Cas. 584 vitium tibi istuc maxumumst: blanda's parum; Truc. 1, 2, 88 hoc nobis vitium maxumumst: quom amamus tum perimus; Ps. 1250 magnum hoc vitium vinost: pedes captat¹; cfr Merc. 596 id illi vitium maxumumst, *quod* nimis tardus est advorsum mei animi sententiam (cfr *quod explicativum* p. 17. 1. a.)

2. Parataxis consecutiva.

A. Post verba ac locutiones, quæ significant **göra, ske** vel tale aliquid (cfr p. 28, 29): *facio, impetro, adigo, fit, contingit, optingit, potis est, decet, opus est, optimum est, necesse est, licet*.

Facio.

Faxo ita sæpissime usurpatur; in sententia, quæ respondet sententiæ consecutivæ, ponitur a. *Futurum simplex.* Amph. 355 accipiere *faxo*; 997 *faxo* deludetur; 1107 magis jam *faxo* mira dices; As. 749 horrescet *faxo* lena; 131 ibi nomina *faxo* erunt; B. 506 *faxo* hau dicet nanctum quem delusserit; 715 *faxo* hic erunt; 831 *faxo* jam scies; Capt. 1010 liber in divitias

¹ possunt hujus generis exempla etiam ad paratax. consecutivam referri (cfr p. 30); Nep. 3, 3 est hoc commune vitium —, ut invidia gloriæ comes sit.

faxo venies; Cas. 484 vir aberit *faxo* domo; Curc. 587 quingentos pro uno *faxo* reperies; Ep. 156 jam *faxo* hic erit; 469 tuas possidebit mulier *faxo* ferias; 656 cetera posterius *faxo* scibus; 712 *faxo* scies; Mil. 463 *faxo* erit; 1367 *faxo* dices; Men. 326 jam ego hæc madebunt *faxo*; 468 *faxo* dices; 561 manifesto *faxo* jam opprimes; 661 *faxo* referetur; 792 ob istanc industriam etiam *faxo* amabit amplius; 950 potabis *faxo*; 956 jam ego illic *faxo* erit; Pers. 1, 3, si jam *faxo* hic aderunt; 2, 2, 13 laudabis *faxo*; 3, 3, 35 jam *faxo* hic erit; 3, 42 jam hic *faxo* aderit; Ps. 49 ex tabellis jam *faxo* scies; 387 temperi ego *faxo* scies; 393 jam hic *faxo* aderit; 1039 hau multo post *faxo* scibus; 1043 hau multo post *faxo* amplexabere; 1328 plus etiam *faxo* feres; Poen. 173 ego *te* jam *faxo* scies; 162 utrumque *faxo* habebit; 371 *faxo* dabit; 460 *faxo* erunt; 908 disperibit *faxo*; 910 conlibertus *faxo* eris; 1154 *faxo* — laudabitis; 1191 faciet *faxo*; 1228 *faxo* eris; 1227 *faxo* scibus; Rud. 365 scibus *faxo*; 578 exarescent *faxo*; 1351 *faxo* exhibit; Truc. 2, 4, 74 *faxo* aderit; 2, 2, 48 apud hos — *faxo* erit nomen tuom; Ter. And. 854, Eun. 285, 663, Ph. 308, 1055.

b. *Præsens conjunctivi*¹. Amph. 589 quouis ego in tergum *faxo* ista expetant mendacia; 972 *faxo* haut sit; B. 864 *faxo* se hau dicat nanctam quem derideat; Asin. 876 *faxo* hominem opprimas; 902 *faxo* scias; Most. 68 ervom tibi aliquis cras *faxo* adferat; 1133 ego ferare *faxo* in crucem; Men. 539 et palla et spinter *faxo* referantur; 644 *faxo* scias; 114 *faxo* visas; Ps. 949 *faxo* magis dicas; Trin. 62 tu hercle *faxo* hau nescias; 882 mea itinera ego *faxo* scias; Truc. 2 s, 13 *faxo* dicat; Ter. Ad. 209, 846.

c. *Futurum exactum vel perfectum conjunctivi*. Aul. 578 *faxo* operam perdiderit; Capt. 801 *faxo* vitæ opstiterit suæ; Men. 520 *faxo* haud inultus prandium comederis; cfr id quod nostri dicunt: *detta skall du ej ha gjort för intet* (= det, som du har gjort, skall ej blifva ostraffadt); Poen. 346 *faxo* constiterit; Trin. 60 *faxo* dederis; Ps. 766 oppidum expugnatum *faxo* erit lenonium.

Faxim. Amph. 511 ego *faxim* ted Amphitruonem *malis* esse quam Jovem; Aul. 494 *faxim* muli *sint* viliores; Merc. 814 *faxim* plures viri *sint* vidui; Truc. 1, 1, 43 *faxim sint*; Amph. 632 utinam di *faxint*, infecta *eveniant*; Trin. 221 pauci *sint faxim* qui sciant; Pers. 1, 2, 21 si id fiat, næ isti *faxim* nusquam *appareant*.

Fac, face, facito. Amph. 976 huc *fac adsis* Sosia; Ps. 157; St. 47 *memineris facito*; Pers. 3, 3, 41; Ter. Eun. 189, 196, 311, Ad. 511, 813.

Alie formæ (raro). St. 177 paupertas *fecit* ridiculus *forem*; Amph. 63 *faciam sit* tragi-comoedia.

Impetro, adigo. Trin. 591 tandem *impetravi abiret*; Rud. 681 vim mi *adigit adferam* ipsa.

Fit, optingit, potis est; neutrum pronominis demonstrativi sæpe additur. Most. 108 *illut* sæpe *fit*: tempestas venit, confringit tegulas; As. 191 *hoc fiet*: — tibi dono dabo; Trin. 913 *fieri istuc* solet: quod in manu teneas atque oculis videas, id desideres; Capt. 558 *fit* quod dixi: gliscit rabies; B. 951 adsimiliter mi hodie *optigit*: vinctus fui, set dolis me exemi; Pers. 2, 4, 26 *potin*, abeas? Cas. 731.

Decet, opus est, optimum est, necesse est, licet. Poen. 21 *decet* animo æquo nunc *stent* vel dormire *temperent*; Merc. 1004 *nihil opust resciscat*; As. 448 nunc *adeam optimumst*; Ep. 59; Poen. 1244 mihi patronus *sim necessesst*; Truc. 4, 3, 43; Merc. 989 eam ut volt per me sibi *habeat licet*.

B. Post vocabula demonstrativa.

1. **Pronomen demonstrativum**; jungitur sæpissime cum substantivo ita, ut enuuntiatio posterior significet, in quo posita sit ea, quæ antecedit notio, et qua re cernatur (cfr p. 30). Capt.

¹ quod Madvigius (opusc. acad. 2, 77 sqq.) *conjunctivum præsentis* conjunctum cum *faxo* in *futurum* mutavit, id audacius est, præsertim quum aliæ quoque formæ verbi *facere* paratactice jungantur cum conjunctivo (cfr Lübbert. "Der Conjunctiv Perfecti und das Fut. ex. im älteren Latein" p. 101).

98 *occepit questum hunc* inhonestum: captivos conmercatur; 232 *morem hunc* homines habent: quod volunt, dum impetrant sibi, boni sunt; Men. 338; Most. 115 *morem hunc* induxerunt: — mantant; St. 181 generi nostro *haec* reddidit *benignitas*: nulli negare soleo, siqui essum vocat; Merc. 115 *haec* hic *disciplina* pessumast: currenti hau quisquam dignum habet decedere; Ep. 363 *astutiam hanc* institui: deveniam ad lenonem; Mil. 237; 33 venter creat omnis *has aerumnas*: auribus perhauriendumst, ne dentes dentiant; B. 546 unum *hoc* ex ingenio malo *malum* inveniunt suo: nulli amici sunt, inimicos ipsi in sese omnis habent; Merc. 1019 cum eo nos *hac lege* agemus: inscitum arbitrabimur; Men. 102 *tantas* struces concinnat patinarias: standumst in lecto, si quid de summo petas; Capt. 227; B. 333; Mil. 1166 *nisi* modo *unum hoc*: hasce esse ædis dicas dotalis tuas (cfr p. 30. 2.). Ter. Eun. 102; Cic. Att. 13, 21, 5 *tantum* aberat ut binos scriberent: vix singulos confecerunt; Fin. 5, 57 (cfr Madv. § 440 anm. 1).

2. Adverbium demonstrativum: ita, sic, tam.

Ita = *på sådant sätt, till den grad*. St. 525 *ita* familiarem rem uxor curavit meam: omnium me exilem atque inanem fecit ægritudinum; As. 390 *ita* hæc moratatast janua: extemplo janitorem clamat; Ps. 881—84, 1235; Cas. 344; Mil. 1047 *ita* me occursant multæ: meminisse hau possum; Aul. 468 *ita* mi pectus peracuit: capio fustem, obtrunco gallum; Most 146 *ita* tigna umide hæc putent, non videor mihi sarcire posse ædis meas; Capt. 502 *ita* me miserum restitendo lassum reddiderunt: vix ex gratulando miser jam eminebam; Men. 94 *ita* istæc nimis lenta vincla sunt escaria: quam magis extendas, tanto adstringunt artius; Ter. Ad. 839.

Ita pro **talis** sæpe adhibetur (cfr p. 58 Adn. 2). St. 626 *ita* ingenium meumst: quicumvis depugno multo facilius quam cum fame; Pers. 4, 6, 25 *ita* sunt Persarum mores: longa nominæ habemus; 5, 2, 62 *ita* pars libertinorum est, nisi patrono qui advorsatust, nec satis liber sibi videtur, nec satis frugi; Poen. 811; Men. 377; Curc. 300; Ps. 1004; St. 744; Ter. Ph. 172, Ad. 143.

Sic, tam (raro). Rud. 928 nunc *sic* faciam, *sic* (= tale) consiliumst: ad erum veniam docte, astute, pauxillatim pollicitabor pro capite argentum; Cas. 341 *sic* agam: coniciam sortis in sitellam (cfr As. 455; p. 30, 3); Mil. 237, Merc. 266; Ter. And. 62. B. 820 *tam* nil sapit nec sentit: tantist quantist fungus putidus.

Conjunctivus (condicionalis, jussivus) vel **imperativus** in posteriore sententia. St. 295 *tantum* a portu adporto boni, *tam* gaudium grande adfero: vix ipsa domina hoc, si sciat, exoptare ab dis *audeat*; Merc. 590 *ita* mi in pectore atque in corde facit amor incendium: *ni* oculi lacrimis *defendant*, jam *ardeat* credo caput; Poen. 322 vigilante Venere si veniant eæ, *ita* sunt turpes, credo ecaster Venerem ipsam e fano *fugent*; Amph. 959 *itu* servom par videtur frugi sese instituere: proinde eri ut sint, ipse item *sit*; Ps. 138 *haec* habent *consilia* (deras grundsats är): ubi data occassio, *rape clepe tene, harpaga bibe es fuge*; Cist. 4, 2, 104 *sic* faciendum censeo: *du* isti cistellam et intro abi; Truc. 2, 4, 75.

Omittitur prædicatum nonnumquam in poster. sent. Amph. 1061 *ita* eræ meæ hodie *contigit*: nam ubi partuis deos sibi invocat, *strepitus, crepitus, sonitus, tonitrus*.

Adnot. *Sæpe difficile est statuere, utrum vocabulum demonstrativum ad posteriorem sententiam an ad ea, quæ antecedunt, sit referendum*. Ep. 82 nisi quid tibi in tete auxiliist, absumptus es: *tantæ* in te inpendent ruinae. nisi suffulcis firmiter, non potes subsistere: *itaque* in te inruont montes mali (Veisius: absumptus es. tantæ — ruinae: nisi — subsistere, itaque —) Ps. 136; Cist. 2, 1, 7 sqq.

3. Parataxis finalis.

Hujus generis parataxis adhibetur post verba **voluntatis** ac **studii** (cfr. p. 36—37): *vilja, önska, besluta, befalla, tillåta, sörja för, bedja uppmanas, råda, akta sig*¹.

¹ cfr nostrum: kom hit, säger jag dig; jag beder dig: mottag min ursäkt.

a. **Volo, nolo, malo, lubet.** Mil. 546 erum exhibeas *volo*; *vin* jam faciam? As. 647; Rud. 662 nimis *velim* in probissumo homini malas edentaverint; St. 312 *vellem* fugissent; Ps. 1121 leno argentum hoc *volo* a me accipiat; Truc. 2, 5, 28 nunc ecastor venerit miles *velim*; Ter. And. 388, Ph. 449; Hor. Sat. 1, 5, 51; 1, 3, 41. Most. 1176 *nolo* ores; Ter. And. 819. Ps. 209 taceas *malo* multo quam tacere dicas; B. 1047 Ephesi multo *mavellem* foret; Ter. Haut. 928. Ps. 1054 *lubet* nunc veniat Pseudulus.

b. **Decerno, conjuro, jubeo, dico, edico, prædico, conclamito, eloquor, sino, concedo, do.** Poen. 501 profestos festos habeam *decretumst* mihi; Merc. 536 inter nos *conjuravimus*, neuter stupri causa caput limaret; Rud. 708 *jube* modo accedat prope; St. 396 *jube* *famulos* rem divinam mi adparent; Men. 955 tu *servos jube* hunc ad me ferant; Ter. Haut. 737. St. 624 *dixi* equidem in carcerem ires; Mil. 159 nunc *edico* omnibus: quemque videritis hominem — huc *deturbatote* in viam; Merc. 47 *conclamitare* tota urbe et *prædicere*, omnes timerent mutuitanti credere; Truc. 4, 3, 65 *eloquere* hæc eræ tu, puerum reddat, si quis eum petat; Mil. 1084 *sinite* abeam; 1244 *sine* ultro veniat; 44 satietas belli quia erat, *sivi* viverent; As. 460 si non volt, sic *sine* astet; Ps. 477 jam sic *sino* iratus sit; Ter. And. 622; Hor. Ep. 1, 16, 70. Amph. 11 id jam scitis *concessum* et *datum* mi *esse* ab dis aliis, nuntiis præsim et lucro.

c. **Video, adcurro, oro, rogo, quæso, opsecro, amabo** (= amanter rogo), **moneo, suadeo, censeo, caveo.** Men. 352 *vide*, quod opust, fiat; Amph. 629; As. 755 adde et scribas *vide* plane et probe; B. 550 *adcuratum* habuit quod posset mali faceret in me; Amph. 923 *oro*, *opsecro* te, da mi hanc veniam; Merc. 995; Ter. Eun. 912. Pers. 4, 4, 83 tactust leno, qui *rogarat*, ubi nata esset, diceret; Amph. 1097 *quæso*, absolvito hinc me extemplo; Mil. 568 nunc hoc mi ignosce, *quæso*; B. 997 ducentos Philippos *quæso* Chrusalo da; Capt. 432 set, *te quæso*, cogitato hinc mea fide mitti domum te; As. 462. Ter. Ph. 141, Ad. 190, 808. As. 688 *opsecro te*, utrumque nostrum serva; B. 203 dice ubi ea nunc est, *opsecro*; As. 473 da *opsecro* argentum huic; Aul. 688. B. 1026 da mihi ducentos Philippos, *te opsecro*; As. 672 age, mi Leonida, *opsecro*, fer amanti ero salutem; Ter. Ad. 155, Haut. 432, 339; Hor. Ep. 1, 7, 94. As. 894 dice *amabo*¹, an anima foetet uxoris tuæ; 939 de palla memento, *amabo*; Poen. 250; 370 noli, *amabo*, suscensere ero meo; Ter. Eun. 150, 663; Cic. Att. 2, 2, 1. Rud. 28 *moneo* vos: *retinete* porro; Ter. Hec. 766; Trin. 681 meam sororem tibi dem *suades* sine dote; 644 facias ipse quod faciamus *nobis suades*; Merc. 1015 dicamus senibus legem *censeo* prius quam abeamus; St. 285 *cave* quemquam flocci feceris; Mil. 1124 istuc *cave* faxis; Capt. 439, Rud. 704. Ter. Haut. 187, 826. Hor. Sat. 2, 3, 38.

Parataxis pro **adverbiali sententia finali** (cfr p. 33) nonnumquam adhibetur. St. 757 jam vos *date* bibat tibicini; Most. 373 *cedo* bibam; 849 *mane* sis videam; Truc. 2, 4, 16; Curc. 313 *da* opsecro hercle, opsorbeam.

4. Parataxis condicionalis et concessiva.

A. Parataxis condicionalis.

In sententia, quæ respondet condicionali sententiæ, ponitur

a. **Indicativus** (non sæpe). Ps. 863 si iste ibit, ito: *stabit*, astato semul. si conquiniscet, istic conquiniscito; Rud. 1068 *habeo, non habeo* (= sive habeo sive non habeo): quid tu me curas quid rerum geram? Most. 873 *boni sunt*, bonust; *inprobi sunt*, malus fit². Ter. Eun. 252 *negat quis*: nego; *aii*: aio; Hor. Ep. 1, 1, 33, 87. Virg. Aen. 1, 572 *vultis* et his mecum pariter considerare regnis: urbem, quam statuo, vestra est.

¹ *amabo* etiam ad *condicionalem* parataxim referri potest: *propera, amabo skynda* (= om du skyndar), *så skall jag hålla af dig* (= bli dig mycket förbunden) i. e. *skynda, kära du!*

² sic Lorenz. et Bergk.; cfr Lor. Most. Kritische Anmerkungen v. 859; aliter Ritschl.

b. **Conjunctivus** (raro). Trin. 441 hic *postulet* (= si hic postulet) frugi esse: nugas postulet; Ps. 1015 argentum *des*, abducas mulierem; Ter. Haut. 487 dare *denegarīs*: ibit ad illud ilico quo maxime apud te se valere sentiet; Hor. Ep. 1, 16, 54.

c. **Imperativus** sæpissime; *futurum* in altera sententia poni solet. Rud. 1007 verbum etiam *adde* unum, jam in cerebro colaphos apstrudam tuo; 1010 *tange*: adfigam ad terram te itidem ut pisces soleo polypum; 1088; Rud. 386 *i* sane in Veneris fanum huc intro: sedentem flentemque opprimes; As. 350, 723, 876, Mil. 520; Ps. 49; B. 1023 en *specta*: tum scies; Curc. 138 tu me ne sitiam *curato*: ego tibi jam quod amas huc adducam; Merc. 770; Rud. 729; Merc. 140 at edepel tu calidum picem *bibito*: ægritudo abscesserit. — Truc. 1, 2, 20 scies: *respice* huc.; 22; Ep. 289.

B. Parataxis concessiva (*adversativa*).

In sententiâ, quæ respondet sententiæ concessivæ, ponitur

a. **Indicativus**. Most. 534 a mani ad noctem usque in foro *dego* diem: locare argenti nemini nummum queo; Trin. 440 ego quoque *volo* esse liber: nequiquam volo; Rud. 1291 isticelestus liber *est*: ego qui excepi vidulum, ei dare negatis quicquam; 22; Amph. 816 tute *edictus* facta tua: ex me quæris, quid deliqueris? Ter. Ad. 188; And. 229; Hor. Sat. 1, 3, 127.

b. **Conjunctivus** vel **imperativus**. Truc. 2, 7, 20 *des* quantumvis, nusquam adparet neque datori neque acceptricis; Cic. Verr. 5, 1, 4 *sit* fur, *sit* sacrilegus, *sit* flagitiorum omnium princeps; at est bonus imperator; Rud. 1401 *vel hercle enica*: non tacebo; Ep. 33 *sine* perdat: alia adportabunt Nerei ei filiæ; Ter. Haut. 1012; Hor. Sat. 2, 3, 69.

5. Parataxis comparativa.

Apertissima hujus generis exempla sunt ea, in quibus agitur de contestationibus (cfr p. 59, 3 *ita* me di *ament*, ut —). In posteriore sententia *indicativus* (raro *conjunctivus*) adhibetur. Mil. 725 *ita* me di deæque *ament*, æquom *fuit*; Curc. 574 at *ita* me machæra et clupeus bene *juvent* pugnantem in acie: nisi mi virgo redditur, jam ego te *faciam* ut hic formicæ frustillatim differant; St. 685 *ita* me di *ament*, lepide *accipimur*, quom hoc recipimur in loco; Most. 170; 754 *ita* me di *ament*, nunquam enim *fiet* hodie hæc quin saltet tamen; Poen. 504 *ita* me di *ament*, tardo amico nihil *est* quicquam inæquius; Amph. 597 neque, *ita* di me *ament*, *credebam* primo mihimet Sosiæ; — Trin. 447 *ita* me *amabit* Juppiter, neque te derisum *veni* neque dignum *puto*, Most. 520 *ita* me di *amabunt*, mortuom illum *credidi* expostulare; Ps. 943 Ps. *ita* me di *ament* . . . *Si. ita non facient*: mera jam mendacia *fundes de skola ej göra det* (hjelpa dig), *lika visst som det är idel lögnar, som du nu skall ösa ur dig*. Ter. Eun. 474, 615, 882, Hec. 258, 106; Cic. Fam. 2, 13, 3 nam, *ita* *vivam*, *putavi*.

Poen. 827 *ita* me di *ament*, vel in lautumiis vel in pristino *mavelim* agere ætatem —, quam servitutum colere.

exclamatio pro sententia comparativa. Trin. 1024 *ita* me di *ament*, *graphicum furem*; Pers. 4, 4, 89 *ita* me di bene *ament*, *sapienter!*

Sunt etiam alia exempla, in quibus *parataxis comparativa* adhibeatur. B. 950 doli ego deprænsus sum: ille mendicans pæne inventus interiit (cfr 949); 952, 953—956; cfr 963—964.

6. Parataxis pro accus. c. infinitivo.

Sæpissime fit, ut verba sentiendi et dicendi (*scio, novi, audio, video, sentio, intelligo; credo, opinor, censeo, cogito, spero; dico, fateor, moneo, promitto*) — plerumque in prima pers. sing. præsentis indicativi ponuntur — non solum, id quod ne apud solutæ quidem orationis scriptores

rarum est, inserantur per parenthesim in sententiam, sed etiam ante sententiam aut post eam ponantur¹.

a. **Scio, novi, audio, video, sentio, intelligo.** As. 790 *scio*, captiones metuis; Amph. 703 *non tu scis*, Bacchæ bacchanti si vis advorsarier, ex insana insaniorem facies; Ps. 511 *certe edepol scio*: si abstuleris, mirum facinus feceris; Ps. 649 *scio equidem*: qui argentum adferret, cum eo aiebat velle mitti mulierem; B. 254 *quia edepol certo scio*, Volcanus Luna Sol Dies, di quattuor, scelestiorem nullum inluxere alterum; Most. 1081, As. 215, 503, Trin. 752, B. 635, 1079; Ter. And. 653, 929, Ph. 137, 636, Hec. 656. — Men. 325 non edepol tu homo sanus es, *certo scio*; As. 817 ad illam ibo, quam tu, nisi illa ante occupasset te, eccliges *scio*; Men. 599, Rud. 744, B. 634, Capt. 971; Ter. Eun. 628, Haut. 254, Hec. 756, Ad. 339, 526. Curc. 53 semper, *tu scito*, flamma fumo proxumast; As. 378 tu jam, *scio*, patiere; Poen. 1135 pol satis, *scio*, impetrarunt, quando hic adest; Ps. 1056 conceptis verbis satis certo *scio ego* perjurare me mavellem; Most. 96, Poen. 1209; Ter. Hec. 67, 234, 350. — Rud. 373 *novi*, Neptunus ita solet. — Mil. 1265 nescio tu hoc *audiveris* an non: nepos sum Veneris; Merc. 378; Ter. And. 228. — Rud. 1331 necessumst, *video*; Pers. 2, 4, 13; Ter. Eun. 714, Hec. 770; Hor. Sat. II, 2, 35, Ep. I, 14, 21. — Mil. 1377 et, *sensi*, hinc sonitum fecerunt fores; Ps. 466 jam pridem tu me spernis, *sentio*; Ter. And. 436. — B. 50 *intellego*, duæ me unum expetitis; Pers. 5, 2, 23 ludos me facitis, *intellego*.

b. **Credo, opinor, censeo, cogito, spero.** B. 106 *credo* timida's; Curc. 129 *hercle credo*, hodie pluet; Merc. 207 *credo*, non credet pater, si illam me emisse dicam; Ps. 981 *credo*, in tenebris conspicatus si sis me, apstineas manum; Capt. 961 *credin* pudeat *skulle jag väl blyggas, tror du?* Ps. 952, Ep. 535, Most. 1080, 441, Aul. 204, Merc. 177; Ter. And. 313, Eun. 98, 79, 163; Hor. Sat. II 7, 68; Cic. Cat. I, 5. — Trin. 527 consuadet homini, *credo*; Ep. 257 aut jam hic aderit, *credo hercle*, aut jam adest; Men. 450 abiit ad amicam, *credo*; Men. 182; Ter. Ph. 140, Hec. 855. — Rud. 887 illic in columbum, *credo*, leno vortitur; Trin. 61 nempe enim tu, *credo*, me obrepseris; Ps. 415 si de amatoribus dictator fiat, nemo anteveniat filio *credo* meo; B. 34, Merc. 591; Ter. Eun. 468, Hec. 704. — *Crede mihi* (mihi crede) non invenitur apud Plantum. Ter. autem: Ad. 101. — Trin. 869 *hercle opinor* mi agitandumst vigilias; As. 151 *opinor* hic ante ostium loquar quæ volam; Trin. 422 *pol opino* adfinis noster ædis vendidit; Mil. 417; Hor. Sat. I, 3, 53. — Merc. 335 homo me miserior nullus est æque, *opinor*; Hor. Ep. 2, 2, 17; B. 774 atque hic quidem, *opinor*, Chrusalust; Rud. 999; Ter. Haut. 693, Ph. 616. — Rud. 1269 *censen* hodie despondebit eam mihi, quæso? Ter. Haut. 588, And. 578; Hor. Ep. 1, 14, 44. — Most. 216 hoc unum facito *cogites*, si illum inservibis solum, in senecta male quærere; St. 519, Aul. 379; Ter. Eun. 759, Ad. 500. — Ep. 124 *spero*, servabit fidem; As. 917 exorari *spero* poterit ut sinat; Ter. And. 314, Haut. 553.

c. **Dico, fateor, moneo, promitto.** Ep. 668 *dico* ego tibi nunc ut scias: alium te tibi comitem meliust quærere; Truc. 2, 2, 44, Most. 757, Cist. 1, 1, 62, Ps. 119. — Mil. 679 nam mihi deum virtute *dicam* (skall jag säga) propter divitias meas licuit uxorem dotatam genere summo ducere; Trin. 346; As. 491 hoc nunc *dixerim*: nemo etiam me accusavit merito meo; Rud. 735 *fateor*, ego trifurcifer sum; Ps. 913 fuit meum officium ut facerem, *fateor*. Rud. 285, Merc. 982; Ter. Haut. 158, 644, Ad. 188. Ph. 700 (concedo), Ad. 798 (non nego). — Most. 196 *moneo* ego te: te ille deseret aetate et satietate. — St. 480 unum *promitto* tibi: lubens accipiam, si promisseris.

Adnot. Enuntiationes condicionales sæpe junguntur paratactice cum verbo sentiendi vel dicendi, quod semper fit, quum sunt irrealis generis (cfr p. 48 Adn. 3). Trin. 832 absque foret te, sat

¹ nos nostro in sermone utimur eadem libertate: "jag vet, jag handlat oförsigtigt, jag vet, du sörjer mig uppriktigt;" han har sjelf sagt det, vet jag (*jag vet*); skall han göra det, tror du (*du tror*)? jag har gjort det, säger jag (*jag säger*).

scio in alto distraxissent disque tulissent satellites tui miserum; Aul. 742 ni vellent, non fieret, *scio*; Trin. 115 hæc, si mi inimicus esset, *credo* haut crederet; Men. 239 si acum, *credo*, quæreret, acum invenisses; B. 486 si opperiri vellem, plus vidissem *opinor* quam æquom foret; B. 635 si mihi sit, non pollicear. *Mn. scio*, dares; As. 502 si esses percontatus me ex aliis, *scio* pol crederes nunc quod fers; Ter. And. 578, Hec. 129.

Certum est, certa res est (*det är säkert =*) **det är mitt beslut**; *futurum*, raro *præsens* in altera sententia ponitur. Amph. 1048 *certumst*, intro *rumpam* in aedis; Merc. 472 *certumst*, *ibo* ad medicum; 546, Aul. 676, 681; As. 248; Capt. 778 nunc *certa res est*, *conjectiam* in collum pallium; Merc. 658 hoc mihi *certissimumst*: *eo* domum. Apud Terentium *certum est* paratactice non ponitur.



Högre Allmänna läroverket i Venersborg.

A. Undervisningen.

1. Höstterminen började den 25 augusti och slutade den 20 december. Den egentliga undervisningen började den 30 augusti och slutade den 16 december.

Vårterminen började den 20 januari och kommer att avslutas den 2 juni. Den egentliga undervisningen började den 25 januari och slutar den 27 maj.

Under höstterminen hafva med Efori tillstånd 2:ne fridagar, den 22 och 24 oktober, gifvits, motsvarande det gamla marknadsloftet. I enlighet med § 19 i skolstadgan har 6:te klassen haft 2, 7:de klassen 4 dagars ledighet i månaden, af hvilka dock hälften användts för skriftliga arbeten på lärorummet. Under höstterminen ha alla klasserna med anledning af Luciafesten haft lof 2 timmar. Under vårterminen ha alla klasserna haft lof tre timmar för kalkäkning.

2. Till morgonbönen hafva lärjungarne samlats 20 minuter före $\frac{1}{2}$ 8. Undervisningstimmarne hafva varit förlagda till $\frac{1}{2}$ 8— $\frac{1}{2}$ 10, $\frac{1}{2}$ 12— $\frac{1}{2}$ 3 alla dagar för alla klasser utom för 1:sta, som tisdagar och torsdagar varit ledig $\frac{1}{2}$ 12— $\frac{1}{2}$ 1 och fredagar $\frac{1}{2}$ 8— $\frac{1}{2}$ 9, samt till 5—6 måndagar och torsdagar för 6:te klassen. Gymnastiköfningarne hafva ägt rum uteslutande före middagen, sång och musik endast på eftermiddagen, teckning dels på för- dels på eftermiddagen.

3. Antalet lärotimmar i veckan för läsämnen under höstterminen 1892:

1	2	3	4	5	6	7	
Afdelningar och linier	Närvarande lärjungar under höstterminen	T i m m a r				S u m m a	A n m ä r k n i n g a r
		Skilda	Gemensamma för samma linie	lärjungar från afdelningar å olika linier	lärjungar från afdelningar å olika linier		
1	23	24	—	—	24		
2	25	28	—	—	28		
3	26	28	—	—	28		
R. 4	24	7*)	—	22	29	*) Engelska.	
L. 4	9	8*)	—	(22)	8	*) Latin.	
R. 5	8	7*)	—	22	29	*) Engelska.	
L. 5	16	8*)	—	(22)	8	*) Latin.	
R. 6: 1	4	18	—	11*)	29	*) 2 t. Kristendom, 2 t. Svenska, 4 t. Franska, 1 t. Historia, 1 t. Naturhistoria med L. 6: 1, 1 t. Matematik med L. 6: 1 B.	
L. „ B	11	4*)	15	(11)**)	19	*) Engelska. **) Se anm. vid R. 6: 1.	
„ „ A	3	7*)	(15)	(10)**)	7	*) Grekiska, **) 2 t. Kristendom, 2 t. Svenska, 4 t. Franska, 1 t. Historia, 1 t. Naturhistoria med R. 6: 1.	
R. 6: 2	9	18	—	(11*)	29	*) 2 t. Kristendom, 2 t. Svenska, 4 t. Franska, 1 t. Historia, 1 t. Naturhistoria med L. 6: 2; 1 t. Matem. med L. 6: 2 B.	
L. „ B	7	4*)	15	(11)**)	19	*) Engelska. **) Se anm. vid R. 6: 2.	
„ „ A	1	7*)	(15)	(10)**)	7	*) Grekiska. **) 2 t. Kristendom, 2 t. Svenska, 4 t. Franska, 1 t. Naturhistoria, 1 t. Historia med R. 6: 1.	
R. 7: 1	4	15	—	14*)	29	*) 2 t. Kristendom, 2 t. Svenska, 3 t. Franska, 3 t. Historia, 1 t. Filosofi med L. 7: 1; 1 t. Franska med L. 7: 1 B, 2 t. Engelska med L. 7: 2 B.	
L. „ B	3	3*)	13	(12)**)	16	*) 2 t. Engelska, 1 t. Matematik. **) Se anm. vid R. 7: 1.	
„ „ A	1	7*)	(13)	(11)**)	7	*) 6 t. Grekiska, 1 t. Engelska (valfr.) **) Se anm. vid R. 7: 1.	
R. 7: 2	3	19	—	10*)	29	*) 2 t. Kristendom, 2 t. Svenska, 1 t. Franska, 3 t. Historia, 1 t. Filosofi med L. 7: 2; 1 t. Franska med L. 7: 2 B.	
L. „ B	10	1*)	15	(12)**)	16	*) 1 t. Matem. **) Se anm. vid R. 7: 2; dessutom 2 t. Engelska med R. 7: 1.	
„ „ A	3	7*)	(15)	(9)**)	7	*) 6 t. Grekiska, 1 t. Engelska (valfritt). **) Se anm. vid R. 7: 2.	
Summa	190	220	58	90	368		

4. Läro- och läseböcker.

- Kristendom:* Bibeln 1—7; Katekesen efter den s. k. Hultkrantzska katekesens plan utgifven af E. J. Östrand 1—5; Bibl. historia af Bohm 1—3; Bibelns böcker af Dahlbohm 4—5; Kristlig religionslära för läroverkets högre klasser af U. L. Ullman 6—7; Lärobok i kyrkohistorien af Lövgren 6—7: 1; af Cornelius 7: 2.
- Modersmålet:* Svenska akademiens ordlista, 6:te uppl. Svensk rättskrifningslära efter 6:te uppl. af Sv. akademiens ordlista, utarbetad af H. Kabner och J. G. Victorin 1—7. Sundéns lärobok 5; Läsebok för folkskolan 1—2; Svensk läsebok, utgifven af G. Ceder-schiöld 4; Svensk läsebok för de allmänna läroverkens 3 lägre kl. af J. O. Ekmark, 3:dje uppl. 1—3; Svensk litteraturhistoria i sammandrag af Karl Warburg 6: 1—7; Skrifter af Tegnér, Runeberg, Böttiger; Beskow, Holberg m. fl. författare 4—7.
- Latin:* Grammatik af Törnebladh och Lindroth 4—7; Elementarbok af Boëthius 4; Cornelius Nepos, utg. af Th. O. J. Rödström, 4—5; Ovidius 6: 1; Virgilius, Æneis ed. Törnebladh 6—7: 1; Cicero Orat. Selectæ ed. Törnebladh 6: 2—7: 1; Epist. Selectæ ed. Frigell 7: 2; Livius ed. Broman och Frigell 6—7; Horatius ed. J. Bergman 7: 2. Dessutom vid under-visningen använda: Mythologi af Brodén 6: 1; Lindroth Romerska antiqviteter; Schlyter Monumenta antiquitatis 6—7.
- Grekiska:* Grammatik af Löfstedt 6—7; Läsebok af Petersson 6; Xenophons Anabasis 6: 2—7; Homeros Odessea och Ilias 7.
- Tyska:* Grammatik af Löfgren 2—6; Mathesius elementarbok 1—3; Tysk läsebok för mellan-klasserna af E. Rodhe och D. Kröger 3—4. Öfningar i Tyskt talspråk af Calwagen 6: 2; Tyska talöfningar af Emil Rodhe 5—6: 1; Märchen af Hauff 4—5; Geschichte des 30 jähr. Kriegs 5; Aus der neueren deutschen Litteratur für Schulen und Selbstunterricht: IV. Fritz auf dem Lande von Hans Arnold 6: 1; Wilhelm Tell af Schiller, Herman und Dorothea af Göthe, Für Schule und Haus: Leberecht Hühnchen von H. Seidel, heraus-gegeben von E. G. Calwagen und K. A. Melin 6: 2.
- Engelska:* Grammatik af Mathesius 4—7, af Calwagen R. 7: 2; Elementarbok af Mathesius 4—5; L. 6: 1, L. 7: 1; Läseböcker af Sturzen-Becker 4—7; Peter Simple af Marryat R. 7: 1 och R. 7: 2; Engelsk språklära för menige man af Sturzen-Becker 7; Calwagens skrif- och översättningsöfningar 7. Calwagens Engelskt talspråk 5, 7. Engelsk läsebok för skolans högre klasser och till själfstudium af D. Elfstrand 7.
- Franska:* Elementarbok och grammatik af Dubb 6: 2; Elementarbok i franska språket af C. Ploetz, öfversatt och bearbetad af E. V. Pettersson och F. Schulthess; Fransk ljud- och uttals-lära af J. Vising 5; Grammatik af Widholm 6: 2—7: 2; Histoire de Charles XII par Voltaire, utg. af Lundberg, 7: 2; Recueil de Lectures françaises af Enblom 6—7; Bataille de dames af Scribe och Legouvé 7. Théâtre français publié par C. Schütz: Bertrand et Raton par Scribe R. 7: 2. Feilitzens Franskt talspråk 7. Enbloms Ord-förråd 7. Fransk Vitterhet för skolan och hemmet af Jos. Müller och Osk. Vigert 7.
- Matematik:* Nordlund, Räkneöfningsexempel 2—3; Räknelära af Nyström 1—5; Geometrisk åskåd-ningslära af Bergius 2—3; Euklides efter Lindman 3—7; Algebra och exempel-samlingar af Lindman, Cederblom, Morf & Tzaut, Bardey 4—7; Todhunters, Joch-nichs och Hellgrens geom. öfningssatser 4—7; Problemsamling af Hultman 7; Stereo-metri af Berwald 7; Proportionslära efter Hultman; Proportionslärans tillämpning på geometrien efter Hellgren 6—7: 1. Trigonometri af Lindman 7; Analytisk geometri af Westin 7.
- Naturvetenskap:* Lyttkens, Läran om djuren 1—3; Holmström, Läran om jorden 5; Wijkander, Läran om naturföreteelserna och världskropparne 4; Areschoug, Läran om väx-terna 2—3; Botanikens elementer, Lärobok för de allmänna läroverkens högre

klasser af F. W. C. Areschoug 6: 1; Botanik af Arrhenius 6; Zoologi af Torin 6—7; Läroböcker i fysik af Christie och Wijkander; Läroböcker i kemi af Cleve och Berwald 6—7; Problemsamling af Hultman, Lindeberg och Hellgren.

Historia: Odhners mindre svenska historia 1—3, större 6—7; Pallin, Lärobok i allmänna historien 4—5; Pallin, Medeltidens historia 6: 2; D:o, Nyare historien 6—7; Schotte, Lärobok i gamla tidens historia 6: 1.

Geografi: Dahms för skolans 3 lägsta klasser 2; Dahms större lärobok 1, 3—7.

Filosofisk propedeutik: Sjöbergs och Klingbergs läroböcker i Antropologi och Logik 7.

Lärokurser.

Första klassen.

Kristendom 3 t. Katekes: första hufvudstycket.

Biblisk historia: gamla testamentet.

Bibelläsning samt valda psalmverser.

Modersmålet 5 t. Af formläran det viktigaste om ordklasserna; läran om den enkla satsen och dess delar i sammanhang med satsbildningsöfningar. Rättskrifning 1 å 2 t. i veckan. Uppläsning och förklaring af valda stycken.

Tyska 6 t. Explikation och analys af st. 1—35 i Mathesii elementarbok jämte skriftlig översättning af dithörande svenska stycken; af formläran så mycket, som dessa stycken förutsätta.

Matematik 4 t. Aritmetik: de fyra räknesätten i hela tal jämte öfning i användandet af decimaler; tillämpning på sorter; hufvudräkning.

Naturlära 2 t. Det allmännaste af läran om människans kroppsbyggnad samt undersökning af några lefvande växter.

Historia 2 t. Från och med forntidens till nyare tidens början.

Geografi 2 t. Det allmännaste om världsdelarne; de skandinaviska ländernas samt Rysslands fysiska och politiska geografi (*Piscator*, alla ämnen).

Andra klassen.

Kristendom 3 t. Katekes 2 t., 2:dra hufvudstycket läst och repeteradt.

Biblisk historia 1 t., det viktigaste af nya testamentet.

Bibelläsning: Mathei evangelium; valda psalmer (*Jonsson*).

Modersmålet 6 t. Det viktigaste af formläran; af satsläran den enkla satsen och lättare former af den sammansatta, allt under sammanställning med tyskan. Rättskrifnings- och interpunktionsöfningar. Välläsning samt öfningar uti att med egna ord återgifva lästa berättelser. De skriftliga öfningarne hafva i allmänhet upptagit 2 å 3 timmar i veckan (*Lindblad*).

Tyska 7 t. Grammatik: det allmännaste af formläran.

Explikation jämte fullständig analys af st. 31—60 i första afdelningen af elementarboken, muntlig och skriftlig översättning af de lästa styckena, allt under jämförelse med modersmålet. De skriftliga öfningarne ha upptagit 2 tim. i veckan (*Lindblad*).

Matematik 5 t. Aritmetik 4 t., hela tal och sorter, hufvudsakligen efter Nordlunds räkneöfnings-exempel 1:sta häftet och Nyströms sifferräknelära; decimalbråk.

Geometri 1 t., åskådningslära (*v. Sydow*).

Naturlära 2 t. Andra afdelningen af Lyttkens lärobok. Första afdelningen af Areschougs lärobok, undersökning af fröväxternas yttre organ på lefvande växter (*v. Hackwitz*).

- Historia* 3 t. Från nyare tidens början till Karl XII:s död (*Jonsson*).
Geografi 2 t. De europeiska ländernas fysiska och politiska geografi fortsatt och avslutad (*Jonsson*).

Tredje klassen.

- Kristendom* 3 t. Katekes 2 t., 3—5 hufvudstyckena lästa och repeterade.
 Biblisk historia 1 t., repetition af hela läroboken.
 Bibelläsning: Lukas evangelium genomläst och förklaradt, valda psalmer (*Jonsson*).
- Modersmålet* 6 t. Hela form- och satsläran. Rättskrifnings- och interpunktionsöfningar 2 à 3 tim. i veckan. Välläsning och föredrag (*Blidberg*).
- Tyska* 7 t. Grammatik, formläran repeterad jämte anmärkningar samt några af de viktigaste reglerna i syntaxen.
 Explikation och fullständig analys från st. 64 till lärobokens slut. Rodhes och Krögers läsebok st. 1—17.
 Skriföfningar på lärorummet 2 timmar i veckan (*Blidberg*).
- Matematik* 5 t. Aritmetik 4 t., läran om allmänna bråk, hufvudsakligen efter Nordlunds räkneöfningsexempel, 2:dra häftet, och Nyströms siffreräknelära; blandade exempel på bråk; tillämpning af det genomgångna på regula de tri, intresseräkning.
 Geometri 1 t., valda satser ur storhetsläran samt satserna 1—15 af Euklides 1:sta bok (*v. Sydow*).
- Naturlära* 2 t. Djur- och växtriket (*v. Hackwitz*).
- Historia* 3 t. Fäderneslandets från Karl XII:s död till lärobokens slut jämte repetition från och med reformationstidehvarvet (*Blidberg*).
- Geografi* 2 t. De främmande världsdelarne (*Blidberg*).

Fjärde klassen.

- Kristendom* 2 t. Gamla testamentets böcker i läroboken om Bibelns böcker; utförligare katekisation öfver 1:sta hufvudstycket och 1:sta artikeln af det andra; bibelläsning: Johannes evangelium med förklaring (*Jonsson*).
- Modersmålet* 4 t. Läsning af valda prosaiska stycken samt Fänrik Ståls sägner; utamläsning af smärre berättelser; satslära; 17 rättstafningsöfningar; satsupplösning; uppsatser hemma och på lärorummet öfver följande ämnen:
 1. Den hungrige araben (efter lärs ber.) 2. Bucephalus (efter lärs ber.) 3. Filemon och Baucis (efter lärs ber.) 4. Vårt klassrum. 5. Våra lekar å skolplanen. 6. Bref från Anton till Fredrik (öfvers. från tyskan). 7. Ekorren. 8. Bref från Anton till Fredrik (öfvers., forts.) 9. Gamle Hurtig (efter Fänrik Ståls sägner). 10. Fickuret. 11. Påsklofvet (brefform) (*Jonsson*).
- Latin* 8 t. Grammatik, formläran.
 Explikation, 52 stycken i Boëthii elementarbok (*Ericsson* och *Fremling*).
- Tyska* 4 t. Grammatik, formläran med anmärkningar repeterad samt det viktigaste af syntaxen; satsupplösning.
 Explikation, 20 blad ur Märchen von Hauff, samt valda stycken ur Rodhes och Krögers läsebok. Tal- och skriföfningar (*Blidberg*).
 Ett hemtema hvarannan vecka (*Blidberg*).
- Engelska* 7 t. Elementarboken 28 sidor samt motsvarande delar af grammatiken; 4 sidor af läseboken; skriföfningar och vokabelläsning (*A. G. Bergman*).

- Matematik* 5 t. Aritmetik 1 t., regula de tri, blandade exempel på bråk.
Geometri 2 t., Euklides 1:sta bok.
Algebra 2 t., de fyra räknesätten i hela tal (*v. Sydow*).
- Naturlära* 2 t. Det allmännaste af fysik och kemi i Wijkanders lärobok (*v. Hackwitz*).
- Historia* 3 t. Allmän, gamla och medeltidens (*Blidberg*).
- Geografi* 2 t. Europa efter Dahms större lärobok (*Blidberg*).

Femte klassen.

- Kristendom* 2 t. Katekes: 2:dra och 3:dje artikeln af 2:dra hufvudstycket samt 3:e, 4:e och 5:e hufvudstyckena med repetition; öfversikt af de bibliska böckernas innehåll; Nya testamentet; bibelläsning: apostlagerningarne (*Vermerantz*).
- Modersmålet* 3 t. Läsning af Tegnér's Frithiofs saga, Axel, Nattvardsbarnen och Svea. Utanläsning af smärre poem. Sundéns språklära repeterad. Rättstafningsöfningar, satsupplösning. Genomgående af de rättade uppsatserna 1 t. En uppsats i hemmet hvarannan vecka. Ämnena för dessa hafva varit följande:
1. En dag under sommarlofvet (brefform).
 2. Dalsland.
 3. Björken.
 4. Slaget vid Lützen (öfvers. från tyskan).
 5. Slaget vid Lützen (forts.)
 6. Skeppet Ellida (efter Tegnér's Frithiofs saga).
 7. Orsakerna till vikingatågen (på lärorummet).
 8. En skolboks historia (berättad af henne själf).
 9. Kalkåkningsloftet den 8. 2. 1893.
 10. Rhen.
 11. Gustaf II Adolfs afskedstal till ständerna (öfvers. från tyskan).
 12. Kung Rings död (efter Tegnér's Frithiofs saga) (*Jonsson*).
- Latin* 8 t. Grammatik, formläran repeterad; det viktigaste af syntaxen. Explikation, Miltiades, Themistocles, Aristides, Pausanias, Cimon, Dion, Hamilcar, Hannibal, i Cornelius Nepos; st. 52—70 i Boëthii elementarbok; skrifning på lärorummet två timmar i veckan efter Törnebladh (*Ericsson* och *Frenling*).
- Tyska* 3 t. Grammatik, hela formläran och syntaxen med anmärkningar repeterade. Explikation, Wirthshaus in Spessart ur Hauffs Märchen, Wilhelm Tell 1:sta akten. St. 1—12 i Tyska talöfningar af E. Rodhe samt 10 st. ur Tyskt talspråk af Calwagen. Ett hemtema hvarannan vecka (*Lindblad*).
- Engelska* 7 t. Grammatik, formläran och det viktigaste af syntaxen. Explikation, afslutning af elementarboken samt 25 sidor af Sturzen-Beckers läsebok, förra kursen; muntlig öfversättning från svenskan, Skrifning på lärorummet, vokabelläsning (*A. G. Bergman*).
- Franska* 3 t. 1:sta afdelningen af Ploetz' elementarbok; skriföfningar, vokabelläsning (*A. G. Bergman*).
- Matematik* 5 t. Aritmetik 1 t., blandade exempel på bråk, regula de tri, intresse- och rabatt-räkning, jämte planimetriska och stereometriska räkneexempel.
Geometri 2 t., Euklides 2:dra och 3:dje böcker jämte öfningssatser.
Algebra 2 t., läran om bråk; lättare ekvationer af 1:sta graden med en obekant (*v. Sydow*).
- Naturlära* 2 t. Repetition, Läran om jorden efter Holmström (*v. Hackwitz*).
- Historia* 2 t. Allmänna historien från reformationen efter Pallin (*v. Hackwitz*).
- Geografi* 2 t. Asien, Afrika, Amerika och Australien (*v. Hackwitz*).

Sjette klassens nedra afdelning.

- Kristendom* 2 t. Religionslära: Ullmans lärobok kap. 1—3; repetition af kap. 1—2.
Kyrkohistoria: gamla tiden; repetition af §§ 1—23 (*Vermerantz*).

Modersmålet 2 t. Läsning af valda stycken af Svenska författare. Genomgång af inledningen till litteraturhistorien (*Vermervantz*). En uppsats hvarannan vecka. Af dessa hafva 3 författats på lärorummet.

Ämnen för uppsatserna:

Reallinien: 1. Skildring af en resa under sommaren. 2. Öfversättning från engelskan. 3. Björnen. 4. Häfstängen. 5. Elgen. 6. Finnarnes omvändelse till kristendomen. 7. Archimedes lag och dess användning vid bestämmandet af kroppars egentliga vikt. 8. Öfversättning från engelskan. 9. Skrifning på lärorummet: a) Beskrifning öfver segelleden Venersborg Trollhättan; b) Förbränningen; c) Kristian II. 10. Innehållet i Runebergs dikt "Fänrik Stål". 11. Föreningen mellan Sverige och Norge. 12. Skrifning på lärorummet. 13. Skrifning på lärorummet. (*Bergin*.)

Latinlinien: 1. En färd kring Vänern. 2. Sten Sture d. äldre. 3. Skrifning på lärorummet: a) Björnen; b) Drottning Margareta Valdemarsdotter; c) Dalarne. 4. Öfversättning från tyskan. 5. Västmanland. 6. Om insjöfisket i Sverige. 7. Skrifning på lärorummet: a) Nilfloden; b) Konung Karl Knutsson; c) En färd öfver Stora Bält. 8. Om finnarnes omvändelse till kristendomen. 9. Öfversättning från tyskan. 10. En julafton på landet. 11. Karl X Gustaf såsom krigare och statsman. 12. Om klosterväsendet i Sverige. 13. Skrifning på lärorummet. (*Piscator*.)

Latin 8 t. Grammatik, syntaxen; formläran repeterad.

Explikation, 2:dra och 3:dje boken af Cæsar; Aëtates, Lycaon, Diluvium, Niobe i Ovidius. Prosodik.

Skriföfning på lärorummet efter Törnebladhs stilöfningar 2 timmar i veckan.

Ett tema hvarje vecka (4 på lärorummet) (*Ericsson* och *Frembling*).

Grekiska 7 t. Grammatik, formläran, till verba på μ .

Explikation, 58 st. i Peterssons läsebok; skrifning på lärorummet (*Jonsson*).

Tyska, klass. lin 1 t., reallin. 2 t. Grammatik, öfversikt af grammatiken.

Explikation, 2 akter af Schillers Wilhelm Tell, Fritz auf dem Lande. Ett hemtema hvarannan vecka (2 på lärorummet). Tyska talöfningar af Rodhe, st. 14—35 (*Lindblad*).

Engelska icke-greker 4 t. Mathesii elementarbok samt motsvarande delar af grammatiken.

Explikation, 22 sidor af Sturzen-Beckers lärobok, förra kursen; skriföfningar (*v. Hackwitz*).

Reallinien 3 t. Grammatik, repetition.

Explikation ur Sturzen-Beckers läsebok, förra kursen, muntlig öfversättning från svenskan. Skriföfningar på lärorummet (*Bergin*). Ett tema i månaden (2 på lärorummet) (*A. G. Bergman*).

Franska 4 t. Grammatik, formläran efter Ploetz och Widholm. Skriföfningar och vokabelläsning.

Explikation, 40 sidor i Ploetz elementarbok (*A. G. Bergman*).

Matematik, klass. lin. 3 t. Geometri 1 t., Euklides 3:dje bok, satserna 32—37; Euklides 4:de bok efter Lindman. Algebra 2 t., ekvationer af första graden med en och flera obekanta. Läran om kvadratrötter. Icke-greker dessutom lättare algebraiska problem 1 t. tillsammans med reallinien.

Reallinien 7 t. Geometri 3 t., Euklides 3:dje bok, satserna 32—37; Euklides 4:de bok efter Lindman; Proportionsläran af Hultman, afdelning I och III; Euklides 6:te bok efter Hellgren påbörjad; satserna 1—143 ur Todhunters geometr. öfnings-satser. Algebra 4 t., läran om kvadratrötter och radikalkvantiteter af 2:dra graden; ekvationer af 1:sta graden med en eller flere obekanta; ekvationer af 2:dra graden med en och två obekanta; talrika problem. Ett skriftligt matematiskt arbete i månaden, hvarje arbete behandlande ett geometriskt och ett algebraiskt problem (2 på lärorummet) (*Petersson* och *Kjellberg*).

Naturvetenskap, klass. lin. 2 t. Naturalhistoria 1 t., växternas byggnad, deras organs förrättningar; början af naturliga familjerna (*v. Hackwitz*). Fysik 1 t., kap. 1, 3—4 af Wijkanders lärobok jämte problem (*v. Sydow*).

Reallinien 6 t. Naturalhistoria 1 t., lika med klass. lin. (*v. Hackwitz*).

Fysik 3 t., 1:sta delen af Wijkanders lärobok jämte problem (*Bergin*).

Kemi 2 t., Läran om metalloiderna efter Cleve (*Bergin*).

Historia, klass. lin. 3 t. Fäderneslandets, från början af nyare tiden till Gustaf II Adolf (*G. Th. Bergman*). Allmän, gamla historien (*v. Hackwitz*).

Reallinien 3 t., Fäderneslandets lika med klass. lin. Allmän, nyare till Tyska riket under Leopold I efter Pallins större lärobok (*G. Th. Bergman*).

Geografi, reallinien, Europas geografi (*G. Th. Bergman*).

Sjette klassens öfra afdelning.

Kristendom 2 t. Religionslära: kap. 6 med repetition af kap. 2—6.

Kyrkohistoria: medeltiden, repetition af §§ 31—62 (*Vermcrantz*).

Modersmålet 2 t. Litteraturhistorien från 1809 till 1830 i förening med läsning af litteraturprof.

En uppsats hvarannan vecka (3 på lärorummet). Ämnen för uppsatserna:

1. En sjöresa. 2. "Trosskusken" (Runeberg). 3. Skrifning på lärorummet: a) Kolumbi upptäcksresa till Amerika. b) Om friktionen. c) Gårdagens exercisuppväsning.
4. Vestgötaupproret 1529. 5. Sullas envælde. 6. Engelbrekt på Vadstena herredag (tal).
7. a) Hannibals uppmuntringstal till soldaterna före öfvergången af Alperna (Latinl.) b) Om luftballongen (Reall.). 8. Skrifning på lärorummet: a) Vikingatågans anledning, natur och utsträckning. b) Redogörelse för innehållet i någon af Tegnér's dikter. c) En yrvädersdag. 9 Hvarpå grundar sig anläggningen af vattenledningar? 10. Telefonens nytta.
11. a) Redogörelse för innehållet i Aeneidens första sång. (Latinl.) b) Tonerna och deras orsaker. (Reall.). 12. Malta. 13. Skrifning på lärorummet. (*v. Sydow*).

Latin 8 t. Grammatik, syntaxen repeterad från början till läran om consecutio temporum.

Explikation, Cicero, pro Roscio kap. 1—10; Livius 21:sta boken; Virgilius, Æneis 1:sta boken. Kursiv läsning af Sallustius.

Extemporalier. Ett tema hvarje vecka (6 på lärorummet) (*J. Bergman*).

Grekiska 7 t. Grammatik, formläran afslutad och repeterad. Syntax och skriföfningar i avslutning till den lästa texten.

Explikation, styckena 59—86 af läseboken; Anabasis 5:te boken kap. 1—5. (*Tessing*).

Tyska, klass. lin. 1 t., reallin. 2 t. Öfersikt af grammatiken. Explikation, Hermann und Dorothea samt Leberecht Hühnchen. Reallinien särskildt: 15 st. af Tyskt talspråk af Calwagen, Ett tema hvarannan vecka (2 på lärorummet) (*Lindblad*).

Engelska, Icke-greker 4 t. Grammatik, repetition af formläran; syntaxen; skriföfningar på lärorummet och frasläsning för tillämpning af syntaxen.

Explikation, Sturzen-Beckers läsebok, 2:dra afdelningen och 20 sidor af den tredje (*v. Hackwitz*).

Reallinien 3 t. Grammatik, repetition af syntaxen; muntlig öfersättning af Calwagens skriföfningar.

Explikation, valda stycken ur Sturzen-Beckers läsebok, förra kursen. Förra delen af Calwagens Engelskt talspråk (*Bergin*). Ett tema i månaden (2 på lärorummet) (*A. G. Bergman*).

Franska 4 t. Grammatik, Formläran samt delar af syntaxen efter Dubb och Widholm; skriftliga och muntliga öfersättningsöfningar från svenska till franska.

Explikation, valda stycken ur Enbloms Lectures françaises (*A. G. Bergman*).

Matematik, klass. lin. 3 t. Geometri 1 t., proportionsläran efter Hultman afdeln. 1 och 3.

Euklides 6:te bok efter Hellgren första kap. Algebra 2 t., läran om kvadratrötter och radikalkvantiteter samt 2:dra gradens ekvationer med en obekant; ekvationer med den obekanta under rotmärke. Icke-greker dessutom algebraiska problem samt de viktigaste formlerna inom planimetrien 1 t. gemensamt med reallinien.

- Reallinien 7 t. Geometri 3 t., Euklides 6:te bok af Hellgren. "Afriftnings"-, "Vridnings"-, "Parallelförflyttnings"- och "Locus"-metoderna vid plangeometriska problems lösning efter Hellgren: talrika problem. Algebra 4 t., det allmännaste af potensläran, logaritmer och aritmetiska samt geometriska progressioner, exponential-ekvationer jämte talrika problem af blandadt innehåll; repetition af det föregående. Ett skriftligt matematiskt arbete i månaden, hvarje arbete behandlande ett geometriskt och ett algebraiskt problem (2 på lärorummet) (*Petersson* och *Kjellberg*).
- Naturvetenskap*, klass. lin. 2 t. Botanik 1 t., de naturliga familjerna. Zoologi, människokroppens byggnad, djurrikets indelning och däggdjuren (*v. Hackwitz*). Fysik 1 t., till läran om ljudet efter Wijkander jämte problem (*Bergin*).
- Reallinien 6 t. Botanik och Zoologi 1 t., lika med klass. lin. (*v. Hackwitz*). Fysik 3 t., läran om ljudet, värmet, ljuset, elektricitet och magnetism efter Wijkander jämte talrika problem (*Bergin*). Kemi 2 t., repetition af läran om metalloiderna samt alkalimetallerna efter Cleve (*Bergin*).
- Historia*, klass. lin. 3 t. Fäderneslandets, från Gustaf II Adolf till Frihetstiden. Allmän, medeltiden.
- Reallinien 3 t. Fäderneslandets, lika med klass. lin. Allmän, från 2:dra tidehvarvet till och med kongressen i Wien (*G. Th. Bergman*).
- Geografi*, Asien, Afrika, Amerika, Australien (*G. Th. Bergman*).

Sjunde klassens nedra afdelning.

- Kristendom* 2 t. Religionslära: kap. 7—8 samt repetition af § § 20—30. Kyrkohistoria: Nyare tiden; repetition af medeltiden (*Vermcrantz*).
- Modersmålet* 2 t. Litteraturhistorien från och med frihetstiden till 1809 i förening med läsning af litteraturprof; dessutom läsning af Böttigers minnesteckning öfver Samuel Ödman och Franzéns minnesteckning öfver Lidner; dispositionsöfningar och talöfningar under form af fria föredrag öfver af lärjungarne själfva valda ämnen. Latinlin. en uppsats, i månaden; reallin. en uppsats hvarannan vecka (4 på lärorummet).
- Följande ämnen för uppsatser hafva blifvit behandlade:
- Latinlinien:** 1. Skrifning på lärorummet: a) Kort öfversikt af korstågen; b) En lustresa till Trollhättan. 2. Karakteristik af Karl XII. 3. Stenens användning. 4. Skrifning på lärorummet: a) Munkväsendet under medeltiden; b) Cromwell. 5. Skrifning på lärorummet: a) Redogörelse för innehållet i något af Tegnér's eller Runeberg's större skaldestycken; b) Ett slädparti. 6. a) Sveriges förnämsta insjöar; b) Riksdagen i Stockholm 1809—1810. 7. a) Europas företräden framför öfriga världsdelar; b) Den svenska riksdagen enligt 1866 års riksdagsordning. 8. Skrifning på lärorummet.
- Reallinien:** 1—8. Samma ämnen som latinlinien. 9. En timmerstocks historia. 10. Reformationens införande i Sverige. 11. Beskrifning öfver Elfsborgs län. 12. De geografiska upptäckterna vid nyare tidens början. 13. a) Om bicykeln; b) Om myrorna. 14. a) Orsakerna till upproren under Gustaf I Vasa; b) Fiskarnes kroppsbyggnad. 15. Gustaf IV Adolf som människa och regent. (*Vermcrantz*.)
- Latin* 8 t. Grammatik, syntaxen afslutad jämte repetition af hela syntaxen, allt i förening med extemporalier. Explikation, Cicero, Talet för Milo § § 1—71; Livius, 1:sta boken kap. 22—60 jämte repetition af hela boken; Virgilius, 2:dra boken med repetition; extemporerad öfversättning en timme i veckan (Nepos, Cæsar, Curtius, Livius); antikviteter. Ett tema hvarje vecka (6 på lärorummet) (*Tessing*).
- Grekiska* 6 t. Grammatik, formläran delvis repeterad, den homeriska dialekten § § 85—89; af syntaxen till läran om infinitiven.

- Explication, Anabasis, 2:dra och 3:dje boken. Odyssén, 1:sta boken, avslutad och repeterad; 2:dra och 6:te böckerna; kursiv läsning af valda lyriska skaldestycken (Tyrtaios Anakreon) samt Aiskhylos Prometheus v. 1—100 (*J. Bergman*).
- Engelska*, Icke-greker 2 t. Explication, 60 sidor i Sturzen-Beckers läsebok förra kursen. Grammatik, syntaxen till läran om verbet; repetition af formläran. Sturzen-Beckers språklära sid. 72—86. Diktamensöfningar, talöfningar. Reallinien 3 t. (2 t. gemensamt med icke-grekerna i 7: 2). Grammatik, repetition af formläran och syntaxen. Explication, 78 sidor i Elfstrands läsebok jämte talöfningar öfver det lästa tills. med icke-grekerna i 7: 2. Extemporerad öfversättning af st. 1—20 i tredje afdeln. af Calwagens skriföfningar. Sturzen-Beckers språklära sid. 72—86. Styckena 40—60 ur Calwagens Talspråk, utantill. Diktamensskrifning. Ett hemtema hvar 4:de vecka (*Örtenblad*).
- Franska*, båda lin. gemensamt 3 t. Grammatik, syntaxen från artikeln till participet. Explication, Enbloms Lectures françaises, 40 sidor. Valda stycken utantill. Diktamensskrifning. Enbloms ordförråd kap. 1—4. Talöfningar. Icke-greker och reallinien 1 t. Enbloms Lectures, 30 sidor; talöfningar öfver det lästa. Reallinien 1 t. Bataille de Dames. Skriföfningar på lärorummet. Hela klassen ett tema hvar 14:de dag (5 på lärorummet) (*Örtenblad*).
- Matematik*, klass. lin. 3 t. Repetition af proportionslärans tillämpning på geometrien. Algebra, läran om 1:sta gradens ekvationer med flera obekanta; repetition af 2:dra gradens ekvationer jämte talrika öfningsexempel och problem. Planimetri och konstruktion af enkla analytiska expressioner. Icke-greker 1 t. ha dessutom inhämtat läran om logaritmer och öfning i logaritmtabellernas bruk. Reallinien 7 t. Geometri, Rymdgeometri, lösning af geometriska öfningssatser; grunderna af analytisk geometri efter Jochnich. Algebra, planimetri och analytiska expressioners konstruktion. Det allmännaste af plana trigonometrien, öfningsexempel och problem inom de genomgångna kurserna (*Kjellberg* och *Petersson*). Reallinien hvar 14:de dag en skriftlig uppgift af omväxlande geometriskt och algebraiskt innehåll (4 på lärorummet) (*Kjellberg* och *Petersson*).
- Naturvetenskap*, klass. lin. Fysik 2 t. Hela läroboken af Christie (*Bergin*). Reallinien. Zoologi 1 t. Rygggradsdjuren (*v. Hackwitz*). Fysik 3 t. Mekaniken, akustiken och optiken jämte lösning af talrika problem. 4 skriftliga uppsatser (2 på lärorummet) (*Kjellberg* och *Petersson*). Kemi 2 t. Alkalimetallerna samt järn- och zinkgruppens metaller. Laborationer (*Bergin*).
- Historia*, klass. lin. 3 t. Fäderneslandets, från Frihetstiden till lärobokens slut; allmän, från lärobokens början till Franska revolutionen. Reallinien 3 t. Lika med klass. lin. (*G. Th. Bergman*).
- Geografi*, repetition i sammanhang med undervisningen i historia (*G. Th. Bergman*).
- Filosofisk propedeutik* 1 t. Logiken genomgången (*Vermcrantz*).

Sjunde klassens öfra afdelning.

- Kristendom* 2 t. Läroböckerna repeterade (*Vermcrantz*).
- Modersmålet* 2 t. Litteraturhistorien repeterad; läsning företrädesvis af mönstergiltig svensk prosa, bland annat Böttigers minnesteckning öfver Stagnelius; dispositionsöfningar; latinlinien en uppsats i månaden; reallinien en uppsats hvarannan

vecka (2 på lärorummet) (*Vermcrantz*). Följande ämnen för uppsatser hafva blifvit behandlade:

Latinlinien: 1. Skrifning på lärorummet: a) Jesuiterorden; b) Karakteristik af Ludvig XIV i Frankrike; c) Hafvet såsom en vän och en fiende till människan; d) Hösten. 2. a) En hästs lefnadshistoria; b) I hvilka hänseenden skulle man kunna kalla vårt århundrade för järnåldern? 3. Jämförelse mellan Ludvig XIV och Napoleon I. 4. a) Jämförelse mellan haf och öken; b) Hvarför anses Karl IX som den förnämste af Gustaf I:s söner? 5. a) Var 30-åriga kriget ett religionskrig eller ett politiskt krig? b) Kunskap är makt. 6. a) De kyrkliga förhållandena i Sverige under Gustaf Vasas söner; b) Betydelsen af Sveriges och Norges förening. 7. Skrifning på lärorummet: a) Den lutherska reformationens betydelse; b) Den romerska republikens öfvergång till kejsardöme; c) Påfvarnes och de tyske kejsarnes förhållande till hvarandra under medeltiden; d) Orsakerna till den franska revolutionen 1789; e) Upsala möte 1593; f) Hvem är Sveriges störste skald? g) "En slaf är den som usla lustar jaga, om kedjan aldrig skramlat kring hans fot":

Reallinien: 1—7. Samma ämnen som latinlinien. 8. Plan för en sommarvandring inom fäderneslandet. 9. Hvilka voro de omständigheter, som medverkade till det nederländska frihetskrigets lyckliga utgång? 10. Julirevolutionen 1830. 11. a) Ångan som drifkraft; b) Livvet en resa. 12. Krutet.

Latin 8 t. Grammatik, repetition af syntaxen.

Explikation, Cicero, afslutning och repetition af talet om Pompeji öfverbefäl; Livius 1:sta boken kap. 19—60; repetition af 1:sta och 2:dra boken; Horatius, 45 valda oden. Extemporerad läsning af Taciti Germania samt Curtius. Romerska antikviteter och litteraturhistoria. Ett tema hvarje vecka (5 på lärorummet) (*J. Bergman*).

Grekiska 6 t. Grammatik, formläran repeterad; syntaxen afslutad jämte fullständig repetition. Skrifning på lärorummet jämte extemporalier.

Explikation, Anabasis, repetition af böckerna 1—3; Odyssén, 2:dra och 3:dje böckerna jämte repetition af 1:sta, 2:dra och 3:dje böckerna. Iliaden repetition af 1:sta boken (*Tessing*).

Engelska, klass. lin. valfritt 1 t. Explikation 50 sidor i Sturzen-Beckers läsebok 1:sta kursen, Formlära och syntax. Sturzen-Beckers språklära sid. 72—86. Talöfningar. Diktamensskrifning.

Icke-greker 2 t. (gemensamt med R. 7: 1). Grammatik, formläran och syntaxen repeterade. Explikation, 70 sidor i Elfstrands läsebok. Sturzen-Beckers språklära sid. 72—86. Talöfningar.

Reallinien 3 t. Grammatik, formläran och syntaxen (delvis efter Calwagen) repeterade. Explikation, 25 sidor i Elfstrands läsebok. 200 sidor i Peter Simple, delvis kursivt. Calwagens talspråk st. 30—45 delvis utantill. Talöfningar. Extemporerad öfversättning af styckena 20—40 i 3:dje afdeln. af Calwagens öfversättningsöfningar. Ett hemtema hvar 3:dje vecka (*Örtenblad*).

Franska, klass. lin. 3 t. Grammatik, syntaxen till slut; formläran och syntaxen repeterade. Explikation, Enbloms Lectures françaises, 60 sidor. Kursiv öfversättning af 20 sidor i La belle Nivernaise. Extemporerad öfversättning till franskan af valda stycken. Enbloms ordförråd, repetition af kap. 1—5 samt kap. 6—7. Diktamensskrifning, talöfningar och utläsning.

Icke-greker och reallin. 1 t. Skriföfningar på lärorummet. Kursiv läsning af Fransk Vitterhet 2:dra häftet.

Reallin. 5 t. (deraf 1 gemens. med lat.-lin., 1 med icke-greker). Grammatik, extemporerad öfversättning och utläsning = latinlinien. Explikation, Enbloms Lectures françaises, 60 sidor. Talöfningar.

Hela klassen ett tema hvar 14:de dag (5 på lärorummet) (*Örtenblad*).

Matematik, klass. lin. 3 t. Geometri, lika med nedra afdelningen jämte repetition af Euklides 4 första böcker. Algebra, repetition af hela den genomgångna kursen, företrädesvis genom exempel och problem. Icke-greker 1 t. Lösning af exponentialekvationer, läran om logaritmer och öfning i logaritmtabellernas bruk.

Reallinien 7 t. Repetition af hela den genomgångna kursen, äfven omfattande rymdgeometri och analytisk geometri. Talrika öfningsexempel och problem inom alla de genomgångna kurserna.

En och annan gång ha lärjungarne fått försöka att på egen hand å lärorummet lösa matematiska uppgifter. Reallinien hvar 14:de dag en skriftlig uppgift af omväxlande geometriskt och algebraiskt innehåll (3 på lärorummet) (*Kjellberg* och *Petersson*).

Naturvetenskap, klass. lin. Fysik 2 t. Repetition af akustik, optik, magnetism, elektricitet och värmelära (*Bergin*).

Reallinien: Zoologi 1 t. Ryggradsdjuren (*v. Hackwitz*).

Fysik 3 t. Repetition af den genomgångna kursen företrädesvis medelst problem. 4 skriftliga uppsatser (2 på lärorummet) (*Kjellberg* och *Petersson*).

Kemi 2 t. Repetition af hela läroboken. Laborationsöfningar (*Bergin*).

Historia, klass. lin. 3 t. Fäderneslandets, repetition från Gustaf I till lärobokens slut; allmän från Franska revolutionen till lärobokens slut samt repetition.

Reallinien 3 t. Lika med klass. lin. (*G. Th. Bergman*).

Geografi; Repetition i sammanhang med undervisningen i historia (*G. Th. Bergman*).

Filosofisk propedeutik 1 t. Logik, repetition.

Antropologi, läroboken genomgången (*Verncrantz*).

5. Följande nya läroböcker hafva införts: i *svenska*: Svensk läsebok för de allmänna läroverkens 4:de klass af Gustaf Cederschiöld, 3:dje uppl.; i *latin*: Q. Horatii Flacci carmina selecta. Horatii oder i urval, utgifna af J. Bergman, kl. 7: 2; i *tyska*: Aus der neueren deutschen Litteratur für Schulen und Selbstunterricht, Stockholm. Wilh. Bille. Für Schule und Haus, utg. af E. G. Calwagen och K. A. Melin, kl. 6: 2; i *franska*: Fransk vitterhet för skolan och hemmet af Jos. Müller och Osk. Wigert kl. 7: 2; i *engelska*: Engelsk läsebok för skolans högre klasser och till själfstudium af Dan. Elfstrand, i klass. R 7: 1 och L 7: 2 lin. B.

6. Välskrifning har på lärorummet öfvats 1 timme i veckan med hvardera af de 3 lägsta klasserna. Undervisningen har meddelats efter Pählmanska metoden af adj. v. Sydow.

7. Undervisningen i teckning.

Läroböcker och undervisningsmateriel.

Pasch, geometrisk konstruktions- och projektionslära. Pasch, handbok i linearritning. Stuhlmann, lärobok i frihandsteckning häft. 1—3. Stuhlmann, väggtabeller. Wohlien, Sjöström, dito. Klotsar enligt Heimerdings och Stuhlmanns modeller. Stuhlmanns gipser för konturteckning och skuggning. Andra serien af Dresdnergipserna.

Undervisningen.

Klass 1. Onsdag kl. $\frac{1}{2}12$ — $\frac{1}{2}1$, lördag kl. $\frac{1}{2}1$ — $\frac{1}{2}2$, Sjöströms rätliniga och början af Sjöströms krokliniga planscher.

Klass 2. Lördag kl. $\frac{1}{2}12$ — $\frac{1}{2}1$ Sjöströms rät- och krokliniga planscher.

- Klass 3. Måndag kl. $\frac{1}{2}2$ — $\frac{1}{2}3$ frihandsteckning efter Sjöströms väggplanscher; några hafva ritat efter klotsar.
- Klass R. 4. Tisdag, onsdag kl. 5—6 frihandsteckning; fredag kl. $\frac{1}{2}1$ — $\frac{1}{2}2$ linearritning. Frihandsteckning efter klotsar samt konturteckning efter gipser. Linearritning; Konstruktioner efter Pasch.
- Klass R. 5. Onsdag kl. 5—6, torsdag kl. 6—7, frihandsteckning, tisdag kl. $\frac{1}{2}12$ — $\frac{1}{2}1$ linearritning. Frihandsteckning efter klotsar i front-, sido- och snedställningar samt skuggning efter enklare gipsmodeller. Linearritning, ytmönster samt början af projektionsläran.
- Klass R. 6: 1. Måndag kl. $\frac{1}{2}12$ — $\frac{1}{2}1$ linearritning; torsdag kl. $\frac{1}{2}12$ — $\frac{1}{2}1$ och 5—6 frihandsteckning efter klotsar i snedställning samt skuggning efter enklare gipsmodeller. Linearritning: projektionsritning efter Pasch.
- Klass L. 6: 1. Icke-greker, tisdag kl. $\frac{1}{2}1$ — $\frac{1}{2}2$, torsdag kl. $\frac{1}{2}12$ — $\frac{1}{2}1$ frihandsteckning efter klotsar, samt konturteckning efter gipser.
- Klass R. 6: 2. Torsdag kl. $\frac{1}{2}12$ — $\frac{1}{2}1$ och 5—6 frihandsteckning efter 2:dra serien af Dresdnergipserna samt efter klotsgrupper och skugg-gipser. Måndag kl. $\frac{1}{2}12$ — $\frac{1}{2}1$ linearritning efter Pasch's projektionslära.
- Klass L. 6: 2. Icke-greker, måndag kl. $\frac{1}{2}8$ — $\frac{1}{2}9$, tisdag kl. $\frac{1}{2}1$ — $\frac{1}{2}2$ klotsteckning samt skuggning efter gipsmodeller.
- Klass R. 7: 1. Måndag kl. 5—6, tisdag kl. 6—7 frihandsteckning; torsdag kl. $\frac{1}{2}1$ — $\frac{1}{2}2$ linearritning. Frihandsteckning efter 2:dra serien af Dresdnergipserna och klotsgrupper. Linearritning efter Pasch's projektionslära.
- Klass L. 7: 1. Icke-greker, måndag kl. 5—6 och torsdag kl. $\frac{1}{2}1$ — $\frac{1}{2}2$ frihandsteckning ungefär lika med R. 7: 1.
- Klass R. 7: 2. Måndag kl. 5—6, tisdag kl. 6—7 frihandsteckning; torsdag kl. $\frac{1}{2}1$ — $\frac{1}{2}2$ linearritning. Frihandsteckning: 2:dra serien af Dresdnergipserna samt efter klotsgrupper och byster. Linearritning efter Henriques' perspektivlära.
- Klass L. 7: 2. Icke-greker, tisdag kl. $\frac{1}{2}2$ — $\frac{1}{2}3$, fredag kl. $\frac{1}{2}12$ — $\frac{1}{2}1$ frihandsteckning ungefär lika med R. 7: 2.

Teckningsundervisningen inspekterades den 20 mars af rektor V. Adler.

8. Undervisningen i sång och instrumentalmusik.

Musikens teori och sång.

- Klass 1. Onsdag 5—6, de musikaliska tecknen, deras betydelse och användning. Öfning i tonträffning samt enstämmig sång. Fredag 5—6, koralsång.
- Klass 2. Måndag 5—6, lika med klass 1, kännedom om tonarter m. m. Fredag 5—6, koralsång.
- Klass 3. Torsdag 5—6, lika med klass 2 samt tvåstämmig sång. Fredag 5—6 koralsång.
- Klass 4—5. Fredag 5—6, koralsång. Måndag 6—7, körsång.
- Klass 6—7. Torsdag 6—7, kör- och kvartettsång för mansröster samt öfning af stämmor för blandade kören. Måndag 6—7, körsång för blandade röster. I denna kör hafva äfven deltagit lärjungar ur de tre lägsta klasserna.

Vid undervisningen hafva användts: Lärobok i sång af Lind, 4-stämmiga sånger för elementarläroverk, arr. af R. R. Roselli, 4-stämmiga sånger, utg. af Ivar Hedenblad, Skolkvartetten, utgifven af musiklejarne vid Stockholms h. läroverk, m. m., m. m.

Instrumentalmusik.

- Klass 1—4. Lördag 4—6.
Klass 5—7. Tisdag 4—6.

Under läsåret hafva orkesteröfningar ägt rum tisdagarne kl. 4—6 och ha i dessa deltagit lärjungar ur klasserna 1—7. Vid öfningarne hafva kompositioner af Gounod m. fl. utförts.

5 lärjungar hafva spelat viol, 4 orgel, 1 kornett.

Vid undervisningen hafva användts: Hennings- och Davids violskolor, Kaysers etyder, Lagergrens orgelskola, m. m., m. m.

9. Undervisningen i gymnastik och militäröfningar.

a) Gymnastik och vapenöfningar enligt kongl. cirkuläret den 19 juni 1866.

Gymnastiköfningarne hafva omfattat en half timme dagligen för hvarje afdelning, och har härunder så långt tiden medgifvit en fullständig pedagogisk dagöfning genomgått. I vapenöfningarne har klass 5 genomgått rekrytskolan af exercisreglementet, klass 6—7: 1 öfvats i florettfäktning på led, med och utan motståndare, 7: 2 i florettfäktning på led, med och utan motståndare, samt sabelhuggning. Till instruktionstimme för afdelningsscheferna har användts tiden mellan 7—8 måndags och torsdags eftermiddag.

Tabellarisk uppgift å antalet lärjungar, som på grund af nedanstående orsaker icke deltagit i gymnastiköfningarne:

Termin och åldersgrupp	S j u k d o m a r										Andra orsaker	Summa i öfningarne icke deltagande lärjungar	Hela antalet närvarande lärjungar		
	i syn o. hörselorganerna	i nervsystemet	i cirkulationsorganerna	i andedräftsorganerna	i matsmältningsorganerna	i urin- och könsorganerna	i rörelseorganerna	missbildning	bräck	allmän svaghet				andra sjukdomar	Summa
<i>Höstterminen 1892:</i>															
Under 15 år	—	—	—	—	—	—	3	—	2	—	—	5	—	5	114
15 år eller deröfver	—	—	4	—	—	—	3	—	1	—	—	8	16*)	24	76
Summa	—	—	4	—	—	—	6	—	3	—	—	13	16	29	190
<i>Vårterminen 1893:</i>															
Under 15 år	—	—	1	—	—	—	3	—	2	—	—	6	—	6	96
15 år eller deröfver	—	—	6	—	—	—	3	—	1	1	—	11	17*)	28	100
Summa	—	—	7	—	—	—	6	—	3	1	—	17	17	34	196

*) Lärjungar i 7: 2.

Följande antal lärjungar har deltagit endast i fristående gymnastik:

Höstterminen:

Lärjungar under 15 år	2
D:o 15 år eller deröfver	—
Summa	2

Vid gymnastiköfningarne hafva lärjungarne varit fördelade på tre afdelningar med följande antal i hvarje:

Höstterminen 1892:

1:sta hufvudafdelningen klass 1—4	61	lärjungar
2:dra " " 3—5	50	"
3:dje " " 5—7: 1	50	"
Summa	161	lärjungar

Vårterminen 1893:

1:sta hufvudafdelningen	62 lärjungar
2:dra ,,	50 ,,
3:dje ,,	50 ,,
	Summa 162 lärjungar

Lärjungarne i 7:de klassens öfra afdelning hafva varit befriade från gymnastiköfningarne, men öfvats i fäktning 2:ne timmar i veckan.

Öfningstiderna hafva varit följande:

Gymnastik:

1:sta gymnastikafdelningen, alla läsdagar	2,30—3,10.
2:dra ,, d:o	10,45—11,25.
3:dje ,, d:o	9,30—10,10.

Vapenöfningar:

Klass 5 måndag 5—6.

Klass 6: 1 måndag, onsdag, torsdag, lördag $\frac{1}{2}$ 5—5.

Klass 6: 2 onsdag, lördag 5—6.

Klass 7: 1 d:o d:o d:o

Klass 7: 2 måndag, tisdag, torsdag, fredag $\frac{1}{2}$ 5—5.

Gymnastikundervisningen inspekterades den 5 dec. 1892 af professor L. M. Törngren.

b) **Militäröfningar enligt kungl. cirkuläret den 23 mars 1870.***Vårterminen 1892:*

a) Öfningarne hafva pågått 4 veckor eller från och med den 28 april till och med den 24 maj.

b) De hafva ledts af undertecknad, som dertill blifvit genom regementsorder kommenderad.

c) Till exercis hafva användts från och med den 28 till och med den 30 april 3, under hvardera af de 3 derpå följande veckorna 6 samt under sista veckan 2 timmar. Någon skjutning vare sig med salongs- eller remingtongevär har ej ifrågakommit, enär redan förut under läsåret tillräckligt antal skott skjutits. 5 lärjungar i 7: 2, hvilka icke deltagit i öfningarne, hafva haft 2:ne timmars sabelhuggning i veckan.

d) I öfningarne hafva deltagit 36 lärjungar, alla i klass 6—7: 1.

e) Af exercisreglementet har 1:a delen genomgått såväl i spridd som sluten ordning.

Venersborg den 24 maj 1892.

J. H. L. Funch,

Underlöjtnant vid Kongl. Vestgöta-Dals regemente.

Höstterminen 1892:

Öfningarne hafva pågått 6 veckor eller från och med den 31 augusti till och med den 11 oktober.

De hafva ledts af undertecknad i egenskap af ordinarie gymnastiklärare vid läroverket.

Till exercis hafva användts 38 timmar. Från och med den 31 augusti till och med den 14 september hafva dessa öfningar pågått onsdagar, fredagar och lördagar mellan kl. 5—7 e. m. och från och med den 15 september till och med den 11 oktober onsdagar, fredagar och lördagar mellan kl. 5—6 e. m. Under olika tider af förmiddagens lästimmar hafva öfningarne af veckans återstående tre timmar pågått.

Till målskjutning hafva användts 16 timmar för 6: 1, 14 för 6: 2, 12 för 7: 1 och 16 för 7: 2, hvaraf användts under 1:sta veckan 15, 2:dra 19, 3:dje 18 och 4:de 6.

I öfningarne hafva deltagit 37 lärjungar ur 7: 1 och 6:te klasserna och har under mål-skjutningen med salongsgevär hvar och en skjutit 100 skott. Dessutom hafva 14 lärjungar ur 7: 2 haft, under den tid militäröfningarne pågått, 2 timmars sabelhuggning i veckan, samt skjutit hvardera 50 skott med remingtonsgevär af 1868 års förändringsmodell.

23 elever ur 5:te klassen hafva haft en timmes exercis i veckan.

Under den tid militäröfningarne pågått har tjenstgöringen för gymnastikläraren såsom sådan minskats med 5 timmar i veckan.

Af exercisreglementet är 1:sta delen genomgången i slutet och spridd ordning, af 2:dra delen endast den slutna, och hafva de olika afdelningarne medelst streck varit markerade. Under ogynsam väderlek, då öfningarne försiggått i gymnastiksalen, har föredrag i gevärets kändedom och vård hållits. Militäröfningarne inspekterades den 4:de oktober af Majoren vid Kongl. Bohusläns regemente A. F. Ekelund, då uppvisning egde rum.

Venersborg den 12 oktober 1892.

Tell Varodell,
Kapten.

B. Lärarne.

10. Lärarnes tjänsteåligganden under höstterminen hafva för hvarje vecka varit följande:

Rektor *G. Th. Bergman*: Historia 2 t. R. 6: 1, 1 t. 6: 1, 2 t. R. 6: 2, 2 t. L. 6: 2, 1 t. 6: 2, 3 t. 7: 1, 3 t. 7: 2 = 14 timmar.

Lektor *O. Örtenblad*: Franska 3 t. 7: 1, 2 t. R. 7: 1, 1 t. 7: 2, 4 t. R. 7: 2, 2 t. L. 7: 2; Engelska 3 t. R. 7: 1, 2 t. L. 7: 1 (icke-gr.), 3 t. R. 7: 2, 1 t. L. 7: 1 (valfritt) = 21 tim. Franska skripta i 7. Klassföreståndare i 7: 2.

Lektor *E. Vermerantz*: Kristendom 2 t. 5, 2 t. 6: 1, 2 t. 6: 2, 2 t. 7: 1, 2 t. 7: 2; Svenska 2 t. 6: 1, 2 t. 7: 1, 2 t. 7: 2; Filosofi 1 t. 7: 1, 1 t. 7: 2 = 18 tim. Svenska skripta i 7: 1, 7: 2. Klassföreståndare i 6: 1.

Lektor *S. Tessing*: Latin 8 t. 7: 1; Grekiska 7 t. 6: 2, 6 t. 7: 2 = 21 tim. Latinska skripta i 7: 1. Klassföreståndare i L. 7: 1.

Lektor *J. Bergman*: Latin 8 t. 6: 2, 8 t. 7: 2; Grekiska 6 t. 7: 1 = 22 tim. Latinska skripta i 6: 2 och 7: 2. Klassföreståndare i L. 6: 2.

v. Lektor *K. F. Kjellberg*: Matematik 2 t. R. 7: 1, 3 t. L. 7: 1, 7 t. R. 7: 2, 4 t. L. 7: 2; Fysik 3 t. R. 7: 1, 3 t. R. 7: 2 = 22 tim. Matematiska skripta i 7. Klassföreståndare i R. 7: 1.

Adjunkt *A. J. C. Piscator*: Alla undervisningsämnen i första klassen. Svenska skripta L. 6: 1 1 tim. hvarannan vecka = 24 1/2 tim. Klassföreståndare i 1.

Adjunkt *A. J. C. Lindblad*: Svenska 6 t. 2; Tyska 7 t. 2, 3 t. 5, 2 t. R. 6: 1, 1 t. L. 6: 1, 2 t. R. 6: 2, 1 t. L. 6: 2 = 22 tim. Tyska skripta i 5, R. 6: 1 och R. 6: 2. Klassföreståndare i 2.

Adjunkt *A. Ericsson*: Latin 8 t. 4, 8 t. 5, 8 t. 6: 1 = 24 tim. Latinska skripta i 6: 1.

Adjunkt *G. O. D. von Hackwitz*: Engelska 4 t. L. 6: 1 (icke-gr.), 4 t. L. 6: 2 (d:o); Naturalhistoria 2 t. 2, 2 t. 3, 2 t. 4, 2 t. 5, 1 t. 6: 1, 1 t. 6: 2, 1 t. R. 7: 1, 1 t. R. 7: 2; Historia och geografi 4 t. 5, 2 t. L. 6: 1 = 26 tim. Klassföreståndare i 5.

Adjunkt *P. G. Bergin*: Engelska 3 t. R. 6: 1, 3 t. R. 6: 2; Fysik 3 t. R. 6: 1, 3 t. R. 6: 2, 1 t. L. 6: 2, 2 t. L. 7: 1, 2 t. L. 7: 2; Kemi 2 t. R. 6: 1, 2 t. R. 6: 2, 2 t. R. 7: 1, 2 t. R. 7: 2. Svenska skripta i R. 6: 1 1 tim. hvarannan vecka = 25 1/2 tim. Klassföreståndare i R. 6: 2.

- Adjunkt *A. G. Bergman*: Engelska 7 t. R. 4, 7 t. R. 5; Franska 3 t. 5, 4 t. 6: 1, 4 t. 6: 2. Engelska skripta i R. 6: 1 och R. 6: 2 1 tim. hvar 4:de vecka = 25 $\frac{1}{2}$ tim.
- Adjunkt *K. A. Sydow*: Svenska 2 t. 6: 2; Matematik 5 t. 2, 5 t. 3, 5 t. 4, 5 t. 5; Fysik 1 t. L. 6: 1; Välskrifning 1 t. 1, 1 t. 2, 1 t. 3 = 26 tim. Svenska skripta i 6: 2. Klassföreståndare i 4.
- v. Adjunkt *A. W. Petersson*: Matematik 7 t. R. 6: 1, 3 t. L. 6: 1, 7 t. R. 6: 2, 3 t. L. 6: 2, 5 t. R. 7: 1, icke-greker 1 t. 7: 1 = 26 tim. Matematiska skripta i R. 6: 1 och R. 6: 2.
- v. Adjunkt *G. M. Blidberg*: Svenska 6 t. 3; Tyska 7 t. 3, 4 t. 4; Historia och geografi 5 t. 3, 5 t. 4 = 27 tim. Tyska skripta i 4.
- v. Adjunkt *O. F. Jonsson*: Kristendom 3 t. 2, 3 t. 3, 2 t. 4; Svenska 4 t. 4, 3 t. 5; Grekiska 7 t. 6: 1; Historia och geografi 5 t. 2 = 27 tim. Svenska skripta i 4 och 5. Klassföreståndare i 3.
- Lärarinnan i teckning fru *H. Henning* 20 timmar.
- Läraren i sång och musik *L. Hjort*: 6 tim. musikens teori och sång, 4 tim. instrumentalmusik = 10 tim.
- Läraren i gymnastik och vapenöfningar kapten *T. Warodell*: 9 tim. i gymnastik, 6 tim. i vapenöfningar = 15 tim.

11. Tjänstledige:

- Adjunkten *S. Tengblad* under läsåret för sjukdom.
- Adjunkten *A. Sahlén* „ d:o „ d:o.
- Adjunkten *A. Ericsson* från den 8 mars till den 15 april för sjukdom.
- Läraren i sång *L. Hjort* från den 6 till den 28 april.

12. Förordnade:

- Fil. kand. *G. M. Blidberg* till vikarie för adj. *Tengblad* under läsåret.
- Fil. kand. *O. F. Jonsson* till vikarie för adj. *Sahlén* under läsåret.
- Adjunkten *Kjellberg* till v. lektor i ledighet under höstterminen.
- Fil. doktor *A. W. Petersson* till vikarie för adj. *Kjellberg* under höstterminen samt till v. lektor under vårterminen.
- Studenten *J. Fremling* till vikarie för adj. *Ericsson*.
- Postexpeditören *M. Hoffman* till vikarie för sångläraren *Hjort*.

Sedan de klagomål, som anförts öfver doktor *J. Bergmans* utnämning till lektor, blifvit ogillade, tillträdde han vid höstterminens början sin befattning. Lektor *Bergman* har om sig lämnat följande uppgifter:

Johan Bergman, född den 6 febr. 1864 i Tydje församling af Elfsborgs län. Fadern jordbrukare. Idkade, efter i Upsala 1882 aflagd mogenhetsexamen, studier vid därvarande universitet. Filosofie kandidat 1884. Tjänstgjorde som v. adjunkt vid Upsala h. allmänna läroverk höstterminen 1886. Genomgick darsammastädes profärskurs läsåret 1887—1888. Filosofie licentiat 1888. Filosofie doktor 1889. Förordnad till v. lektor vid Stockholms norra latinläroverk vårterminen 1889; e. o. lektor vid samma läroverk höstterminen s. å.; vistades sommaren 1890 i Tyskland för språkvetenskapliga studier; v. lektor vid Kongl. Högre Lärarinneseminarium vårterminen 1891. Grundlade och förestod läsåret 1891—1892 Djursholms då femklassiga läroverk. Utnämndes den 18 december 1891 till lektor i latinska och grekiska språken vid Venersborgs h. allm. läroverk. Tillträdde samma befattning höstterminen 1892. Utgifna skrifter: *De Tibulli codice Upsaliensi cum reliquis comparato*, Upsala 1889. *Giordano Bruno, en tankefrihetens martyr i sextonde seklet*, Stockholm 1889. *Carmina latina*, Stockholm 1890. *Die studierende Jugend und die Enthaltenssache* (i Tredje internationella alkoholkongressens förhandlingar Kristiania 1890). Om nyare språkundervisningsmetoder (i sjette nordiska skolmötets förhandlingar, Köpenhamn 1891). *Förel. Alkohol som njutningsmedel*, svensk auktoriserad öfvers. Stockholm 1891. *Nova carmina latina*, Stockholm 1891. *Aurelii Prudentii Clementis hymni duo*, Suethicis

versibus expressi, Stockholm 1891. Aurelii Prudentii Clementis hymnus omnis horæ, sveth. redd. not. illustr. Stockholm 1891. Horatii Oden i urval med inledning, förkl. anm. och metrik, Stockholm 1892. Rousseau, Emil eller om uppfostran, svensk tolkning (utg. i 10 häften, af hvilka 4 utkommit), Göteborg 1892—1893. Därjämte uppsatser i Pedagogisk tidskrift, Philologische Wochenschrift m. m.

Sång- och musikläraren E. Hjort tog i juli månad 1892 afsked från sin befattning och utsågs under höstterminen till hans efterträdare v. organisten L. Hjort, som om sig lämnat följande uppgifter:

Per Gustaf Lennart Hjort, född i Efira församling af Hallands län, innehade vikariat såsom organist och kantor i Halmstad sept.—dec. 1888, i Slöinge pastorat juni—sept. 1890; aflade vid Kongl. Musikkonserter i Stockholm examina för behörighet till organist- och kyrkosångarebefattning samt musiklärare-tjänst vid allm. läroverk den 11 dec. 1890; studerade därstädes violinspel, kontrapunkt och pianostämning vart. 1891; vikarierade som organist och kantor i Örebro 1 juni - 16 aug. 1891 och bestrider samma tjänster i Venersborg sedan den 16 aug. 1891; förordnades till vik. musiklärare vid h. allm. läroverket i Venersborg höstt. 1891—höstt. 1892 och utnämndes till ord. musiklärare därstädes den 5 oktober 1892.

Äfven under detta läsår har döden skördat en af läroverkets lärare, adjunkten A. Ericsson, som afled den 14 april. Under 28 år har adjunkten Ericsson tjänstgjort vid Venersborgs läroverk och med nit och skicklighet i sitt ämne, latin, för många generationer af lärjungar lagt en fast och säker grund, på hvilken de kunnat bygga fortsatta studier. Ansträngande arbete och de så mången lärare genom hela lifvet åtföljande brödbekymren tärde dock alltmer på hans krafter och tyngde på hans sinne. Men under den sträfva ytan klappade ett varmt och godt hjärta, hvarom de, som lärde närmare känna honom, snart blefvo öfvertygade, och allmänt gifves honom det erkännandet af de många lärjungar han handledt, att de i honom hade en visserligen sträng, men ock både skicklig, välvillig och för deras bästa och framgång varmt nitälskande lärare.

Vid slutet af förlidet år utnämndes lektor Wermerantz till lektor vid Skara läroverk. Sedan de klagomål, som öfver utnämningen anförts, nu blifvit afslagna, afgår lektor Wermerantz vid detta läsårs slut från sin befattning vid Venersborgs läroverk, där han lämnar kvar det vackra eftermälet af en lärare, som genom skicklighet och oförtröttadt nit, genom sinnets välvilja och allvar vunnit allas högaktning och vänskap och varit för sina lärjungar en i allo värdig föresyn.

Till skolläkare utnämndes under vårterminen af H. H. Eforus för en tid af 5 år regementsläkaren K. Bylund.

Till lektor Rådbergs efterträdare har utnämnts docenten fil. doktorn E. O. Solander, hvilken utnämning dock blifvit öfverklagad.

14. Den 1:ste maj 1893 voro en lektors- och en adjunktsbefattning lediga.

C. Lärjungarne.

15. De närvarande lärjungarnes antal:

Höstterminen 1892:

Klass	Gemensamma linien	Reallinien	Latinlinien		Summa
			utan grekiska	med grekiska	
1	23	—	—	—	23
2	25	—	—	—	25
3	26	—	—	—	26
4	—	24	9	—	33
5	—	8	16	—	24
6: 1	—	4	11	3	18
6: 2	—	9	7	1	17
7: 1	—	4	3	1	8
7: 2	—	3	10	3	16
Summa	74	52	56	8	190

Frånvarande: 1 lärjunge i kl. R. 6: 1, 1 i L. 6: 1.

Vårterminen 1893:

Klass	Gemensamma linien	Reallinien	Latinlinien		Summa
			utan grekiska	med grekiska	
1	26	—	—	—	26
2	27	—	—	—	27
3	26	—	—	—	26
4	—	23	10	—	33
5	—	8	14	—	22
6: 1	—	3	12	3	18
6: 2	—	10	8	1	19
7: 1	—	4	3	1	8
7: 2	—	3	11	3	17
Summa	79	51	58	8	196

Frånvarande: 2 lärjungar i kl. L. 5.

18. Under höstterminen har af sjunde latinklassens lärjungar, hvilka läst grekiska, följande antal begagnat sig af undervisningen i

- a) både engelska och hebreiska —
 b) engelska, men icke hebreiska 7: 2 1.

19. Antal i teckning, i musik samt i gymnastik och militärofningar undervisade lärjungar höstterminen 1892.

Afdelningar och linier	Närvarande lärjungar	Teckning			Musik		Gymnastik och militärofningar	
		Lärjungar, som deltagit i obligatorisk teckning	Lärjungar, som deltagit i färdig teckning och därjämte obligatorisk	enkelt frivillig teckning	Lärjungar, som undervisats i musikens teori och sång	instrum. mental musik	Lärjungar, som deltagit i gymnastik och vapenofningar	utsträckt militärofningar
1	23	23	1	—	23	1	22	—
2	25	25	4	—	25	1	23	—
3	26	26	9	—	26	1	26	—
R. 4	24	24	8	—	8	2	22	—
L. 4	9	—	4	4	4	2	9	—
R. 5	8	8	—	—	1	—	8	—
L. 5	16	—	3	3	3	2	16	—
R. 6:1	4	4	—	—	2	—	4	4
L. 6:1	14 ^{B 11} _{A 3}	11	—	—	—	—	12	13
R. 6:2	9	9	—	—	4	1	8	8
L. 6:2	8 ^{B 7} _{A 1}	7	—	—	4	—	4	4
R. 7:1	4	4	—	—	2	—	4	4
L. 7:1	4 ^{B 3} _{A 1}	3	—	—	3	—	4	4
R. 7:2	3	3	—	—	1	—	3	3
L. 7:2	13 ^{B 10} _{A 3}	10	—	—	6	—	12	12
Gemensamma linien	74	74	14	—	74	3	71	—
Reallinien	52	52	8	—	18	3	49	19
Latinlinien ...	64 ^{L. 4-5 25} _{B. 6-7 31} _{A. 6-7 8}	31	7	7	20	4	57	33
Summa	190	157	29	7	112	10	177	52

20. Förhållandet med hemläxor samt den tid öfverläsningen af dessa upptagit är följande:

I klass	1 hemläxor dagligen	öfverhufvud	2, öfverläsningstid	1 $\frac{1}{3}$ tim.
"	2	"	3,	1 $\frac{1}{2}$ "
"	3	"	3,	1 $\frac{3}{4}$ "
"	R. 4	"	3,	2 $\frac{1}{4}$ "
"	L. 4	"	3,	2 $\frac{3}{4}$ "
"	R. 5	"	4,	3 $\frac{1}{2}$ "
"	L. 5	"	4,	3 $\frac{1}{2}$ "
"	R. 6:1	"	4,	3 $\frac{3}{4}$ "
"	L. 6:1	"	4 å 5,	4 $\frac{1}{2}$ "
"	R. 6:2	"	4,	3 $\frac{3}{4}$ "
"	L. 6:2	"	4 å 5,	4 $\frac{1}{2}$ "
"	R. 7:1	"	4,	4 $\frac{3}{4}$ "
"	L. 7:1	"	4,	4 $\frac{3}{4}$ "
"	R. 7:2	"	4,	4 "
"	L. 7:2	"	4,	4 "

I ofvanstående arbetstimmar är den tid, som åtgår till utarbetande af hemskrifpta, icke upptagen. Härtill torde i hvarje vecka åtgå 1 tim. för klass 4, 2 tim. för klass 5 samt 4 tim. för klass. 6, 7.

21. Angående lärjungarnes hälsotillstånd m. m. har skolans läkare afgifvit följande uppgifter:
Tabellarisk uppgift öfver lärjungarnes vid Venersborgs läroverk kroppsbyggnad och allmänna hälsotillstånd samt öfver antalet närsynta vårterminen 1892.

Klass	Antal lärjungar	Medelålder	Kroppsbyggnad			Allmänt hälsotillstånd		Lidande af bleksot och blodbrist	Ofra besvärade af hudvårk	Ofra besvärade af näsblod	Andra åkommor, som kunna anses bero af skolans inflytelse	Närsynt-hetsgrad			Summa närsynta	Procent närsynta
			God	Medelmätig	Svag	Godt	Mindre godt					Under 3 D.	3-6 D.	Öfver 6 D.		
7	22	18 ¹⁷ / ₂₂	22	—	—	22	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
6	30	16 ²³ / ₃₀	30	—	—	26	4	1	—	—	—	—	—	—	—	—
5	18	15 ¹² / ₁₈	16	2	—	16	2	—	1	—	—	—	—	—	—	—
4	25	14 ⁶ / ₂₅	22	3	—	22	3	—	3	—	—	—	—	—	—	—
3	31	13 ²⁸ / ₃₁	30	1	—	30	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2	25	12	23	2	—	24	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1	18	10 ¹⁴ / ₁₈	14	4	—	17	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	169		157	12	—	157	12	1	4	2						

Tabellarisk uppgift å antalet sjuka och sjukdomar bland lärjungarne vid Venersborgs läroverk vårterminen 1892.

Sjuka personer	Årstid										Summa		Anmärkning
	Januari		Februari		Mars		April		Maj		Insjukt.	Döde	
	Insjukt.	Döde	Insjukt.	Döde	Insjukt.	Döde	Insjukt.	Döde	Insjukt.	Döde			
Under 15 år	—	—	26	—	41	—	13	—	4	—	84	—	
15 år eller derutöfver	5	—	26	—	17	—	4	—	2	—	54	—	
Summa	5	—	52	—	58	—	17	—	6	—	138	—	
<i>Sjukdomar:</i>													
Påssjuka	—	—	1	—	43	—	16	—	3	—	63	—	
Influensa	4	—	28	—	7	—	—	—	—	—	39	—	
Ögonsjukdom	1	—	2	—	—	—	—	—	—	—	3	—	
Strup- och luftrörskatarrh	—	—	14	—	3	—	—	—	—	—	17	—	
Halsfluss	—	—	3	—	3	—	1	—	2	—	9	—	
Febril gastricism	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	
Kronisk magkatarrh	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	
Diarrhé	—	—	2	—	1	—	—	—	1	—	4	—	
Summa	5	—	52	—	58	—	17	—	6	—	138	—	

Tabellarisk uppgift öfver lärjungarnes vid Venersborgs läroverk kroppsbyggnad och allmänna hälsotillstånd samt öfver antalet närsynta höstterminen 1892.

Klass	Antal lärjungar	Medelålder	Kroppsbyggnad			Allmänt hälsotillstånd		Lidande af blödsot och blodbrist	Ofra besvärade af hufvudvärk	Ofra besvärade af näsblod	Andra åkommor, som kunna anses bero af skolans inflytelse	Närsynt-hetsgrad		Summa närsynta	Procent närsynta
			God	Medelmåttig	Svag	Godt	Mindre godt					Under 3 D.	Öfver 6 D.		
7	25	18 ²¹ / ₂₅	24	1	—	24	1	1	—	—	—	3	3	6	
6	34	17 ¹ / ₃₄	28	6	—	27	7	1	1	—	—	—	3	3	
5	23	15 ¹ / ₂₃	21	2	—	20	3	4	1	—	—	—	—	—	
4	33	13 ²³ / ₃₃	30	3	—	30	3	—	1	—	—	—	1	1	
3	26	12 ⁷ / ₂₆	24	2	—	24	2	—	—	—	—	1	—	1	
2	26	10 ²⁴ / ₂₆	22	4	—	25	1	—	—	—	—	—	—	—	
1	23	10 ²⁰ / ₂₃	21	2	—	22	1	—	—	1	—	—	—	—	
Summa	190		170	20	—	172	18	1	6	4	—	4	7	11	

Tabellarisk uppgift å antalet sjuka och sjukdomar bland lärjungarne vid Venersborgs läroverk höstterminen 1892.

Sjuka personer	Årstid										Summa		Anmärkning
	Augusti		September		Oktober		November		December		Insjukn.	Döde	
	Insjukn.	Döde	Insjukn.	Döde	Insjukn.	Döde	Insjukn.	Döde	Insjukn.	Döde			
Under 15 år	—	—	10	—	9	—	13	—	11	—	43	—	
15 år eller derutöfver	—	—	2	—	9	—	10	—	3	—	24	—	
Summa	—	—	12	—	18	—	23	—	14	—	67	—	
<i>Sjukdomar:</i>													
Messling	—	—	—	—	—	—	8	—	9	—	17	—	
Kikhosta	—	—	2	—	5	—	—	—	—	—	7	—	
Influensa	—	—	—	—	1	—	2	—	1	—	4	—	
Ögonsjukdom	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	2	—	
Strup- och luftrörskatarrh.....	—	—	6	—	6	—	3	—	1	—	16	—	
Halsfluss	—	—	2	—	2	—	3	—	1	—	8	—	
Diarrhé	—	—	—	—	3	—	5	—	2	—	10	—	
Akut rheumatism	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	
Hudeczem	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	
Sår.....	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	
Summa	—	—	12	—	18	—	23	—	14	—	67	—	

22. u) Antal fröm läroverket flyttade lärjungar kalenderåret 1892:

Afdelningar och linier	Närvarande lärjungar vid vårterminens slut före flyttningen	Vårterminen 1892:							Höstterminen 1892:						
		Lärjungar, som vid vårterminens slut flyttats till afdelningen							Lärjungar, som vid höstterminens början flyttats till afdelningen						
		efter att hafva tillhört närmast lägre afdelning af samma linie följande antal terminer							efter att hafva tillhört närmast lägre afdelning af samma linie följande antal terminer						
		0	1	2	3	4	5 eller flere	från annan linie	0	1	2	3	4	5 eller flere	från annan linie
1	18	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
2	25	—	4	12	—	—	—	—	—	9	—	—	—	—	
3	31	—	—	15	—	1	—	—	1	—	5	—	—	—	
R. 4	14	—	—	11	—	2	—	—	—	5	—	1	—	1	
L. 4	11	—	3	4	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	
R. 5	5	—	—	5	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	
L. 5	13	—	—	4	—	2	—	—	2	1	3	—	—	—	
R. 6: 1	9	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	
L. " " B	6	—	—	3	—	4	—	—	—	4	—	1	4	—	
" " A	2	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
R. 6: 2	8	—	—	4	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	
L. " " B	4	—	—	4	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	
" " A	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	
R. 7: 1	2	—	—	3	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	
L. " " B	9	—	—	1	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	
" " A	3	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
R. 7: 2	2	—	—	—	—	—	—	—	1	—	2	—	—	—	
L. " " B	2	—	—	6	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	
L. " " A	3	—	—	3	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	
Gemensamma linien .	74	—	4	27	—	1	—	—	1	—	7	—	—	—	
Reallinien	40	—	—	24	—	2	—	—	2	1	14	—	2	—	
Latinlinien	54	—	3	27	—	4	—	—	2	1	16	—	1	—	
Summa	168	—	7	78	—	7	—	—	5	2	37	—	3	—	

Vid början af vårterminen 1892 flyttades: från klass 2 till klass 3 två lärjungar, som i klass 2 tillbragt en termin.

b) Lärjungarnes omsättning vårterminen 1892:

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Afdelningar och linier.	Närvarande lärjungar i afdelningen den 1 februari					Lärjungar, afgångne från läroverket i afdelningen			
	Kvar i afdelningen fr. föregående termin	Flyttade till afdelningen på grund af beslut	Inskrivne i läroverket under terminen		Summa	från terminens början till och med 31 januari	från och med 1 februari till terminens slut	under nästföljande mellan-termin	Summa
		vid föregående termins slut	vid vårterminens början	vid vårterminens slut					
1	14	—	—	4	18	—	—	1	1
2	25	—	—	—	25	—	—	—	—
3	28	—	9	1	31	—	—	—	—
R. 4	14	—	—	—	14	—	—	4	4
L. 4	10	—	—	1	11	—	—	—	—
R. 5	4	—	—	1	5	—	—	1	1
L. 5	13	—	—	—	13	—	—	1	1
R. 6: 1	9	—	—	—	9	—	—	1	1
L. „ B	6	—	—	—	6	—	—	1	1
„ „ A	2	—	—	—	2	—	—	—	—
R. 6: 2	8	—	—	—	8	—	—	1	1
L. „ B	4	—	—	—	4	—	—	—	—
„ „ A	1	—	—	—	1	—	—	—	—
R. 7: 1	3	—	—	—	3	—	1	—	1
L. „ B	9	—	—	—	9	—	—	—	—
„ „ A	3	—	—	—	3	—	—	—	—
R. 7: 2	2	—	—	—	2	—	—	2	2
L. „ B	2	—	—	—	2	—	—	2	2
„ „ A	3	—	—	—	3	—	—	3	3
Gemensamma linien	67	—	2	5	74	—	—	1	1
Reallinien	40	—	—	1	41	—	1	9	10
Latinlinien	53	—	—	1	54	—	—	7	7
Summa	160	—	2	7	169	—	1	17	18

Frånvarande: Klass 1 1 lärjunge
 „ R. 4 1 „
 „ R. 6: 1 1 „
 Summa 3 lärjungar.

b) Lärjungarnes omsättning höstterminen 1892:

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Afdelningar och linier	Närvarande lärjungar i afdelningen den 15 september					Lärjungar, afgångne från läroverket i afdelningen			
	Kvar i afdel- ningen fr. före- gående termin	Flyttade till afdel- ningen på grund af beslut		Inskrivne i läro- verket under terminen	Summa	från terminens början till och med 14 sept.	från och med 15 sept. till ter- minens slut	under nästföl- jande mellan- termin	Summa
		vid före- gående termins slut	början						
1	—	—	—	23	23	—	—	—	—
2	4	15	2	4	25	—	—	—	—
3	3	16	6	1	26	—	—	—	—
R. 4	4	13	7	—	24	—	—	1	1
L. 4	—	5	2	2	9	—	—	—	—
R. 5	1	5	2	—	8	—	—	—	—
L. 5	2	6	6	2	16	—	—	—	—
R. 6: 1	2	—	2	—	4	—	—	1	1
L. „ B	1	4	4	2	11	1	—	—	1
„ „ A	1	1	—	1	3	—	—	—	—
R. 6: 2	1	3	4	1	9	—	—	—	—
L. „ B	—	4	1	2	7	—	—	—	—
„ „ A	—	—	1	—	1	—	—	—	—
R. 7: 1	—	2	2	—	4	—	—	—	—
L. „ B	—	1	2	—	3	—	—	—	—
„ „ A	—	1	—	—	1	—	—	—	—
R. 7: 2	—	—	3	—	3	—	—	—	—
L. „ B	—	6	3	1	10	—	—	—	—
„ „ A	—	3	—	—	3	—	—	—	—
Gemensamma linien..	7	31	8	28	74	—	—	—	—
Reallinien.....	8	23	20	1	52	—	—	2	2
Latinlinien.....	4	31	19	10	64	1	—	—	1
Summa	19	85	47	39	190	1	—	2	3

Frånvarande: Klass R. 6: 1 1 lärjunge

„ L. 6: 1 1 „

Summa 2 lärjungar.

23. Af de under året inskrifne hafva förut bevistat läroverk, nämligen senast

allmänt läroverk	12
folkskola	—
endast undervisats i hemmen	34
	Summa 46

24. Under vårterminen 1892 aflade följande lärjungar, tillhörande läroverkets öfre 7:de klass, afgangsexamen: Tillämnad lefnadsbana:

<i>Realister:</i>	J. F. S. von Schéele,	landtbrukare.
	H. G. Hamilton,	militär.
<i>Icke-Greker:</i>	E. E. S:t Cyr,	d:o
	W. D. af Sandeberg,	d:o
<i>Greker:</i>	G. V. Lizell,	lärare
	J. O. Fremling,	d:o
	J. F. Vesterblad,	d:o

25. I öfrigt hafva under år 1892 följande lärjungar afgått från läroverket:

Vårterminen: Klass R. 7: 1: B. A. Carlsson, aflade mogenhetsexamen.

Sommarferierna: Kl. 1: T. H. Wikland, annat läroverk; kl. R. 4: K. O. Mattsson, S. G. Ericsson, H. T. Jakobsson, T. K. J. Larsson. Kl. R. 5: G. V. Bergius. Kl. L. 5: J. S. Moberg. Kl. R. 6: 1: S. R. Wikland, annat läroverk. Kl. L. 6: 1: K. A. V. Rune. Kl. R. 6: 2: K. O. M. Svan.

Höstterminen och nästföljande ferier: Kl. L. 5: J. Lindholm ($\frac{1}{9}$) handel. Kl. R. 4: O. V. de Verdier. Kl. R. 6: 1: T. J. Berggren, sjöman.

26. Under sist förflutna kalenderår hafva till lärjungarne utdelats:

Stipendier	kronor 532,00
Premier till ett värde af	„ 229,52
	Summa kronor 761,52

27. Uppgift angående antalen under läsåret befriade från terminsafgifterna:

Befriade från afgift till:	Höstterm.	Vårterm.
endast till biblioteks- och materielkassan	—	—
„ byggnadsfonden	17	22
„ båda ofvannämnda kassor	32	31
ej befriade från någondera afgiften	141	143
Summa närvarande lärjungar	190	196

Till ljus- och vedkassan har hvarje lärjunge under höstterminen betalt 9, under vårterminen 7 kronor.

D. Boksamlingar och undervisningsmateriel.

28. **Gåfvor** sedan förra redogörelsens utgifvande.

Af Ecklesiastik-Departementet. Svenska riksdagsakter II: 2. Svenskt diplomatarium III: 6. Meddelanden från riksarkivet XVI. Svenska fornskriftssällskapet's samlingar, h. 102. Södervall Ordbok öfver svenska medeltidsspråket h. 13. Hernlund, Bidrag till svenska skollagstiftningens historia, B. I.

Af Tullkontrollör L. H. Andersson, Charlottenburg: en synnerligen värdefull samling svenska kopparmynt, 535 nummer.

Af Intendenten A. H. Malm: Göteborgs och Bohusläns Fauna af A. W. Malm.

Af Hofintendenten A. Börtzell: Palamon et Arcita copié et publié par Algernon de Börtzell. Numreradt exemplar.

Af Svenska akademien: Medalj öfver K. A. Nicander.

Af Vetenskapsakademien: Handlingar B. 24: 1—2. Bihang B. 17 h. 1—4. Öfversigt årg. 48 (1891)—49 (1892). Meteorologiska iakttagelser i Sverige B. 29 (1887). Medalj öfver John Ericsson.

Af stud. Hjalmar Johansson: en pärluggla, en björktrast, en sidensvans.

Af Possessionaten H. Montén: Sturlesons konungasagor utg. af Peringsköld, 2 delar.

D. Läroverksbyggnader och inredningsmateriel.

29. I stället för den gamla ritsalen har inredts en ny, tidsenlig och rymlig lokal i det rum, där skolans museum före dess förflyttning till stadens museibygnad var inhyst.

F. Ekonomiska förhållanden.

31. Uppgifter om nedan nämnda till läroverket hörande kassors ställning kalenderåret 1892:

Kassans rubrik	D e b e t				K r e d i t			
	Behålln. vid årets början	Summa inkomster	Skuld vid årets slut	Summa	Skuld vid årets början	Summa utgifter	Behållning vid årets slut	Summa
Byggnadsfonden	244,54	1338,00	4482,99	6065,53	4800,00	1265,53	—	6065,53
Ljus- och vedkassan	195,04	3539,50	—	3734,54	—	2999,83	734,71	3734,54
Biblioteks- och materielkassan	5005,45	1801,42	—	6806,87	—	1309,16	5497,71	6806,87
Premie- och fattigkassan ...	13,02	239,25	—	252,27	—	229,52	22,75	252,27
Summa	5458,05	6918,17	4482,99	16859,21	4800,00	5804,04	6255,17	16859,21

32. Under sistförflutna kalenderår har åtgått för underhåll och tillökning af boksamlingen 60,25, af den öfriga undervisningsmaterielen 207,07 samt af inredningsmaterielen 365,25 kronor.

Af Salmeniska donationens medel har under året intet inköpts.

G. Examina och terminsafslutning.

33. Den 3 juni förlidet år förrättades med 7 läroverkets lärjungar samt 6 privatister muntlig afgangsexamen i närvaro af herrar domprosten och ordensledamoten, fil. doktor R. Warholm, professoren och kommandören fil. doktor E. Lidforss, professoren och riddaren, fil. doktor C. F. E. Björling såsom censorer. Alla läroverkets lärjungar förklarades mogne, hvaremot 3 af privatisterna underkändes.

Till den skriftliga afgangsexamen under innevarande termin hafva 17 läroverkets lärjungar eller hela klassen 7: 2 anmält sig, hvilka alla blifvit godkända.

34. Den 20 sistlidne december hölls terminsexamen med läroverkets 5 lägre klasser. Offentlig uppvisning under vårterminen i gymnastik och vapenöfningar ägde rum den 29 april. Årsexamen kommer att hållas den 1 och 2 juni och hafva följande herrar inbjudits att såsom vittnen öfvervara densamma: landskamreraren och riddaren O. H. Wibom, borgmästaren och riddaren G. Sandberg, kyrkoherden C. T. Hellgren, kyrkoherden J. Blomqvist, stadsläkaren och riddaren doktor K. Bylund, bankdirektören och riddaren fil. doktor L. J. Versander. Första dagen examineras i undervisningsämnena kl. 9—12, 5—6. Kl. 12 hålles examen i sång och musik. Kl. 5—6 förevisas lärjungarnes arbeten i teckning. Andra dagen examineras kl. $\frac{1}{2}$ 9—11. Kl. 11 afkunnas flyttning och hemförlofvas ungdomen, hvarefter premier och stipendier utdelas.

35. Till öfvervarande af förestående examen och terminsafslutning inbjuder jag vördsamt lärjungarnes föräldrar och målsmän samt alla den allmänna undervisningens vänner.

36. Nästa termin börjar den 24 nästkommande augusti kl. 12 på dagen, då anmälning äger rum. Allmänt upprop hålles den 29 augusti kl. 12.

Venersborg i maj 1893.

G. TH. BERGMAN.



Allmänna femklassiga läroverket i Borås.

A. Undervisningen.

1. Höstterminen började den 25 augusti och afslöts den 21 december. Egentliga undervisningen tog sin början den 27 augusti och afslöts den 19 december. Under terminen hafva lärjungarne 2:ne gånger haft frihet från undervisningen, nämligen den 24 september, marknadslof, och den 24 oktober, rengöring af skolrummen.

Vårterminen började den 20 januari och afslutas den 1 juni. Egentliga undervisningen tog sin början den 21 januari och kommer att sluta den 30 maj. Frihet från undervisningen har meddelats lärjungarne 2:ne gånger, nämligen den 27 februari, marknadslof, och den 4 maj, reformationsfest.

2. Gemensam bön med bibelläsning och psalmsång har förrättats hvarje dag kl. 6,45 - 7 f. m.; sista lärotimnen har i hvarje klass afslutats med en kort bön.

Undervisningen har med afseende på tiden varit på följande sätt fördelad:

a) i läsämnen och teckning: kl. 7-9, 11-2, samt måndag, torsdag och fredag 4-5.

b) i sång och musik: kl. 4-5 alla dagar, samt onsdagar kl. 5-6.

c) i gymnastik och vapenöfningar: kl. 9-9,30 och 10,30 -11 hvarje dag, samt tisdagar 4-5.

3. Antal lärotimmar i veckan för läsämnen under höstterminen 1892:

Afdelningar och linier	Närvarande lärjungar under höstter- minen.	T i m m a r				Summa.
		Skilda	Gemensamma för			
			lärjungar från afdelningar å samma linie.	lärjungar från afdelningar å olika linier		
1	18	—	24	—	24	
2	29	—	28	—	28	
3	21	—	28	—	28	
R. 4	18	5	2)	22	29	
L. 4	9	6	1)	(22)	8	
R. 5	5	5	(2)	22	27	
L. 5	7	6	(2)	(22)	6	
Summa	107	22	84	44	150	

1) Gemensamt med R. 5.

2) Gemensamt med L. 5.

a) Läro- och Läseböcker.

Kristendom: Katekes utgifven af Östrand (1-5); Norlén och Lundgren, biblisk historia (1-3); Welanders, Bibelkännedom (4-5).

Modersmålet: Sundén, Svensk språklära i sammandrag för allm. läroverken 1-5; Kabner, Rättskrifningslära. Läsebok af Ekmark (1-5); Runeberg, Fänrik Ståls sägner (4); Runeberg, Elgskyttarne m. m. (5).

- Latin:** Grammatik af Törnebladh och Lindroth; Törnebladh, Elementarbok (4); Cornelius ed. Törnebladh (5).
- Tyska:** Mathesius, Elementarbok (1—3); Calwagen, Grammatik (1—5) och öfningar i tyskt talsspråk (3—5); Hauffs Märchen (3—5); Schillers Wilhelm Tell ed. Hellstén (5).
- Engelska:** Mathesius, Grammatik och elementarbok; Olde, Uttalslära (4); Sturzen-Becker läsebok (5). Rohde, talöfningar (5).
- Franska** Ploetz, Elementarbok ed. Elmqvist (5).
- Matematik:** Zweigbergk. Räknebok (3—5); Berg, Räknelära (1—2); Bergius, Geometri (2); Strömers, Euklides, öfversedd af Bergstrand 3—5; Haglund, Algebra (4—5).
- Naturlära:** Lyttkens, Läran om djuren i sammandrag (1—5); Areschoug, Läran om växterna i sammandrag (1—5); Wijkander och Holmström, Läran om naturföreteelserna och världskropparne (4—5).
- Historia och Geografi:** Odhner, Fäderneslandets historia för skolans lägre klasser (1—3, 5); Pallin, Allmän historia (4—5); Carlsson, Geografi (1), Roth, Geografi N:o 2 (2—5).

b) Lärokurser.

Första klassen.

- Kristendom,** 3 timmar: Katekes, första hufvudstycket; Biblisk Historia, Gamla Testamentet; Bibelläsning samt valda psalmverser (*Svensson*).
- Modersmålet,** 5 timmar: Det viktigaste af formläran; Öfning att med egna ord återgifva upplästa stycken; öfning i väl läsning, satsbildning och rättstafning (*Svensson*).
- Tyska,** 6 timmar: Styckena 1—36 i Mathesii elementarbok samt skriftlig öfversättning af motsvarande svenska stycken jemte dithörande formlära (*Svensson*).
- Matematik,** 4 timmar: Aritmetik, de fyra räknesätten i hela tal jemte decimalräkning; tillämpning på sorter; hufvudräkning (*Svensson*).
- Naturlära,** 2 timmar: Zoologi, första afdelningen af Lyttkens lärobok; Botanik, första afdelningen af Areschougs lärobok; undersökning af levande växter (*Svensson*).
- Historia och Geografi,** 4 timmar: Historia 2 timmar: Fäderneslandets historia till nyare tiden; Geografi, 2 timmar: Det allmänaste om världsdelarne; de skandinaviska ländernas samt Finlands fysiska och politiska geografi (*Sundelius*).

Andra klassen.

- Kristendom,** 3 timmar: Katekes andra hufvudstycket; Biblisk historia, Nya testamentet; bibel- och psalmläsning (*Björkegren*).
- Modersmålet,** 6 timmar: Det viktigaste af formläran; Öfning att med egna ord återgifva innehållet af lästa stycken samt särskilja satsdelarne; rättskrifnings- och interpunktionsöfningar (*Thorin*).
- Tyska,** 7 timmar: Styckena 34—66 af 1:sta och 1—10 af 2:dra afdelningen af Mathesii elementarbok jemte motsvarande formlära; skriftlig öfversättning af de svenska styckena 34—66 (*Neuman*).
- Matematik,** 5 timmar: Aritmetik, 4 timmar: De fyra räknesätten i bråk med tillämpning på sorter; hufvudräkning. Geometri, 1 timme: åskådninglära (*Thorin*).
- Naturlära,** 2 timmar: Zoologi, andra afdelningen samt däggdjuren efter Lyttkens lärobok; Botanik, första och andra afdelningen af Areschougs lärobok; exkursioner samt examination af växter (*Björkegren*).

Historia och Geografi, 5 timmar: Historia, 2 timmar: Fäderneslandets historia från och med Gustaf Wasa till och med Karl XII; Geografi, 3 timmar: Europas fysiska och politiska geografi fortsatt och avslutad.

Tredje klassen.

Kristendom, 3 timmar: Katekes, tredje, fjärde och femte hufvudstyckena; Bibliska historien repeterad; bibel- och psalmläsning (*Lönnergren*).

Modersmålet, 6 timmar: Det viktigaste af satsläran jämte repetition af formläran; läsning och förklaring af valda stycken i bunden och obunden form jämte öfning att muntligen återgifva innehållet; interpunktions- och rättskrifningsöfningar jämte smärre uppsatser på lärorummet (*Lönnergren*).

Tyska, 7 timmar: Andra afdelningen af Mathesii elementarbok från 10:de stycket, 40 stycken af Calwagens öfningar i tyskt talspråk samt Hauffs Kalif Storch och die Geschichte von dem Gespenstershiff. Det viktigaste af syntaxen jämte repetition af formläran. Skriföfningar på lärorummet 1 timme i veckan (*Neuman, Sundelius*).

Matematik, 5 timmar: Aritmetik, 3 timmar: Enkel och sammansatt regula de tri, intresse- och bolagsräkning; Geometri, 2 timmar: Första boken af Euklides (*Thorin*).

Naturlära, 2 timmar; Zoologi, andra och tredje afdelningen af Lyttkens mindre lärobok; Botanik, tredje afdelningen af Areschougs mindre lärobok samt repetition af föregående; exkursioner samt examinering af levande växter (*Srensson*).

Historia och Geografi, 5 timmar: Historia, 3 timmar: Fäderneslandets historia avslutad och repeterad från nyare tidens början; de främmande världsdelarnes fysiska och politiska geografi.

Fjärde klassen.

Kristendom, 2 timmar: Öfversikt af böckernas i gamla Testamentet innehåll och historia; Katekisation öfver första och andra hufvudstyckena till tredje artikeln; bibelläsning (*Lönnergren*).

Modersmålet, 4 timmar: Repetition af form- och satsläran; läsning af valda stycken i läseboken samt af Fäurik Ståls sägner; rättskrifningsöfningar; en uppsats hvarannan vecka (*Björkegren*).

Latin, 8 timmar: 48 st. af Törnebladhs elementarbok; det viktigaste af formläran; vokabelläsning. skriföfningar på lärorummet (*Björkegren*).

Tyska, 4 timmar: Hauff, der kleine Muck, der falsche Prinz, die Errettung Fatmes samt styckena 40—68 af Calwagens öfningar i tyskt talspråk; Syntax och formlära fullständigare genomgångna; ett hemtema hvarannan vecka (6 på lärorummet) (*Neuman*).

Engelska, 7 timmar: Elementarboken och motsvarande delar af formläran; skriföfningar på lärorummet, vokabelläsning (*Sundelius*).

Matematik, 5 timmar: Algebra, 2 timmar: Läran om hela tal och bråk; Geometri, 2 timmar: andra och tredje boken i Euklides jemte repetition af första; Aritmetik, 1 timme: Aritmetiska öfningar (*Thorin*).

Naturlära, 2 timmar: Zoologi, repetition af ryggradsdjuren; Botanik, 2:dra, 3:dje och 4:de afdelningen repeterade; exkursioner och examinering af växter samt Fysiken och Kemien efter Wijkanders och Holmströms lärobok (*Srensson*).

Historia och Geografi, 5 timmar: Historia, 3 timmar: Gamla och medeltidens allmänna historia. Geografi, 2 timmar: Repetition af Europas fysiska och politiska geografi (*Lönnergren*).

Femte klassen.

- Kristendom**, 2 timmar: Översikt af böckernas i Nya testamentet innehåll och historia; katekisation öfver tredje, fjärde och femte hufvudstyckena; bibelläsning (*Lönnerygren*).
- Modersmålet**, 3 timmar: Repetition af form- och satsläran; läsning af valda prosaiska och poetiska stycken; rättskrifningsöfningar; öfningar i disposition af lättare ämnen; en uppsats hvarannan vecka (*Björkegren*).
- Latin**, 8 timmar: Cornelius: Miltiades, Themistocles, Aristides, Cimon, Lysander, Thrasybulus, Hamilcar och Hannibal; extemporalier och skriföfningar; Grammatik: repetition af formläran samt det viktigaste af syntaxen (*Björkegren*).
- Tyska**, 3 timmar: Repetition af formlära och syntax; 2½ akt af Wilhelm Tell; öfningar i tyskt talspråk styckena 68—100; extemporalier; Hauff, 40 sidor, större delen kursivt, ett hemtema hvarannan vecka (6 på lärorummet) (*Neuman*).
- Engelska**, 7 timmar: Repetition af formläran; det viktigaste af syntaxen; 25 sidor i Sturzenbecker; 20 anekdoter efter Rodhe, med samtalsöfningar i anslutning härtill; vokabeläsning; skriföfningar på lärorummet (*Sundelius*).
- Franska**, 3 timmar: Uttalslära och det viktigaste af formläran; 45 lektioner i Ploetz' elementar-bok; vokabelläsning (*Sundelius*).
- Matematik**, 5 timmar: Algebra, 2 timmar: Repetition af förra årets kurs; första gradens eqvationer med flera obekanta; problem; Geometri, 2 timmar: tredje och fjärde boken af Euklides; Aritmetik, 1 timme: Aritmetiska öfningar (*Thörin*).
- Naturlära**, 2 timmar; Zoologien och botaniken repeterade; exkursioner och examinering af växter; Kemi, astronomi och geologi, efter Wijkander och Holmström (*Svensson*).
- Historia och Geografi**, 4 timmar: Historia 3 timmar: Nyare tidens jämte repetition af gamla och medeltidens allmänna historia; repet. af fäderneslandets samt grunddragen af Norges och Danmarks historia; Geografi, 1 timme; Repetition af geografin (*Sundelius*).

5. Under läsåret hafva följande läroböcker införts: Carlson, Skolgeografi, i första klassen och Rodhe, Engelska talöfningar, i femte realklassen.

6. I välskrifning har undervisning meddelats 2 timmar i första, 1 timme i andra och 1 timme i tredje klassen.

7. I teckning, hvarvid den s. k. Stuhlmanska metoden följts, hafva följande kurser blifvit genomgångna:

Klassen 1: Torsdag kl. 12: Med undantag af några få elever, hvilka börjat på rutadt papper, hafva samtliga ritat på fritt papper dels efter Stuhlmanns, dels efter Graefs planscher.

„ 2: Måndag kl. 11: På fritt papper efter Stuhlmanns, Wohliens och Graefs planscher.

„ 3: Måndag kl. 12: På fritt papper efter samma planscher samt konturgipsar.

„ R. 4: Måndag, Torsdag och Fredag kl. 4—5: Fortsättning af de Wohlienska och Graef-ska planscherne för kroklinia figurer; konturgipsar och några af Heimerdings klotsar; Pasch, geometriska konstruktioner.

„ R. 5: Måndag, Torsdag och Fredag kl. 4—5: Konturgipsar och större delen af Heimerdings klotsar samt fristående föremål. Linearritning: Pasch, geometriska konstruktioner och projektionsläran.

8. Undervisning i sång och instrumentalmusik.

Klassen 1: Musiklärans allmänna grunder; öfningar i tonträffning samt enstämning sång af koraller och lättare melodier.

„ 2: Läran om tonarter, tonträffning och lättare melodier.

„ 3: Lika med andre.

„ 4 o. 5: Öfningar dels stämvis, dels gemensamt i tvåstämmig sång.

Dessutom har undervisning i orgelspelning meddelats 2 timmar i veckan.

Öfningstiderna hafva varit:

Måndag kl. 4—4,30 med 1:sta kl., 4,30—5 med 2:dra kl., Tisdag 4—4,30 med 2:dra kl., 4,30—5 med 3:dje kl.

Onsdag 4—5 med kl. 4—5; orgelspelning kl. 5—6; Torisdag 4—4,30 med 1:sta kl., 4,30—5 med 3:dje kl.

Freitag 4—5 orgelspelning samt Lördag 4—5 koralsång med kl. 1—5.

9. Undervisning i gymnastik och vapenöfningar enligt Kongl. cirkuläret den 19 juni 1866:

Tabellarisk uppgift å antalet lärjungar, som på grund af nedanstående orsaker icke deltagit i gymnastiköfningarne:

Termin och åldesgrupp.	S j u k d o m a r				Summa.	Hela antalet närvarande lärjungar.
	i matsmältningssorgarna.	bräck	rörelseorganerna.	urinorganerna.		
<i>Höstterminen 1892:</i>						
Under 15 år	—	—	—	—	—	91
15 år eller därutöfver .	—	—	—	—	—	16
Summa	—	—	—	—	—	107
<i>Vårterminen 1893:</i>						
Under 15 år	—	—	—	—	—	80
15 år eller därutöfver .	—	—	—	—	—	27
Summa	—	—	—	—	—	107

Gymnastiköfningarne hafva egt rum hvarje dag mellan kl. 9 och 9,30, 10,30—11 samt onsdagar 4—5. Så långt tiden medgifvit, har ett pedagogiskt program för hvarje vecka genomgått. Lärjungarne hafva varit indelade i 8 afdelningar med hvar sin afdelningschef. Dock har gymnastik på afdelningar försiggått endast under hälfvarfven.

Rörelseprogram har hemtats hufvudsakligen ur C. U. Liedbecks Dagöfningar för Stockholms stads folkskolor.

Undervisning i slöjd, 2 timmar i veckan har under höstterminen lämnats åt 15 lärjungar, under vårterminen åt 30 i 2:ne afdeln. Till denna undervisnings befrämjande har södra Elfsborgs läns slöjdförening bidragit med 50 kronor under läsåret.

B. Lärarne.

10. Lärarnes tjänsteåligganden under läsåret hafva för hvarje vecka varit följande:

Rektor *C. J. Neuman* i tyska: 3 t. i 5; 4 t. i 4; 6 t. i 3; 7 t. i 2. Rättat tyska skripta i 5:te och 4:de kl. = 20 t.

Kollega *A. Thorin* i matematik: 5 t. i 5; 5 t. i 4; 5 t. i 3; 5 t. i 2; i modersmålet: 6 t. i 2 = 26 t.

Kollega *E. Björkegren* i kristendom: 3 t. i 2; i latin: 14 t. i L. 5 och L. 4; i modersmålet 3 t. i 5; 4 t. i 4; i naturlära: 2 t. i 2. Rättat svenska skripta i 5 och 4 = 26 t.

Kollega *H. Svensson* i naturlära: 2 t. i 5; 2 t. i R. 4 och L. 4 gemensamt; 2 t. i 3; 2 t. i 1; i kristendom: 3 t. i 1; i modersmålet: 5 t. i 1; i tyska: 6 t. i 1; i matematik: 4 t. i 1 = 26 t.

Kollega *A. Lönnergren* i kristendom: 2 t. i 5; 2 t. i 4; 3 t. i 3; i modersmålet: 6 t. i 3; i historia: 5 t. i 4 och 5 t. i 3; i välskrifning: 1 t. i 2 och 1 t. i 3; förrättat morgonbönen = 25 t.

v. Kollega *N. Sundelius* i historia och geografi: 4 t. i 5; 5 t. i 2; 4 t. i 1; i franska: 3 t. i 5; i engelska: 12 t. i R. 4 och R. 5; i tyska: 1 t. i 3 = 28 t.

Ritläraren *C. A. Leverin* har undervisat i välskrifning 3 t.; i teckning 5 t. = 8 t.

Musikläraren, organisten *J. A. Holmberg* har undervisat i musikens teori och sång 5 t., i instrumentalmusik 2 t. = 7 t.

Gymnastikläraren löjtnant *C. Ehrengrenat* har undervisat i gymnastik 7 t.

11. Tjänstledige:

Gymnastikläraren kapten *F. Zachrisson* under höstterminen.

Kollegan *A. Nyberg*, under hela läsåret, båda för sjukdom.

12. Förordnade:

Fil. kand. *N. Sundelius* för kollega *Nyberg*.

Löjtnant *C. Ehrengrenat* för kapten *Zachrisson* och i ledighet.

13. Sedan den 1 maj sistlidet år hafva följande förändringar inom lärarepersonalen egt rum:

Gymnastikläraren, f. d. kaptenen vid Elfsborgs regemte *Fabian Zachrisson* erhöll i september sistlidet år afsked med pension efter att med stor pligtrogenhet och varmt nit tjänstgjort vid läroverket under 30 år. Under de sista 5 åren åtnjöt han på grund af sviterna af svår lung- och maginflammation tjänstledighet.

Kollegan *August Lönnergren* utnämndes den 4 maj 1892 och tillträdde sin befattning här den 1 juli samma år. Den 1 mars innev. år utnämndes han till adjunkt vid h. allm. läroverket i Kalmar och tillträdde denna befattning den 1 maj innev. år. Han kommer dock som vikarierande kollega tjänstgöra härstädes till terminens slut. I hönöm förklarar läroverket en särdeles human, nitisk och god lärare, som kommer att saknas af både medlärare och lärjungar.

L. har om sig meddelat följande biografiska notiser:

August Lönnergren föddes den 4 mars 1850 i Floby församling, Skaraborgs län; fadern landbrukare. Intogs i Skara högre allmänna läroverk höstterminen 1866 och aflade där mogenhetsexamen den 12 Juni 1872. Iuskrefs höstterminen samma år som student vid Upsala universitet. Aflade där filosofie kandidatexamen den 29 januari 1875, filosofie licentiatexamen den 29 maj 1880 samt disputerade för Graden den 28 januari 1882. Genomgick profärskurs vid Upsala katedralskola läs-

året 1880—1881. Skötte lektors vikariat i grekiska och latin vid Vesterås högre allmänna läroverk vårterminen 1882. Tjänstgjorde som extra lärare med lektors tjänstgöring i grekiska och historia vid Visby högre allmänna läroverk läsåret 1882—1883 och som vikarierande lektor därstädes i historia och modersmålet läsåre: 1883—1884. Förestod en ledig lektorstjänst i kristendom och grekiska vid Umeå högre allmänna läroverk läsåret 1884—1885. Tjänstgjorde som vikarierande lektor i modersmålet och filosofisk propedeutik vid Karlstads högre allmänna läroverk från och med höstterminen 1885 till och med vårterminen 1891 och som extra lärare därstädes läsåret 1891—1892. Ut-nämndes till kollega i kristendom, modersmålet och historia vid Borås lägre allmänna läroverk den 4 maj 1892. Tillträdde denna befattning den 1 juli samma år. Har den 1 mars innevarande år blifvit utnämnd till adjunkt i latin, grekiska och kristendom vid högre allmänna läroverket i Kalmar. Har af trycket utgifvit *De Syntaxi Sulpicii Severi, gr. disp.*

Den 15 mars konstituerades af H. H. Eforus till gymnastiklärare löjtnanten vid Elfsborgs regemente *Klas Ehrengranat*, som om sig lämnat följande uppgifter:

Klas Axel Ehrengranat, son af Kaptenen Carl Jonas Axel Ehrengranat och hans maka Jeannette Sofie Flemming är född den 14 november 1853 på Ekedal i Sjötofta församling af Elfsborgs län. Intogs v. t. 1867 i Upsala skola och aflade därstädes mogenhetsexamen v. t. 1874. Blef elev vid Kongl. krigsskolan 1876 och aflade officersexamen den 27 oktober 1877. Ut-nämndes till underlöjtnant vid Kongl. Elfsborgs regemente den 14 Dec. 1877. Under kommenderingen å krigsskolan utnämndes jag och tjänstgjorde som Kammarpage hos H. Kongl. Maj:t Drottningen. Genomgick under åren 1882—1885 fullständig militärisk, pedagogisk och medicinsk kurs vid Kongl. Gymnastiska Centralinstitutet. Ut-nämndes den 12 Sept. 1884 till löjtnant vid regementet och i Januari 1893 till löjtnant af 1 klassen därstädes. Förordnades h. t. 1887 till vikarierande gymnastiklärare vid Borås lägre allmänna läroverk och tjänstgjorde som sådan åren 1888—1891 och h. t. 1892, ut-nämndes till ordinarie gymnastiklärare därstädes den 16 mars 1893.

14. Den 1:ste maj 1893 är en kollegabefattning ledig.

C. Lärjungarne.

15. De närvarande lärjungarnes antal höstterminen 1892.

Klass.	Gemensamma linien närvarande.	Reallinien närvarande.	Latinlinien närvarande.	Summa.
1	18	—	—	18
2	29	—	—	29
3	21	—	—	21
4	—	18	9	27
5	—	5	7	12
Summa	68	23	16	107

De närvarande lärjungarnes antal vårterminen 1893:

Klass.	Gemensamma linien närvarande.	Reallinien närvarande.	Latinlinien närvarande.	Summa.
1	19	--	—	19
2	29	--	—	29
3	21	—	—	21
4	--	18	8	26
5	--	5	7	12
Summa	69	23	15	107

19. Tabellarisk öfversigt för höstterminen öfver lärjungarnes deltagande i teckning, musik samt gymnastik och militärofningar:

Afdelningar och linier.	Närvarande lärjungar.	Teckning.			Musik.		Gymnastik och militärofningar.	
		Lärjungar, som deltagit i			Lärjungar, som undervisats i		Lärjungar, som deltagit i	
		obligatorisk teckning.	frivillig teckning och därjämte i obligatorisk	endast i frivillig teckning.	musikens teori och sång.	instrumentalmusik.	vapenofningar.	utsträckt gymnastik och militärofningar.
1	18	18	—	—	18	—	18	—
2	29	29	—	—	29	1	29	—
3	21	21	—	—	21	4	21	—
R. 4	18	18	—	—	12	—	18	—
L. 4	9	—	—	—	6	2	9	—
R. 5	5	5	—	—	2	—	5	—
L. 5	7	—	—	—	3	—	7	—
Gemens. linien .	68	68	—	—	68	5	68	—
Reallinien . . .	23	23	—	—	14	—	23	—
Latinlinien . . .	16	—	—	—	9	2	16	—
Summa	107	91	—	—	91	7	107	—

20. Beträffande hemlexor samt den tid öfverläsningen af dessa upptagit är förhållandet följande:

I klass	1	dagligen öfverhufvud	2 à 3	hemlexor, öfverläsningstid	1½ timmar.
”	2	”	3	”	2 ”
”	3	”	3 à 4	”	2½ ”
”	R. 4	”	4	”	2½ à 3,,
”	L. 4	”	4	”	” ” ”
”	R. 5	”	4	”	3 ”
”	L. 5	”	4	”	3 à 3½,,

För utarbetande af hemskriftna åtgå hvarje vecka för 4:de klassen 2 t., för 5:te 2½ à 3.

21. Beträffande lärjungarnes hälsotillstånd och kroppskonstitution har läroverkets läkare, Doktor. C. Andrén, lemnat följande uppgifter:

Tabellarisk uppgift å antalet sjuka och sjukdomar bland lärjungarne:

a) Vårterminen 1892:

Sjuka personer.	Å r s t i d.										Summa.	Anmärkning.
	Januari.		Februari.		Mars.		April.		Maj.			
	Insjuknade.	Döde.	Insjuknade.	Döde.	Insjuknade.	Döde.	Insjuknade.	Döde.	Insjuknade.	Döde.		
Under 15 år	12	—	26	—	2	—	3	—	2	—	45	—
15 år eller därutöfver .	1	—	7	—	4	—	—	—	—	—	12	—
Summa	13	—	33	—	6	—	3	—	2	—	57	—
Sjukdomar:												
Lungkatarr	1	—	5	—	2	—	—	—	1	—	9	—
Influensa	8	—	17	—	2	—	—	—	—	—	27	—
Halsfluss	4	—	7	—	2	—	1	—	—	—	14	—
Diarrhé	—	—	3	—	—	—	1	—	1	—	5	—
Kontusioner	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	2	—
Summa	13	—	33	—	6	—	3	—	2	—	57	—

b) Høstterminen 1892:

Klass.	Antal lærjungar.	Medelålder.	Kroppbyggnad.			Allm. hälsotillstånd.		Lidande af bleksot och blodbrist.	Ofta besvärade af hufvudvärk.	Ofta besvärade af nashlod.	Andra åkommor, som kunna anses bero af skolans inflytelse.	Närsynthetsgrad.			Summa närsynta.	Procent närsynta.
			God.	Medelmåttig.	Svag.	Godt.	Mindre godt.					Under 3 D.	3-6 D.	Över 6 D.		
5	12	14,2	11	1	—	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4	27	13,9	25	2	—	27	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3	21	13	20	1	—	21	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2	29	11,8	26	3	—	28	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1	18	11,2	14	4	—	16	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	107		96	11	—	104	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—

22. a) Tabellarisk öfversikt för hvardera terminen under nästförflutna kalenderår öfver antalet inom läroverket flyttade lärjungar:

Afdelningar och linier.	Närvarande lärjungar vid vårterminens slut före flyttningen.	Vårterminen 1892:							Høstterminen 1892:								
		Lärjungar, som vid vårterminens slut flyttats till afdelningen							Lärjungar, som vid høstterminens början flyttats till afdelningen								
		efter att hafva tillhört närmast lägre afdelning af samma linie följande antal terminer.							från annan linie.	efter att hafva tillhört närmast lägre afdelning af samma linie följande antal terminer.							från annan linie.
		0	1	2	3	4	5 eller flera.	0		1	2	3	4	5 eller flera.			
1	22	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2	29	—	—	11	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3	30	—	1	13	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
R. 4	10	—	—	11	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
L. 4	10	—	—	6	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—
R. 5	4	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	1
L. 5	6	—	—	4	—	—	2	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—
Gem. linien .	81	—	1	24	—	—	3	—	—	—	—	5	—	—	—	—	—
Reallinien .	14	—	—	14	—	—	1	—	—	—	—	5	—	1	—	—	—
Latinlinien .	16	—	—	10	—	—	2	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—
Summa	111	—	1	48	—	—	6	—	—	3	—	11	—	2	—	—	1

1 lärjunge flyttades vid vårterminens början till 2:dra kl. från första, där han tillbragt 1 termin

a) Tabellarisk öfversikt öfver lärjungarnes omsättning vårterminen 1892:

Afdelningar och linier.	Närvarande lärjungar i afdelningen den 15 september.					Lärjungar, afgångne från lärover- ket i afdelningen			
	Öfvar i afdelning- en från före- gående termin.	Flyttade till afdelningen på grund af beslut		Inskrivne i läroverket under terminen.	Summa.	från terminens början till och med 31 januari.	från och med 1 februari till terminens slut.	under nästföljande mellantermin.	Summa.
		vid före- gående termins slut.	vid höst- termi- nens början.						
1	21	—	1	1	22	—	—	2	2
2	28	—	—	—	29	—	—	—	—
3	31	—	—	—	31	—	1	6	7
R. 4	10	—	—	—	10	—	—	3	3
L. 4	10	—	—	—	10	—	—	3	3
R. 5	6	—	—	—	6	—	—	6	6
L. 5	4	—	—	—	4	—	—	3	3
Gem. linien . . .	80	—	1	1	82	—	1	8	9
Reallinien . . .	16	—	—	—	16	—	—	9	9
Latinlinien . . .	14	—	—	—	14	—	—	6	6
Summa	110	—	1	1	112	—	1	23	24

b) Tabellarisk öfversikt öfver lärjungarnes omsättning höstterminen 1892:

Afdelningar och linier.	Närvarande lärjungar i afdelningen den 15 september.					Lärjungar, afgångne från lärover- ket i afdelningen			
	Öfvar i afdel- ningen från föregående termin.	Flyttade till afdelningen på grund af beslut		Inskrivne i läroverket under terminen.	Summa.	från terminens början till och med 14 sept.	från och med 15 sept. till terminens slut.	under nästföljande mellantermin.	Summa.
		vid före- gående termins slut.	vid vår- termi- nens början.						
1	6	—	—	12	18	—	—	1	—
2	11	10	4	4	29	—	—	—	—
3	3	15	1	2	21	—	—	—	—
R. 4	3	11	3	1	18	—	—	—	—
L. 4	—	6	3	—	9	—	1	—	—
R. 5	—	2	3*)	—	5	—	—	—	—
L. 5	1	4	2	—	7	—	—	—	—
Gem. linien . . .	20	25	5	18	68	—	—	1	—
Reallinien . . .	3	13	6	1	23	—	—	—	—
Latinlinien . . .	1	10	5	—	16	—	1	—	—
Summa	24	48	16	19	107	—	1	1	—

*) En från L. 4.

23. Af de under läsåret inskrifne hafva förut bevistat läroverk, nämligen senast

folkskola	4
allmänt läroverk	1
endast undervisas i hemmen	16
	<hr/>
	Summa 21

25. Från läroverkets särskilda klasser hafva under kalenderåret 1892 följande lärjungar afgått:

Vårterminen och derpå följande mellantermin:

- från kl. L. 5: A. H. Bäck efter aflagd nöjaktig afgangsexamen till högre läroverk.
 J. R. Källander till Skara h. läroverk.
 N. Skoglund till Venersborgs „
- kl. R. 5: A. V. Wallin efter nöjaktig afgangsexamen till tekniskt läroverk.
 A. Larsson „ „ till Chalmerska skolan.
 A. R. Åhman „ „ „ tekniskt läroverk.
 A. B. Johansson „ „ „ „
 T. S. Larsson „ „ „ „
 E. A. Zweigbergk „ „ „ Göteborgs handelsskola.
- kl. L. 4: S. R. Thorén till h. allm. läroverk i Stockholm.
 K. J. Nilson „ „ i Venersborg.
 E. J. Zeeh „ „ i Karlstad.
- kl. R. 4: P. A. Palmén till enskild undervisning.
 J. R. Holmqvist till handel.
 K. A. Andersson utan uppgifven afsikt.
- kl. 3: J. G. Lindgren d:o d:o.
 K. E. Asklin d:o d:o.
 K. H. Hennig d:o d:o.
 C. H. Hallin d:o d:o.
 T. J. Celander } till allm. läroverk i Göteborg.
 D. J. Celander }
 S. Larsson till handel.
- kl. 1: S. A. Thorén till allm. läroverk i Stockholm.
 S. Klefbeck „ „ i Göteborg.

Höstterminen och derpå följande mellantermin:

- kl. L. 4: A. L. Johansson till enskild undervisning.
 kl. 1: H. M. Mellander d:o d:o

26. Under sistförflutna kalenderår hafva till lärjungarne utdelats såsom:

Premier	kronor 80,00
Understöd	„ 55,00
	<hr/>
	Summa kronor 135,00

27. Uppgift angående antalen befriade från terminsafgifterna m. m.

Befriade från afgift till:	Höst-	Vår-
	terminen.	terminen.
endast biblioteks- och materialkassan	24	25
„ byggnadsfonden	—	—
båda ofvannämnda kassor	16	14
ej befriade från någondera afgiften	67	68
Summa närvarande lärjungar	107	107

Till ljus- och vedkassan har hvarje lärjunge erlagt 2 kronor under höstterminen och 2: 50 under vårterminen.

D. Boksamling och undervisningsmateriel.

28. Boksamlingen har under läsåret ökats med följande inköpta arbeten: Aurivillius, Nordens fjärlar h. 12; Motley, Nederländernas frihetsstrid; Sundin, Ordbok h. VII; Svensk Tidskrift m. fl. hvarjämte såsom gåfvor erhållits: af Kongl. Eckles.-depart. 5 ex. af Professor Tigerstedts skrift »Om spritdryckerna»; af Baron Oskar Dickson: Minnen af Vegas färd af Stuxberg; af f. d. Rektorn A. G. Hollander, Om läget af Asahem; af adj. Skoglar: 25 ex. af öfningsexempel för reduction af sorter; af Svenska turistföreningen: 10 ex. af tidskriften för 1892, däraf 2 till biblioteken och 8 till premier.

För lärjungebiblioteket hafva 24 läroböcker och 9 ungdomsböcker inköpts. Såsom gåfvor hafva erhållits: af studeranden Hagen: Den unge jägaren af Ellis, Gosskolan i Plumfield af Alcott; af studeranden H. Åkerlund: Till sjös af Barfos, Barnhistorier af C. Hofsten; af studeranden G. Skoglund: Danska folksagor af Grundvig.

De naturvetenskapliga samlingarne hafva ökats genom inköp af en apa, en utter, en mård och en boorm. Till dessa samlingar hafva skänkts: af Baron Oskar Dickson, 2 fasaner; af Godsegaren C. Carling: 1 spillkråka samt snösparfvar; af Koutorsechefen D. Lindahl: 1 vigg (*Fuligula cristata*); af Verkmästaren D. Svensson: 1 knipa (*Fuligula clangula*); af Verkmästaren Stenberg: 1 sidensvans, 1 kornsparf; af Kandidat S. Enander: 2 rödvingetrastar; af Bankbokhållaren A. Hedlund: 1 hökuggla.

Till läroverket har dessutom af Godsegaren C. Carling skänkts en vacker flaggstång.

E. Läroverksbyggnader och inredningsmateriel.

29. Läroverksbyggnaden har under året ej undergått någon förändring.

25 bord för skrifvingar i samlingsalen, en orgel, en himmelsglob samt en s. k. häst för gymnastikundervisningen hafva inköpts.

F. Ekonomiska förhållanden.

31. Tabellarisk öfversigt för det sistförflutna kalenderåret öfver ställningen i läroverkets kassor:

Kassans rubrik.	D e b e t.				K r e d i t.			
	Behålln. vid årets början.	Summa inkomster.	Skuld vid årets slut.	Summa.	Skuld vid årets början.	Summa utgifter.	Behållning vid årets slut.	Summa.
Byggnadsfonden	408: 14	951: 10	—	1359: 24	—	131: 40	1227: 84	1359: 24
Ljus- och vedkassan	184: 72	581: 68	—	766: 40	—	737: 15	29: 25	766: 40
Bibliot. o. materielkassan	913: 73	835: 10	—	1748: 83	—	1131: 25	617: 58	1748: 83
Premie- och fattigkassan	371: 11	188: 79	—	559: 90	—	195: 00	364: 90	559: 90

32. Under kalenderåret 1892 hafva följande belopp utgått för underhåll och tillökning af:

a) allmänna läroverksbiblioteket	kr. 87: 70
b) lärjungebiblioteket	„ 82: 40
c) den öfriga undervisningsmaterielen	„ 800: 32
d) iredningsmaterielen	„ 75: 00

G. Examina och terminsafslutning.

33. Den 27 maj 1892 hölls i närvaro af inspektor, provinsialläkaren och riddaren A. Charlès afgangsexamen med 1 lärjunge af 5:te klassens latinlinje och 6 af reallinien.

34. Examen vid höstterminens slut anställdes den 21 december i närvaro af läroverkets inspektor samt följande herrar, hvilka H. H. Eforus inbjudit såsom vittnen: kontraktsprosten och ordensledamoten A. J. Enander, v. borgmästaren J. Boberg, kaptenen och riddaren C. Grevillius, godssegaren och riddaren C. Carling, häradshöfdingen T. Odencrants samt f. kollegan och ordensledamoten S. P. Wennergren.

Årsexamen kommer att hållas i sång och gymnastik den 31 maj kl. 4—6 e. m. samt i läroämnena den 1 juni kl. 9—12 f. m. och hafva utom inspektor följande herrar inbjudits af H. H. Eforus att såsom vittnen öfvervara densamma: kontraktsprosten och ordensledamoten A. J. Enander, v. borgmästaren J. Boberg, f. d. rektorn och riddaren A. G. Hollander, regementsläkaren och riddaren C. Andréén, godssegaren och riddaren C. Carling, häradshöfdingen T. Odencrants samt apotekaren Hj. Lind.

Efter slutad examen kommer flyttning att afkunnas, stipendier, premier och understödsmedel att utdelas och ungdomen hemförlovas.

35. Till öfvervarande af årsexamen inbjudas värdsamt lärjungarnes föräldrar och målsmän samt alla den allmänna undervisningen, gynnare och vänner.

36. Nästa termin börjar torsdagen den 24 augusti, då inträdes- och flyttningssökande skola anmäla sig hos rektor kl. 10 f. m. Lördagen den 26 augusti kl. 11 anställes upprop med läroverkets samilige lärjungar, hvarefter undervisningen tager sin början.

Borås i maj 1893.

C. J. NEUMAN.

Lägre allmänna läroverket i Alingsås.

A. Undervisningen.

1. Höstterminen började fredagen den 26 augusti och afslutades måndagen den 19 december. Den egentliga undervisningen började måndagen den 29 augusti och slutade den 18 december.

Vårterminen började tisdagen den 17 januari; dess afslutning är af H. H. Eforus utsett till den 1 juni. Den egentliga undervisningen började den 18 januari och kommer att sluta den 30 maj.

Under höstterminen hafva två fridagar gifvits, nämligen marknadsdagen den 11 oktober och den 12 i samma månad för fönsterinsättning och rengöring i skolan; dessutom 2 t. den 10 november och 2 t. den 1 december. Under vårterminen skridskolof 2 t. den 15 februari, marknadslof den 18 april och 2 t. den 1:ste maj.

2. Gemensam bön med bibelläsning och psalmsång har förrättats hvarje dag kl. 7,45—8 f. m.; sista lärotimmen har i hvarje klass afslutats med en kort bön.

Undervisningen har med afseende på tiden varit på följande sätt fördelad:

- a) i läsåmnena och teckning: kl. 8—11, 2—4 samt måndag och torsdag 4—5.
- b) i sång och musik: kl. 4—5 tisdag, onsdag, fredag och lördag samt den sistnämnde dagen äfven kl. 3—4.
- c) i gymnastik: kl. 11—11,40 hvarje dag samt lördagar 12—1.

3. Antal lärotimmar i veckan för läsåmnena under höstterminen 1892.

Afdelningar och linier	Närvarande läroverkar under höstterminen	T i m m a r				Summa
		Skilda	Gemensamma för			
			läroverkar från af- delningar å samma linie	läroverkar från af- delningar å olika linier		
1	18	24	—	—	24	
2	17	22	6 ¹⁾	—	28	
3	19	20	(6) 2 ²⁾	—	22	
R 4	13	5	2 ³⁾	(2) 20 ⁴⁾	27	
L 4	1	4	4 ⁵⁾	(2) (20)	8	
R 5	16	5	(2)	(4) 18 ⁶⁾	23	
L 5	6	4	(4)	(4) (18)	4	
Summa	90	84	14	38	136	

Anmärkingar.

Gemensam undervisning:

¹⁾ Klasserna II och III kristendom en timme, matematik en timme, historia och geografi två timmar, tyska två timmar. ²⁾ klassen III och L och R IV modersmålet två timmar. ³⁾ R IV och R V engelska två timmar. ⁴⁾ R IV och L IV historia och geografi fem timmar (däraf två äfven gemensamt med R och L V) kristendom två timmar, modersmålet två (4), tyska fyra timmar, matematik fem timmar (däraf två äfven gemensamt med R och L V) naturlära två timmar. ⁵⁾ L IV och L V latin fyra timmar. ⁶⁾ R V och L V kristendom två timmar, modersmålet tre timmar, tyska tre timmar, franska tre timmar, matematik tre (5) timmar, naturlära två timmar, historia och geografi två (4) timmar.

4. Redogörelse för begagnade läroböcker och genomgångna lärokurser i läsåmnena i särskilda klasser.

a) Läro- och Läseböcker.

- Kristendom*: Bibeln (1—5); Psalmboken (1—5); Katekesen (1—5); Vogt, biblisk historia (1—2); Norlén och Lundgren, bibl. historia (3); Lindström, grundlinier till Guds rikets historia samt kort öfversikt af bibelns böcker (4—5).
- Modersmålet*: Nordlander, svensk rättstafningslära (1—5); Sundén, svensk språklära (2—5); folkskolans läsebok (1—5); Runeberg, Fänrik Ståls sägner (4); Runeberg, elg-skyttarne och Tegnér, Fritiofs saga (5).
- Latin*: Törneblad, latinsk elementarbok (4); Törneblad och Lindroth, latinsk grammatik (4—5); Cornelius Nepos, edition Törneblad (5).
- Tyska*: Löfgren, tysk elementarbok (1—3); de tyska öfversättnings- och talöfningar (4—5); de läsebok (4—5); de tysk språklära (2—5).
- Engelska*: K. Brække, lärobok i engelska språket för nybörjare, öfversatt af E. Rohde (4—5); Mathesii elementarbok (4); Calwagen, engelsk språklära (5); öfversättningsöfningar till engelskan af Calwagen (5); Sturzen-Becker, engelsk läsebok (5).
- Franska*: Ploetz, elementarbok, bearbetad af Pettersson (5).
- Matematik*: Bergs räknelära (1—4); Siljeström-Berlin, lärobok i aritmetik (5); Lindman, Euklides fyra första böcker (3—5); Haglund, lärobok i algebra (4—5); de samling af öfningsexempel till lärobok i algebra (4—5); Todhunter, geometriska öfnings-satser, öfversatta af Hultman (5).
- Naturlära*: Forssell, inledning till botaniken (1—3); Lyttkens, läran om djuren i samman-drag (1—3); Almqvist och Lagerstedt, lärobok i naturkunnighet (4—5); Wijkan-der, läro- och läsebok i naturlära för elementarläroverken (4—5).
- Historia och Geografi*: Odhner, lärobok i fäderneslandets historia för skolans lägre klasser (I—III, V); Pallin, lärobok i allm. historien för allm. läroverkens mellanklasser (4—5); Roths geografi n:o 2 (1); Carlsson, skolgeo-grafi (2—5).

b) Lärokurser.

Förste klassen.

- Kristendom*, 3 timmar: Katekes, första hufvudstycket. Biblisk historia. Gamla testamentet; Bibelläsning och psalmverser (*Norén*).
- Modersmålet*, 5 timmar: Inmanläsning af valda stycken samt öfning att med egna ord åter-gifva innehållet af det lästa. Af språkläran ungefär samma delar, som genomgåts vid undervisningen i tyska språket; rättskrifnings-öfningar 2 t. i veckan (*Norén*).
- Tyska språket*, 6 timmar: Första kursen af Elementarboken fullständigt genomgången; sven-ska styckena skriftligt öfversatta. Enkla talöfningar (*Norén*).
- Matematik*, 4 timmar: De fyra räknesätten i hela tal samt öfning i användande af decima-ler. Hufvudräkning (*Norén*).

Naturlära, 2 timmar: Det allmännaste af läran om människokroppen, några djurtyper. Undersökning af växter med ledning dels af Anderssons väggplanschier dels af levande exemplar (*Norén*).

Historia och Geografi, 4 timmar: Fäderneslandets historia till nyare tiden. Det allmännaste om världsdelarne; Sveriges, Norges och Danmarks fysiska och politiska geografi (*Norén*).

Välskrifning, 2 timmar (*Högman*).

Teckning, 1 timme (*Sjöstedt*).

Andre klassen.

Kristendom, 3 timmar: Katekes, andra hufvudstycket. Biblisk historia, Nya testamentet; Bibelläsning och psalmverser (*Blohm*).

Modersmålet, 6 timmar: Öfning att med egna ord återgifva innehållet af lästa stycken samt särskilja satsdelar. Det viktigaste af formläran. Rättskrifnings- och interpunktionsöfningar (ht. *Norelius*, vt. *Nilsson*).

Tyska språket, 7 timmar: Andra kursen af Löfgrens elementarbok jämte motsvarande grammatik. Skriftliga öfningar på lärorummet. Talöfningar (*Nattsén*).

Matematik, 5 timmar: Aritmetik, 4 t.: De fyra räknesätten i bråk med tillämpning på sorter; hufvudräkning. Geometri, 1 t.: Åskådninglära (*Blohm*).

Naturlära, 2 timmar: Däggdjur och tättingar efter Lyttkens lärobok. Examinering af i trakten förekommande växter, tillhörande klasserna 1—14 enligt Linnés sexualsystem. Tredje afdeln. i Forsells lärobok till blomställningen (*Högman*).

Historia och Geografi, 5 timmar: Fäderneslandets historia från Gustaf I t. o. m. Fredrik I. Europa enligt lärobokens första kurs (ht. *Norelius*, vt. *Nilsson*).

Välskrifning, 1 timme. *Norelius* ht., *Nilsson* vt.)

Teckning, 1 timme. (*Sjöstedt*.)

Tredje klassen.

Kristendom, 3 timmar: Katekes, tredje, fjärde och femte hufvudstyckena; Bibliska historien repeterad. Bibelläsning och psalmverser (*Blohm*).

Modersmålet, 6 timmar: Det viktigaste af satsläran jämte repetition af formläran; läsning och förklaring af valda stycken i bunden och obunden form jämte öfning att muntligen återgifva innehållet; interpunktions- och rättskrifningsöfningar jämte smärre uppsatser på lärorummet (*Högman*).

Tyska språket, 7 timmar: Grammatik, formläran jämte inledning till syntaxen. Tredje kursen af Löfgrens elementarbok. Skriföfningar på lärorummet. Talöfningar gemensamt med andre klassen (*Nattsén*).

Matematik, 5 timmar: Aritmetik, 4 t.: Bråk, regula de tri med tillämpning på intresse-, rabatt- och bolagsräkning; hufvudräkning. Geometri, 1 t.: Definitioner, axiom, postulat samt de 22 första satserna af Euklides första bok (*Blohm*).

Naturlära, 2 timmar: De vertebrerade djuren. Tredje afdelningen af Forsells lärobok i botaniken. Sexualsystemet. Undersökning af levande växter (*Högman*).

Historia och Geografi. 5 timmar: Fäderneslandets historia afslutad och repeterad. Grunddragen af Danmarks och Norges historia. De främmande världsdelarnes fysiska och politiska geografi enligt lärobokens första kurs (*Norelius* ht., *Nilsson* vt.)

Välskrifning, 1 timme (*Högman*).

Teckning, 1 timme (*Sjöstedt*).

Fjärde klassen.

Kristendom. 2 timmar: Bibelläsning, förra hälften af Lukas evangelium. Bibelkänedom, gamla testamentet. Katekes, katekisation öfver första och andra hufvudstyckena (*Nattsén*).

Modersmålet. 4 timmar: Versläran samt repetition af form- och satsläran; läsning af Runebergs Fänrik Ståls sägner samt valda stycken i folkskolans läsebok; rättskrifnings- och interpunktionsöfningar; en uppsats hvarannan vecka (*Högman*).

Latinska språket. 8 timmar: Explikation af omkring 60 stycken i Törnebladhs elementarbok samt motsvarande svenska stycken skriftligt öfversatta. Det viktigaste af formläran. Lättare skriföfningar på lärorummet (ht. *Högman* och *Norelius*, vt. *Högman* och *Nilsson*).

Tyska språket. 4 timmar: Syntaxen till läran om verbet jämte repetition af formläran. 55 sidor af Löfgrens läsebok. 25 sidor af summe författares tyska öfversättnings- och talöfningar. Ett hemtema hvarannan vecka (*Blohm*).

Enkelska språket. 7 timmar: Mathesii elementarbok fullständigt genomgången. Bräcke 50 sidor. Formläran dässutom inöfvad genom kortare skriföfningar på lärorummet i förening med vokabelläsning (*Nattsén*).

Matematik. 5 timmar: Geometri, 2 t.: Satserna 23—48 af Euklides första bok och hela andra samt repetition af 3:dje klassens kurs. Algebra, 2 t.: Hela tal samt läran om bråk. Aritmetiska öfningar 1 timme (*Blohm*).

Naturlära. 2 timmar: Fysiken fullständigt genomgången samt det hufvudsakligaste af kemien. Det allmänaste af botaniken. Växtexaminering. Excursionen (*Blohm*).

Historia och Geografi. 5 timmar: Gamla och medeltidens allmänna historia (ht. *Norelius*, vt. *Nilsson*). Repetition af Europas fysiska och politiska geografi (*Högman*).

Välskrifning, reala linien 1 timme (*Högman*).

Teckning, reala linien 2 timmar (*Sjöstedt*).

Femte klassen.

Kristendom. 2 timmar: Bibelläsning, senare hälften af Lukas evangelium. Bibelkänedom, nya testamentet. Katekes, katekisation öfver tredje, fjärde och femte hufvudstyckena (*Nattsén*).

Modersmålet. 3 timmar: Repetition af form- och satsläran; läsning af valda prosaiska och poetiska stycken af Runeberg och Tegnérs m. fl. (*Högman*); rättskrifningsöfningar; en uppsats hvarannan vecka (*Norén*).

- Latin*, 8 timmar: Cornelius Nepos: Themistocles, Aristides, Pausanias, Cimon, Thrasybulus, Conon och Iphicrates. Grammatik: kasusläran; det viktigaste om verbet; repetition af formläran (ht. *Norelius*, vt. *Nilsson*).
- Tyska språket*, 3 timmar: Explikation af 45 sidor i läseboken. Grammatiken afslutad och repeterad. Extemporalier. Ett hontema hvarannan vecka (ht. *Norelius*, vt. *Nilsson*).
- Engelska språket*, 7 timmar: Formläran repeterad; det viktigaste af syntaxen. Öfversättning af 60 sidor i Sturzen-Becker; Brække afslutad. Skriftliga öfningar på lärorummet jämte talöfningar (*Nattsén*).
- Franska språket*, 3 timmar: Lektionerna 1—50 samt 60—73 af Ploetz' elementarbok; uttalslära och det viktigaste af formläran; skriföfningar å lärorummet (*Norén*).
- Matematik*, 5 timmar: Geometri, 2 t.: Tredje och fjärde boken af Euklides samt öfnings-satser af Todhunter. Algebra, 2 t.: Repetition af förra årets kurs samt equationer af första graden. Aritmetiska öfningar 1 timme (*Blohm*).
- Naturlära*, 2 timmar: De ryggradslösa djuren; exkursioner och examinering af växter; grunddragen af läran om jorden samt det allmännaste om vårt planetsystem och himlakropparne i öfrigt (*Högman*).
- Historia och Geografi*, 4 timmar: Historia, 2 timmar: Allmänna historien från reformationen; repetition af fäderneslandets jemte grunddragen af Danmarks och Norges; Geografi, 1 timme: Repetition af de främmande världsdelarne (*Högman*).

Välskrifning, reala linien 1 timme (*Högman*).

Teckning, reala linien 2 timmar (*Sjöstedt*).

5. Vid läsårets början har antagits för förste klassen Roth's geografi n:o 2 och för femte klassen i engelska: Calwagen, engelsk språklära, öfversättningsöfningar till engelskan af Calwagen, Sturzen-Becker, engelsk läsebok; i franska: Ploetz, elementarbok, bearbetad af Pettersson; i matematik; Todhunter, geometriska öfnings-satser, öfversatta af Hultman.

6. I **välskrifning** har undervisning meddelats 2 timmar i första och 1 timme i andre och tredje samt fjärde och femte realklasserna.

7. I **teckning**, hvarvid den s. k. Stuhlmanska metoden blifvit följd, hafva följande kurser blifvit genomgångna:

Klass I: Onsdag kl. 3—4: Stuhlmans första häfte sid. 1—15.

Klass II: Lördag kl. 8—9: Öfvergångskursen till teckning å fritt papper samt Stuhlmans väggplanscher.

Klass III: Onsdag kl. 10—11: Stuhlmans och Sjöströms väggtaflor.

Klass R. IV: Måndag kl. 8—9 och onsdag kl. 2—3: Frihandsteckning efter Stuhlmans och Sjöströms väggtaflor samt Stuhlmans gipsmodeller i låg relief; Linearteckning, bestående af geometriska konstruktioner efter Pasch's handbok.

Klass R. V: Måndag kl. 9—10 och fredag kl. 8—9: Frihandsteckning efter Sjöströms väggtaflor och Stuhlmanss gipsmodeller i låg relief; klotsritning. Linearteckning, bestående af geometriska konstruktioner samt ytmönster efter Paschs handbok; linearritning.

8. Undervisning i sång- och instrumentalmusik.

Förste klassen: Musiklärans allmänna grunder; öfningar i tonträffning samt enstämig sång af koraler och lättare melodier.

Andre klassen: Läran om tonarter, tonträffning och lättare melodier.

Tredje klassen: Lika med andre.

Fjärde och femte klasserna: Öfningar dels stämvis, dels gemensamt i tvåstämmig sång.

Dessutom har undervisning meddelats i orgelspelning 1 timme i veckan. Öfnings-tiderna hafva varit:

Tisdagar kl. 4—5 med klasserna II—V.

Onsdagar kl. 4—5 koralsång med klasserna II—V.

Fredagar kl. 4—5 orgelspelning.

Lördagar kl. 3—4 med 1:ste klass; kl. 4—5 med klasserna II—V.

9. Undervisning i gymnastik och vapenöfningar enligt Kungl. cirkuläret den 19 juni 1866:

Tabellarisk uppgift å antalet lärjungar, som på grund af nedanstående orsaker icke deltagit i gymnastiköfningarne:

Terminer och åldersgrupper.	S j u k d o m a r											Summa i öfningarne icke deltagande lärjungar	Hela antalet närvarande lärjungar			
	i syn- och hörselsorganerna	i nervsystemet	i cirkulationsorganerna	i andedrättsorganerna	i matsmältningssystemet	i könsorganerna	i rörelseorganerna	i urin- och könsorganerna	missbildning	Dräck	allmän svaghet			andra sjukdomar	Summa	Andra orsaker
<i>Höstterminen 1892:</i>																
Under 15 år.....	—	—	—	1	—	—	—	1	—	4	1	—	7	—	7	74
15 år eller däröfver...	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16
Summa	—	—	—	1	—	—	—	1	—	4	1	—	7	—	7	90
<i>Vårterminen 1893:</i>																
Under 15 år.....	—	—	—	1	—	—	—	1	—	4	1	—	7	—	7	26
15 år eller däröfver...	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	61
Summa	—	—	—	1	—	—	—	1	—	4	1	—	7	—	7	87

Anm. 2:ne lärjungar frånvarande hela terminen till följd af sjukdom.

B. Lärare.

10. Lärarnes tjänstealliganden under läsåret hafva för hvarje vecka varit följande:

t. f. rektor: *S. E. B. Högman*: modersmålet 2 t. i kl. V, 4 t. i kl. IV och 6 t. i kl. III (där af 2 t. gemensamt); latin 4 t. i IV, naturlära 2 t. i kl. V, 2t. i kl.

III, 2 t. i kl. II; historia och geografi 4 t. i kl. V och 2 t. i kl. IV (däraf 2 t. gemensamt). Välskrifningsöfningar i kl. V, IV, III och I samtidigt med latin i kl. IV. Rättat svenska uppsatser i kl. IV och rättskrifningar i kl. III = 24 timmar.

v. kollega *O. Blohm*: kristendom 3 t. i kl. III och 3 t. i kl. II (däraf 1 gemensamt); tyska 4 t. i kl. IV; matematik 5 t. i kl. V och 5 t. i kl. IV (däraf 2 gemensamt), 5 t. i kl. III och 5 t. i kl. II (däraf 1 timme gemensamt); naturlära 2 t. i kl. IV. Rättat tyska skripta i kl. IV = 28 timmar.

v. kollega *G. Norén*: kristendom 3 t. i kl. I; modersmålet 1 t. i kl. V, 5 t. i kl. I; tyska 6 t. i kl. I; franska 3 t. i kl. V; matematik 4 t. i kl. I; naturlära 2 t. i kl. I; historia och geografi 4 t. i kl. I. Rättat svenska uppsatser i kl. V = 28 timmar.

Extraläraren *Ch. Norelius*: modersmålet 6 t. i kl. II; latin 8 t. i kl. V och 4 t. i kl. IV (däraf 4 t. gemensamt); tyska 3 t. i kl. V; historia och geografi 3 t. i kl. IV, 5 t. i kl. III och 5 t. i kl. II (däraf 2 gemensamt). Rättat tyska stilar i kl. V och svenska rättskrifningar i kl. II. Välskrifning i kl. II samtidigt med latin i kl. V = 28 timmar.

Extra läraren *Th. Nattsén*: kristendom 2 t. i kl. V, 2 t. i kl. IV; tyska 7 timmar i kl. III och 7 t. i kl. II (däraf 2 t. gemensamt); engelska 7 t. i kl. RV och 7 t. i kl. R IV (däraf 2 t. gemensamt). Skriföfningar på lärorummet i tyska med kl. III och II samt i engelska med kl. IV och V R = 28 timmar.

v. teckningslärarinnan *V. Sjöstedt* har undervisat i teckning 2 t. i kl. RV, 2 t. i kl. R IV, 1 t. i kl. III, II och I = 7 timmar.

v. musikläraren *K. Karlberg* har undervisat i sång 4 t. och i orgelspelning 1 t. = 5 timmar. Gymnastikläraren *S. Högman* har undervisat 3 t. i gymnastik.

Biträdande gymnastikläraren fanjunkare *O. Bärfverfeldt* 2 timmar.

Under vårterminen har fil. kand. C. Nilsson tjänstgjort i kand. Norelii ställe och öfvertagit hans undervisningsskyldighet.

Öfriga tjänsteåligganden:

Så väl ledningen af morgonbönerna som skyldigheten att följa lärjungarne till kyrkan har efter vecka gått i tur mellan ämneslärarne.

11. Tjänstledige:

Någon tjänstledighet har under läsåret ej förekommit.

12. Förordnade:

Undertecknad har under läsåret varit förordnad att uppehålla den lediga rektorsbefattningen.

Fil. kand. O. Blohm har under samma tid innehaft förordnande att förestå v. rektors kollegabefattning.

Fil. kand. G. Norén likaledes att uppehålla en ledig kollegabefattning.

» » Ch. Norelius har såsom extra lärare tjänstgjort under höstterminen.

» » C. Nilsson » » » » » » » » varterminen.

Fil. stud. Th. Nattsén har såsom extra lärare tjänstgjort under hela läsåret.

Fröken V. Sjöstedt har under läsåret förestått den lediga befattningen i teckning.

Organisten K. Karlberg har under läsåret förestått den lediga befattningen i musik och sång.

Fanjunkare O. Bälverfeldt har under läsåret varit tillförordnad såsom biträdande gymnastiklärare.

13. Till den sedan flere år otillsatta kollegabefattningen är fullmakt den 10 december 1892 utfärdad för pedagogen O. Lindqvist i Ulricehamn med tillträde den förste juli innevarande år.

Johan Oskar Lindqvist är född i Skara den 4 februari 1845. Fadren regements-stockmakare. Inlagen i Skara skola 1855; student 1866; v. kollega vid Borås allm. lärov. v. t. 1870; extra lärare vid Sköfde allm. lärov. 1870-74; lärare vid Ulricehamns pedagogi den 29 oktober 1873; tilltr. 1874.

14. Den förste maj voro rektorsbefattningen samt lärarebefattningarna i musik och teckning lediga.

C. Lärjungarne.

15. De närvarande lärjungarnes antal.

a) Höstterminen 1892.

Klasser	Gemensam linie	Reallinien	Latinlinien	Summa
1	18	—	—	18
2	17	—	—	17
3	19	—	—	19
4	—	13	1	14
5	—	16	6	22
Summa	54	29	7	90

b) Vårterminen 1893.

Klasser	Gemensam linie	Reallinien	Latinlinien	Summa
1	20	—	—	20
2	15	—	—	15
3	17	—	—	17
4	—	12	1	13
5	—	15	7	22
Summa	52	27	8	87

Under höstterminen ingen frånvarande. Under vårterminen en lärjunge i kl. III och en i kl. IV R. frånvarande för sjukdom.

19. Tabellarisk öfversikt för höstterminen 1892 öfver lärjungarnes deltagande i teckning, musik samt gymnastik och vapenöfningar:

Afdelningar och linier	Närvarande lärjungar	Teckning			Musik		Gymnastik och militäröfningar	
		Lärjungar, som deltagit i			Lärjungar, som deltagit i		Lärjungar, som deltagit i	
		obligatorisk teckning	teckning och obligatorisk derjante	frivillig teckning	musikkens teori och sång	orgel- spelning	gymnastik och vapen- öfningar	utsträckt militär- öfningar
1	18	18	—	—	18	—	12	—
2	17	17	—	—	17	1	16	—
3	19	19	—	—	19	1	19	—
R 4	13	13	—	—	12	—	13	—
L 4	1	—	—	—	1	—	1	—
R 5	16	16	—	—	12	1	16	—
L 5	6	—	—	—	5	3	6	—
Gemensamma linien	54	54	—	—	54	2	47	—
Reallinien	29	29	—	—	24	1	29	—
Latinlinien	7	—	—	—	6	3	7	—
Summa	90	83	—	—	84	6	83	—

20. Beträffande hemlexor samt den tid öfverläsningen af dessa upptagit är förhållandet följande:

I klass	1	dagligen	öfverhufvud	hemlexor,	öfverläsningstid	1—1 $\frac{1}{2}$	timmar,
»	2	»	»	»	1 $\frac{1}{2}$ —2	»	
»	3	»	»	»	2	»	
»	R 4	»	»	»	2—2 $\frac{1}{2}$	»	
»	L 4	»	»	»	2—2 $\frac{1}{2}$	»	
»	R 5	»	»	»	2 $\frac{1}{2}$ —3	»	
»	L 5	»	»	»	3—3 $\frac{1}{2}$	»	

För utarbetande af hemskrifpta åtgå hvarje vecka för 4:de kl. 2 t., för 5:te 3.

21. Angående lärjungarnes hälsotillstånd har skolans läkare doktor V. Högselius afgifvit följande uppgifter:

Tabellarisk uppgift från Alingsås l. allm. läroverk öfver lärjungarnes kroppsbyggnad och allm. hälsotillstånd:

a) *Vårterminen 1892.*

Klass	Antal lärjungar	Medelålder	Kroppsbyggnad		Allmänt hälsotillstånd		Lidande af bleksot och blodbrist	Ofte besvärade af hufvudvärk	Ofte besvärade af näsblod	Andra åkommor, som kunna anses bero af skolans inlytelse	Närsynehetsgrad		Summa närsynta	Procent närsynta
			Godt	Medelmätigt	Svagt	Godt					Mindre godt	Öfver 6 D.		
1	17	10 $\frac{1}{2}$	16	—	1	16	1	—	1	—	—	—	—	—
2	22	12 $\frac{3}{4}$	20	2	—	18	4	—	4	2	—	—	—	—
3	16	13 $\frac{1}{2}$	16	—	—	16	—	—	—	—	—	—	—	—
4	26	14 $\frac{2}{3}$	24	2	—	25	1	1	—	—	—	—	—	—
Summa	81	—	76	4	1	75	6	1	5	3	—	—	—	—

Anm. En yngling i 4:de kl. R. lämnade den 28 Januari.

b) *Höstterminen 1892.*

Klass	Antal lärjungar	Medelålder	Kroppsbyggnad		Allmänt hälsotillstånd		Lidande af bleksot och blodbrist	Ofte besvärade af hufvudvärk	Ofte besvärade af näsblod	Andra åkommor, som kunna anses bero af skolans inlytelse	Närsynehetsgrad		Summa närsynta	Procent närsynta
			Godt	Medelmätigt	Svagt	Godt					Mindre godt	Öfver 6 D.		
1	18	10,2	15	1	—	15	—	—	—	—	—	—	—	—
2	17	11,6	16	1	—	16	1	—	—	—	—	—	—	—
3	19	13,03	18	1	—	18	1	2	—	—	—	—	—	—
4	14	13,8	14	—	—	14	—	1	—	—	—	—	—	—
5	22	14,9	22	—	—	22	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	90	—	88	2	—	88	2	3	—	—	—	—	—	—

22. a) Tabellarisk öfversikt för hvardera terminen under nästförflyttna kalenderår öfver antalet inom läroverket flyttade lärjungar:

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
Afdelningar och linier	Närvarande lärjungar vid vårterminens slut före flyttningen	Vårterminen 1892							Höstterminen 1892						
		Lärjungar, som vid vårterminens slut flyttats till afdelningen							Lärjungar, som vid höstterminens början flyttats till afdelningen						
		efter att hafva tillhört närmast lägre afdelning af samma linje följande antal terminer							efter att hafva tillhört närmast lägre afdelning af samma linje följande antal terminer						
		0	1	2	3	4	5 eller flera	från annan linje	0	1	2	3	4	5 eller flera	från annan linje
1	16	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2	22	—	—	12	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
3	16	—	—	9	—	—	7	—	—	—	1	—	1	—	—
R. 4	18	—	—	10	—	—	2	—	—	—	2	—	—	—	—
L. 4	7	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
R. 5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	—	—	—	—
L. 5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—
Gem. linien	54	—	—	21	—	—	8	—	—	—	1	—	1	—	—
Reallinien	18	—	—	10	—	—	2	—	—	—	2	—	—	—	—
Latinlinien	7	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—
Summa	79	—	—	32	—	—	10	—	—	—	10	—	1	—	—

Ann. Någon flyttning till 5:te klass kunde ej ega rum vid vårterminens slut 1892, emedan nämnde klass först tillkom vid höstterminens början samma år.

Alla flyttade på vanliga tider.

b) Tabellarisk öfversikt öfver lärjungarnes omsättning vårterminen 1892:

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10		
Afdelningar och linier	Öfvar i afdelning- en från före- gående termin	Närvarande lärjungar i afdelningen den 1 februari				Summa	Lärjungar, afgångne från läroverket i afdelningen				
		Flyttade till afdel- ningen på grund af beslut					Summa	från terminens början till och med 31 januari	från och med 1 februari till ter- minens slut	under nästföl- jande mellan- termin	Summa
		vid före- gående termins slut	början	vid vår- termi- nens början	Inskrivne i läro- verket under terminen						
1	17	—	—	—	17	—	1	—	1		
2	22	—	—	—	22	—	—	2	2		
3	16	—	—	—	16	—	—	1	1		
R. 4	18	—	—	—	18	1	—	13	14		
L. 4	7	—	—	—	7	—	—	6	6		
Gem. linien	55	—	—	—	55	—	1	3	4		
Reallinien	18	—	—	—	18	1	—	13	14		
Latinlinien	7	—	—	—	7	—	—	6	6		
Summa	80	—	—	—	80	1	1	22	24		

b) Tabellarisk öfversikt öfver lärjungarnes omsättning höstterminen 1892:

Afdelningar och linier	Närvarande lärjungar i afdelningen den 15 september					Lärjungar, afgångne från läroverket i afdelningen			
	Öfver i afdelning- en från före- gående termin	Flyttade till afdel- ningen på grund af beslut		Inskrifne i läro- verket under terminen	Summa	från terminens början till och med 14 sept.	från och med 15 sept. till termi- nens slut	under nästföl- jande mellan- termin	Summa
		vid före- gående termins slut	vid höst- termi- nens början						
1	3	—	—	15	18	—	—	—	—
2	2	13	—	2	17	—	2	—	2
3	—	16	2	1	19	—	—	1	1
R. 4	—	11	2	—	13	—	—	—	—
L. 4	—	1	—	—	1	—	—	—	—
R. 5	—	—	6	10	16	—	—	—	—
L. 5	—	—	1	5	6	—	—	—	—
Gem. linien	5	29	2	18	54	—	2	1	3
Reallinien	—	11	8	10	29	—	—	—	—
Latinlinien	—	1	1	5	7	—	—	—	—
Summa	5	41	11	33	90	—	2	1	3

Af de i real- och latinklassen V inskrifna 15 lärjungarne hade 14 vid vårterminens slut aflagt godkänd afgångsexamen och lämnat läroverket, men inskrefvos ånyo vid höstterminens början i den nybildade femte klassen.

23. Af de under läsåret inskrifne hafva förut bevistat läroverk, nämligen senast

folkskola	12,
allmänt läroverk	15,
enskildt »	4,
endast undervisats i hemmen	2,
Summa	33.

25. Från läroverkets särskilda klasser hafva under kalenderåret 1892 följande lärjungar afgått:

Under vårterminen och därpå följande ferier:

Från kl. I: Axel Freij till näringarne;

» kl. II: Alexius Segerdahl och Ludvig Karlborg till målareyrket;

» kl. III: Axel Larsson bageri;

» kl. R IV: Karl Wallander till boktryckeri; Albin Andersson, Torsten Bergman, Axel Bergmark, Agne Hultgren, Artur Lofstrand, Rikard Norén, Gustaf Paulsen, Axel Petersson, Patrik Welin och Karl Julius Johansson aflade samtliga godkänd afgångsexamen och inskrefvos vid höstterminens början i den nybildade femte klassen utom den sist nämnde, som afgick till realläroverket i Göteborg. Sigfrid Carlsson och Oskar Johansson till handel, Albin Härling till järnvägstjänst;

- » kl. LIV: Inge Blomqvist, Torsten Johansson, Vilhelm Klang, Ivan Norén, Elias Törnqvist och Rudolf Lokrantz aflade samtliga godkänd afgångsexamen och inskrefvos vid höstterminens början i den nybildade femte klassen utom den sist nämnde, som afgick till Skara allm. läroverk.

Under höstterminen och därpå följande ferier:

Från kl. II: Uno Andersson till allm. lärov. i Malmö, Claes Hallberg utan uppgifven afsigt.

- » kl. III: Torsten Lindbäck till realläroverket i Göteborg.

26. Under sist förflyttna kalenderår hafva till lärjungarne utdelats såsom:

Premier.....	kronor	65: 11.
Understödsmedel.....	»	11: —.
Stipendier.....	»	960: —.
		Summa kronor 1,036: 11.

27. Uppgift angående antalen befriade från terminsavgifterna m. m.

Befriade från afgift till:	Höst- terminen	Vår terminen
endast biblioteks- och materielkassan	6	20
» byggnadsfonden	35	18
båda ofvannämnda kassor	20	20
ej befriade från någondera afgiften	29	29
Summa närvarande lärjungar	90	87

Afgiften till ljus- och vedkassan har utgjort 1: 50 under hvardera terminen och erlades af samtliga lärjungarne.

D. Boksamling och undervisningsmateriel.

28. Boksamlingen har under läsåret ökats med följande arbeten: Spilhammar. historisk läsebok; läsebok för folkskolan; bihang till Wennströms ordbok. engelska namn; försättning af nordisk familjebok; pedagogisk tidskrift; Stuxberg, minnen från Vegas färd; Stuxberg, djurskisser; svenska turistföreningens årsskrift för 1892; Tigerstedt, om spritdryckerna; Kiepert, karta öfver Skandinavien för den geografiska undervisningen.

För undervisningen i fysik hafva tvänne serier fysikaliska apparater inköpts.

De naturvetenskapliga samlingarne hafva ökats genom inköp af en prutgås samt några saker från stenåldern.

E. Läroverksbyggnader och inredningsmateriel.

Till följd af skolans utvidgning har staden hyrt 3:ne rum i tomten 41 och 42 vid Drottninggatan. Ytterligare tillökning af den förut befintliga skolmaterielen har under året varit nödvändig.

Af stadens damer har en större flagga skänkts till läroverket för att hissas på skolans högtidsdagar samt en mindre för att användas vid utmarscher och hembäres härför till dem å skolans vägnar ett hjärtligt tack.

F. Ekonomiska förhållanden.

31. Tabellarisk öfversikt för det sistförflutna kalenderåret öfver ställningen i läroverkets kassor:

Kassans rubrik	<i>D e b e t.</i>				<i>K r e d i t.</i>			
	Behålln. vid årets början	Summa inkomster	Skuld vid årets slut	Summa	Skuld vid årets början	Summa utgifter	Behålln. vid årets slut	Summa
Byggnadsfonden	6704,23	712,00	—	7416,23	—	18,44	7397,79	7416,23
Ljus- och vedkassan .	39,33	337,50	—	376,83	—	311,38	65,45	376,83
Bibl.- och materielk:n	1203,87	661,50	—	1865,37	—	601,02	1264,35	1865,37
Premie- och fattigk:n	754,87	130,09	—	884,96	—	116,25	768,71	884,96
Summa	8702,30	1841,09	—	10543,39	—	1047,09	9496,30	10543,39
Hessleska stipendief:n	2293,89	104,50	—	2398,39	—	75,00	2323,39	2398,39
Adelsköldska »	1040,58	45,20	—	1085,78	—	35,00	1050,78	1085,78
Lendahlska »	3823,51	1142,70*	—	4966,21	—	968,80	3997,41	4966,21

* Inkomsterna utgöras af räntor dels af utlånt kapital dels af utarrenderade donerade hemman.

32. Under kalenderåret 1892 hafva följande belopp utgått för underhåll och tillökning af:

- a) allmänna läroverksbiblioteket 51: 25
- b) den öfriga undervisningsmaterielen 47: 83
- c) inredningsmaterielen 304: 74

G. Examina och terminsafslutning.

33. Den 30 maj 1892 hölls i närvaro af inspektor, majoren och riddaren L. Löwegren, afgangsexamen med 6 lärjungar af 5:te klassens latinlinie och 15 af reallinien. Af de förre godkändes samtliga, af de senare 11. För innevarande termin hafva 10 lärjungar från V kl. real och 7 lärjungar från V kl. L. anmält sig till afgangsexamen.

Inspektion förrättades under dagarne 30—31 Januari af kansliradet R. af K. N. O., Fil. Dr. E. F. Gustrin.

34. Examen vid höstterminens slut anställdes den 19 december i närvaro af läroverkets inspektor samt följande herrar, hvilka H. H. Eforus inbjudit såsom vittnen: Borgmästare J. O. Bergmark, stadsläkaren och riddaren V. Högselius, kyrkoherde V. Norén, f. d. rektor fil. dokt. M. C. Jungmarker, fil. dokt. O. Dahlgren, bankdirektören och riddaren C. A. Norinder samt f. d. skolföreståndaren B. Andersin.

Arsexamen kommer att hållas i sång och gymnastik den 31 maj kl. 6— $\frac{1}{2}$ 8 e. m. samt i läroämnena den 1 juni kl. 9—12 f. m. och hafva utom inspektor följande herrar inbjudits af H. H. Eforus att såsom vittnen öfvervara densamma: borgmästare O. Bergmark, stadsläkaren och riddaren V. Högselius, ledamoten af riksdagens andre kammare härads-höfding D. G. Restadius, kyrkoherde V. Norén, f. d. rektor fil. dokt. M. Jungmarker, f. d. rektor fil. dokt. O. Dahlgren samt bankdirektören och riddaren C. A. Norinder.

Efter slutad examen kommer flyttning att afkunnas, stipendier, premier och understödsmedel att utdelas och ungdomen hemförlofvas.

35. Till öfvervarande af årsexamen inbjudas värdsamt lärjungarnes föräldrar och målsmän samt alla den allmänna undervisningens gymrare och väner.

Nästa termin börjar fredagen den 25 augusti, då inträdes- och flyttningssökande skola anmäla sig hos undertecknad kl. 10 f. m. Lördagen den 26 kl. 12 anställes upprop med läroverkets samtliga lärjungar, hvarefter undervisningen tager sin början.

Alingsås i maj 1893.

S. HÖGMAN.



Enklassiga pedagogien i Ulricehamn.

A. Undervisningen.

1. Höstterminen började den 23 augusti och slutade den 16 december. Den egentliga undervisningen tog sin början den 25 augusti och slutade den 14 december.

Vårterminen började den 17 januari och är utsatt att sluta den 1 juni. Den egentliga undervisningen tog sin början den 18 januari och kommer att avslutas den 30 maj.

Frihet från undervisningen har lämnats lärjungarne 1—2 timmar i månaden; för öfrigt hafva ej några fridagar förekommit utöfver de i läroverksstadgan medgifna.

2. Dagliga lärotiden har varit kl. 7—9, 10—12, 1—2 = 30 timmar i veckan. Morgonbönen har upptagit 10—15 minuter af första lärotimmen.

4.

a) Läro- och läseböcker.

Kristendom: Katekesen; Norlén och Lundgren, Biblisk historia för folkskolan; Sv. psalmboken.

Modersmålet: Sundén, Svensk språklära i sammandrag för de allmänna läroverken; Nordlander, Svensk rättskrifningslära; Alander, Läsebok i svenska historien för elementarläroverk; Ekmark, Läsebok till C. T. Odhners svenska historia.

Tyska språket: Mathesius, Tysk elementarbok; Flach, Tysk språklära för elementarläroverken.

Matematik: Zweigbergk, Lärobok i räknekonsten; Nordlund, Räkneöfningsexempel för skolor; Bergius, Geometri och lineateckning för den första undervisningen (den sistnämnda blott i öfre afdelningen).

Naturlära: Naturlära för allmänna läroverken: I) Lyttkens, Läran om djuren, i sammandrag; II) Areschoug, Läran om växterna, i sammandrag (den senare endast i öfre afdelningen).

Svensk historia: Odhner, Lärobok i fäderneslandets historia för skolans lägre klasser.

Geografi: Roth, Illustrerad geografi nr 2 för allmänna läroverken.

b) Genomgångna lärokurser.

Likasom föregående läsår, hafva lärjungarne varit fördelade på tvenne afdelningar, som samtidigt varit tillstädes; och har därvid den ena afdelningen i allmänhet sysselsatts med öfverläsning, medan läraren undervisat den andra.

Nedre afdelningen.

Kristendom. Katekes, $\frac{2}{2}$ timmar i veckan: till andra artikeln; Biblisk historia, $\frac{2}{2}$ tmr: 46 berättelser ur gamla testamentet; valda psalmverser.

Modersmålet, $\frac{5}{2}$ tmr: läsning af berättelser ur svenska historien; det viktigaste af formläran samt af satsläran den enkla satsen; rättskrifningslära och en rättskrifningsöfning hvarje vecka.

Tyska språket, $\frac{7}{2}$ tmr: styckena 1—42 i elementarboken jämte därtill hörande delar af språkläran, vokabelläsning och resolutioner samt några skriföfningar.

Matematik, $\frac{5}{2}$ tmr: de fyra räknesätten i hela tal, decimalbråk och sorter (metriska systemet) samt öfning i hufvdräkning.

Naturlära, $\frac{2}{2}$ tmr: människokroppens byggnad och förrättningar samt 9 typiska djurformer; undersökning af några allmänna vårväxter.

Historia och Geografi. Svensk historia, $\frac{3}{2}$ tmr: till nyare tiden; Geografi, $\frac{2}{2}$ tmr: gamla världens fysiska samt de skandinaviska ländernas och Rysslands politiska.

Öfre afdelningen.

- Kristendom.** Katekes, $\frac{2}{2}$ tmr: andra och tredje hufvudstyckena; **Biblisk historia**, $\frac{2}{2}$ tmr: gamla testamentet fullständigt och 32 berättelser ur nya testamentet; valda psalmverser.
- Modersmålet**, $\frac{5}{2}$ tmr: läsning af berättelser ur svenska historien; form- och satsläran utförligare; en rättskrifnings- och interpunktionsöfning hvarje vecka.
- Tyska språket**, $\frac{7}{2}$ tmr: första afdelningen fullständigt och 7 sidor af den andra af elementarboken jämte därtill hörande delar af språkläran; vokabelläsning och resolutioner samt några skriföfningar.
- Matematik.** **Aritmetik**, $\frac{4}{2}$ tmr: bråk och enkel regula de tri samt öfning i hufvudräkning; **Geometri**, $\frac{1}{2}$ tme: åskådningslära.
- Naturlära.** **Zoologi**, $\frac{1}{2}$ tme: däggdjuren; **Botanik**, $\frac{1}{2}$ tme: typiska växtformer, sexualsystemet, undersökning af ett 30-tal allmänna växtarter.
- Historia och Geografi.** **Svensk historia**, $\frac{3}{2}$ tmr: till Gustaf III; **Geografi**, $\frac{2}{2}$ tmr: världsdelarnes fysiska och Europas politiska fullständigt.
5. Intet ombyte af läroböcker har under läsåret ägt rum.
6. I välskrifning öfvas båda afdelningarna samtidigt 2 timmar i veckan.

B. Lärare.

10. Under läsåret tjänstgör undertecknad som ordinarie lärare.
13. Vid pedagogiens indragning förflyttas läraren, enligt Kongl. brefvet den 10 december 1892, till Alingsås läroverk såsom kollega.

C. Lärjungarne.

15. Närvarande lärjungar höstterminen: 6, af hvilka 4 i öfre och 2 i nedre afdelningen.
 ” ” ” ” vårterminen: 5, af hvilka 4 i öfre och 1 i nedre afdelningen.
 Ingen pedagogien tillhörig lärjunge har under läsåret varit frånvarande.
20. Hemläxor hafva för hvarje dag blifvit lärjungarne i nedre afdelningen föresatta i 2—3 läroämnen, och torde deras öfverläsning upptagit 1—1 $\frac{1}{2}$ timme, under det öfre afdelningens erhållit sådana i 3—4 ämnen, med en ungodfärlig öfverläsningstid af 1 $\frac{1}{2}$ —2 timmar.
21. Lärjungarnes kroppskonstitution synes vara god, och hälsotillståndet har varit det bästa.
22. Uppgift å lärjungarnes antal sistlidna kalenderår.
- | | | |
|----------------------|--|---|
| Vårterminen: | Kvarstående lärjungar från föregående år . . . | 5 |
| | Inskrifna | — |
| | Afgångna | — |
| Höstterminen: | Kvarstående lärjungar från föregående termin . | 4 |
| | Inskrifna | 2 |
| | Afgångna | 1 |
23. Af under läsåret inskrifna lärjungar har 1 beviljat folkskola och 1 åtnjutit enskild undervisning.
25. Vid höstterminens början afgick Elis Andersson utan uppgifven afsikt.
26. Som premier utdelades vid sistlidna vårtermins slut 8,75 kronor.
27. Ingen lärjunge har under läsåret varit befriad från afgift till biblioteks- och materielkassan. Afgiften till ljus- och vedkassan har utgjort för höstterminen 1,50 kr., för vårterminen 0,50 kr. och erlagts af samtliga lärjungarne.

D. Boksamlingen och Undervisningsmaterielen

28. hafva ökats genom inköp af några läroböcker. Dessutom har pedagogien som gåfvor bekommit af Friherre O. Dickson: A. Stuxberg, Minnen från Vegas färd; af Grosshandlaren och Kommendören Aug. Röhss: A. Stuxberg, Djurskisser; af Svenska Turistföreningen: dess Årsskrift för 1892; genom Domkapitlet i Skara: R. Tigerstedt, Om spritdryckerna.

E. Skollokalen och Inredningsmaterielen

29. äro i oförändradt skick.

F. Ekonomiska förhållanden.

31. Uppgifter om nedan nämnda till pedagogien hörande kassors ställning kalenderåret 1892:

Kassans rubrik.	D e b e t				K r e d i t.			
	Behålln. vid årets början	Summa inkomster	Skuld vid årets slut	Summa	Skuld vid årets början	Summa utgifter	Behålln. vid årets slut	Summa
Ljus- och vedkassan	124,19	25,50	—	149,69	—	38,36	111,33	149,69
Bibliot.- och materielkassan	32,27	46,50	—	78,77	—	44,20	34,57	78,77
Premie- och fattigkassan . .	68,10	8,00	—	76,10	—	8,75	67,35	76,10

32. Under sist förflutna kalenderår hafva följande belopp utgått för tillökning af

- a) boksamlingen 14,95
 b) den öfriga undervisningsmaterielen —

G. Examina.

34. Examen vid höstterminens slut hölls den 16 december kl. 10—2. Årsexamen är utsatt att förättas den 1 nästa juni kl. 10—2. Att öfvervara densamma såsom vittnen äro af H. H. Eforus inbjudna, utom pedagogiens Inspektor hr kyrkoherden E. N. Jörlander, herrar borgmästaren C. Wallenqvist, komministern P. A. Åstrand och apotekaren K. J. A. Kullgren.

36. Den 1 nästa juli indrages pedagogien.

Ulricehamn i maj 1893.

OSKAR LINDKVIST.

